

159579

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI

TÜRK BASININDA TÜRKİYE-İSRAİL İLİŞKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Kadiriye ŞAYIR

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Nazife GÜNGÖR

ANKARA-2005

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Kadriye Şayır'a ait 'Türk Basınında Türkiye-İsrail İlişkileri' adlı çalışma, jürimiz tarafından Gazetecilik Anabilim dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

(İmza)

Başkan.....

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

(İmza)

Üye.....

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

(İmza)

Üye.....

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

ÖNSÖZ

Haberin insan hayatındaki önemi bilinen bir gerçektir. İnsanoğlu var olduğu günden beri hep çevrede olup bitenlerden haberdar olma merakı içinde olmuştur. Bu nedenle kitle iletişim alanında bugüne kadar yapılan pek çok araştırmanın konusunu da haber ve haberleşme oluşturmuştur.

Haberin ne olduğu veya neyin haber olduğu kadar, haberin sunumu da önemlidir. Bunda belirleyici olan ise gazetecilerdir.

Tez çalışmasında, Türkiye-İsrail ilişkilerinin Türk basınındaki sunumuna bakılmaktadır. Haberlerin sunumunu gazetecinin kişisel tercihlerinin yanında, gazetenin yayın politikası da etkilemektedir. Bu çalışmada aynı olayın farklı basın organlarında farklı sunumları, dolayısıyla da basının haber sunumundaki yanlılığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın hazırlanmasında değerli zamanını ve bilgi birikimini benimle paylaşan, bana gerekli yardım ve yakınlığı göstermekte cömert davranan danışmanım Doç. Dr. Nazife Güngör'e teşekkürü bir borç biliyorum.

Kadiriye Şayır

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR CETVELİ	6
TABLolar CETVELİ	7
GİRİŞ.....	8
1. Konunun Tanımlanması	10
2. Çalışmanın Amacı ve Önemi	16
3. Çalışmanın Yöntemi.....	18
4. Çalışmanın Kapsam ve Sınırlılıkları.....	19
 İKİNCİ BÖLÜM-LİBERAL ÇOĞULCU YAKLAŞIMDA HABERCİLİK ANLAYIŞI	20
1. LİBERAL ÇOĞULCU YAKLAŞIM.....	20
2. LİBERAL ÇOĞULCU YAKLAŞIMDA HABERCİLİK ANLAYIŞI.....	23
2.1. Haberin Tanımı.....	23
2.2. Haber Alma Sürecinde Geçerli İlkeler.....	27
2.3.1. Haber Değeri.....	28
2.3.2. Haberde Güncellik.....	34
2.3.3. Haberde Doğruluk ve Nesnellik.....	36
 ÜÇÜNCÜ BÖLÜM- TÜRK BASININDA TÜRKİYE-İSRAİL İLİŞKİLERİ...42	
1.TÜRKİYE-İSRAİL İLİŞKİLERİ.....	42
2.TÜRKİYE-İSRAİL İLİŞKİLERİNİN BASINDA SUNUMU.....	58
A. Basının Türkiye-İsrail-ABD İlişkilerine Bakışı.....	58
B. Basının Türkiye-İsrail İlişkilerine Bakışı.....	74
1.Basının Türkiye – İsrail Askeri İlişkilerine bakışı.....	74

2. Basının Türkiye-İsrail Siyasal İlişkilerine Bakışı.....	101
3. Basının Türkiye-İsrail Kültürel İlişkilerine Bakışı.....	134
C. Basının Türkiye'nin İsrail-Filistin Çatışmasındaki Tutumuna Bakışı...	143
1. Basının Türkiye'nin İsrail-Filistin Barışını Sağlama Çabalarına Bakışı.....	144
2. Basının Türkiye'deki İsrail'i Protesto Eylemlerine Bakışı.....	196
SONUÇ	211
KAYNAKÇA.....	220
ÖZET.....	231
ABSTRACT.....	232

KISALTMALAR CETVELİ

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
Çev.	: Çeviren
a.g.m.	: Adı Geçen Makale

TABLÖLER CETVELİ

- 1.Tablo 1: Türkiye-ABD-İsrail ilişkileri haber sayısı
- 2.Tablo 2. Türkiye-ABD-İsrail ilişkilerini destekleyen temalar
Türkiye-ABD-İsrail ilişkilerine karşıt temalar
- 3.Tablo 3. Türkiye-İsrail askeri ilişkileri haber sayısı
- 4.Tablo 4. Türkiye-İsrail askeri ilişkilerini destekleyen temalar
Türkiye-İsrail askeri ilişkilerine karşıt temalar
- 5.Tablo 5. Türkiye-İsrail siyasal ilişkileri haber sayısı
- 6.Tablo 6. Türkiye-İsrail siyasal ilişkilerini destekleyen temalar
Türkiye-İsrail siyasal ilişkilerine karşıt temalar
- 7.Tablo7. Türkiye-İsrail kültürel ilişkileri haber sayısı
- 8.Tablo8. Türkiye-İsrail kültürel ilişkilerini destekleyen temalar
Türkiye-İsrail kültürel ilişkilerine karşıt temalar
- 9.Tablo 9. Türkiye'nin İsrail-Filistin barışını sağlama çabaları haber Sayısı
- 10.Tablo 10. Türkiye'nin Filistin'in yanında yer almasını destekleyen temalar
Türkiye'nin İsrail'in yanında yer almasını destekleyen temalar
Türkiye'nin iki tarafa eşit mesafede durmasını destekleyen temalar
Basının İsrail-Filistin çatışmasına bakışı ile ilgili temaların çözümlenmesi
14. Tablo 14. Türkiye'deki İsrail'i protesto eylemleri haber sayısı
15. Tablo 15. Türkiye'deki İsrail'i protesto eylemlerini destekleyen temalar
Türkiye'deki İsrail'i protesto eylemlerine karşıt temalar

GİRİŞ

İnsanoğlu, toplumsallaşma sürecine girdikten sonra karşısına çıkan en büyük güçlüklerden birisi de ‘haberleşme süreci’ ya da daha kapsamlı bir ifade ile ‘iletişimde bulunma süreci’ olmuştur.

İletişim teknolojisi sürekli hız kazanarak gelişmektedir. Haberlerin hızlı ve en uzak yerlere bile ulaştırılması haber sunumları üzerindeki yanlılık tartışmalarına son verememektedir. Tez çalışmasında, Türk basınının Türkiye-İsrail ilişkilerini nasıl bir perspektif ile aktardığı ve kendi kurumsal vurgusunu haberlere nasıl eklediğine bakılacaktır. Bu analiz ile kuramsal bölümde oluşturulan genel çerçeve içinde iki ülke arasındaki siyasi, ekonomik, askeri, teknolojik ve diğer alanlardaki ilişkilerin yazılı basında nasıl iletildiği, bu iletmede kurumsal ideolojinin haber metinlerinde nasıl yansıtıldığı metin analizi ile incelenecektir.

Örnekleme seçimi, farklı siyasal görüşleri temsil eden ulusal gazeteler arasından yapılmıştır. Türkiye’de basılan ve birbirinden farklı siyasi görüşleri yansıttıkları düşünülen üç gazete seçilmiştir. Liberal, magazin ve tirajı yüksek gazetelerden birisi olan Sabah, muhafazakar ancak dini görüşü fazla radikal olmayan, milliyetçi sayılabilecek bir gazete olan Yeni Şafak, sol ve entelektüel bir kesime hitap eden ve bu anlamda da kurumsallaşmış bir gazete olan Cumhuriyet gazetesi gibi farklı siyasal düşünceleri ve farklı özellikleri olan gazeteler seçilmiştir. Çalışma, iki ülke ilişkilerinin yoğunlaştığı belirli alanlar üzerinden kategorileştirilmiştir. Bu kategoriler, iki ülke ve ABD arasındaki ilişkiler, iki ülke ilişkilerine bölge ülkeleri ile olan ilişkilerinin etkisi, askeri ilişkiler, ekonomik ilişkiler, kültürel ilişkiler ve teknoloji transferi şeklinde belirlenmiştir. Bu kategoriler içinde örneklem seçimi her kategori için konuya ilişkin çıkmış bütün haber, yorum, makale ve yazı dizilerini kapsayacak şekilde yapılmıştır.

Çalışmanın ampirik bölümü nitel içerik analizi yöntemi ile yapılmıştır. Seçilen haber ve yorumların başlıklarına bakılmıştır. Burada iki ülke arasındaki ilişkilerin gazeteler tarafından olumlu mu, olumsuz mu aktarıldığı genel olarak

incelenmiştir. Haber metninin tümünde ise Türkiye-İsrail arasındaki siyasi, askeri, bölgesel, ekonomik, teknolojik ve kültürel ilişkilerin basın tarafından nasıl yansıtıldığına bakılmıştır. Farklı gazetelerin aynı konuları sunma biçimlerindeki benzerlikler ve farklılıklara ilişkin çıkarımlar yapılmıştır. Ayrıca aynı konuda hangi gazetede kaç haberin çıktığına da bakılmıştır.

1.KONUNUN TANIMLANMASI:

İnsanlık tarihi kadar eski bir kavram olan haber ve haberleşme; iş, oluş, eylem ve olguların toplumsal gelişmeler çerçevesinde anlatım ve aktarım biçimi olarak tanımlanabilir. Ancak haber kavramının üzerinde anlaşılmış tek bir tanımı yoktur.

Haber ve habercilik, vazgeçilmesi mümkün olmayan bir gerçekliktir. İnsanın ve toplumun olduğu her yerde haberleşme vardır. Haberi vazgeçilmez kılan da insanların öğrenme açlığıdır. Günümüzde toplumsal iletişimi mümkün kılan kitle iletişim teknolojisindeki büyük gelişmeler haberleşmeyi daha önemli hale getirmiştir. Milyonlarca insan televizyon başında haber izliyor, gazeteleri okuyor. Haberleri takip etmediği zaman çok şey kaçırdığını düşünüyor. Artık haber, ekonomik, siyasal ve sosyal açıdan değeri olan bir hizmet biçimi haline gelmiştir.

Haberleşme ve iletişimin özellikle tarihsel kökenleri açısından bir hizmet biçimi olarak ortaya çıkması ve ona bir değer yüklenmesi ‘ekonomik’ kaynaklıdır. Zaman içinde siyasal ve sosyal olayların insan hayatı için nitelik ve anlam değiştirmesi, haberleşme olgusuna da farklı anlamlar yüklemiştir.

Haber kavramının ortaya çıkışının temelinde enformasyon alma ihtiyacı yatmaktadır. 18. ve 19. Yüzyıllarda sömürgeleri bulunan Avrupa ülkeleri, sömürgelerinden, daha çok ticari içerikli bilgi alma ihtiyacı duymuşlardır ve haber kavramı bu ihtiyaçtan doğmuştur. Haber alma ihtiyacını ilk karşılayan mecra olarak karşımıza gazeteler çıkmaktadır. Gazetecilik faaliyetinin temelinde bilgi verme olgusu yatar ve bu noktada belirginleşen kavram; kamunun bilme hakkıdır. Kamu bu hakkını tarihsel süreç içinde medyaya devretmiş, medya enformasyon elde edimi ve dağıtımını kamu adına yapmaya başlamıştır. Medya bu aracılık misyonunu, 1830'lara kadar kısıtlı sayıda basılan ve yalnızca abonelere dağıtılan gazeteler (Bu gazeteler bir parti ya da çıkar grubu tarafından destekleniyordu.) aracılığıyla gerçekleştiriyordu. 1830'da Penny Press'in ortaya çıkmasıyla kar amacı ile gazete basılmaya başlanmıştır. Ticari bir mantık ve herkese satmak

amacıyla gazeteler daha sansasyonel bir haberciliğe yönelmiştir. Bu süreçte giderek öne çıkan kavram; öğrenme merakı olmuştur. Kamunun bilme hakkı yerine, gazeteciler bu merakı doyurmaya yönelik işler yapmaya başlamışlardır.

Kitle iletişim araçlarının gelişimiyle günümüzde duman, davul sesi veya kuşlarla başlayan ilk haberleşme yöntemlerinden çok farklı süreçler yaşanmaktadır. En son teknoloji ile kullanılan araçlar haberi en kısa zamanda alıcısına sunmaktadır. Gelişen iletişim teknolojisi dünyayı ‘global köye’ çevirirken beraberinde yeni kavramlar da getirmektedir. Bu kavramlardan birisi de ‘günün haberleri’ kavramıdır. Gelişmiş teknolojiye sahip olan uluslar dünyanın her köşesinden o günün son saatinin haberlerini almaktadırlar. Canlı yayınlarla son saat haberlerine anıdalık gelmiştir. Bir olay olduğu anda evlerimize ulaşmaktadır.

Haber kavramı önceleri gazete kavramıyla aynı anlamda kullanılmaktaydı. Bugün ise gazete artık sadece haberin yer aldığı medya organlarından birisidir. Haber ise, çağdaş gazetecilikte, toplumda çok sayıda kişiyi ilgilendiren, etkileyen, farklı olan, olağan dışı bir şeydir. Her gün tekrarlanan rutin olaylar habercilik açısından fazla bir değer taşımaz. Olağan dışılığa dair popüler bir tarif olan ‘Köpek insanı ısırsa bu fazla bir haber değeri taşımaz, ancak insan köpeği ısırsa önemli bir haber olur’ formülüne göre bir köpeğin insanı ısırması her zaman olabilecek bir şeydir. Buna karşın bir insanın köpeği ısırması sıra dışı bir olaydır, önemlidir ve haber değeri yüksektir. Haberde ‘önem’ olgusu ise gazetecilik profesyonellerinin oluşturduğu yargıdır şeklinde tanımlanabilir. Kuşkusuz, kimi olaylar vardır ki ‘başbakana suikast, deprem...’ gibi neredeyse evrensel bir öneme ve sonuca sahiptir. Fakat çoğu haber, olayla bağlantılı değildir. Bir olay haber olurur. Haber olur, çünkü etrafımızda bizi sarıp vızıldayan ve gürleyen karışıklığın içinden farkına varılması için seçilmiştir. Çoğu insan, haberin her zaman ‘dışarıda bir yerlerde’ toplanmak veya bir araya getirilmek üzere beklediğine inanır. Oysa haber, toplanmaktan çok yapılır ve bu yapılış,

gazetecinin önemli bulduğu ya da izleyiciler tarafından önemli bulunacağını sandığı fikrine dayanır.¹

Haberciliğin doğruluk, tazelik, ilgi çekicilik ve sadelik gibi birtakım ilkeleri vardır. Olan, olması beklenen veya konuşulan her şey haber konusu olabilir. Önemli olan haber olabilecek konunun seçimidir. Konu seçiminde de ilgi çekicilik ön sırada yer almaktadır. İnsanlar için önemli sayılan konular hakkında bilgilendirme sürecini ifade eden haber, özel olarak gazetecinin genel olarak da basının temel amacıdır. Yani haber gazetecilik mesleğinin hem sebebi hem de sonucudur.

Haberciliğin gerçekleşmesi için gerekli birtakım öğeler vardır. Bu öğeler; haber kaynağı, iletilecek bilgi ve düşünceleri içeren mesaj, haberleşmenin kanalı, yani iletiliş yöntemi, haberleşmenin şekli ve haberin hedefidir. Kısacası toplumda yaşayan insanlar için önem atfedilen konular hakkında bilgilendirme sürecini ifade eden ‘haber’ özel olarak gazetecinin, genel olarak da basının temel amacı ve çabalarının sonucudur. Gazetecilik mesleği haberle başlar, haberle biter. Bir başka anlatımla haber, sürecin hem sebebi, hem de sonucudur.

Habercilikte, haberin başlığı haberin metninden daha fazla önemlidir. Çünkü başlığın amacı, haberin özetini vermek, habere çekicilik kazandırarak haberin okunmasını sağlamaktır.

Haberin başlığı, spotu ve piramidel biçimde açılımı ile gazete sayfalarında, televizyon ve radyo bültenlerinde aldığı yer ve sıralama ise basın ve yayın kuruluşlarının izlediği yayın politikalarına göre değerlendirilir.²

Ekonomik, politik, sanat, kültür, spor ve benzeri alanlardaki iktidar odakları medyanın gündemini belirlerler. Muhafifler gündem belirlemede fazla etkili olamazlar. Medyanın egemen söylemle örtüşmesi veya çatışması medyanın dayandığı sermaye grubunun niteliğiyle bağlantılıdır. Medyanın gündemiyle halkın gündeminin aynı olup olmadığı da tartışma konusudur. Örneğin,

¹ .POSTMAN Neil, POWERS Steve, Televizyon Haberlerini İzlemek, çev. Aslı Tunç, Kavram Yayınları, İstanbul, 1996, s.21

² .İSPİRLİ Muhammet, Medya Gerçeği ve Haberciler, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000, s.215

Türkiye’de Şubat 2001 tarihindeki ekonomik krizden sonra kapanan iş yerleri nedeniyle işsizlik halkın en önemli gündem maddesi olmasına rağmen medyada fazla yer alamamış, görmezden gelinmiştir. Dolayısıyla medya bazı konuları öne çıkararak büyütürken, bazı konulara ilgisiz kalmaktadır. Yani medya bazı konuları önemli, bazı konuları önemsiz hale getirmektedir. Bununla birlikte her haber bir olaya bağlı değildir, ifade edilen bir fikre veya soruna da dayanabilir. Gazeteci önemli bulduğu, toplumu ilgilendireceğini düşündüğü konuları seçip haber yapar. Gazeteci herhangi bir olay veya sorunla ilgili topladığı bilgileri habere dönüştürürken mutlaka bir özetleme ve yeniden kurgulama yapmakta, haber konusu muhabir tarafından hikaye edilmektedir. Dolayısıyla haber olayla özdeş değil, olayın esas çerçevesi içinde tekrar kurulmuş şeklidir. Ayrıca toplumu ilgilendiren her olay bir haber değildir, haber malzemesidir. Eğer olay aktarılmazsa, iletilmezse haber niteliği kazanamaz. İletilen şey güncelse veya güncelleştirilmişse haber olabilir.

Ömrü 24 saat olan gazetenin en önemli yeri, vitrini olan birinci sayfasıdır. Bu sayfa, ana başlık (sürmanşet) ve diğer başlık, spot ve kısa ön bilgilerle gündem konularını oluşturur.

Gündem, yurt içinde veya dünyada okur için önemli olan herhangi bir gelişme ve olgudur. Gündem belirli bir zaman diliminde önemlilik sırasına göre dizilmiş sorunlar, konular ve olaylar listesidir. Gündem oluşturma, haberlerin sunulmuş yoluyla okuyucunun düşündüğü ve konuştuğu konuların belirlenmesi düşüncesine dayanmaktadır. Gündemdeki konular ortaksa, gazeteler kendi açılarından farklı başlık ve yorumlarla değerlendirmeler yapar, yayın politikalarına uygun olarak farklı bir gündem oluşturmaya çalışırlar. Medyanın gündeme getirdiği konular kamuoyunda tartışılan konular haline dönüşmektedir. Gazeteler sürekli kitle içerisindeki bireylerin ne hakkında düşünmeleri, bilmeleri ve hissetmeleri gerektiğini öneren nesneleri sunarlar.³

³ .ASLAN Kemal, Haberin Yol Haritası, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 2002, s.133

Haber, yer aldığı medya organına göre isimlendirilebilir. Haber yazılı basında yayınlanıyorsa gazete haberi, radyoda yayınlanıyorsa radyo haberi, televizyonda yayınlanıyorsa televizyon haberi olmaktadır.

Gazeteci haber yazarken belirli kural ve ilkelere uymak zorundadır. Gazetecilikte haber yazım tekniği olarak benimsenen 5N (ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin)+1K (kim) bu kuralların en önde gelenidir. Bir haberde okuyucu bu soruların cevaplarını bulabilmelidir. Bu soruların cevaplanabilmesi habere konu olan olay hakkındaki bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğinin test edilmesini de sağlar.

Haber, üçüncü tekil kişi tarafından yazılır. Haber metinlerinde bir anlatıcı vardır. Bu anlatıcı gizlidir. Anlatıcı çoğunlukla sözcük seçimleri ve vurgularla kendi yargılarını da haberin içine katmaktadır. Okuyucu haberi yazanın ne düşündüğünü anlar.

Haber, kendine özgü kuralları olan bir öyküleme biçimidir, bir anlatıdır. Klasik öyküleme biçiminden farklı olarak kısmen de olsa zamansal bir düzen izlemez.

Haber öyküsü olayın detayına ilişkin bir açıklama ile başlayabilir. Kaynağa ait bir cümle başlık olarak alıntılanabilir. Haber olan olayın çerçevelenmesi haberin özet girişi içinde olur. Gazete metinlerinde bu özet girişi başlık, alt başlık, giriş cümleleri, spot paragrafları ve fotoğraflar oluşturur.

Medya çalışanları kendilerini, eşik bekçisi teorisinden hareketle, halkın eşik bekçisi olarak görmekteler ve faydalı veya faydasız, ispatlanmış veya ispatlanmamış çok sayıda bilgi arasından sadece uygun olanların içeriye girmesine izin verdiklerine inanmaktadırlar.

Haber metinlerinde bazı ortak özellikler vardır. Haber ilgi çekici, gerçek ve zaman ve mekân bakımından muhatabına yakındır. En önemli özelliği ise güncel olmasıdır. Olayı en hızlı şekilde kitlelere ulaştırarak ne, nerede, nasıl ve ne zaman olmuştun bilgisini verir. Haber sistematik bir bilgi değildir, birbirinden bağımsız olay ve olgular da haber olabilir. Haber yeni olmuş veya tekrar meydana gelmiş olayları anlatabilir. Haber, sistematik bir bilgi değildir, birbirinden ayrı

bağımsız olay ve olgularla ilişkili olabilir. Haber gerçeklere dayalı olmalıdır, doğruluğu kanıtlanır olmalıdır. Yorum haberin esas işlevi değildir. Yorum yazarın veya çalıştığı kuruluşun düşüncelerini, politikasını, yargılarını içermektedir. Haber geçicidir, sadece olayın geçerli olduğu zaman diliminde geçerlidir. Haber yapılacak olaylar önemli, en azından beklenmedik türde olmalıdır.

Haber, olay meydana gelmeden önce medyada yer almış olabilir. Bir haberde doğruluk, gerçeklik, nesnellik, anlamlılık, anlaşılabilirlik, hızlilik, tutarlılık, inanılabilirlik ve güvenilirlik gibi nitelikler de aranır.

Haber muhabirler yaparlar. Muhabirler, en çok ilgi çeken konuyu bulmaya ve almaya çalışırlar. Daha sonra alınan bilgilerle haber konusuna ilk şekil verilir. Farklı muhabirler aynı olayı farklı aktarabilirler. Burada haberle olay arasındaki gerçeklik sorunu ortaya çıkmaktadır.

Schwamm'ın tanımlaması, haber ile gerçeklik arasında mesafeyi kavramada daha açıklayıcıdır: Haber, olayın kendisi değildir, olaydan sonra algılanan bir olgudur. Olayla özdeş değil, fakat olayın esas çerçevesi içinde tekrar kurulmuş şeklidir.⁴

Haberler kendi kendilerine oluşmazlar. İletişim araçları olup biteni anlaşılır bir şekilde iletmek için 5N+1K dışında da birtakım kurallara ve geleneklere uyarlar. Haberlere çoğunlukla gerçekliğin kendisinden bu kural ve gelenekler şekil verir. Gerçekler haber haline indirgenmektedir. Bu indirgenme ise haberin söylemini oluşturur. Haberlin söyleminde haberi alanın ideolojisinin etkisi vardır. Ayrıca basının günümüzde kar amacına yönelik bir şirkete dönüşmesi ve tekelleşme eğilimleri ile birlikte gelişen yeni gazetecilik normları da haberlin söylemini biçimlendirir.

Haberlin söylemi, siyasal ekonomik güç-iktidar ilişkileri, medyanın ekonomik politikası, haber metninin üretildiği tarihsel koşullar ve üretim anı ile belirlenir. Toplumsal formasyon içinde kesintisel olarak oluşan siyasal, ekonomik güç/iktidar ilişkileri de metinlere yansır. Medyanın karlılık kaygısı

⁴ .TOPÇUOĞLU, N.Nur, Gerçeğin Yeniden Kurulması Olarak Haber, alıntıl原因 İSPİRLİ, Muhammet, Medya Gerçeği ve Haberciler, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000, s.212

hedef kitlesini genişletmek, dolayısıyla da herkese hitap edebilecek içeriklerin hazırlanmasını gerekli kılar. Bu da medya organlarının sayısını arttırırken konularda benzeşmeye ve çeşitliliğin azalmasına yol açar.⁵

Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde haber olgusu, üzerinde detaylı olarak durulacaktır.

Türkiye-İsrail ilişkileri Türkiye'nin üzerinde en fazla konuşulan ve 90'lı yıllardan itibaren başka hiçbir ülkeyle olmadığı kadar hızlı gelişen ilişkilerinden biridir. Dolayısıyla bu ilişkinin sık sık medyanın gündemini oluşturması kaçınılmazdır. Türkiye-İsrail ilişkilerinin çok tartışılmasının nedenlerinin başında da 'din' faktörü gelmektedir. İsrail'in Müslüman Filistinlilere karşı tutumu, işgalleri Türkiye ile olan ilişkilerini etkilemekte, iki ülke arasındaki ilişkilerin sorgulanmasına neden olmaktadır. 1 Nisan-30 Eylül tarihleri İsrail-Filistin çatışmasının çok yoğun olduğu, İsrail'in Filistin şehirlerini işgal ettiği, Arafat'ın karargâhını abluka altına aldığı tarihler olduğu için Türk basınında Türkiye-İsrail ilişkilerinin fazla yer alması beklenmektedir.

Örnekleme oluşturan gazetelerde Türkiye-İsrail ilişkilerini yansıtan haberler farklı söylemlerle aktarılmaktadır. Bu da basının nesnellik ve tarafsızlık ilkesinin sorgulanmasına neden olmaktadır. Çalışmamızda basının aynı olayla ilgili olarak yaptığı haberlerdeki farklılıklar incelenerek haber sunumlarında nesnellik ilkesine ne kadar bağlı kalındığı ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmada Türkiye'deki basını temsil edeceği düşünülen Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Sabah gazetelerinin aynı olayla ilgili haber sunumlarındaki yanlılık sorgulanmakta, buna ilişkin saptamalar yapılmaktadır. Basının haber sunumu ele alınırken somut bir olayla ilgili olarak üç farklı gazetenin altı aylık süreç içerisinde vermiş oldukları haberler incelenmektedir.

2- ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Tezin amacı; basının haber sunuş biçimlerini, kitle iletişim araçlarının izleyici, okuyucu, dinleyici kitlenin gündemini belirlemedeki rollerini ortaya

⁵ .İNAL, Ayşe, Haberi Okumak, Temuçin Yayınları, İstanbul, 1996, s.96

koymak ve bu çerçevede Türkiye-İsrail ilişkilerinin basına yansımalarını incelemektir.

İçinde yaşadığımız yüzyıl kitle iletişim araçlarının sayıca ve çeşitçe artış gösterdiği bir yüzyıl olarak nitelendirilebilir. Ancak iletişim insanlar için çok eskiden beri önemli olmuştur. İletişim, asıl gelişimini 20.yüzyılda gerçekleştirmiş, özel ilgi alanı haline gelmiştir. Bu gelişmeyle birlikte iletişim alanında çeşitli sorunlar tartışılmaya başlanmıştır. Bu sorunların başında da basının haber sunumundaki nesnelliği tartışmaları gelmektedir.

Basının iyi işlemesi her şeyden önce yer aldığı toplumun yönetim şekline bağlıdır. Demokratik yönetimlerde basın dördüncü kuvvet olarak tanımlanır. Çoğulcu liberal düşüncenin basına yüklemiş olduğu ‘dördüncü kuvvet’ misyonu beraberinde siyasal yaşamı denetleme görevini de vermektedir. Basının buradaki rolünün, ‘Watch dog’ (bekçi köpeği) gibi devlet mekanizmasının işleyişini denetleme ve eleştiri yolu ile sapmaları önleme ve halkın olup bitenden haberdar olmasını sağlamak olduğu ifade edilmektedir.⁶

Günün önemli sorunlarının neler olduğu ve ne gibi çözüm yolları bulunduğu konusunda basın halkı bilgilendirmektedir. Zaman zaman basının yasama, yürütme ve yargı gücünün önüne geçerek birinci kuvvet olduğu da söylenir. Basının özgürce gelişebildiği demokratik ülkelerde sendikalar, vakıflar, kurumlar gibi diğer denetim mekanizmalarının örgütlenmesi ve sesini duyurması için basın vazgeçilmezdir.

Bu nedenle gazetecilik normları basına yüklenen bu görevler çerçevesinde oluşmuştur. Profesyonel gazetecilik normlarına göre haberin nesnel, doğru, tarafsız, dengeli ve adil olması gerekmektedir. Tarafsızlık ve nesnellik birbirinden ayrılmaz iki parçadır.

Tezde haber, haber sunumu gazetecilik normları çerçevesinde sorgulanacak, nesnellik ilkesinin ne kadar geçerli olduğu ortaya konmaya çalışılacaktır.

⁶.İNAL Ayşe, a.g.e., s.15

3- ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Tez çalışmasında kuramsal ve ampirik olmak üzere iki ayrı yöntem kullanılacaktır. Çalışmamızın kuramsal kısmında ilgili yazılı kaynak taraması yapıldıktan sonra kuramsal bir irdeleme yapılacaktır.

Kuramsal bölümün ardından içerik çözümlemesine geçilecektir. Bu bölümde nitel içerik çözümlemesi uygulanacaktır.

İçerik çözümlemesi Sabah, Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin 1 Nisan-30 Eylül 2002 tarihleri arasında Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili olarak vermiş oldukları haberleri kapsamaktadır. Köşe yazıları ve yorumlar da çözümlemenin içinde, fotoğraflar çözümlemenin dışında kalacaktır. Köşe yazıları, dizi yazılar belirli bir olgu veya olayla ilgili olarak yazıyı yazan yazarın şahsi görüşlerini içerir yani yorumdur. Nesnellik aranmaz. Ancak yorum yazarın ya da basın kuruluşunun düşüncelerini, politikalarını, inançlarını içermektedir. Bu nedenle köşe yazıları da incelenerek basın kuruluşunun ideolojisinin haber metinlerine ne derece yansıdığı araştırılmaya çalışılacaktır.

Örneklem seçimi, farklı siyasal görüşleri temsil eden ulusal gazeteler arasından yapılmıştır. Türkiye’de basılan ve birbirinden farklı siyasi görüşleri yansıttıkları düşünülen üç gazete seçilmiştir. Liberal, magazin ve tirajı yüksek gazetelerden birisi olan Sabah, muhafazakâr ancak dini görüşü fazla radikal olmayan, milliyetçi sayılabilecek bir gazete olan Yeni Şafak, sol ve entelektüel bir kesime hitap eden ve bu anlamda da kurumsallaşmış bir gazete olan Cumhuriyet gazetesi gibi farklı siyasal düşünceleri ve farklı özellikleri olan gazeteler seçilmiştir. Çalışma, iki ülke ilişkilerinin yoğunlaştığı belirli alanlar üzerinden kategorileştirilmiştir. Bu kategoriler, iki ülke ve ABD arasındaki ilişkiler, iki ülke ilişkilerine bölge ülkeleri ile olan ilişkilerinin etkisi, askeri ilişkiler, ekonomik ilişkiler, kültürel ilişkiler ve teknoloji transferi şeklinde belirlenmiştir. Bu kategoriler içinde örneklem seçimi her kategori için konuya ilişkin çıkmış bütün haber, yorum, makale ve yazı dizilerini kapsayacak şekilde yapılmıştır.

Çalışmanın ampirik bölümünde, seçilen haber ve yorumların başlıklarına bakılmıştır. Burada iki ülke arasındaki ilişkilerin gazeteler tarafından olumlu mu, olumsuz mu aktarıldığı genel olarak incelenmiştir. Haber metninin tümünde ise Türkiye-İsrail arasındaki siyasi, askeri, bölgesel, ekonomik, teknolojik ve kültürel ilişkilerin basın tarafından nasıl yansıtıldığına bakılmıştır. Farklı gazetelerin aynı konuları sunma biçimlerindeki benzerlikler ve farklılıklara ilişkin çıkarımlar yapılmıştır. Ayrıca aynı konuda hangi gazetede kaç haberin çıktığına da bakılmıştır.

Nitel içerik analizi yöntemi kullanılarak yapılacak incelemede söz konusu üç gazetenin Türkiye-İsrail ilişkilerine bakışı ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ayrıca aynı konunun farklı gazetelerde nasıl ele alındığı tartışılacak ve basının haber sunumundaki nesnelliği üzerinde odaklanılacaktır.

3. ÇALIŞMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Tez çalışmamızın temel varsayımı ise şu şekildedir: Basın nesnellikten uzak, çok yanlı bir haber sunumu yapmaktadır. Bu yanlı sunuma gazetecilerin görüş ve düşünceleriyle birlikte gazetelerin yayın politikaların neden olmaktadır. Özel varsayımımız ise, basında Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili haberler verilirken taraflı bir sunum yapıldığı gözlenmektedir. Gazetelerin bu yanlı sunumlarını yayın politikalarından kaynaklanmaktadır.

Tez çalışmasında, cumhuriyet öncesinde Türkler ve Yahudilerin ilişkileri kapsam dışında bırakılmıştır. Çalışmada Türkiye’de ulusal yayın yapan gazetelerden sadece bazılarının incelemesi çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

LİBERAL ÇOĞULCU YAKLAŞIMDA HABERCİLİK ANLAYIŞI

Kitle iletişim araçlarının bireysel izleyici ve toplumla ilişkisi çok sayıda araştırmaya konu olmuştur. Bu araştırmaları iki gruba ayırarak ele almak mümkündür. Bunlar liberal çoğulcu yaklaşım ve eleştirel yaklaşım olarak anılmaktadır. Tezimiz liberal çoğulcu yaklaşım içindeki kitle iletişim araçları ve etkilerini kapsadığı için burada kısaca liberal çoğulcu yaklaşım hakkında kısaca bilgi verip eleştirel yaklaşıma değinmeyeceğiz. Liberal çoğulcu yaklaşım anlatıldıktan sonra Liberal çoğulcu yaklaşımda haber, habercilik, haber alma ve iletme sürecinde geçerli ilkeler irdelenecektir.

1.LİBERAL ÇOĞULCU YAKLAŞIM

17.yüzyılın sonlarında temeli atılan liberal kuram, 18. yüzyılda gelişimini tamamlamış ve 19. yüzyılda da dünyadaki birçok ülkenin sistemlerini etkiler hale gelmiştir. Liberal çoğulcu yaklaşımın önemli temsilcileri John Milton, John Locke ve John Stuart Mill'dir.

Liberal demokrasiyi, siyasal sistem olarak, kabul etmiş devletlerin tamamının ekonomik sistemleri kapitalizmdir. Üretim araçlarının mülkiyetinin özel ellerde bulunması şeklinde tanımlanabilecek olan kapitalizmin yanı sıra liberal ideoloji de farklı çerçevelerde olmak üzere bu devletlerde geçerlidir.

Kapitalist toplumlarda liberal anlayışın düşünsel birikimi üzerinde oluşan siyasal rejimler kısaca klasik demokrasi olarak adlandırılmaktadır. Böyle bir siyasal rejim içinde olduğu düşünülen çeşitli ülkeler arasında önemli farklar olsa da ortak bazı temel ilkeler bulunmaktadır.

Siyasal iktidarın halkın genel ve eşit oyla seçtiği temsilciler eliyle kullanılması, çoğunluğun yönetim hakkı, çoğunluğun sınırlandırılması ve azınlığın korunarak bir gün çoğunluk oluşturma hakkının tanınması, yasalar önünde eşitlik vb. İlkeler klasik demokrasinin temel ilkeleri arasında yer alırlar.

Bu ilkelerden birisi de bireylerin vazgeçilmez temel hak ve özgürlüklerinin bulunmasıdır. Klasik demokrasinin yerleştiği ilk günlerden itibaren benimsenen ve devletin müdahalesine karşı güvence altına alınan bireyin klasikleşmiş bu hak ve özgürlüklerinin önde gelenlerinden birisi de düşünce ve ifade özgürlüğüdür.⁷ Düşünce ve ifade özgürlüğü felsefesi, Ortaçağ'a özgü skolastik düşüncenin ortadan kalkması ile birlikte bireyciliğin ön plana çıkması ve toplum içinde bireyin öneminin vurgulanması ile birlikte ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla liberal öğretinin fiziki ve düşünsel temelini büyük ölçüde bireycilik oluşturmaktadır.

John Stuart Mill, liberal çoğulculuk kavramını şöyle açıklamaktadır: 'Eğer bir teki dışında bütün insanlar aynı düşüncede olsalar ve yalnız bir kişi karşıt düşüncede olsa, nasıl bu kişinin, elinde güç olması halinde insanları susturmaya hakkı yoksa insanların da bu tek kişiyi susturmaya daha fazla hakları yoktur.'⁸

Çoğulculuk yaklaşımına göre her çeşit anlayış eşit olarak toplum tarafından kabul edilebilme şansına sahip olmaktadır. Her çeşit düşüncenin topluma ulaşabilmesi için de söz konusu farklı düşünceleri yayacak iletişim araçlarının liberalizmin gereği olarak serbest pazar ekonomisi koşulları altında düzenlenecekleri ve böylece iletişim monopollarının oluşmasının engelleneceği savunulmaktadır.

Liberal iletişim ise, iletişim araçlarındaki çoğulculuk aracılığıyla toplumsal gerçeğe ve tarafsız bir iletişim sürecine ulaşmanın temel koşulu olarak da nitelendirilebilir.⁸

Liberal sistemde, basının bilgi verme, eğlendirme ve satma kadar hükümeti kontrol etme ve gerçeği bulmasına yardımcı olma görevlerini yerine getirmekle de yükümlü olduğu ileri sürülmektedir. Bu yaklaşıma göre basın genelde özel bir ticari teşebbüs olarak faaliyet göstermektedir. Serbest liberal ekonomik temellerde şekillenen basın kuruluşunda herkesin görüşü ifade bulabilmekte ve böylece doğru düşüncelere daha kolay ulaşılabilceği görüşü

⁷ .KAYA, Raşit, Kitle İletişim Sistemleri, Teori Yayınları, Ankara, 1985, s.41

⁸ John Stuart Mill, Özgürlük Üstüne, Belge yayınları, İstanbul, 1985, s.29, alıntılardan İNAL, Ayşe, a.g.e., s.14.

⁹ .KAYA, Raşit, a.g.e., s.45.

ortaya konmaktadır. Böylece toplumda ayna görevini yürütecek olan basın kuruluşlarının gerçeğe aykırı görüşleri de ortaya koymasıyla, vatandaşların doğru kararlar almasına zemin hazırlamaktadır. Bu tür görüşün benimsenmesi haber ve haber yazma konusunda bir dizi ilkeyi de beraberinde getirmiştir. En önemlisi ise, sübjektif haber verme yerine, objektif olarak haber verme ilkesinin benimsenmesidir

Bu ilkeye göre gazeteci, haber yaptığı olguya kendi siyasal eğilimlerinden arınıp nesnel ve tarafsız bir gözle bakmalı, bunun sonucunda da dengeli ve yansız bir haber üretmelidir. Gazetecilerin gerçeğe ulaşma yeteneğine sahip oldukları kabul edilen bu yaklaşımda basın, dördüncü güç olarak kabul edilmiş ve gazetecilik değerleri sorgulanarak, nesnellik tavrı üzerinde durulmuştur.

Geleneksel liberal çoğulcu yaklaşım çerçevesinde yapılan araştırmalar çoğunlukla ‘haber metinleri’ ve ‘haber üretim süreci’ne yönelik incelemelerden oluşmaktadır. Haber metinleri üzerinde yapılan çalışmalarda haberde yanlılığın sergilenmesi amaçlanmış, haber sürecine yönelik çalışmalarda ise, gazetecinin özerkliği temel kabul edilerek, gazeteciler, özerkliklerini koruyabildikleri sürece yansız haber yazabilen, nesnel davranabilen ve tarafsız olabilen kişiler olarak tanımlanmışlardır. Bu tür bir yaklaşımı ve yöntemi benimseyen tüm çalışmaların temelinde haberlerin ‘nesnellik’ kavramı üzerine oturtulması gerektiği görüşü yatmaktadır.

Nesnellik ilkesi, ciddi ve güvenilir haberciliğin temel koşullarından biri olarak kabul edilmekte ve kendi değer yargılarından arınmış bir gazeteciyi veya hiçbir şekilde yorum katılmaksızın yazılmış haberi tarif etmektedir. Böylece, tarafsız ve dengeli habercilik için haber metninde farklı görüşlere eşit yer verilmesiyle ‘nesnellik’ ilkesinin karşılandığı varsayılmaktadır. Gazetecinin bir konuyu ele alırken adil ve hakkaniyete uygun davranarak konuyla ilgili tarafların görüş ve düşüncelerini açıklamalarına olanak sağlaması gerekmektedir. Nesnellik sadece farklı görüşlerin haberde dile getirilmesiyle değil, önem sıralaması bakımından haberlerin gazetede yer alış biçimleriyle de sorgulanabilir. Haberlerle fikirlere dayalı yorumlar arasında denge sağlanması, objektif haber vermenin en

belirgin özelliğidir. Ancak objektif haber verme uygulamaları çeşitli eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Özellikle nesnellik, dolayısıyla da tarafsızlık iddiasının, gazeteciliği profesyonel bir uğraş olarak meşrulaştıran soyut ideallerden başka bir şey olmadığı vurgulanmaktadır. Bu, bir bakıma nesnellik iddiasının pratik uygulamada mümkün olmayacağına dikkat çekmektedir. Kuramsal açıdan yapılan eleştirilerse daha çok nesnelliğin nasıl tanımlanacağı ve nesnellik ilkesine bağlı haber verme normlarının neler olacağı konusunda yoğunlaşmakta ve nesnelliğin rutin bir kural haline gelmesiyle bu tür uygulamaların statükoyu koruduğunun altı çizilmektedir.

Bu eleştirilere karşın nesnelliğin sağlanmasında çeşitli ölçütlerin geliştirildiği de görülmektedir. Bir haberde nesnelliği sağlayacak temel ölçütler şu şekilde sıralanabilmektedir:

- Haber yazarken kesinliğe ve realizme uyma,
- Haberde tüm ana geçerli noktaları sunma,
- Bir sorunun farklı yönlerini sunarken dengeli ve tarafsız olma,
- Yorum ve olguları birbirinden ayırma, ancak fikri gerçek olarak kabul etme,
- Yazarın kendi tutumu, yorumu veya katılımını azaltma,
- Aykırı, yanlı ve hınç alma amaçlarından kaçınmadır.

2. LİBERAL ÇOĞULCU YAKLAŞIMDA HABERCİLİK ANLAYIŞI

2.1. HABERİN TANIMI

Haber kavramı, tez çalışmamız için hayati önem taşıyan kavramlardan birisi olduğu için kuramsal bölümde ‘haber nedir’ sorusuna verilen yanıtlar ve haber tanımları üzerinde duracağız. Haber içeriği, haberin yapılandırılması, üretimi, gerçekliğin sunumu ve haber sunumlarında tarafsızlık ve nesnellik gibi

konular söz konusu olduğunda kavramın tanımlanması gerekli olmaktadır. Ancak haber tanımlamalarıyla ilgili çalışmalarda genellikle bir bütün olarak haber tanımlanmaktan çok kavramın bir yönü üzerinde yoğunlaşmaktadır. Dolayısıyla da evrensel olarak kullanılabilecek şekilde haberin tek bir anlamı yoktur.

İnsanın var olduğu her dönemde çevresinde yaşanan olaylar hakkında en kesin ve en doğru bilgileri öğrenme çabası içinde olduğu bilinmektedir. Bu özelliği insanın belki de hayvanla arasındaki en önemli farktır. İnsanların olayları değerlendirmede içgüdülerinin yansırı düşünebilme yeteneği sayesinde kararlar alabilmesi onu üstün konuma koymaktadır. İnsanların çevresinde olanları öğrenmek, başlarına gelenleri ve çevrelerinde olup bitenleri başkalarına duyurmak, bunlar üzerinde düşünmek ve düşündüklerini başkalarına iletmek ihtiyacının, bir anlamda haberleşmeyi doğurduğu söylenebilir. Toplumlar geliştikçe haberleşme ihtiyaçları da çoğalmış, buna bağlı olarak haberleşme sistemleri de gelişmiş, değişime uğramıştır.

Önceleri gazete kavramı ile aynı anlama gelen haber kavramına tarihsel gelişimi içerisinde değişik anlamlar yüklenmiştir. İlk yapılan haber tanımlamaları ‘olan her şey haberdır’, ‘dün bilmediğimiz haberdır’, ‘insanların üzerinde konuştukları haberdır’, ‘haber okuyucuların öğrenmek istedikleridir’ şeklindedir.

İçinde yaşadığımız nesnel koşullarda haber kavramı kapitalist ilişkiler içinde tanımlanmakta ve biçimlenmektedir.⁹ Günümüz çağdaş gazetecilik anlayışına göre ‘toplu veya belli bir hedef kitleyi ilgilendiren olay veya olgular hakkında anlaşılır, nesnel bir dil, bir ifade tarzı ve söylemle hedef kitleye iletilen olağandışı, güncel ve önemli bilgiler’ şeklinde tanımlanmaktadır. Bir diğer tanıma göre haber ‘bir konu veya durumu tanımlayan ve ne, nerede, kim, ne zaman, nasıl, hangi kaynak sorularını yanıtlayan bir gazetecilik yazı türüdür. Başka bir tanımda ise haber ‘haber olarak seçilmiş olan konuların basın ve yayın kuruluşlarında formatlanarak, halkın anlayabileceği bir biçimde, yazılı, sözlü, görüntülü mesajlar şeklinde okuyucu, izleyici ve dinleyiciye en hızlı bir şekilde ulaştırılan bilgi’dir.

9. ÖZCAN, Zafer, Uluslararası Haberleşme ve Azgelişmiş Ülkeler, Dayanışma Yayınları, Ankara, 1983, s.56, alıntılan ASLAN, Kemal, Haberin Yol Haritası, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 2002, s.116.

Başka bir ifadeyle haber, bir durumu veya konuyu betimleyen, gazete için 20–30 satırı, radyo ve televizyon içinse 1–2 yayın dakikasını geçmeyen ve ne, kim, nerede, ne zaman, nasıl ve hangi kaynak sorularını yanıtlayan bir gazetecilik yazı türüdür. Yazarın (muhabirin) hazırladığı ve yayına verdiği üründür.

Haberin tanımı üzerinde görüş birliğinin olmamasının en önemli nedeni habere yaklaşımdır. Haber nedir sorusuna cevap verirken haberin farklı unsurlarına dayanılması farklı haber tanımlarının oluşmasına neden olmuştur. Bu çerçevede, haber tanımlarından bazıları şöyledir:

İnsanların üzerinde konuştuğu şey haberdır. Haber, okuyucu ve dinleyicilerin öğrenmek istedikleridir. Ayrıca haberde yenilik, ilginçlik ve önemlilik unsurlarının bulunması gerekmektedir. Bilginin miktarı ile önemi arasında ters orantı söz konusudur. Bilgi ne kadar fazla olursa o kadar az anlam taşır. Bilgi ne kadar azsa o kadar çok anlam ifade etmektedir.

Bazıları haberi işi yapanla değerlendirerek, haber gazetecilerin yaptığıdır şeklinde tanımlamışlardır.

Bazı tanımlamalarda ise haberin güncellik ve bilgi unsurlarına vurgu yapılmaktadır. ‘Haber, güncele ait zamanlı bir bilgidir.’ Örneğinde olduğu gibi.

‘Gazetede, radyoda, televizyonda, dergide, internette yayınlanan bilgiler haberdır’. Burada haber aktarıldığı kanal üzerinden tanımlanmaktadır.

‘Okuyucunun, dinleyicinin, izleyicinin öğrenmek istedikleridir, tanımı haberin ulaştığı kitle temel alınarak yapılmaktadır.

Basın sözlüğünde yer alan haber tanımı ise şöyledir: Haber, toplumda çok sayıda kişiyi ilgilendiren, etkileyen, doğruluğundan kuşku duyulmayan herhangi bir olayın, düşünce ya da görüşün halkın anlayabileceği biçimde ve tam zamanında verilmesidir.¹⁰

‘Haber, vaktinde verilen, toplumda çok sayıda kişileri ilgilendiren ve etkileyen, kişilerin anlayabileceği herhangi bir olay, fikir ve kanaattir.’¹¹

¹⁰.Basın Sözlüğü, s.59, alıntılayan ASLAN, Kemal, Haberin Yol Haritası, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 2002, s.118.

¹¹ .İSPİRLİ, Muhammet, Medya Gerçeği ve Haberciler, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000, s.212

Haber, gerçek olan ve insanların ilgisini çeken her oluşumdur, insanların okumak, dinlemek ve seyretmek için zaman ve paralarını harcadıkları şeydir.

Habere dair bütün bu tanımlar yaygın şekilde kullanılmaktadır. Her tanım haberin farklı unsurlarını vurgulamaktadır. Haber, izleyici için önemli olan ve yakın zamanda vuku bulmuş veya yeni ortaya çıkarılmış bir olaya ilişkin bilgidir. Haber yakın zamanda oluşmuş veya daha önce olmuş olsa bile yakın zamanda ortaya çıkmış ya da önem kazanmış olabilir.

‘Haber, herhangi bir zamanda geçen olay, fikir ya da sorunun özetidir.’¹² Haber, genellikle bir fikre, soruna veya olaya dayanmaktadır. Olaylar, fikirler ve sorunlar haberin hammaddesidir. Bunlar ya hikaye edilir ya da özetlenerek haber haline getirilir. Özetleme işlemi haber hangi basın organında yayınlanacaksa ona uygun olarak sözlü, yazılı ve resimli olarak yapılmaktadır. Haber yapılırken en önemli olan nokta habere konu olan sorun, olay ya da fikrin esas çerçevesi içine oturtulup hikayeleştirilmesidir.

Haberi farklı açılardan tanımlayanlar da vardır. Van Dijk, habere eleştirel yaklaşmakta ve haberi bir tür olarak değil, söylem olarak görmektedir. Van Dijk’a göre haberin söylemi toplumda var olan egemen söylemlerin ürünüdür.

Haberle ilgili eleştirel tanımlamalar da vardır. Gazeteler sınırsız bir tecimsel girişimle yer, televizyonlar ise zaman satarlar. Gazetelerin yer genişletme imkânları olmasına karşın televizyonlar zaman genişletemezler. Bunun anlamı da ne olursa olsun reklamların ihmal edilemeyeceğidir. Bu da ‘haber nedir’ sorusuna diğer bir olası yanıtı getirir: Haber, ya öncelikle ve en iyi biçimde bir tarih, ya edebiyat malzemesi, ya toplum koşullarının bir kaydı, ya halkın tutkularının bir ifadesi ya da gazetecilerin ön yargılarıdır. Haber bütün bunların hepsi olabilir ama en kötü biçimiyle sadece bir ‘dolgu’, reklam gelene kadar okuyucunun ilgisini ayakta tutan bir ‘tuzaktır’¹³

¹² .TOKGÖZ, Oya, Temel Gazetecilik, İmge Kitabevi, Ankara, 2003, s.192

¹³ .POSTMAN Neil, POWER Steve, Televizyon Haberlerini İzlemek, çev. Aslı Tunç, Kavram Yayınları, İstanbul, 1996, s.27

Bir başka tanımda ise, haber müdürleri ve muhabirler ne derse o haberdir. Bir yayın şebekesinin, ya da bir kanalın haber programını izlemek için televizyonu açtığınızda ne varsa tanım gereği haberdir.¹⁴

Kunelius eleştirel tanımlamaları en iyi şekilde ifade etmektedir: ‘Günümüz gazeteciliği bir dereceye kadar gerçeği anlamlandırmamızda özel bir konum kazanmıştır. Gazetecilik büyük ölçüde başka söylemlerden oluşan, başka söylemleri temsil eden ve dönüşüme sokan bir söylemdir.

Görüldüğü gibi her tanım, haberin bazı yönlerini vurgulamakta ve belirtmektedir. Tanımlamalardaki ortak nokta ise haberin genellikle bir olaya, fikre ve soruna dayanmasıdır. Olaylar, fikirler ve sorunlar haberin hammaddesini oluşturur. Olaylar, fikirler, sorunlar haber yapılırken özetlenerek, hikaye edilerek verilirler. Özetleme işlemi ise haberin yer alacağı basın organının niteliğine göre sözlü, yazılı ve resimli olarak yapılmaktadır. Özetleme işlemi sırasında üzerinde durulması gereken en önemli nokta, haberi yapanın olayı, fikri veya sorunu esas çerçevesi içinde nasıl tekrar kurduğu, kurguladığıdır.

Olaylar hikâyeleştirilip haber haline getirilirken bozulmaya elverişli hale gelir. Bu nedenle haberle gerçek arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi gerekir. Ayrıca haberin zamana da uygun olması gerekir. Haberi oluşturan olay sanki şimdi oluyormuş gibi haberde yer almaktadır. Yani haber şimdidir, biraz geçmişe baksa bile genelde geleceğe dönüktür. Haberin sürekli olarak insandan insana aktarılması gerekir. Bu da haberin ilgi çekici olmasını gerektirir. Dolayısıyla ilgi çekmek, anlamlılık kazandırmak için haberi yaparken olaylar, fikirler veya olgular gerçeğe uygun olarak özetlenmeli, kurgulanmalıdır.

¹⁴ .a.g.e, s.19

2.3. HABER ALMA SÜRECİNDE GEÇERLİ İLKELER

Habercilik, gerçeğe dair bir sorgulama biçimi, gerçeğin kitlelere ulaştırılması sürecidir. Olaylar, olgular, fikirler özetlenip hikayeleştirilerek haber haline getirilmektedir. Burada olayların haber haline gelmesi için araştırma, seçim ve biçimlendirme aşamalarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir. İnsanların ilgisini çekecek ve yakındaki olaylar öncelikli olarak seçilir. Seçim gerçekleştirildikten sonra muhabir olayı izler, yazı işlerine aktarır. Yazı işlerinde haber biçimlendirilir, basılır ve dağıtılır.

Dünyada her gün birçok olay meydana gelmektedir. Her olayın haber olması mümkün değildir. Bu nedenle olaylar arasında seçim yapmak gerekmektedir. Haber yaparken o konunun haber değeri taşıyıp taşımadığına bakmak gerekmektedir. Hangi olay haber yapılacaktır? Bu soru haber değeri olgusunu gündeme getirir. Ancak bir olayın haber değeri taşıması tek başına yeterli değildir. Olay iletilecek kimselere zaman ve mekân olarak yakın olmalıdır. Zamanda yakınlık güncelliği gündeme getirir. Haberde bulunması gereken temel öğelerin en önemlilerinden biri de nesnellik ve doğruluktur.

Bu bölümde haber değeri, haberde güncellik, haberde doğruluk ve nesnellik incelenecektir.

2.3.1. Haber Değeri

Haberin içinde yer alan temel öğelerin neler olduğunun veya olabileceğinin saptanması ve açıklanması haber kavramını tanımlayabilmek için izlenen bir diğer yaklaşımdır. Haberin içinde yer alan temel öğeler olan haber değerlerini dikkate alan bu yaklaşım, aslında haberin tanımlanmasından çok, haber kavramının açıklanması çabasından kaynaklanmaktadır.

Dünyada, ülkemizde ve hatta en yakın çevremizde haber olabilecek binlerce olay yaşanmaktadır. Buna karşın gerek yazılı basın, gerekse görsel ve işitsel basın organları, bütün bu olayların hepsini yayınlamak bir kenara, sadece

çeşitli kanallardan kendilerine ulaşan ve kullanıma hazır olan haberleri bile aktaramadıkları bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla, gerek yazılı gerekse görsel-ışitsel basın organlarının bir şekilde belirledikleri ve adını haber değeri olarak koydukları kıstaslara göre kendilerine ulaşan enformasyonları belli bir çerçeveye göre değerlendirmeye tabi tutmaktadırlar. Bu nedenle haber değeri, en genel ifadeyle ‘haber öykülerinin seçiminde, kurgulanmasında ve sunumunda kullanılan profesyonel kodlar’ olarak tanımlanmakta ve bu profesyonel kodların endüstrileşmiş haber şirketlerinin üretim gereksinimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı belirtilmektedir.¹⁵ Haber değeri kavramı, haber üretim aşamasında, medya kuruluşunun haber departmanında yer alan genel yayın yönetmeninden stajyer muhabirine kadar tüm eşik bekçilerinin önlerine gelen enformasyondan hangisinin haber haline getirileceğine karar vermelerine yardımcı olan ölçütler olarak tanımlanabilir. Haberin oluşturulmasında öncelikle yapılan iş binlerce olay arasından haber değeri taşıyan olayların seçilmesidir. Aktarılacak olay seçildikten sonra, aktarılan olayların öğeleri arasından bir seçme yapılmaktadır. Böylelikle olayın aktarıldığı kitlede oluşan görüntüler, gerçek dünyadaki birçok olay arasından seçilmiş olanların, seçilmiş yönlerinden oluşmaktadır.¹⁶

Haber değeri taşıyan olayların seçiminde liberal görüş ve eleştirel görüş arasında farklılıklar vardır.

Liberal görüş, haber değerini bir olay/olgunun kamu yararı açısından öneminin belirlenmesi olarak açıklayarak, haberin iki yönlü bir etkinlik olduğunu öne sürmekte ve ağır basan yanında kamunun yer aldığını söylemektedir.

Liberal görüşe göre medya kuruluşları toplumsal olayları, görüş ve gerçekleri yansıtan bir ayna görevini yerine getirmekte, tarafsız bir haber de liberal görüşe göre doğruyla özdeş sayılmaktadır.

Eleştirel görüşte haber değerinin belirleyicisi haber medyasının seçkinleridir. Bu görüşe göre neyin kamunun bilgisine sunulmasının yararlı ve

¹⁵ .MUTLU, Erol, İletişim Sözlüğü, Ankara, 1994, s.85

¹⁶ .MUTLU, Erol, a.g.e, s.78,79

doğru olduğuna karar verilirken, egemen güç/iktidar çıkarları ve medyanın öncelikleri etkin olmaktadır.

Haber değeri kavramı, haberin toplanması, değiştirilmesi, reddedilmesi veya onaylanması süreçlerinde iletişimcilerin başvurdukları profesyonel ölçütlerin analitik olarak açıklanmasını amaçlar. Bu kavram gazetecilerin hangi mesleki ölçütlere göre haber seçimi yaptıklarını anlamaya çalışır. Haber değeri kavramına göre bazı haberlerin elenmesini, bazı haberlerin de yayınlanmasını belirleyen temel ölçüt olayın haber değeridir. Bir olayın haber değeri ne kadar büyükse haber olarak yayımlanma şansı o kadar yüksektir.

Burada karşımıza haberin değerini neler belirliyor sorusu çıkmaktadır. Haber değeri kavramında seçicilik en önde gelir. Çünkü hiçbir medya kurumu dünyada meydana gelen olayların tamamını yayımlayamaz. Hatta kendi kaynakları tarafından kendilerine ulaştırılan haberlerin bile tamamını yayımlayamaz. İletişimciler her gün çeşitli haber kaynaklarından kendi kurumlarına iletilen haberler arasında bir seçim yapmak zorundadır. Haber seçimi aşamasından sonra haberler çeşitli üslup, söylem ve formatlarla iletilir.

Haber seçimi, iletişimciler açısından olayların seçimi ve haberin seçimi olmak üzere iki aşamalı bir süreçtir. Önce habere konu olacak olaylar, haber medyası çalışanlarının seçiciliğine uğramaktadır. Muhabir, ilginçlik, yenilik ve olumsuzluk gibi özellikleri göz önünde tutarak çevresinde yaşanan birçok olay arasından bir seçim yapmakta ve bu seçimden sonra kendi inanç, değer ve tutumları çerçevesinde haberi oluşturmaktadır. Haberin oluşturulma sürecinde gazeteci elindeki bilgileri özetler, rafine ederek belirli yönlerini öne çıkarır. Bu işlem sırasında da gazeteci çalıştığı kurumun önceliklerini (karın azamileştirilmesi, reklam gelirlerinin arttırılması, belli siyasi çizginin sürdürülmesi) göz önünde tutarak haber konularını seçer ve kurgular.

Gazeteci-haber kaynağı arasındaki ilişki de haber değeri üzerinde belirleyicilik taşımaktadır. Hükümet yetkilileri, bakanlar, resmi sözcüler, polis ve ordu yetkilileri başlıca haber kaynakları sayılmaktadır. Haber kaynakları birincil haber yapıcılar olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla haber kaynaklarından

gelen en ufak yazılı metin bile haber olarak hazırlanıp yayınlanmaktadır. Bu nedenle gazeteciler ile bu haber kaynakları arasındaki ilişkiler seçilecek haber konusunun ne olacağı veya seçilen konuların hangi kısımlarının öne çıkarılacağı konusunda etkili olabilir. Diğer bir ifadeyle, hem haberi hazırlayan gazeteci, hem de medya yöneticisi kendi konumunu korumak, varlığını devam ettirmek ve pekiştirmek için bu tür siyasi otoritelerle ters düşmemek durumundadır.

Öte yandan medya yöneticileri de elemanlarını neleri yazıp yazmama konusunda yönlendirmektedirler. Kitle iletişim araçlarında haberin oluşum sürecini etkileyen, hatta belirleyen bu kişilere eşik bekçileri denilmektedir. Medya kuruluşlarına yayın periyodu içinde gelen her türlü malzemenin, söz konusu medyanın yayın politikasına uygun olarak seçilmesi işlemine de 'eşik bekçiliği' denilmektedir. Bu bağlamda her kuruluş için haber değerinin kriterleri de değişebilmektedir. Bu kriterler medya kuruluşunun yayın politikaları ve haber editörlerince belirlenmektedir. Okuyucu/izleyicinin talepleri de bu kriterler üzerinde rol oynamaktadır.

Haber değerini belirlemede haber medyasının gündem koyma ve saptama işlevi etkili unsurlardan birisidir. Haberlerin seçimi ve değerlendirilmesi yapılırken, haberin sunulacağı kitlenin konulara vereceği önem derecesinin dikkate alındığı varsayılmaktadır. Medyanın mı kamuoyunun gündemini belirlediği, yoksa kamuoyunun benimsediği konuları öne çıkararak var olan süreci mi hızlandırdığı tartışılrsa da medyanın gündem koyma ve saptama işlevini çeşitli olay ve olgulara verdiği haber değeri ile yerine getirdiği söylenebilir.

Haber seçimindeki temel ilkeleri beş ana grupta toplamak mümkündür: Zamanlılık, yakınlık, önemlilik, sonuç ve insan ilgisini çekme.¹⁷ Bu ölçütlere göre olayın ne kadar izleyicinin ilgisini çekeceği, ne kadar kişiyi etkilediği, ne kadar insana mekân ve anlam olarak yakın olduğu, haberin ulaştırılmasındaki kolaylık haber olarak ele alacağımız konuyu belirlememizde yardımcı olmaktadır. İnsanlar kendilerine zaman ve mekân olarak yakın olan, kendilerine anlamlı gelen haberlerle daha fazla ilgilenmektedirler.

¹⁷ .TOKGÖZ, Oya, a.g.e., s.200

Haberde seçicilikle ilgili olarak çok yaygın bir klişe olan ‘köpek adamı ısıtırsa haber değildir, adam köpeği ısıtırsa haberdır’ yaklaşımına göre haberin değeri beklenmedik olması, sıra dışı olmasıyla paralellik arz eder.

Haberlerin seçiminde okuyucu eğilimlerinin de etkisi vardır. Ancak bir olgunun haber değeri taşıyıp taşımadığının belirlenmesinde asıl rol eşik bekçilerininidir. Eşik bekçilerinin kişiliği, dünya görüşü, değer yargıları, eğilimleri, ahlak ilkeleri gibi bağımsız değişkenler süreç içinde rol oynamaktadır. Ayrıca mesleki, geleneksel, tarihi, sosyal, siyasi, iktisadi, kurumsal, kültürel, iletişim aracının türü, genel yayın politikası gibi etmenler de haber seçiminde rol oynayan faktörler arasındadır.

Haber olacak konunun belirlenmesinde Türkiye’de her şeyden önce gazetecilerin önemli bir rolü vardır. Haber seçiminde gazetecilerin inançları, arzuları, hedefleri de belirleyici olmaktadır. Gazetecinin kişisel değerleri, düşünceleri, yargıları, ideolojisi yalnızca haberin seçimini değil, haberin dilini, söylemini, üslubunu da etkiler. Basında her araç, her muhabir değişik yollarla işlevlerini yerine getirmektedir. Ancak temel ilke her zaman aynıdır. Bir muhabirin yaptığı haber ilk aşamadaki kapıcıya ulaştırılır oradan başka bir kapıcıya ulaştırılır. Başlangıçtaki ilk haber metni kısaltılabilir, uzatılabilir, hatta yeniden yazılabilir ya da tamamen çöpe atılabilir. Dolayısıyla eşik bekçileri okuyucuya ulaşacak haberin ne olacağını, nasıl olacağını iletişim kanalının yayın politikası çerçevesinde belirlemektedirler.

Haber seçimi kadar haberin nasıl ele alınacağı da önemlidir. Muhabir istediği haberi seçer ve yazar. Bu anlamda muhabirin özerkliği vardır ve bu özerklik gazetecilik mesleğinin temelinde yatar. Ancak haberin nasıl verileceği, ne uzunlukta verileceği, hangi yönüne ağırlık verileceği konusunda muhabirin özgürlüğü sayfa sekreteri ya da editörün özgürlüğü ile çatışır. Burada artık muhabirin özgürlüğünün bitmiştir. Muhabirin ve sayfa sekreterinin çatışması da olağan bir durumdur. Muhabir olayın heyecanını yaşayan ve yansıtan insandır. Bu nedenle o haber muhabir için çok önemlidir, üzerinde durulması gerekmektedir. Heyecan ve duygusallık vardır. Sayfa sekreterinin ise muhabirle aynı duygu ve

heyecanı paylaşması mümkün değildir. O, mantığı ve gazetenin yayın politikasını göz önüne alarak haberi değerlendirmektedir. Sayfa sekreterinin haber seçimini belirleyen etmenler arasında yer darlığı, aktarıldığı zaman konunun uzunluğu, yayın ve olay yeri arasındaki uzaklık gibi nesnel olgular vardır.

Muhabir, istihbarat şefi, haber müdürü gibi alt konumdaki eşik bekçilerinin eylemlerini yönlendiren etkenler arasında yazı işleri, genel yayın yönetmeninin tutumu, yayın organlarının genel yayın politikası ve ilkeleri, yayın organlarının mülkiyet yapısı, haberin içerik ve biçimine ilişkin meslek pratikleri, mesleki kurallar, meslektaşlar arası yönelim, hedef kitle ve haber kaynakları sayılabilir.

Eşik bekçilerinin haberin iletişim organlarında yer almasında etkisinin yanında neyin haber olduğu da önemlidir. Haber nedir? Farklı yaklaşımlara göre değişmektedir. Modern gazetecilik uygulamalarında halen genel kabul gören yaklaşım liberal çoğulcu yaklaşımdır. Bu yaklaşımda demokratik toplumlarda her düşüncenin serbestçe dolaştığı varsayılmakta, dolayısıyla haber içeriklerinin dengeli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle medya; yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü kuvvet olarak görülür.

Haberin içeriğine etki eden faktörlerden biri de gazeteciler arasındaki etkileşimdir. Gazeteciler çalıştıkları medya kurumundaki meslektaşlarının çoğunluğunca kabul edilen değerler, davranışlar, ortak beklentiler paralelinde hareket etmek zorunda hissederler. Dışlanma ve yanıltılma korkusuyla kendi düşüncelerine aykırı bile olsa haberlerinde meslektaşlarının çoğunluğu tarafından kabul edilen görüşlere yer verirler.

Haberin içeriğini sektörde kanaat önderi konumundaki diğer medya kurumları ve gazeteciler de etkiler. Gazetecilerin ilişki içinde oldukları referans grupları da haber içeriğini etkileyebilmektedir. Ayrıca haber ajansları da haber içeriği üzerinde etkili olan kurumsal bir faktördür. Medya kurumları haber ajanslarından gelen haberlerin çoğunluğunu, bilgilerin doğruluğunu ve olayların perde arkasını araştırmaksızın yayımlama eğilimi içindedirler.

Günümüz gazeteciliğinde insanın ilgisini çekme olgusu mesleğe tümüyle egemendir denilebilir. Herkes tarafından dikkate alınacağına inanılan bir olayın haber değeri daha yüksektir. Her haberde insanların ilgisini çeken, kişiye göre değişen çekicilik bulunur. Ancak bazı haberler diğerlerine oranla insanların daha çok ilgisini çekerler.

Haberin seçiminde haberin niteliği de önemlidir. Medya kurumları basit haberleri tercih ederler. Karmaşık haberleri ise basit ve anlaşılır bir biçimde yayımlarlar. Yine medya kurumları izleyicilerin özdeşim kurabilecekleri öncelikli olarak seçerler. İzleyiciler özdeşleşebildikleri haberlerle daha çok ilgilenirler. Dolayısıyla haberler izleyicilerin özdeşim kurabilecekleri bir biçimde verilir.

Medya kuruluşları izleyicinin ilgisini uyandıracak, duygularına hitap edecek, heyecan ve drama yüklü haberleri yayımlama eğilimi taşımaktadır. Haber seçimindeki tercihler az gelişmiş ülkelerin aleyhine olmaktadır. Sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik ve teknolojik olarak gelişmiş olan merkez ülkelerdeki medya kuruluşları az gelişmiş veya gelişmekte olan çevre ülkelerle ilgili haberlerde tercihlerini çoğunlukla olumsuzluk içeren haberlerden yana kullanmaktadırlar. Gelişmiş ülkelerin medyaları kendi ülkeleri dışındaki haberleri genellikle ortada darbe, kriz veya felaket varsa yayımlama isteği içinde olmaktadır. Normal koşullarda isimlerinden bile bahsedilmeyen ülkeler ve insanlar kriz, darbe, felaket gibi durumlar söz konusu olduğunda birden bire gündeme oturmaktadırlar. Bunun yanında nesnellik, tarafsızlık ve dengelik ilkeleri bir tarafa bırakılarak olumlu dış haberler bilinçli olarak göz ardı edilmekte veya tahrip edilmektedir.

2.3.2.Haberde Güncellik

Haberin en önemli unsurlarından biri de güncelliktir. Güncel; şimdiki zamanda devam eden, üzerinde durulan, konuşulan olay, olgu veya konu olabilir. Zamansal yakınlık olarak da nitelenen güncellik sadece güne ait olan değil, yakın zaman dilimi olarak da kavranılmalıdır. İzleyici haberden yeni bir bilgi edinmelidir. Gazetecilik açısından güncellik ‘yeni ne var’ sorusuyla bağlantılıdır.

Gazetecilikte en hızlı eskiyen olgu haberdur. Günüümüzde haber çok hızlı olarak verilmekte, dolayısıyla önemini de çok çabuk yitirmektedir. Artık, haberlerin ulaştırılması için önceden olduğu gibi aylar, yıllar gerekmemektedir. Gazetelerde 24 saat olan haberin ömrü televizyonlarda daha kısadır.

Güncellik, haber kavramının içinde yer almakla birlikte, haberin diğere enformasyonlardan ayırt edilebilmesi ile ilgili bir özelliktir. Haberin öğrenildiğı anda gösterilmesi, bildirilmesi ana koşuldur. Bu nedenle haberlerde yer alan ‘dün, bugün, geceleyin, bir saat önce’ gibi zarfların kullanımı haberde olayın ne kadar zaman önce oluştuğına işaret etmektedir. Haberde zaman ögesini belirleyen ve habere zamanlılık değeri kazandıran üç ana unsur vardır. Bu unsurlar; yenilik, anilik ve geçerliliğdir.¹⁸

Yenilik, hem olayın yeni oluşmasını, hem de yeni olarak bildirilmesini içerir. Yenilik, olaydaki yeni unsurdur. Daha önce meydana gelmiş bir olayın yeni bir unsurunun ortaya çıkarılması ve haberleştirilmesi yeniliktir. Unutulmuş bir enformasyonu gün ışığına çıkarmak yenilik anlamına gelir.

Geçerlilik, olay ya da duruma ait bilginin belirli bir zaman dilimini kapsamasıdır. Başka bir gelişme veya başka bir olay o ana kadarki bilgileri geçersiz kılabilir. Geçerlilik, anilikle bağlantılıdır. Anilik, olayın o anda oluştuğunu belirtir. Anilik, beklenen bir durum değil, kendiliğinden olan bir süreçtir. Ancak, ani meydana gelen her olay haber değildir. Haber kriterleri açısından da geçerli olmalıdır. Anilik ögesi, habercinin mesajını ulaştırması yönünden gerekli olan zamanı gösterir.

Bir haberin kamuoyunun tamamı veya bir kısmının tepkisini topladığı, haberin yayınlanmasındaki gecikmenin kızgınlık yaratan sonuçları olduğu zaman güncelliğın uygulamadaki etkisi çok açık olarak görülür. Bu durum, genellikle politik, kültürel, sendikal ve sportif olaylarda ortaya çıkar. Borsa, hammadde değeri, hava koşulları, hükümetlerce alınan ekonomik kararlar için de güncellik önemlidir. Türkiye’de yaşanan ekonomik kriz ve çözüm önerileri günceldir. Bazı yasa maddeleri, kararnameler izleyici kitleyi etkilemekte ve bir tavır değışikliği

¹⁸.TOKGÖZ,Oya, a.g.e., s.201-202

gerektirmektedir. Bir savaş tehdidi, sel baskını sosyal ve bireysel düzeyde, gecikmenin zarara yol açacağı bazı tedbirlerin alınmasını gerektirir. Güncel olaylar kamunun ilgisinin bir noktada yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Çağdaş sorunlar, başka ülkelerde yaşayan halklara dair her şey izleyicinin ilgisini çekmeye adaydır. Güncel bir olay, yani bu sorunla veya bu halklarla doğrudan ilgili olağanüstü veya anlamlı bir gelişme, öğrenme isteği yaratır.

Günlük haberler o günün olaylarının temsili birer dökümü değildir. Bir toplumda, bir ülkede veya dünyada meydana gelen rutin olayların birçoğu görmezden gelinmekte ve haber yapılmamaktadır. Ayrıca, haber okuyucuya ulaşıncaya kadar pek çok müdahaleye maruz kalmakta ve değişikliğe uğramaktadır. Okuyucuya ulaşan her gazete çeşitli seçimler (hangi konular, nerede ve ne büyüklükte basılsın, hangi konulara nasıl bir vurgu yapılsın gibi) sonucunda oluşur. Bu seçimlerde de daha önce belirtildiği gibi nesnel standartlardan çok gelenekler ve uzlaşmalar etkili olmaktadır.

2.3.3. Haberde Doğruluk ve Nesnellik

Haberde doğruluk ve nesnellik, haber değerlendirilmesinde tartışılan bir ilkedir. Nesnellik; gerçek dünyanın, bilinen ve algılanan nesnelerden bağımsız biçimde var olduğu düşüncesinden hareket eder. Nesnelliğin metafizikteki karşılığı olan gerçeklik, zihinsel bir ürün olmayıp, zihnin dışında, bilinip bilinmemesine bağlı olmaksızın var olma durumudur.

Metafizikte idealizm olarak nitelenen öznellik ise insan zihninden ayrı bir nesnel gerçekliğin var olmadığını, gerçekliğin bilen öznelerin zihnindeki düşünceler ve izlenimlerden oluştuğunu kabul eder.

Nesnellik tezine göre insanların değerlendirmesi sadece dış dünyanın betimlenmesi şeklinde gerçekleşir. Burada kişisel değerlendirmeler yoktur. Gazetecilerin yazdıkları haber, dış dünyanın bir oluşumunun, bir olayının olduğu gibi yorumsuz anlatılmasıdır. İletişimci tarafsız bir konumda olduğu için haber sunumunda kişisel değerlendirmeler olmaksızın gerçekler konuşur.

Gazeteci, 'yorumdan arınarak olaya ilişkin rapor yazan kişi' dir.¹⁹

Gazetecinin tarafsız olması, haberi yazarken kendi görüşlerini açık bir dille yazmaması anlamına gelir. Haberde dengelilik, nesnel ve tarafsız bir haberciliğin garantör ilkesidir. Burada dengelilikten kasıt, haberde farklı görüşlere eşit oranda yer verilmesidir.

Haber, dil ve söylem bakımından profesyonel ilkelere uyması gereken tek metindir,²⁰ değişik iletişim araçlarında yer alan ortak paydadır. Haber metinleri yazılırken metni yazan kişinin uyması gereken ilkeler belirlenmiştir ve bunlara uymamak etik bir ihlal demektir. Ancak bu iddia, haber hiçbir zaman özgün bireysel yaratıcılığa izin vermez gibi kesin bir yargı içermese de buna pek fazla izin verdiği de söylenemez.

Haber dili birinci tekil şahıs dili olamaz. Haber, nesnel bir dille olayı anlatmalıdır. Haber kaynakların görüşlerini aktarmalıdır. Haber tüm tarafların görüşlerine yer vermelidir. Haberi yazan mutlaka tarafsız olmalıdır. İşte tüm bu özellikler haberi diğer metinlerden farklı ve özgün kılar. Diğer medya metinleri için genellenemeyecek birtakım özellikler haber için geçerli olur. Bu anlamda haber globalleşen tek metindir.²¹ Ancak, tarafsız ve değer yargısı taşımayan bir haberleşme (enformasyon) düşünme olasılığı azdır. Enformasyon sözcüğün her anlamıyla bir güçtür ve gücün yansızlığını savunmak oldukça zordur. Haberdeki her sözcük, her kavram, her cümle, her paragraf, her konu, her resim belli bir anlam taşır, taşınan anlam da nesnellığe aykırıdır.²²

Haber/haberler kurgusal metindir. Bu nedenle, haberlerin tüm kurgusal metinlerde olduğu gibi bir söylemi vardır. Haberler, özetledikleri, hikaye ettikleri olaylara, gerçeklere anlam kazandırır. Bir yandan, haberin söyleminin içinde yer alan anlatımla olaylar/gerçekler kurulur, canlandırılır, insanlara aktarılır. Diğer yandan ise, haberlerin söylemi içinde egemen söylemler doğallaşır, egemen

¹⁹ .İNAL Ayşe, Haberi Okumak, Temuçin Yayınları, İstanbul, 1996, s.37

²⁰ .A.ge., s.64

²¹ .A.ge., s.23-24

²² .ALEMDAR, Korkmaz, ERDOĞAN, İrfan, İletişim ve Toplum, Ankara,1990, s.57

ideoloji yeniden kurulur. Her gün bize ulaşan haberlerin üst söylemi burjuva ideolojinin söylemidir.²³

Öznellik tezine göre insanın tek bildiği gerçek, kendi bilinciyle biçimlendirilmiş bir gerçektir. Bu bakımdan iletişim eyleminde sadece dış gerçek değil, üretilen ve toplumsal koşullar tarafından belirlenmiş belli bir bilgi vardır. Her haberde, yapan kim olursa olsun yeniden düzenleme, yeniden üretme ve yanlılık vardır. Gazeteci sadece gerçekleri sunma amacıyla olan bir idealist bile olsa kendi ahlak ilkelerine bağlı olarak haber yapacaktır. Bu da tarafsızlığı ortadan kaldırır. Haberde tarafsızlık sorunu, birçok ülkede eşit zaman, cevap hakkı, gibi mekanik araçlarla çözülmeye çalışılmaktadır. Ancak tarafsızlık ve denge uygulamalarıyla tartışmalı konularda bütün tarafların görüşlerinin sunulduğu görüntüsü verilmeye çalışılırken taraflar meşru taraflar ve gayri meşru taraflar olarak tanımlanmaktadır.

Ayrıca haberde yer alması gereken farklı görüşler bu defa da güncel sorunlarla ilgili olarak ortaya atılmış güç/iktidar sahibi seçkin kişi veya kuruluşlarca dile getirilen görüşlerdir. Her gün haberlerde rastlanan seçilmiş kişiler arasında bakanlar, parti önderleri, önde gelen politikacılar, üst düzey bürokratlar, işadamları, polis ve yargının üst düzey yetkilileri, çeşitli baskı gruplarının sözcüleri yer alabilirler. Bu da akredite kaynakların tarafsızlık ve denge ilkeleri yoluyla habere girmesi anlamına gelmektedir.²⁴

Bütün tarafsızlık iddialarına karşın iletişimcinin öznel konumu haberin içeriğini etkiler. Haber içeriğindeki her kavram, deyim, ifade, cümle veya resim, iletişimcilerin iç dünyasında biçimlenmiş bilişsel, fikri ve psikolojik yönelim unsurlarının yanı sıra onların bilinçaltında yatan ideolojik çerçevelerine ve sınıflandırma kalıplarına dayanmaktadır. Sözelimi yazılı basında yayımlanan bir haberin; haber türünün, haber kalıbının, fotoğraf ve fotoğraf altı yazısının, karikatürün, manşetinin-sürmanşetinin, başlığının, başlık bandının, alt başlığının, yazı tipi ve puntosunun seçimi, takdim biçimi, haberin, fotoğrafın, kameranın

²³ .TOKGÖZ, Oya, a.g.e., s.185

²⁴ .Ayşe İNAL, a.g.e., s.21

yerleştirilişi ve çekimleri bile habere konu olan durum, kişiye verilen değer hakkında çok şey anlatır. Haber metinlerinde başbakan için ‘belirtti’ yüklemine kullanılması, ‘iddia etti’, ‘öne sürdü’ gibi yüklemelerin kullanılmasından çok farklıdır. ‘Belirtti’ ifadesinde haberin içeriğine katılma, haberin içeriğini onaylama vardır. Oysa ‘iddia etti’ ve ‘öne sürdü’ ifadelerinde şüphe anlamı vardır. Haberin içeriğine katılmama vardır. Haber metinlerinde, alıntılanan konuşma tırnak işaretleri olmaksızın veriliyorsa, yani tırnak işaretleri atılmışsa haberi yazanın yorumu, metnin kendi sesi aracılığıyla devreye girmektedir. Metnin kendi sesinin okuyucu üzerinde alıntılanan konuşmadan daha fazla olacağı açıktır.²⁵

Bu nedenle medya haberciliğinde mutlak anlamda nesnelliğin olmadığı görüşü hakimdir.

Medyada yayımlanmak üzere seçilmiş olan bir haberin türü, formatı, dil ve üslubu, söylemi, takdim biçimi medya uzmanları tarafından büyük bir titizlikle belirlenmekte, hiçbir rastlantıya yer verilmemektedir.

Haber içeriğinin muhatabı ile bu içeriği yayımlayan kitle iletişimi aracının bütünleşme biçimi de haber içeriğine anlam ve önem kazandıran ayrı bir konudur. Muhatap, her türlü haber içeriği karşısında kendine bir mevki seçer. Kendi iradesiyle seçtiği bu mevki, haber içeriği düzenleyen, yani yönlendiren ve biçimlendiren iletişimcilerin zihninde tasarladığı konumdur. Bu durum da haber içeriğine muhatap fertler açısından da tarafsızlık ve nesnellik tartışmalıdır.

Haberde nesnellik şu durumlarda bozulur:

Öznellik; haberin nesnel gerçeğe değil, duygu, düşünce ve sezgilere dayalı olarak yazılmasıdır. Haberi oluşturma sürecinde muhabirin etkisiyle, yayınlama sürecinde ise editörün etkisiyle ortaya çıkar. Politik tercihler, ön kabuller, değer yargıları, daha önceden oluşturulan tercihler, duygusal değerlendirmeler öne çıkar.

Haber uydurmak; hemen hemen her ülkenin basınında var olan bir durumdur. Hatta bazen oldukça sık rastlanan bir durumdur. Türk basın

²⁵ .Ayşe İNAL, a.g.e., s.102

literatüründe haber uydurma asparagas haber olarak yerini bulmaktadır. Asparagas habercilik basında özdenetimin gündeme gelmesine neden olmuştur. Özdenetim ise gazetecilerin hiçbir yasal yaptırım söz konusu olmadan mesleki açıdan bir takım ahlak kuralları çerçevesinde kendi kendilerini denetlemeleridir.

Olmamış bir olayı olmuş gibi verme, haber uydurmanın yanı sıra haberde nesnelliği bozan başka durumlar da vardır; Önemli bazı olayları gereğinden fazla önem vererek abartma, birbirinden ayrı olguları birbiriyle bağlantılı bir bütünün parçaları gibi sunmak, kötü bir sunumla haberin karmaşık hale getirilmesi, uluslararası olaylarda merkez ülkelerin çıkarlarına uygun hale sokulması, belirli olgular konusunda önceden koşullandırmanın hazırlanmış olması, bir olayın haberini vermemek, sessiz geçmek gibi. Gazeteci, devlet sırrı, sermaye sahibinin isteği, ideolojik yakınlık gibi farklı gerekçelerle bazı haberleri görmezden gelebilir. Bunda en büyük etken ulusal çıkarlardır. Ulusal çıkarlar söz konusu olduğunda gerçekleri göz ardı etmek her ülke için geçerli bir durumdur.

Ancak, haberlerde zaman ve mekândan kaynaklanan kasıtsız yanlışlar da yapılabilmektedir. Bu yanlışların çeşitli etkenleri vardır. Zamansızlık, hızlı çalışma, dikkatsizlik, haberi başka bir kaynaktan kontrol edememe, bilgi eksikliği, uzmanlık gerektiren konuları takip zorunluluğu bu etkenlerden bazılarıdır. Bu yanlışlar düzeltiler yanlıştır. Dolayısıyla birçok basın yayın kuruluşu okur hattı kurarak yapılabilecek hataları düzeltme imkanı tanımaktadır.

Basın yayın kuruluşları arasındaki rekabet de haberdeki nesnelliği zedeleyen unsurlardan biridir. Gazetecilerde var olan diğer gazetecileri atlatmak isteği ile başkalarının elinde bulunan haberleri öğrenmek ve yaymak arzusu sonucu haber bir meta halini alır almaz yerini kar arayışına bırakır. Bu rekabet yanlış bilgilendirmeyi de beraberinde getirebilir. Ayrıca rakiplerden sadece haberlerin saklanması değil, yalanlarla rakiplerin şaşırtılması da denmektedir.

Haberlerde kullanılan sıfatlar, zarflar ve atıflar sadece haberi nesnellikten uzaklaştırmakla kalmaz, aynı zamanda habercinin ideolojik ve sınıfsal konumunu da belirler. Medya, sık sık sıfatlar takarak habere konu olan kişileri klişeleştirmektedir. Klişelerde kullanılan sıfatlar ise nesnelliği ortadan

kaldırmaktadır. Etiketler yapıştırmak, sıfatlar takmak, damgalayıcı, leke sürücü tanımlar geliştirmek uluslararası büyük medyanın nesnellikten uzaklaştıran en önemli yöntemidir. Gelişmiş batı ülke liderleri için hep olumlu sıfatlar kullanılırken, az gelişmiş ülkeler için ise 'aşırı', 'isyancı', 'ihtilalci' gibi olumsuz sıfatlar kullanılmaktadır. Aynı şey ülkeler söz konusu olduğunda da geçerlidir. Gelişmiş batı dünyası için 'genel refah toplumu', 'hür dünya', 'fırsatlar ülkesi' gibi tanımlamalar yapılmaktadır. Sosyalist ülkeler 'totaliter rejimler', 'kapalı toplumlar', 'Demirperde ülkeleri' olarak tanıtılmakta, Afrika içinse 'bunalımlar-felaketler ülkesi' gibi olumsuz sıfatlar kullanılmaktadır. Batı medyası kendisi açısından normal sayılanın dışında kalan her davranışı reddetmekte, bastırmakta ya da çarpıtmaktadır.

Sonuç olarak günümüzde nesnellik gitgide modası geçen bir anlayış olarak değerlendirilmeye başlanmaktadır. Gerçeğin yorumsuz olarak temsil edilmesi yaklaşımı da uygulamada tamamen terk edilmek üzeredir. Ancak, haberde doğruluk esastır, mutlak anlamda nesnelliğe ulaşmak ise bir ideal olarak görülmektedir. Gazetecilik mesleği açısından nesnellik, gazetecinin eylemini yönlendiren mesleki normlardır. Karşıt görüşleri ve bakış açılarını dengelemek, meselenin bütün taraflarının görüşlerine eşit biçimde yer vermek, haber ve yorum veya haber ve medya sahibinin görüşü arasında kesin bir ayırım gözetmek, tarafsız ve doğru bir habercilik ideale yaklaşmak için büyük önem arz etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK BASININDA TÜRKİYE-İSRAİL İLİŞKİLERİ

1. TÜRKİYE-İSRAİL İLİŞKİLERİ

Türkiye, İsrail ile olan ilişkilerini son birkaç yıl içinde daha önce hiçbir ülke ile olmadığı kadar hızla geliştirmiştir.

Türkiye-İsrail ilişkileri üç dönem içerisinde incelenebilir:

1. 28 Mart 1949 yılında İsrail'in resmen tanınmasıyla başlayan ama İslam ülkelerinin tepkilerinin düşünülerek ilişkilerin gizli saklı sürdürüldüğü dönem.

1. 12 Eylül askeri darbesiyle ilişkilerin donma noktasına geldiği ve neredeyse kesildiği dönem.

2. 1992 Oslo süreciyle birlikte ilişkilerin açık ve kapsamlı olarak yürütüldüğü dönem.²⁶

Türkiye-İsrail ilişkileri Türkiye'nin 28 Mart 1949 yılında İsrail'i 'de facto' (fiili durum) olarak tanımasıyla başladı. Türkiye, bu kararını Araplara İsrail'in BM üyesi olmasıyla açıklamıştır.

9 Mart 1950'de Türkiye ile İsrail arasında ilk siyasi temsilciler (maslahatgözarlar) göreve başladı. Türkiye-İsrail ilişkileri Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı döneminde resmi olarak başlamış, Demokrat Parti döneminde geliştirilmeye çalışılmıştır. Resmen tanımadan iki ay sonra Seyfullah Ersin'in Tel Aviv'e atanmasıyla Türkiye-İsrail diplomatik ilişkileri elçilik seviyesine çıkarılmış oldu.²⁷

²⁶ .DURSUNOĞLU, Alptekin, Stratejik İttifak, Türkiye-İsrail ilişkilerinin Öyküsü, Anka Yayınları, İstanbul, 2000, s.31

²⁷ .ÖZMEN, Süleyman, Ortadoğu'da Etnik, Dini Çatışmalar ve İsrail, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2002, s.276

İsrail'in tanınmasındaki en büyük etkenin o dönemde Sovyetler Birliği'nin tehdidi altında bulunan Türkiye'nin Amerika'nın desteğini sağlamak için Ortadoğu'da Amerikan politikalarına uygun stratejiler izlemek istemesi olduğu ifade edilmektedir.

Başlangıçta, Türkiye-İsrail ilişkileri Arap ülkelerinin tepkileri nedeniyle gizli ve düşük profilli olarak sürdürülmekteydi. 4 Temmuz 1950'de imzalanan 'Ticaret ve Ödeme Anlaşması' İsrail'le ilişkilerin ilk somut adımıydı. Bir yıl sonra da 5 Şubat 1951'de 'Hava Ulaştırma Anlaşması' imzalandı.²⁸

1980'li yıllara gelindiğinde Türkiye ile İsrail ilişkileri kopma noktasına gelmişti. 12 Eylül askeri darbesinin ardından Batı dünyasının darbeye yönelik tepkileri ve yalnız kalma korkusu, Türkiye'yi İslam dünyasıyla tarihten gelen bağlarını yeniden güçlendirme arayışına sevk etmişti.²⁹

1990'lardan itibaren ise Türkiye-İsrail ilişkileri canlanmaya başlamıştır. Türkiye, 1991 yılındaki Körfez Savaşı'ndan sonra Amerika ve İsrail tarafından çizilen yeni Ortadoğu resminde ABD ve İsrail'in yanında yer almıştı. Türkiye'nin, ABD ve İsrail ikilisinin bölgedeki terörün aynı merkezden yani Şam'dan yönetildiği düşüncesine sıcak baktığı, Irak ve Suriye'nin PKK'ya verdiği desteği öne sürerek İsrail'le ilişkilerini geliştirmek istediği kaydediliyordu.³⁰

30 Ekim - 2 Kasım 1991'de toplanan Madrid Konferansı ile başlayan barış süreci ile Türkiye, İsrail'e yönelik dış politikasını değiştireceğinin sinyallerini vermeye başlamıştı. Türkiye-İsrail ilişkileri 1992 Oslo süreciyle başlayan, 13 Eylül 1993'te Beyaz Saray'da imzalandıktan sonra 13 Ekim'de yürürlüğe giren anlaşma ile başlayan barış sürecinin ardından yeni bir boyut kazandı. Bu zamana kadar gizli sürdürülen ilişkiler Mısır, Ürdün, Suudi Arabistan gibi ülkelerin İsrail'le görüşme masasına oturmasıyla açık ve kapsamlı hale geldi. Çünkü artık İslam ülkelerini küstürmemek gibi bir bahane kalmamış oluyordu. 1991 yılı Aralık ayında İsrail'le maslahatgüzarlık seviyesinde yürütülen diplomatik ilişkiler

²⁸ . YILMAZ, Türel, Türkiye-İsrail Yakınlaşması, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2001, s.9

²⁹ . DURSUNOĞLU, Alptekin, a.g.e., s.44

³⁰ . VATANDAŞ, Aydoğan, Armagedon, Türkiye-İsrail Gizli Savaşı, Timaş Yayınları, İstanbul, 2002, s.32

Filistin ile eş zamanlı olarak büyükelçilik seviyesine çıkarıldı. Böylece Türkiye-İsrail ilişkilerinde üçüncü dönem başlamış oldu.³¹

1990'lı yıllarda Türkiye ve İsrail arasında diplomatik ve askeri ziyaretler yoğun olmuştur. 1992 yılında Süleyman Demirel'in başbakanlığı sırasında Dışişleri Müsteşarı Bilgin Ünan'ın Tel-Aviv'e gitmesiyle başlayan yakınlaşma 21 Nisan 1993'te Ankara'ya gelen İsrail Dışişleri Bakanı Şimon Peres'in Çiller hükümeti ile kurduğu diyalogla devam etti. Turizm Bakanı Abdülkadir Ateş 1 Haziran 1992'de İsrail'e ilk üst düzey resmi geziyi gerçekleştirdi. Hikmet Çetin ise 14 Kasım 1993'te İsrail'i ziyaret eden ilk Türk dışişleri bakanı oldu. Hikmet Çetin'in ziyaretini Başbakan Tansu Çiller'in İsrail ziyareti izledi. Çiller'in ziyaretinde iki ülke arasında siyasal, ekonomik, askeri istihbarat, su ve diğer konularda işbirliği yapılmasının konuşulduğu ifade edilmektedir. 1993 yılının Kasım ayında İzak Rabin'in cenaze merasiminde Başbakan Tansu Çiller ile İsrail Başbakanı Şimon Peres bir araya geldiler.

25 Ocak 1994'te İsrail Cumhurbaşkanı Ezer Weizmann, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in davetlisi olarak su satın alımı, turizm ve askeri işbirliği konularını görüşmek üzere Türkiye'ye geldi. Türkiye'yi ziyaret eden ilk İsrail Cumhurbaşkanı olan Ezer Weizman'ın ziyaretinde iki ülke arasında serbest ticaret, çifte vergilendirmenin kaldırılması, yatırımların teşviki, ekonomik ve teknolojik işbirliği ile ilgili anlaşmaların imzalanması konularının konuşulduğu, Türkiye ile İsrail arasında bir siyasal istişare mekanizmasının kurulması ve şubat ayında Türk ve İsrailli yetkililerin bir araya gelerek terör, güvenlik sorunlarını görüşmelerinin kararlaştırıldığı belirtilmektedir.

Weizman'ın Türkiye'de bir basın toplantısı düzenlediği, bu toplantıda PKK sorununa değinerek bu konuda eğitim, istihbarat ve bilgi konusunda işbirliği yapabileceklerini söylediği kaydedilmektedir. Ayrıca Suriye ile iyi ilişkiler geliştirmek istediklerini ve Türkiye'nin arabuluculuk yapması gerektiğini sık sık

³¹ .DURSUNOĞLU, Alptekin, a.g.e., s.49

dile getiren Weizman'ın Ankara'dan sonra GAP bölgesine de gidip incelemelerde bulunduğu bilinmektedir.³²

10 - 12 Nisan 1994'te İsrail'in o dönem Dışişleri Bakanı Şimon Peres'in Türkiye'ye gelerek dönemin Türk Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin ile görüştüğü ve bu görüşmede Orta Doğu'da AGİT(Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı) benzeri bir oluşum kurma isteğinde bulunduğu belirtilmektedir.³³

Peres'in temasları sırasında Türkiye ile İsrail'in üzerinde anlaştıkları konulardan biri de Türkiye'nin Batı Şeria'da oluşturulacak uluslararası komisyona gözlemci göndermesiydi. Peres'in ayrıca Türkiye'den Orta Doğu barış sürecinde daha aktif rol almasını istediği de ifade edilmektedir.

Türkiye'nin İsrail vatandaşlarına uyguladığı vizenin bakanlar kurulu kararıyla kaldırılacağını açıklamasına, İsrail de iş ve kültürel gezilerde Türk vatandaşlarına vize uygulamama kararı aldığını açıklayarak karşılık verdi. Dönemin Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin'in, İsrail'in Manavgat nehrinin suyunu alabileceğini söylediği belirtilmektedir.

1994 yılının Kasım ayında İsrail'i ziyaret eden Başbakan Tansu Çiller'in bu ziyarete İsrail'e istihbarat ve terörizm konusunda işbirliği önerdiği kaydediliyor.³⁴

23 Şubat 1996'da ise Türkiye-İsrail ilişkileri yapılan anlaşmayla iyice güçleniyordu. Genelkurmay İkinci Başkanı Çevik Bir'in imzaladığı, Türkiye ile İsrail arasında 'Askeri Eğitim ve İşbirliği Anlaşması'ndan hükümetin, meclisin ve kamuoyunun haberi olmadığı ifade edilmektedir. Taraflar arasında gizli kalması gereken anlaşmayı kamuoyuna İsrail'in duyurduğu belirtilmektedir.

Türkiye-İsrail ilişkilerinde İsrail tarafını İsrail Savunma Bakanlığı, Türk tarafını ise Genelkurmay Başkanlığı temsil ediyordu. Türkiye-İsrail ilişkilerinde,

³² .KASIM, Kamer, 21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Dış Politikası, Türkiye-İsrail İlişkileri: İki Bölgesel Gücün Stratejik Ortaklığı, Alfa Yayınları, İstanbul, 2001, s.571

³³ .DURSUNOĞLU, Alptekin, a.g.e., s.53

³⁴ . DURSUNOĞLU, Alptekin, a.g.e., s.54

Türk tarafında ordunun yer almasının İsrail ve iki ülke ilişkilerinin destekçisi ABD için güven anlamına geldiği ifade edilmektedir.³⁵

Anlaşma Türkiye’de duyulunca kamuoyunda oluşan tepki üzerine dönemin Başbakanı Mesut Yılmaz, İsrail’le yapılan anlaşmanın yarardan çok zarar getirdiğini, Arap ülkelerinin ikna olmadığını, gerekirse anlaşmanın iptal edilebileceğini söyledi. Ancak Mesut Yılmaz’ın bu açıklaması daha sonra Dışişleri Bakanlığı tarafından yalanlandı. Bunun üzerine Mesut Yılmaz’ın, *‘Arap dünyası petrolünü diğer ülkelerle paylaşmazsa Türkiye’nin de suyunu paylaşmayacağı’* şeklinde açıklamalarda bulunduğu belirtilmektedir.

Askeri Eğitim ve İşbirliği anlaşması ile Türk subaylarının İsrail ordusunda, İsrailli subayların da Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde eğitim görebileceği, iki ülke arasında askeri işbirliği, teknik düzeyde bilgi alışverişi sağlanacağı, ortak tatbikatlar yapılabilceği, karşılıklı gemi ziyaretleri gerçekleştirileceği ve iki ülke silahlı kuvvetleri mensuplarının katılacağı spor müsabakaları düzenlenebileceği kaydedilmektedir.

Bölgede istikrarı sağlamak ve bölge barışına katkıda bulunmak amacını taşıdığı vurgulanan anlaşmanın, başka ülkelere yönelik olmadığı anlaşmanın taraflarınca ifade edilmektedir. Ancak anlaşmanın gerekçesi olarak İran, Yunanistan, Suriye, Irak ve diğer Arap ülkelerinin tehditlerinin gösterilmesi dikkat çekmektedir.

Anlaşma ile Türk ve İsrail uçaklarının birbirinin hava sahalarını kullanabilecek olmalarının Yunanistan ve Güney Kıbrıs’ın da tepkisini çektiği, Güney Kıbrıs yönetiminin İsrail uçaklarının kendi hava sahalarını ihlal ettiğini iddia ettiği belirtilmektedir.³⁶

İki ülke arasındaki ilişkilerin, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’in 1996 yılı mart ayında İsrail’i ziyareti sırasında imzalanan Serbest Ticaret, Yatırımların Arttırılması ve Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi gibi anlaşmalarla ekonomik bir boyut da kazandığı açıklanmaktadır.

³⁵ . KASIM, Kamer, a.g.e., s.571,5s.571, 572

³⁶ . ÖZMEN, Süleyman, a.ge., s. 354, 355, 356

11 Mart 1996 tarihinde İsrail Devlet Başkanı Ezer Weizman'ın daveti üzerine İsrail'e giden Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in ziyaretinin Türkiye'den İsrail'e yapılan en üst düzey ziyaret olduğu kaydediliyor. Bu ziyarette, Dışişleri Bakanı Emre Gönensay ile İsrail Dışişleri Bakanı Ehud Barak tarafından Serbest Ticaret Alanı Anlaşması imzalandı (14 Mart 1996). 1 Ocak 2000 tarihine kadar iki ülke arasındaki gümrüklerin sıfırlanmasını öngören anlaşmanın, iki ülke meclislerinde onaylanmasıyla en geç 1 Ocak 1997'de yürürlüğe girmesi düşünülmekteydi.

Ayrıca Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması ile yatırımcıların hakları güvence altına alınıyor ve ayrıca Türk şirketlerinin İsrail kaynaklı taşımacılık gelirlerinin Türkiye'de vergilendirilmesine imkan tanıyordu.³⁷

11 Nisan 1996 tarihinde İsrail'in, Lübnan'daki BM Kana kampına 'Gazap Üzümleri' adını verdiği bir askeri saldırı başlatması ve yüzlerce sivil öldürmesi üzerine Türk Dışişlerinin İsrail'i *'terörizmle meşru müdafasında hukukun içinde kalması ve masum insanlara zarar vermemesi gerektiği'* konusunda uyardığı belirtilmektedir.

İsrail'in operasyonda, Askeri Eğitim ve İşbirliği Anlaşması çerçevesinde Türk hava sahasını kullandığı iddia edilmekteydi. Ancak bu iddianın Türk Dışişleri tarafından yalanlandığı kaydediliyor.

İsrail, Lübnan'da gerçekleştirmiş olduğu operasyonun anti-terörist bir eylem olduğunu öne sürerek, terörden etkilenen ülkelerin bu konuda birbirlerinden yararlanabilmeleri için Tel-Aviv'de bir 'Uluslararası Anti-Terör Yasal Kaynaklar Merkezi' kurdu. Türkiye de bu merkezin içinde yer alıyordu. Merkezin kuruluş amacı terör sorunuyla karşı karşıya bulunan ülkeler arasında hukuki uzmanlık, tecrübe, materyal, terörist yargılamada kullanılan deliller, yasalar ve mahkeme hükümlerinin serbest değişimini sağlamak şeklinde açıklanmaktaydı.³⁸

³⁷ . YILMAZ, Türel, a.g.e., s.88

³⁸ . DURSUNOĞLU, Alptekin, a.g.e., s.65

1996 yılında Refah Partisi'nin, DYP ile bir koalisyon kurması ve iktidarın büyük ortağı olması, Refah Partisi'nin İsrail karşıtı söylemleri nedeniyle, İsrail'i endişelendirmişti.³⁹

Refah-Yol iktidarı döneminde İsrail'le ilişkilerde ilk adım olarak F-4 uçaklarının modernizasyonunu da kapsayan savunma anlaşmasını yapma yetkisinin, başlangıçta Refah kanadının karşı çıkmasına rağmen, yetkililere verildiği belirtilmektedir. Türkiye ile İsrail arasında 600 milyon dolarlık F-4 projesinden başka, Türkiye ve İsrail'in ortak füze üretimi projesi ve Proje kapsamında İsrail'in Türkiye'ye başlangıçta 80 milyon dolarlık Popeye füzeleri satması, füzeler beğenilirse ortak üretim yapılması, İsrail'den F-16 uçakları için yakıt tankı alınması da ortak projeler arasındaydı.

F-4 uçaklarının İsrail tarafından modernize edilmesi projesinin Refah-Yol hükümetinden önceki üç hükümet dönemi boyunca gündemde olduğu, ancak anlaşmayı Erbakan'ın imzaladığı ifade edilmektedir.

Türkiye ile İsrail arasında Haziran 1996'da imzalanan Savunma Sanayi İşbirliği Anlaşması ile iki ülkenin askeri olarak birbirlerine daha fazla yaklaşmış olduğu söylenmektedir. Eğitim, istihbarat, sınır güvenliği alanlarında işbirliği olanağı sağlayan anlaşmaların kapsamında ortak deniz ve hava tatbikatlarının da olduğu belirtilmektedir.

İsrail'in, başlangıçtaki endişelerine rağmen, Refah-Yol hükümetinden memnun olduğu İsraili yetkililer tarafından açıklanmaktaydı. Zira 1993 yılından 1996 yılına kadar olan sürede İsrail'le Türkiye arasında 13 anlaşma imzalanmıştı ve bu anlaşmaların Refah-Yol döneminde geçersiz kılınmasının mümkün olmadığı söylenmekteydi.

1993 yılından 1996 Ekim ayına kadar Türkiye ve İsrail arasında imzalanan anlaşmalar şunlardı:

- * Kültür, eğitim ve bilim alanlarında işbirliği anlaşması,
- * Karşılıklı anlayış ve işbirliği ilkeleri muhtırası,
- * Çevre sorunları ve doğa korunmasında işbirliği anlaşması,

³⁹ . VATANDAŞ, Aydoğan, a.g.e, s.25

- * Telekomünikasyon ve posta hizmetleri alanlarında işbirliği anlaşması,
- * Uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığı ve kullanımı anlaşması,
- * Sağlık ve tıp alanında işbirliği anlaşması,
- * Tarım alanında işbirliği konusunda mutabakat zaptı,
- * Askeri eğitim ve işbirliği anlaşması,
- * Serbest ticaret anlaşması,
- * Yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması anlaşması,
- * Çifte vergilendirmenin önlenmesi anlaşması,
- * Ekonomik, bilimsel ve teknik işbirliği anlaşması,
- * Savunma sanayii işbirliği anlaşması.⁴⁰

Anlaşmaların kapsamlarının yılların ilerlemesiyle birlikte genişlediği ifade edilmektedir.

İsrail’le askeri ilişkilerin yanı sıra ekonomik ilişkiler de hızla geliyordu. Türkiye ve İsrailli işadamlarının 10 -11 Aralık tarihlerinde İstanbul’da bir araya gelerek Orta Asya Türk cumhuriyetlerinde ortak iş yapma imkanlarını görüşecekleri kaydediliyordu. Toplantıya İsrail’den 30, Türkiye’den 97 firma temsilcisi katılmıştı. Yetkililere göre Türk şirketlerinin Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan, Kırgızistan ve Azerbaycan gibi ülkelerle ilişkileri vardı ve bu ülkelerin ihtiyaç duydukları teknoloji ise İsrail’de vardı.

İsrail’in Orta Asya Türk cumhuriyetlerine ilgisinin yeni olmadığı ifade ediliyor. Türk cumhuriyetlerinin bağımsızlığını kazanmasından sonra tarım politikasıyla bu ülkelere girdiği ve 1996’dan itibaren de sön konusu ülkelerde enerji alanında yatırımlar yapmaya başlamış olduğu belirtiliyor.⁴¹

İsrail’le ilişkilerin iktidardaki Refah Partisi faktörüne rağmen, 1996 ile 1997’nin ilk aylarında yaklaşık yirmi anlaşmanın imzalandığı göz önüne alındığında, hem askeri, hem de ekonomik yönden hızla ilerlediği görülmekteydi.

40. DURSUNOĞLU, Alptekin, a.g.e, s.79

41. KASIM, Kamer, a.g.e., s.578,579

24 Şubat 1997 tarihinde Genelkurmay Başkanı İsmail Hakkı Karadayı, İsrail Genelkurmay Başkanı Amnon Shaked'ın resmi davetlisi olarak İsrail'e gitti. İsrail'de yayınlanan Jerusalem Post gazetesin Karadayı'nın ziyaretini *'Karadayı'nın ziyareti İslamcı Başbakan Erbakan'ın muhalefetine rağmen Batı yanlısı Türk ordusunun açıkça İsrail ile stratejik bağlarını sürdürmekte kararlı olduğunu ifade ediyor.'* şeklinde yorumladığı ifade edilmektedir.⁴²

Türkiye'de 28 Şubat süreci (28 Şubat 1997) nin başlamasıyla bozulan Refah-Yol hükümetinin ardından ANAP, DSP, DTP koalisyonu yeni hükümeti kurdu. ANASOL-D hükümeti ile birlikte Türkiye-İsrail ilişkilerinde ekonomik yönü ağır basan temasların yanı sıra siyasi alandaki temaslarında devam ettiği belirtiliyordu. Yapılan resmi açıklamalara göre iki ülke arasında beş ana konuda görüşmeler yapılmıyordu:

Silahların Yenilenmesi, Donanım Satışı, Ortak Üretim ve Eğitim.

Silahların Yenilenmesi

İsrail ile Türkiye arasında imzalanan 632,5 milyon Dolarlık savunma anlaşmalarından en büyüğüne göre 54 Türk F-4E uçağının modernizasyonu İsrail Hava Kuvveleri tarafından yapılacak. Phantom 2000 uçaklarına ise daha güçlü silahlar, manevra ve görüş kabiliyeti ve elektronik donanım eklenecek. İsrail'in bu anlaşmanın imzalanması için modernizasyon masrafı tutarının tamamına yakını Türkiye'ye kredi olarak verdiği açıklanmaktaydı. İsrail'in ayrıca M - 60 tanklarını da modernize etmek istediği belirtiliyordu.

Donanım Satışı

Türkiye İsrail'den Popeye-1 füzeleri, Arrow füze savunma sistemleri, Phalcon erken uyarı uçak sistemleri, plastik ve konvansiyonel mayınları belirleyen bir radar sistemi, Suriye ve Irak sınırını denetleyecek çit ve radar sistemi almak istiyordu. İsrail'in ise kendi ana savaş tankı olan Merkava Mark III'lerden 1000 tane Türkiye'ye satmayı ve karşılığında 5 milyar Dolar kazanmayı istediği ifade ediliyor.

⁴² .DURSUNOĞLU, Alptekin, a.g.e, s.89

Ortak Üretim

Türkiye ve İsrail'in Popeye-II füzesi yapmak için 150 milyon Dolarlık bir anlaşma yaptığı kaydedilmektedir.

Eğitim

Türk F-16 pilotları ve tayfası İsrail'de elektronik savaşı öğrenirlerken, İsrail uçaklarının da dağlık alanda ve uzun menzilli uçuşlar yapmayı öğrenecekleri ifade edilmekteydi. Yılda sekiz defa her iki ülkenin pilotlarının diğerinde eğitim görmesi öngörülmüyordu. İki ülke 1997 yılının Haziran ayında Akdeniz'de arama kurtarma çalışmalarının koordinasyonu amaçlı ortak bir deniz ve hava tatbikatı gerçekleştirdi.

İstihbarat Paylaşımı

Suriye'nin en ileri savaş uçağı olan Mig-29'larla ilgili teknik bilgileri Türkiye'ye verecek olan İsrail'in Anadolu üzerinde yaptığı uçuşlarla Suriye, İran ve Irak hakkında bilgi toplayacağı belirtiliyordu.

Türkiye ile İsrail arasında askeri anlaşmaların yanı sıra İki ülke arasında göçmen kuşların uçuş rotalarının belirlenmesinden, zirai işbirliğine, İsraillilerin talep ettikleri böbrek ticaretine kadar çeşitli alanlarda anlaşmalar imzalandığı ifade edilmektedir.⁴³

İki ülke arasında dini ilişkiler de mevcuttur. 1997 yılında İstanbul müftüsünün de içinde bulunduğu bir dini heyet İsrail'i ziyaret ettiği, müftünün İsrail'de '*İsrail Devleti İslama aykırı değildir*' şeklinde bir beyanat verdiği kaydedilmektedir.⁴⁴

Türkiye ve İsrail arasında 6 aylık aralıklarla yapılması kararlaştırılan 'Stratejik Diyalog Forumu'nun Milli Savunma Bakanı Turhan Tayan'ın 1 Mayıs 1997 tarihindeki İsrail ziyaretiyle başlamış olduğu belirtiliyor. Turhan Tayan'ın İsrail ziyaretinde ortak tehdit değerlendirme çalışmalarının konuşulduğu kaydedilmektedir.

⁴³ . ÖZMEN, Süleyman, a.ge.,363, 364

⁴⁴ . DURSUNOĞLU, Alptekin, a.g.e., s.97

Çevik Bir'in İsrail ziyaretiyle Stratejik Diyalog Forumu'nun ikinci toplantısı yapılmış oluyordu. Toplantıda HAMAS, Hizbullah gibi örgütlerle, bu örgütlerin Avrupa ve Körfez ülkelerindeki bağlantıları, İran'dan kaynaklanan tehdit, balistik füzelerin yaygınlaşması ve Irak'a uygulanan ambargonun ele alındığı belirtilmektedir.

Üçüncü Stratejik Diyalog Forumu 22 Aralık 1997'de gerçekleştirildi. Bu toplantıda bölgedeki balistik füze tehdidi ile ilgili görüş alışverişinde bulunulduğu ve İsrail'den savunma füzelerinin alınmasında prensip anlaşmasına varıldığı ifade edilmektedir.

25 Temmuz 1998'de dördüncü Stratejik Diyalog Forumu Tel-Aviv'de Genelkurmay ikinci başkanı Çevik Bir ve İsrail Savunma Bakanlığı müsteşarı David Ivry'nin katılımıyla gerçekleşti. Toplantıda savunma füzelerinin ortak üretimi, İsrail'in Türkiye'ye sınır güvenliğini sağlamada vereceği destek ve İran, Suriye ve Irak'tan gelebilecek füze tehdidi gibi konular ele alındı. Ayrıca 5-9 Ocak 1998 tarihlerinde Türkiye, İsrail ve Amerika'nın katılımıyla Hayfa'da yapılan 'Reliant Mermaid'(Güvenilir Denizkızı) tatbikatının ileriki aşamalarının da bu toplantıda ele alındığı belirtildi.

Beşinci toplantı ise Şubat 1999'da Ankara'da yapıldı. Toplantıda Doğu Akdeniz'de gerçekleştirilecek olan tatbikatın tarihinin belirlenmesi, Suriye ve İran'ın uzun menzilli füze programıyla ilgili gelişmeler ve Ürdün'de Abdullah'ın veliaht ilan edilmesini takip eden gelişmelerin ele alındığı kaydedildi.⁴⁵

1996 -1997 yılları arasında askeri boyutu yüksek olan Türkiye-İsrail ilişkileri 1998 yılında ekonomi ağırlıklı olarak sürüyordu.

Türkiye ve İsrail arasındaki toplam ticaret hacminin 1997 yılına göre yüzde 32'lik bir artışla 610 milyon Dolara çıktığı, serbest ticaret anlaşmasıyla bu rakamın 2 milyar Dolara yükseleceği kaydedilmektedir.

⁴⁵ . DURSUNOĞLU, Alptekin, a.g.e., s.112,113

İsrail'in ticaret hacminin 1998'in ilk iki ayına oranla 1999'un aynı aylarında yüzde seksen iki oranında bir yükseliş göstererek 18,7 milyon Dolardan 86,1 milyon Dolara yükseldiği kaydedilmektedir.⁴⁶

Türkiye de, Serbest Ticaret Anlaşması ile Türk firmalarının İsrail ve komşusu olan ülkelere ve de en önemlisi Amerika'ya kotasız ve gümrüksüz ihracat imkanına kavuşmuştu. Türkiye'nin, bu anlaşmayla gümrük vergilerinin yüksek olması sebebiyle İsrail'e satamadığı malları sattığı; aynı nedenle alamadığı bazı malları aldığı kaydedilmektedir. Dış Ekonomik İlişkiler Konseyi (DEİK) verilerine göre bu anlaşma ile ihracatta 1000, ithalatta 800 yeni ürün devreye girmişti. Türkiye'nin ihracatı da bir yılda yüzde kırk yedi oranında artmıştı.⁴⁷

Türkiye, İsrail ve Ürdün arasında imzalanan bir anlaşma çerçevesinde Ürdün'de oluşturulan İrbid ve Gateway Özellikli Sanayi Bölgeleri aracılığıyla İsrail üzerinden Amerika'ya gümrüksüz ve kotasız ihracat imkanı elde etmek istiyordu. Türkiye'nin Amerikan pazarına girebilmesinin diğer yolunun da İsrail ve Amerika arasındaki Serbest Ticaret Anlaşmasını kullanarak doğrudan İsrail üzerinden ihracat yapması olduğu belirtilmektedir.

İsrail ve Amerika arasındaki anlaşmaya göre yarı mamul ürünün yüzde otuz beşi İsrail'de üretilirse kotasız olarak Amerikan pazarına girebiliyor. Amerika'nın aynı kuralı başka ülkelere yüzde altmış olarak uyguladığı söyleniyor.⁴⁸

Türkiye-İsrail ilişkileri soğuk savaş döneminde Orta Doğu merkezliydi. Amerika'nın Ortadoğu ve Filistin politikalarına yardımcı figüran pozisyonundaydı. Ancak soğuk savaşın sona ermesi ve Orta Doğu'da Barış Süreci'nin başlamasıyla Türkiye, Filistin sorununda taraflar arasında arabulucu rolü görmemekte ve Türkiye-İsrail ilişkileri Filistin sorunundan ayrı olarak ortaya konmaya başlanmaktaydı. Türkiye'nin artık İsrail'le ilişkilerinde Orta Doğu

⁴⁶ . YILMAZ, Türel, a.g.e., s.88, 89

⁴⁷ . YILMAZ, Türel, a.g.e., s.90

⁴⁸ . DURSUNOĞLU, Alptekin, a.g.e., s.96

sorunu ile ilgili olarak uzlaştırıcı rol üstlenmekten çok bölgedeki rakiplerine karşı bir müttefik arayışı içinde olduğu ifade edilmekteydi.⁴⁹

Türkiye, İsrail-Amerika ortak projesi olan karadan karaya ve karadan havaya atılabilen füzesavar sistemi Arrow'ların üretimi projesine katılmak istiyordu. Türkiye'nin bu isteği İsrail tarafından olumlu görülse de Amerika'nın olumlu bakmadığı kaydediliyor.

İsrail ise, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile gümrük birliği ilişkisinden yararlanarak kendi mallarını Türkiye üzerinden Avrupa Birliği ülkelerine satmak istiyordu. Türkiye ve İsrail'in, İsrail mallarının Avrupa Birliği pazarına girişi için Brüksel'e başvuruda bulundukları ancak başvurunun 21 Ağustos 1998'de Brüksel tarafından reddedildiği belirtilmektedir.⁵⁰

Başbakan Mesut Yılmaz, 6 Eylül 1998'de İsrail'i de kapsayan üç günlük Orta Doğu gezisine başladı. Gezinin ilk durağı olan İrbid bölgesinde Türkiye, Ürdün ve İsrail'in katılımıyla bir serbest bölge oluşturulması, Türkiye'nin de katılıp yatırım yapması ve burada üretilen ürünlerin doğrudan Amerika'ya ihraç edilmesi görüşüldüğü kaydedilmektedir. Ürdün'den sonra İsrail'e geçen Mesut Yılmaz, İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu ile görüşmüştü. Görüşmede ikili ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi ile bölgede siyasi istikrar ve güvenlik konularının ele alındığı belirtilmektedir. Yılmaz'ın İsrail ziyareti Suriye, İran ve Irak tarafından tepkiyle karşılanmış olduğu söyleniyor.

Başbakan Mesut Yılmaz'ın İsrail ziyaretinde Tarımsal İşbirliği Anlaşması imzalandı. Anlaşmaya göre İsrail kendi ülkesinde geliştirdiği ve denediği genetik uygulamaları, Türkiye'de kurulacak çiftliklerde de uygulayacak ve GAP bölgesinden gelen tarım uzmanlarına verdiği eğitim programını da geliştirecekti. Türk ve İsrail firmalarının oluşturduğu konsorsiyum Aşağı Fırat bölgesinde toprak altından sulama yapılabilmesi için 340 milyon Dolarlık bir projeyi uygulamaya koyacaktı.

⁴⁹ . KASIM, Kamer, a.g.e., s.581

⁵⁰ . DURSUNOĞLU, Alptekin, a.g.e., 145,146

Türkiye, İsrail ve Ürdün'ün katıldığı ve bölgesel işbirliğini konu alan 'Yeni Atlantik İnisiyatifi' toplantısına Türkiye'yi temsilen Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel katıldı. Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel, İsrail Cumhurbaşkanı Ezer Weizman'a Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in barış sürecindeki tıkanıklıktan duyduğu rahatsızlığı ileten bir mektup getirdi. Gürel, ayrıca Filistin Devlet Başkanı Yaser Arafat'a da Başbakan yardımcısı Bülent Ecevit'in özel destek mesajını iletti. Böylece Ankara denge politikası arayışını sürdürdüğünü göstermiş olmaktaydı.⁵¹

İsrail'le ilişkilerin Türkiye'ye, Suriye'ye karşı elini güçlendirmesini sağladığı, hava savunma ağını İsrail'e göre konuşlandırmış olan Suriye ile 1998 yılı Ekim aylarının sonlarına doğru Suriye'nin PKK'ya olan desteğini kesmesi, örgütün lideri Abdullah Öcalan'ı barındırmaması konusunda bir anlaşmaya vardıkları kaydedilmektedir. Suriye'nin Türkiye ile gerginlik yaşamamanın kendisini İsrail karşısında güçsüz bırakacağını fark etmesi üzerine Abdullah Öcalan'ı topraklarından çıkardığı, Öcalan'ın Kenya'dan CIA ve MOSSAD ajanları tarafından yakalanarak Türkiye'ye iade edildiği iddia edilmektedir. Ancak MOSSAD'ın bu iddiayı kabul etmediği söyleniyor.

Ancak İsrail'in PKK gerillalarına karşı Türkiye'ye istihbarat vererek yardım etse de resmi politikasına göre Kürt devleti kurulmasına karşı olmadığı da iddialar arasındadır.⁵²

Türkiye'de Nisan 1999'da yapılan seçimlerde DSP ve MHP oyların çoğunluğunu alıp ANAP'la birlikte koalisyon hükümeti kurdular. İsrail'de de Benjamin Netanyahu yerine barış görüşmelerini yeniden başlatmaya istekli görünen Ehud Barak iktidara gelmişti

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, 14 Temmuz 1999'da İsrail'e gitti. Demirel'in İsrail'e, İsrail-Suriye barışı konusunda kararlı görünen Barak hükümetinin Türkiye ile ilişkileri düşük seviyeye indirip indirmeyeceğini konuşmak üzere gittiği ifade ediliyor.

⁵¹ . DURSUNOĞLU, Alptekin, a.g.e.,s.153

⁵² . VATANDAŞ, Aydoğan, a.g.e., 124

Demirel'in İsrail ziyaretinde Türkiye'den İsrail'e su satılmasının da gündeme geldiği kaydedilmektedir. Demirel'in, İsrail'e yılda 180 milyon metreküp su sağlayacak bir projenin mevcut olduğunu, meselenin fiyat ve şartlar sorunu olduğunu söylediği ifade ediliyor. Ancak İsrail'de su konusunda iki karşıt görüşün olduğu, Solcu Yahudilerin ihtiyaç duyulan suyun Türkiye'den alınması gerektiğini savundukları, Sağcı Yahudilerse soruna ekonomik olarak bakmadıkları ve deniz suyu artırılarak su elde edildiğinde pahalı bile olsa İsrail'in su gibi hayati bir konuda başka ülkelere bağımlı olmaması itibarıyla tercih edilmesi gerektiğini savundukları belirtilmektedir.⁵³

25 Ekim 1999'da Türkiye'ye gelen Ehud Barak'ın, 41 yıl aradan sonra Türkiye'yi ziyaret eden ilk İsrail başbakanı olduğu ve 17 Ağustos depreminin ardından Sakarya'daki depremzedeler için yaptırılan 320 konutun teslim törenine katıldığı kaydedilmektedir.

Barak'ın Türkiye ziyaretinde, daha önce Demirel'in İsrail ziyaretinde gündeme gelen Manavgat suyunun İsrail'e satılması ve suyun tanker filoları ile nakledilmesinin yeniden gündeme geldiği, ancak su satımı ile ilgili bir anlaşma imzalanmadığı ifade edilmektedir. 2000 yılı Nisan ayında İsrail'in, Türkiye'den su alımı için yeniden görüşmelere başladığı, Türkiye'den yılda 45 milyon metreküp su alımını öngören beş yıllık bir kontrat için yeniden fiyat istenmesine karar verildiği kaydediliyor.

Ehud Barak'ın ziyaretinin en önemli gündem maddesinin savunma sanayii ile ilgili olduğu, İsrail'in bir süre önce Türkiye'ye önerdiği uzaktan kumandalı hava ve deniz araçlarının satışı, havadan karaya Popeye-II füzelerinin ortak üretimi gibi konuların da gündeme geldiği belirtiliyor.

Barak ziyaretinin ekonomik boyutunun ise GAP ile ilgili olduğu açıklanmaktaydı. GAP'ın sulama projelerinden bir bölümünün İsrailli firmalara verilmesi karara bağlanmıştı. İsrail'in GAP'a daha fazla katılım imkanı istediği belirtiliyordu.

⁵³ .YILMAZ, Türel, a.g.e., s.102

27 Ocak 2000 tarihinde İsrail’de modernizasyonu gerçekleştirilen 2 adet F- 4 2020 uçağı Eskişehir’de Türk Hava Kuvvetlerine teslim edildi. İsrail’de modernize edilecek olan 54 adet F-4E uçağı, ilk iki uçağın teslim edilmesinden itibaren her ay bir tane olmak üzere Türkiye’ye teslim edilecekti. Uçaklardan 26’sı Tel-Aviv’de, 28’i ise Eskişehir’deki 1.Hava İkmal Bakım Merkezi Komutanlığı’nda modernize edilecekti. F-4’lerin modernizasyonunun 2003 yılında tamamlanacağı planlanmıştı. Bu modernizasyon işlemiyle uçakların ömürleri 20 yıl uzatılmış olduğu açıklanmaktaydı. F- 4 uçaklarının modernizasyonu için İsrail bankalarından 690 milyon Dolar kredi alındığı ve ihalesiz olarak da İsrail’e verildiği kaydedilmektedir.⁵⁴

Manavgat Çayı Projesi

‘Manavgat Çayı Su Temin Projesi’, 1990 yılında Türkiye tarafından ortaya atılan ve bölge ülkelerinin su ihtiyacını karşılamaya yönelik bir projedir. Türkiye ve İsrail arasında 3 Ocak 2000 tarihinde su konusunda müzakerelere başlanmıştır. İsrail ilk etapta Türkiye’den 50 milyon metreküp su almak istiyordu. İleride bu miktar 100 milyon metreküpe çıkarılacaktı. İki taraf arasında yapılan görüşmeler sonucunda Türkiye ve İsrail, Ocak 2001’de Ortadoğu’da su konusunda ilk büyük ticari anlaşmayı imzalayarak stratejik ortaklıklarını genişlettiler.⁵⁵

Türk-İsrail Karma Ekonomik Komisyonu

İsrail-Türkiye ilişkileri 2000 yılının Şubat ayında düzenlenen Karma Ekonomik Komisyon (KEK) toplantısı ve Türk Moda Fuarı ile ivme kazandı.⁵⁶ Kudüs’te 7- 9 Şubat tarihleri arasında yapılacak olan KEK toplantısında Manavgat suyunun satımı, İsrail’in GAP projelerine katılımı ve serbest ticaret bölgeleri oluşturulmasının ana gündemi oluşturduğu belirtiliyor. Toplantıda Türk tarafına

⁵⁴ .KASIM, Kamer, a.g.e., s.573

⁵⁵ .YILMAZ, Türel, a.g.e., s.107

⁵⁶ .ÖZMEN, Süleyman, a.ge.,382

Devlet Bakanı Hasan Gemici'nin, İsrail tarafına Sanayi ve Ticaret Bakanı Ron Kohen'in başkanlık ettiği kaydedilmektedir.

9 Şubat 2000 tarihinde Türkiye ile İsrail arasındaki KEK toplantısının sonunda bir mutabakat zaptı imzalandı. Mutabakat zaptına yansıyan sonuçlar ise şöyleydi:

Türkiye, İsrail'e su Manavgat suyundan satabileceğini bir kez daha yineledi. İsrail de bu konudaki cevabını en kısa sürede vereceğini belirtti.

Serbest Ticaret Bölgelerinin kurulması ortak hedef olarak belirlendi.

GAP'ın altı sulama projesine İsrailli firmaların katılımı konusunun incelenmesine karar verildi. Türkiye, bu projeleri İsrailli firmalara verme konusunda kesin yükümlülük altına girmedi. Türkiye'nin almak istediği Aşdot limanı inşaatının Türk firmalara verilmesi konusunda bir sonuca varılamadı. Toplantıda iki ülkenin üçüncü ülkelere yönelik ortak yatırımlar yapması konusunda mutabık kalındı.⁵⁷

⁵⁷ . DURSUNOĞLU, Alptekin, a.g.e., s.212

2004 de Türkiye-İsrail ilişkileri

Hızlı gelişen Türkiye-İsrail ilişkilerinin Kasım 2003 tarihinde AKP'nin iktidar olmasıyla, parti yetkililerinin önceki yıllarda yapmış oldukları İsrail karşıtı açıklamalar nedeniyle, kötüye gideceği bekleniyordu. Ancak zaman geçtikçe beklenenin olmadığı görüldü. İlişkilerde değişen bir şey yoktu.

İki ülke arasında 2004 yılının Şubat ayında uzun vadede stratejik önemi tüm Ortadoğu'da hissedilecek 'su karşılığı silah' anlaşması imzalandı. Enerji Bakanı Zeki Çakan'ın İsrail Başbakanı Ariel Şaron'la yaptığı bu anlaşma, Manavgat suyunun İsrail'e ihraç edilmesini (20 yıl boyunca yılda 50 milyon metreküplük su satışı), buna karşılık İsrail'in de Türkiye'ye sayısı belirsiz tank ve uçak teknolojisi satmasını öngörüyor. Manavgat suyunun İsrail'in su ihtiyacının yüzde üçünü karşıladığı kaydediliyor. Ancak anlaşmanın iki ülke arasındaki stratejik işbirliğinin güçlenmesini ve İsrail'in su konusundaki geleceğinin garanti altına alınmasını sağladığı ifade ediliyor.

2004 yılının Mayıs ayında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, İsrail'in Gazze'nin Refah Kampı'na saldırılarını bir terörist devlet eylemi olarak nitelendirdi. Erdoğan'ın bu girişimi ilişkilerde bozulmanın ilk işaretleri olmuştu. Türk kamuoyu İsrail ve Türkiye'nin Irak'ta farklı çıkarları olduğunu düşünüyordu. İsrail'in yeni Irak'ın zayıf, tehdit içermeyen bir Arap ülkesi olmasını garanti altına almak için Bağdat'a karşı Kürtlerin bir zemin kazanmasını umut etmesi, Türkiye'nin Kürt milliyetçiliğini kontrol etmek için Bağdat da güçlü bir merkezi hükümet istemesi iki ülke ilişkilerinde gerginliğe yol açmaktaydı.

AKP hükümetinin İsrail'den uzak durmasının bir nedeni olarak da AB'nin Türkiye'ye yeşil ışık yakması gösterilmektedir. AKP'nin Brüksel'in gözüne girmek için İsrail'in Filistin topraklarındaki politikalarını eleştirdikçe veya Kürt meselesi konusunda Kudüs'e karşı mesafeli kaldıkça kendi politik tabanını da memnun etmekte olduğu kaydediliyor.

AKP hükümetinin, İsrail yönetimiyle ilişkileri normalleştirmek için 30 Ağustos tarihinde üç danışmanını gönderdiği ifade ediliyor.

3.BASINDA TÜRKİYE-İSRAİL İLİŞKİLERİNİN SUNUMU

A. Basının Türkiye-İsrail-ABD İlişkilerine Bakışı

Gazetelerin Türkiye-İsrail-ABD üçlü ilişkilerine bakışı, ideolojilerine göre değişmektedir. Seçilen gazeteler arasında Sabah gazetesinin üç ülke arasındaki ilişkilere en fazla olumlu bakan gazete olduğu saptanmıştır. Sabah gazetesinin aynı zamanda Türkiye-İsrail arasındaki ilişkilere de olumlu baktığı gözlenmiştir.

Yeni Şafak gazetesinde çıkan haberlerin incelenmesi sonucunda ise gazetenin ideolojisine paralel olarak hem Türkiye-İsrail-ABD üçlü ilişkilerine, hem de Türkiye ve İsrail arasındaki ilişkilere olumsuz baktığı belirlenmiştir. Gazete, kaynak kişilerin ‘ilişkiler kesilsin’ gibi keskin ifadelerine yer vererek iki ülke arasındaki ilişkilere karşı olduğunu göstermiştir. Ancak, beklenenin aksine diğer gazetelere oranla Türkiye-İsrail arasındaki ilişkilere çok az yer vermiştir. Gazetenin bu tutumunu Türkiye ile İsrail arasındaki ilişkileri göz ardı etmek istemesi ile ilgili olarak yorumlamak mümkündür. Yeni Şafak gazetesinde İsrail ile ilgili haberler İsrail-Filistin çatışması üzerinde yoğunlaşmaktadır. İsrail-Filistin çatışması tezimizin kapsamı dışında olduğu için bu konudaki haberler analiz edilmemiştir. İsrail-Filistin çatışmalarına dair verilen haberlerde gazetenin belirgin bir şekilde İsrail’i eleştirmekte ve suçlamakta olduğu görülmüştür. İsrail’in Arafat’ın karargahını abluka altına alması, Doğuş kilisesini kuşatması, Filistin yönetimi altındaki şehirlere girişi, bu şehirlerde yaptıkları ayrıntılarla ve fotoğraflarla aktarılmıştır. Haberlerde İsrail’in Müslüman Arap dünyasının kalbinde zorla kurulduğu ve zorbalıkla, işgallerle, Filistinlileri evlerinden sürmekle sınırlarını genişlettiği sık sık tekrar edilerek vurgulanmıştır. Gazetenin İsrail’e karşı tutumu ile Türkiye-İsrail ilişkilerine karşı tutumunun benzer olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Sabah gazetesi, örnekleme oluşturan gazetelerin içinde Türkiye-İsrail ilişkilerine en fazla olumlu bakan gazetedir. *Sabah*’ın Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili görüşü, ‘Türkiye Ortadoğu’dan uzaklaşıp ABD-İsrail ilişkilerine sarılmalı’

şeklindedir. Özellikle köşe yazılarında bu görüş açık bir şekilde ifade edilmektedir. *Sabah*'ta Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili toplam yüz sekiz haberden on ikisi Türkiye-İsrail-ABD ilişkileri üzerine yoğunlaşmıştır. Haber başlıkları genellikle sansasyonel ve dikkat çekicidir. *Sabah* gazetesinin Türkiye-İsrail-ABD ilişkilerine yaklaşımı olumlu, ilişkileri destekleyici niteliktedir. Türkiye-İsrail-ABD ilişkileri ile ilgili haberlerin sekizi pozitif, dördü nötrdür. Gazetede negatif habere rastlanmamıştır.

Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili en fazla haber *Cumhuriyet* gazetesinde yer almıştır. *Cumhuriyet* gazetesinde Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili yüzellibeş haber çıkmıştır. Bu haberlerin yirmisi ise Türkiye-İsrail-ABD ilişkileri ile ilgilidir.

Gazetelerin herhangi bir konuyla ilgili olarak verdikleri haber sayısı o konuya verdikleri önemi göstermektedir. Tablo 1 de örnekleme oluşturan gazetelerin Türkiye-İsrail-ABD ilişkileri ile ilgili haber sayıları yer almaktadır.

Tablo 1
Toplam Haber Sayısı

Gazeteler	Türkiye-ABD-İsrail İlişkileri Haber Sayısı
Yeni Şafak	7
Cumhuriyet	20
Sabah	12
Toplam	39

Tablo 1'e göre Cumhuriyet gazetesi üçlü ilişkilerle ilgili en fazla habere yer veren gazete olmuştur. Cumhuriyet gazetesini Sabah gazetesi takip etmektedir. Yeni Şafak gazetesinin ise konu dair en az haber veren gazete olduğu görülmektedir.

Salt nicel çözümleme bir konu hakkında yeterince açıklayıcı olmamaktadır. Daha anlamlı bir sonuç elde edilebilmesi için nitel çözümlemeye başvurulmuştur. Bütün haberler okunarak haberlerde sık tekrar edilen temalar saptanmıştır. Benzer temalar aynı başlıklar altında sınıflandırılmış ve bu temaların

haberlerde ne kadar sıklıkla yer aldığını belirlemek için haberler tekrar okunmuştur.

Tablo 2’de basınının Türkiye-İsrail-ABD ilişkileri ile ilgili haberlerde kullandıkları temalar görülmektedir.

Tablo 2
Türkiye-ABD-İsrail İlişkileri İle İlgili Temaların Çözümlemesi

	Yeni Şafak	Cumhuriyet	Sabah
Türkiye-İsrail-ABD İlişkilerini Destekleyen Temalar			
1. ABD İsrail-Filistin çatışmasını çözebilir.	1	13	---
2. ABD ve İsrail’den yapılacak teknoloji transferi Türkiye’nin yararınadır.	3	11	27
3. ABD ve İsrail dışındaki ülkeler Türkiye’ye teknoloji ürünü satmıyor.	1	8	1
4. Nitelikli Sanayi Bölgeleri Türkiye’nin İsrail üzerinden ABD’ye gümrüksüz ihracat yapabilmesine olanak tanımaktadır.	---	2	3
5. Türkiye, yakın müttefiki ABD ve İsrail’i anti-terör politikalarının sonuçlarına karşı uyarmalıdır.	---	2	4
6. Türkiye-ABD-İsrail arasındaki ortak tatbikatlar insani amaçlı ve arama-kurtarma faaliyetleri gözden geçirilecek.	---	2	1
7. Türkiye, ABD ve İsrail’in terörle mücadelesinde ortak yönleri var.	1	2	4
Toplam	6	42	40

Türkiye-İsrail-ABD İlişkilerine Karşıt Temalar	Yeni Şafak	Cumhuriyet	Sabah
1. ABD, Filistin sorununa geç müdahale ediyor.	4	10	3
2. İsrail, Filistinlileri ABD desteği ile öldürüyor.			
3. Üçlü ilişkiler Türkiye’nin Ortadoğu ile ilişkilerini olumsuz olarak etkiliyor.	7	4	---
4. Türkiye, IMF’den aldığı kredilerle ABD ve onun koruması altındaki İsrail’e mecbur bırakılıyor.	43	3	1
5. ABD ve İsrail’in bugünkü politikaları Türkiye için büyük riskler yaratıyor.	30	16	5
6. Türkiye, BM Genel Kurulu’nun İsrail’i kınayan kararına ABD ve İsrail’in karşı çıkmasına rağmen lehte oy verdi.	4	1	---
Toplam	219	109	11

Tablo 2’de Türkiye-ABD-İsrail ilişkileriyle ilişkin olarak 88 adet ilişkileri destekleyen, 339 adet ilişkileri desteklemeyen tema sınıflandırılmıştır. Tabloya göre Sabah gazetesinin dışındaki gazetelerin Türkiye-ABD-İsrail ilişkilerini desteklemediğini söylemek mümkündür. Ancak Cumhuriyet gazetesinin üçlü ilişkilere Yeni Şafak gazetesi kadar olumsuz bakmadığı söylenebilir. Çünkü ilişkileri destekleyen tema sayısında Sabah gazetesi ve Cumhuriyet gazetesi arasında bir paralellik söz konusudur. İlişkilere karşıt tema sayısında Yeni Şafak gazetesinde Cumhuriyet gazetesinin iki katı tema sayılmıştır. Sabah ve Cumhuriyet gazetelerinin üç ülke arasındaki teknoloji transferini destekledikleri görülmüştür.

Yeni Şafak gazetesinin ise üçlü ilişkilere tamamen olumsuz baktığı söylenebilir. Gazetede ilişkileri destekleyen 6 adet tema tespit edilmesine rağmen, ilişkilere karşıt 219 adet tema sınıflandırılmıştır. Yeni Şafak gazetesinde İsrail’in Filistinlileri ABD’nin desteği ile öldürdüğü ve ABD’nin Türkiye’yi İsrail’le ilişkiye zorladığı sık sık tekrarlanmaktadır.

Yeni Şafak gazetesinde Türkiye-İsrail ilişkilerini ele alan toplam otuz yedi haberden yedisi Türkiye-İsrail-ABD üçlü ilişkileriyle ilgilidir. Üç ülke arasındaki ilişkilere dair aktarılan haberlerin çoğunda Türkiye’nin ABD’den, İsrail’e Filistin çatışmasında yaptırımlar uygulamasını ve daha etkin bir tavır almasını istemesi yer almaktadır. Ayrıca bu kategori altında incelenen haberlerde ABD’nin Türkiye-İsrail arasındaki ilişkilere desteği, Türkiye’yi İsrail’e mecbur bırakması vurgulanmaktadır. *Yeni Şafak*’ın haber başlıklarına bakıldığında toplam yedi haber başlığından altı tanesinin negatif, bir tanesinin nötr olarak değerlendirilmesi mümkündür. Yeni Şafak gazetesinde negatif olan haber başlıkları, İsrail’e ve ABD’ye karşı olumsuz bir bakış açısını yansıtmaktadır. Dönemin başbakanı olan Ecevit’in ağzından başlığa çıkarılan ‘Şaron Soykırım Uyguluyor’ sözü açıkça olumsuz bir ifadedir. 5 Nisan tarihinde (5 Nisan 2002) yayınlanan haberde Ecevit’in, İsrail başbakanı Şaron’un bütün dünyanın gözleri önünde Filistin halkına karşı soykırım uyguladığını ifade ettiği ve ABD’ye ‘Devreye gir’ dediği aktarılmaktadır. Başbakanın ABD’den, Şaron’u ‘önce sükunet gelsin’

saplantısından kurtararak bir an önce Arafat'la barış masasına oturmasını sağlamasını istediği belirtilmektedir. Ecevit'in, 'Arafat'ın baş başa görüşme çağrılarına olumlu yanıt vermesine rağmen', Şaron yönetimin 'diyalog ve barış yerine savaş ve işgal yolunu seçtiğini vurgulaması' anlaşılmayan ve savaşıyan tarafın İsrail olduğunu göstermekte ve İsrail olumsuzlanmaktadır.

Haberde Ecevit'in ağzından İsrail'in BM Güvenlik Kurulu kararlarına da meydan okuduğu ve amacının sadece Arafat'ı yok etmek değil, tümüyle Filistin devletini adım adım yok etmek olduğu aktarılmıştır. Haberde Türkiye-İsrail ilişkilerinin olumsuzlanması veya olumlanması ile ilgili bir bulgu elde edilememiştir. Ancak İsrail hakkında kamuoyunun olumsuz etkilenmesi amacı sezilebilmektedir.

Ayrıca haberde ABD'nin İsrail'in yaptıklarına ses çıkarmadığı, görmezden geldiği vurgusu, 'ABD kararlı biçimde ve daha çok zaman yitirmeksizin devreye girmelidir' sözlerinden anlaşılmaktadır. Burada İsrail'in Filistin'de yaptıklarına ABD'nin de dahil olduğu aktarılmakta ve üçlü ilişkiler üstü kapalı olarak olumsuzlanmaktadır.

Negatif bir başlık olan 'Direnirsek ABD bize de zarar verebilir' başlığını altındaki haber, Yeni Şafak gazetesi tarafından Türkiye-İsrail-ABD ilişkilerine olumsuz yaklaşıldığını göstermektedir. Amerika'nın Irak'a müdahalesi ile ilgili olmasına rağmen Türkiye- İsrail ilişkilerinde Amerika'nın etkisini göstermesi bakımından önemli olduğu için analizin içine alınmıştır. Haber, Genelkurmay eski başkanı Doğan Güreş'le yapılmış röportaj olduğu için kaynak kişi söylemlerinden oluşmaktadır. Haberin başlığı da kaynak kişinin sözlerinden alıntılanmıştır. Haberde açık bir olumsuzluk görülmesi de seçilen ifadelerden Türkiye-İsrail-ABD ilişkilerini desteklemediğini söylemek mümkündür. Amerika'nın Irak'a müdahalesinin ardında İsrail'i korumak ve petrol olduğunu, İsrail'in en büyük düşmanı Irak'a yapılacak müdahale ile bu tehdidin ortadan kalktığını, Türkiye'nin de bu konuda Amerika ile birlikte hareket etmesi gerektiğini, aksi takdirde ABD'nin Türkiye'ye de zarar vereceği Doğan Güreş'in ağzından aktararak İsrail-ABD ikilisine mecbur olduğumuz vurgulanmaktadır.

Yeni Şafak gazetesinde yer alan 'Haydut devlet ve müttefikleri' başlıklı köşe yazısı da Türkiye- İsrail- ABD ilişkilerini desteklememektedir. 24 Nisan tarihinde (24 Nisan 2002), Cengiz Çandar imzasıyla yayınlanan yazıda, İsrail haydut devlet olarak nitelenmekte, İsrail'in, Türkiye'nin de dahil olduğu Ortadoğu'nun istikrarsızlığa sürüklenmemesi için 'söz ve diş geçirilmesi gereken bir saldırgan' olduğu ifade edilmektedir. ABD'nin bu saldırıya söz geçirebilecek tek güç olmasına rağmen, sürekli İsrail'i desteklediği, İsrail başbakanı Ariel Şaron'u 'barış adamı' olarak nitelerken, 'ölüm tehdidi' altındaki Arafat'ı teröre karşı etkili olmadığı için eleştirdiği vurgulanmaktadır. İsrail'in, ABD'nin bu tutumundan yararlanarak Arafat'ı ortadan kaldırma hesapları yaparken 'Türkiye gibi -İsrail'in kendisini 'stratejik müttefik' olarak gördüğü- büyük bir bölge ülkesinin bu durumda nasıl bir rolü olabilir?' tarzı sorular sorularak Türkiye'nin İsrail ve ABD ile olan ilişkilerinin, 'haydut devlet' İsrail ve onun 'müttefiki' ABD'nin Ortadoğu'daki saldırganlıklarına ortak olmak anlamında olacağı vurgusu yapılmakta, dolayısıyla da üçlü ilişkiler olumsuzlanmaktadır.

Köşe yazısında yönlendirici sorularla Türkiye'nin bu üçlü ilişkisi olumsuzlanmaktadır. Bu savımızı '*Dar kafalı*' bir Amerikan yönetimi ve bölgedeki bir '*haydut devlet'in 'üçüncü ayağı*' olarak, '*üçayaklı bir denge iskemlesi'nde Türkiye, nasıl oturabilecektir? Bunu düşünmesi gerekiyor.*' Sorusu açık bir şekilde desteklemektedir.

Yeni Şafak gazetesi, siyasi düşüncesine paralel olarak Türkiye'nin İsrail ve ABD ile olan ilişkilerini, onaylamamakta, Türkiye'nin IMF'den aldığı kredilerle ABD'ye ve onun koruması altındaki İsrail'e mecbur bırakıldığını ifade etmektedir.

Gazetede yayınlanan 5 Nisan tarihli 'IMF Türkiye'yi satın mı aldı?'(5 Nisan 2002) başlıklı köşe yazısında bu düşünce ifade edilmektedir. Amerikan Fox televizyon kanalının, Türkiye'ye verilen kredileri kastederek, 'IMF Türkiye'yi bizim (ABD) için satın almıştır' şeklindeki iddialarına gösterilen tepkilerin anlamsız olduğu vurgusunun yapıldığı yazıda, bir ülkenin IMF tarafından satın alınmasının hangi göstergelerle somutlaştırılabileceği açıklanmaktadır. Nurettin

Canikli imzalı yazıdan seçilmiş şu cümlelerden *Yeni Şafak* gazetesinin Türkiye'nin İsrail ve ABD (IMF) ile olan ilişkilerini onaylamadığını çıkarmak mümkündür: *'Olağanüstü yetkilerle donatılmış, fiilen başbakan gibi hareket eden ve kamuoyunun tanımadığı birisi IMF tarafından demokratik teamüller alt-üst edilerek ekonominin başına getirilirse, bu kişi IMF'den aldığı direktifleri aynen uygular ve hükümete uygulatırsa, ülkemizi uluslar arası camiada yalnızlığa iten ve ulusal çıkarlarımıza aykırı bir şekilde komşularımızla olan ticari ve siyasi ilişkilerimizi tahrip eden politikaların uygulanmasından vazgeçilmezse, Filistin ulusunu yok etmeye çalışan ve tam anlamıyla devlet terörü uygulayan İsrail'e karşı en sert tepkinin gösterilmesi gerekirken, ulusal güvenliği tehlikeye düşürecek ve ülke kaynaklarının heba olmasına neden olacak şekilde, tankların modernizasyonu ihalesi İsrail'in iflas etmiş devlet şirketine verilmişse, özetle, hükümetin ve Meclis'in ekonomi yönetimi ve dış politika üzerindeki belirleyiciliği fiilen ortadan kaldırılmış ve ulusal bağımsızlık tartışılabilir hale gelmişse, Türkiye üzerinde IMF ve IMF'i finanse eden ülkelerin ağırlıklarının olmadığını söylemek abesle iştigaldir. Bu ağırlığın ne anlama geldiğine ise siz karar vereceksiniz.'*

Yeni Şafak'ta aynı gün yayınlanan 'Başörtüsü Acıları, Filistin Acıları' başlıklı köşe yazısı, Türkiye-İsrail-ABD ilişkileri ile doğrudan ilgili görünmese de yazının içeriği incelendiğinde bu üçlü ilişkiyi onaylamadığı görülmektedir. Ahmet Taşgetiren imzalı yazı, Türkiye'deki 28 Şubat sürecinin Global bir süreç olduğunu, bu süreçle dünyadaki Müslümanların acı çektiğini vurguluyor. Amerika'nın 11 Eylül saldırılarını bahane edip Müslüman ülkelere müdahalelerini, Ariel Sharon'un iktidara gelişini, global 28 şubatın uzantısı olarak nitelemekte, başörtüsü yasağı nedeniyle mağdur olanlarla, Filistin'de acı çekenleri özdeşleştirmekte ve insan olanların 'Global 28 Şubat'ın, Amerika'nın himayesinde ve İsrail'in operatörlüğünde Filistin'e yansıyan boyutuna isyan edeceğini' belirtmekte, böylece İsrail ve ABD ile olan ilişkiler, dünyadaki acıların sebebi olarak bu iki ülke gösterilerek olumsuzlanmaktadır. Köşe yazıları, gazetelerin ideolojilerini anlamak açısından önemlidir. Köşe yazarları kendi siyasal

düşüncelerine göre olayları değerlendirirler, siyasal görüşleri ise gazetenin ideolojisiyle paraleldir. Gazetenin, ideolojisine uygun olarak, Amerika ve İsrail'den uzaklaşılması, Müslüman ülkelerle ilişkilerin yoğunlaştırılmasını desteklediğini ve yönlendirdiğini söylemek mümkündür. Köşe yazısında herkesin Filistin'de yaşananlara üzüleceğini, İsrail ve Amerika ile ilişkileri destekleyenlerin bile bu duruma karşı çıkacağını, ancak bu ilişkilere mahkum hissettiğimiz vurgulanarak Türkiye-İsrail-ABD ilişkilerinin ABD ve İsrail lehine zorlama bir ilişki olduğu belirtiliyor. Yazıdan alınmış olan aşağıdaki ifadeler gazetenin üçlü ilişkilere nasıl baktığını ortaya koymaktadır:

'Onlar dışında, herkesin yüreğinde bir parça mazlumiyet var. Sanki herkes, İsrail'in zorbalığı karşısında bir şey yapamıyor olmanın ezikliğini yaşıyor. Bakmayın "Arapların neden kılı kıpırdamıyor?" söylemlerine... Aslında hepimiz bu işte biraz da bizim kılıımızın kıpırdaması gerektiğini biliyoruz. Memleket insanı böylesine neden yanar değilse? Filistin'den bir şey var biliyoruz ki hepimizin yüreğinde. Ve biz de bir şey yapamıyoruz. Çünkü Amerika'daki İsrail lobisine mahkum hissediyoruz kendimizi, Amerika'lı IMF'ye mahkum hissediyoruz vs... Siz, tank ihalesini İsrail'e verenlerin içlerinde hiç mi sıkıntı ve sızıltı duymadığını zannediyorsunuz? Irak'a müdahale tartışmaları içinde Türkiye'yi "satılık müttefik" ilan eden ilk musevi yazar kimdi? New York Times'tan Williame Safire değil mi? Bu ülkede kim, hangi başbakan veya hangi politikacı, farklı bir kişi tarafından bir-iki gün önce tekrarlanan "Türkiye IMF kanalıyla satın alındı" sözleri karşısında öfke duymaz? Bakın "satılık" sıfatı üstümüze yapıştırılmaya, adeta sindirilmeye devam ediyor. Ama bunu güçlü biçimde reddedemiyoruz, çünkü elimiz mahkum...'

Yeni Şafak gazetesi, üçlü ilişkileri daha çok köşe yazılarında işlemiş ve eleştirmiştir. Köşe yazılarında işlenen ilişkiler; teknoloji transferi, ticaret, kültür ilişkileri değil Türkiye'nin Amerika ve İsrail'in yanında yer alarak İslam dünyasına arkasını döndüğü, AB üyeliği şansını kaybetmesi durumunda Amerika ve İsrail'in yanında, bu iki ülkenin dünyayı acıya boğmasına destek olacağıdır.

25 Eylül (25 Eylül 2002) tarihli köşe yazısında Yüksek Seçim Kurulu'nun R.Tayyip Erdoğan'a getirdiği "seçime giremez yasağı" nın AB karşıtlarını sevindirdiği, bu yasakla AB müzakerelerinde Türkiye'nin zor duruma düşeceği ve ABD-İsrail ikilisine mahkum kalacağı ifade edilmektedir. 'YSK'nın Ak Partiye Büyük Desteği' başlıklı yazıda Türkiye'nin ABD ve İsrail'in yanında olmasının AB'nin öne çıkardığı erdemler olan demokrasi, insan hakları gibi ilkelere uzaklaşıp terör bahanesiyle hakların kısıtlanacağını altı çizilerek Türkiye'nin Amerika ve İsrail'le olan ilişkilerine olumsuz yaklaşılmaktadır:

'Madalyonun bir de başka yüzü var gibi geliyor bana. Bu yasak bana öyle geliyor ki AB karşıtlarını da son derece memnun etmiştir. Türkiye'de kanunların çıkarıldığını ama uygulanmadığını iddia eden AB müzakerecilerine karşı Türkiye'nin eli zayıflatılmıştır. Türkiye'nin AB'ye girişinin zorlaşması İsrail'in etkisi altındaki Amerika'nın kucagında oturmaya devam etmesi anlamına gelir ki artık Amerika demokrasi insan hakları gibi AB'nin öne çıkardığı erdemler yerine terör gerekçesiyle hakların kısıtlanmasından yana tavır koymakta ve gerek ulusal gerekse uluslararası düzlemde bir yığın haksızlığa şemsiye görevi yaparak göz yummakta hatta savunmaktadır.

Şu anda Filistin'de yaşanan olaylar karşısında BM İsrail askerlerinin çekilmesi istikametinde karar alırken Amerika'nın çekimser kalmasının ne anlama geldiğini nasıl yorumlayacağız?'

Cumhuriyet gazetesi, Yeni Şafak gazetesinin aksine, İsrail ile ilişkilere Müslümanlık penceresinden bakmamakta, böyle bakmayı ise akılcılıkla ters düşmek olarak görmektedir. Cumhuriyet gazetesine göre Filistin'deki uygulamaları nedeniyle İsrail'den silah satın almamak, teknoloji transferi yapmamak kendimize zarar vermektir. Gazete, uluslararası ilişkilerde duygusallık olmayacağını vurguluyor. Bu nedenle gazeteye göre, İsrail'in uygulamaları eleştirilebilir, yaptırımlar uygulanabilir ama İsrail'le ilişkiler kesilmemelidir. Cumhuriyet gazetesi, İsrail-Filistin çatışmasında İsrail'i eleştirmekte, her türlü protesto eylemlerine destek vermektedir.

Türkiye-İsrail-ABD ilişkileri ile ilgili haber başlıklarına bakıldığında özellikle vurgulanan nokta, Türkiye'nin Amerika'dan İsrail-Filistin çatışmasında daha etkin rol almasını istemesi, Türkiye ve İsrail arasındaki ilişkilerde ABD'nin rolüdür. *Cumhuriyet* gazetesinde toplam 20 haber başlığından sekizi negatif, on ikisi ise nötrdür. Negatif başlıklar İsrail-Filistin çatışması ve ABD, İsrail'e verilmiş olan tank ihalesi, İsrail-Türkiye ilişkilerinde ABD'nin etkisi konulu haberlerde görülmüştür. Nötr başlıklar ise, Türkiye'nin İsrail-Filistin barışıyla ilgili çabaları, Türkiye-İsrail-ABD arasındaki teknoloji transferi konulu haberlerde kullanılmıştır.

Cumhuriyet gazetesi, Türkiye'yi Müslüman Ortadoğu'nun bir parçası olarak gören, dolayısıyla da hem ABD, hem de İsrail ile ilişkilerine karşı çıkan düşünceden uzak bir görüş sergilemektedir. Çıkarlarımıza ters düşmediği sürece bu ülkelerle ilişkilerin sürmesi gerektiği vurgulanmakta, İsrail'den alınan tankların gerektiğinde bu ülkeye karşı kullanılabileceğine dikkat çekilerek ilişkiler onaylanmaktadır. Türkiye'nin uluslararası ilişkilerde ABD ve İsrail'in yanında yer alması sansasyondan uzak bir anlatımla verilmektedir.

Cumhuriyet gazetesinin Türkiye-İsrail-ABD ilişkilerini desteklediğine örnek sayılabilecek haberlerden birisi de 5 Nisan tarihinde yayınlanan 'Fes ve Tank' başlıklı köşe yazısıdır. (5 Nisan 2002) İlhan Selçuk imzalı yazıda İkinci Mahmut'un giyilmesini zorunlu kıldığı feslerin Avusturya'dan satın alındığı, ancak Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Bosna-Hersek'i işgal edince bazı kişilerin başlarındaki fesi yere atıp çiğnemelerindeki saçmalığı örnek göstererek, İsrail'in Filistin'deki işgaline kızıp tank ihalesinin iptalini isteyenlerin aynı saçmalığı yaptığının altını çiziyor. Köşe yazısında Avrupa ülkelerinin Türkiye'ye tank vermediği, Amerika'nın ise ancak İsrail aracılığıyla Türkiye'ye tank verdiği, ayrıca Müslüman Arap ülkelerinin PKK'yı desteklediği, İsrail'in Türkiye'yi tuttuğu' öne çıkarılarak ilişkiler olumlanmakta ve savunulmaktadır. Yazıdan alınmış cümleler gazetenin bu ilişkilere bakış açısının olumlu olduğunu net bir şekilde göstermektedir: '*İsrail'in gözü kara, Filistin'i işgal ediyor, Müslüman*

kardeşlerimizi eziyor, kanlı bir süreç yaşanıyor, ölümler, yaralılar, savaş ve direniş gündemde; hepimizde tepki ve nefret buram buram...

Şu başlık da ilginç: "Türkiye, İsrail'den tank satın alıyor, bu ne biçim iştir?.." İsrail'den tank alışverişini öngören anlaşma durdurulmalı, yırtıp atılmalı, ayaklar altında çiğnenmeli...Avusturya'ya kız, başındaki fesini yırtıp çiğne!.. İsrail'e öfkelen, tankına sırtını çevir!..

Neler oluyor Filistin'de?..Ariel Şaron salt aklını peynir ekmekle yemiş öfkeli bir faşist mi?.. Yoksa ABD'nin desteğiyle bir serinkanlı plan mı uygulanıyor?..Küreselleşmeye bizde ayran budalası gibi bakanların taptıkları Amerika olmasa, Şaron hesapla kitapla kasaplık yapabilir mi?..

Alman Türkiye'ye tank vermiyor, Avrupa Türkiye'ye ters bakıyor, Amerika İsrail aracılığıyla mı Türkiye'ye tank veriyor?.. Müslüman Arap ülkeleri PKK'yi desteklerken İsrail neden Türkiye'yi tuttu?.. Kafasızlık parayla mı?.. Avusturya'ya kızdın mı başındaki fesi yırt; İsrail'e bozuldun mu tankını boykot et!.. Peki, sırasında o tankı İsrail'e karşı da kullanamaz mısın?.. Her öfkelendiğimiz ülkenin silahını boykot edersek, ordu silahsız kalmaz mı?..'

Gazetede yayınlanan 2 Nisan tarihli köşe yazısı başlık olarak ele alındığında 'İsrail - ABD - Türkiye' (2 Nisan 2002) nötrdür. Ancak içeriği incelendiğinde olumsuz olduğu görülmüştür. Ali Sirmen imzalı köşe yazısında Türkiye'nin ABD ve İsrail ile olan stratejik ortaklığının Türkiye için riskler doğurabilecek gelişmelere sebep olabileceğinin altı çiziliyor. İsrail'in Filistin'de yaptıklarının köktendinciliği kışkırttığı, Amerika'nın Irak politikasının aynı sonucu doğuracağı vurgulanmakta, köktendinci akımların Türkiye'yi de etkileyeceği ifade edilmektedir. 'Ancak müttefiklerimizin ülkemizde laik rejimin güçlenmesine hiç mi hiç aldırmadıkları da başka bir gerçektir.' Eleştirisi ile iki stratejik ortağımızın bugün izlemekte oldukları politikaların, Türkiye için birçok bakımdan büyük riskler yaratmakta olduğu, ülkemizi çok güç duruma sokacak gelişmelere zemin hazırladığı ileri sürülmektedir. Türkiye'nin stratejik ittifaklarının, kendisine sağladığı yararların yanı sıra büyük tehditler de doğurduğu öne çıkarılmaktadır. Bu ifadelere rağmen köşe yazısının Türkiye-

İsrail-ABD ilişkilerini tamamen olumsuz olarak gördüğü de söylenemez. Köşe yazısında Türkiye'nin bu iki ülke ile ilişkilerinde daha temkinli davranması gerektiği ileri sürülmektedir: *'11 Eylül İkiz Kuleler olayından sonra Washington, Ankara'ya daha yakın bakmış ve IMF ile Dünya Bankası üzerindeki etkisiyle, Türkiye'ye yönelik yardımların artmasını sağlamıştır. Öte yandan ABD, Türkiye için çok önemli olan, PKK'nın bir terör örgütü olduğu konusunda, Ankara'nın görüşüne içtenlikle destek veren açık bir tavır içindedir. İsrail ile Türkiye'nin bölgedeki ortak stratejik çıkarları ya da başka deyişle ortak stratejik kaygıları mevcuttur. Ankara'nın Tel Aviv ve Washington ile ilişkilerini irdelerken bu gerçekleri gözden uzak tutmamak gerekir.'* Açıklamaları bulgumuzu desteklemektedir.

Cumhuriyet gazetesi, İsrail'in Filistin'deki uygulamalarını işgal olarak görmekte, derhal müdahale edilmesi gerektiğinin altını önemle çizmekte, ancak bu durumu Türkiye'nin İsrail ve ABD ile olan ilişkilerine engel olarak görmemektedir.

Gazete, Türkiye-ABD-İsrail arasındaki uluslararası ilişkilerle ilgili haberleri aktarırken nötr ve bilgilendirici bir söylem kullanmıştır.

9 Mayıs tarihinde yayınlanan 'ABD karşı çıktı, BM İsrail'i kınadı' (9 Mayıs 2002) başlıklı haber BM Genel Kurulu'nun, Cenin'de ve işgal altındaki diğer yerlerde yaşayan Filistin halkına karşı giriştiği saldırılardan ötürü İsrail'i kınayan bir karar tasarısına Türkiye'nin, İsrail ile ABD karşı çıkarken, lehte oy verdiğini aktarmaktadır. Haber tamamen bilgilendirici bir haber olarak değerlendirilebilir.

Cumhuriyet gazetesi, Türkiye-İsrail-ABD arasındaki askeri, ekonomik, teknolojik ve kültürel ilişkileri yansıtan haberlerde olumlu bir yaklaşım sergilemektedir. İsrail'le ilişkilerin kesilmesini savunan görüşleri kaynak kişinin kendi düşünceleri olarak vermekte, köşe yazılarında böyle düşünenleri akılsızlıkla suçlamaktadır. *Cumhuriyet* gazetesinin haber ve yorumları birbiri ile bütünlük göstermekte, gazetede ülke çıkarlarının dini çıkarlardan önce gelmesi gerektiği vurgulanmaktadır. İsrail ile ilişkiler konusunda olumsuz tutumlar, kişisel görüşler

olarak yorumsuz verilmektedir. Bu tür haberlerde genellikle 'istedi', 'dedi', 'savundu', 'konuştu', 'dile getirdi', 'dile getirildi' gibi yüklemeler kullanılmaktadır. Böyle yüklemelerin kullanılması da, haberde aktarılanların genel doğrular olarak değil, öznel görüşler olduğunu vurgulamak amacını taşımaktadır.

1 Nisan tarihinde yayınlanan 'SP, İSRAİL'LE İHALENİN İPTALİNİ İSTEDİ: Hükümet Washington'a rehin' (1 Nisan 2002) başlıklı haber bu savımızı destekler niteliktedir. Haberde, Saadet Partisi Genel Başkanı Recai Kutan'ın, hükümetin, İsrail şirketiyle imzaladığı bir katrilyon lira dolayındaki tank modernizasyonu ihalesini iptal etmesini istediği belirtilmektedir. Haberdeki görüşlerin Recai Kutan'a ait olduğu vurgulanırken, *İsrail* karşıtı tavırların tümüyle dini temele dayandırılmasının önemli bir hata olacağının altı da örtük bir biçimde çizilmektedir. Haberde yer alan ve Kutan'a ait olan *"kimsenin şüphesi olmasın ki bir Musa sağ kalacak ve bütün bu cinayetlerin hesabını soracak. Arafat 'ın dediği gibi Filistin bayrağını Kudüs'ün surlarına dikecek"* şeklindeki düşünce dini inançlara dayanan bir düşüncedir ve herkes tarafından paylaşılması beklenemez. Yine haberde tırnak içinde verilmiş ifadeler Kutan'ın İsrail'le ilişkiler konusunda dini çıkarları ön planda tuttuğunu, ülke çıkarlarını göz ardı ettiğini gösterme amacını taşımaktadır. Kutan'ın İsrail'e karşı olmasına sebep olarak İsrail'in Filistin topraklarındaki uygulamaları gösterilmekte, yapılan alıntılarla Kutan'ın dini duygularının etkisinde kaldığı vurgulanmaktadır. *"Filistin'de bir devletin, bir halkın yok edilmesini televizyonlardan naklen izliyoruz. İnsanlık, vahşice işlenen cinayetleri, bir jenosidi hiçbir şey yapmadan izliyor. Bu yapılan eşkıyalıktır, terördür"* şeklindeki görüşler Kutan'a ait görüşlerdir. Haberde Kutan'ın 15-30 Nisan tarihleri arasında Konya'da ABD ve İsrail Hava Kuvvetleri'nin yapacağı "Anadolu Kartalı" adlı askeri tatbikatın da iptal edilmesini istediği vurgulanmaktadır.

Sabah gazetesinin Filistin -İsrail çatışmasına bakışı örnekleme oluşturan diğer gazetelerden tamamen farklıdır. Gazete Filistin-İsrail çatışmasında İsrail'i suçlayan bir tavır içine girmemektedir. Söz konusu çatışmayı, eşit güce sahip tarafların savaşı olarak görmekte, 'işgal' kavramını kullanmamaktadır. İntihar

saldırılarını “terörist saldırı” vurgusuyla nitelendiren gazete, İsrail’in Filistin politikalarını ‘kendini savunma’ olarak tanımlamaktadır.

Bu bulgumuzu destekleyen haber 3 Nisan tarihinde ‘İntihar Ediyorlar’ (3 Nisan 2002) başlığıyla yayınlanmıştır. Başlık nötr olarak değerlendirilebilir. Haberde, Dışişleri bakanı İsmail Cem’in Ortadoğu’daki çatışmalarla ilgili açıklamaları aktarılmaktadır. Cem, ABD’nin ‘iki milletin müşterek intiharına son vermesi amacıyla’ harekete geçmesini istemekte, Ortadoğu barış süreci için bölge ülkelerinin bir araya geldiği yeni bir konferans düzenlenmesini önermektedir. İsmail Cem, Türkiye’nin bölgedeki meselelere adalet anlayışı ile yaklaşması gerektiğini kaydederek, yaşanan bunalımdan hem Türkiye’yi sakınmayı, hem de Arap’ı ve İsraili’siyle bölge insanının en az zararı görmesine yardımcı olmayı politika edindiklerini anlattı. Haberden alınmış cümleler Sabah gazetesinin Filistin-İsrail çatışmasında iki tarafa eşit mesafede durma, hatta İsrail’i destekleme eğilimini yansıtmaktadır:

TERÖRÜN MAZERETİ OLMAZ

Türkiye'nin "Terörün milliyeti, dini ve mazereti" olmadığını düşündüğünü ifade eden Cem, şöyle konuştu: "Biz bölgede intihar saldırılarıyla devam ettirilen terörü şiddetle kınamaktayız. İsrail halkının acısını paylaşmaktayız ve masum insanları hedef alan terörün hiçbir koşulda mazereti yoktur. Türkiye'nin resmen tanıdığı bir devletin başkanı olan Yaser Arafat'a yapılan muameleyi kabul etmiyor ve şiddetle kınıyoruz. Bir devlet başkanına ve onun temsil ettiği millete yapılan saygısızlık hiç bir zaman barış, uzlaşma, anlaşma getirmez."

Sabah gazetesi, Türkiye’nin dini kaygıları bir kenara bırakıp ülke çıkarlarını savunması gerektiğini sıklıkla vurgulamaktadır. Türkiye’nin ABD ve İsrail’in yanında yer almasının gerekli olduğunun altını çizen gazete, ABD ve İsrail’in Türkiye’nin yanında yer aldığını, Müslüman Arapların ise her zaman Türkiye’yi arkadan vurduğunu kaydetmektedir.

Gazete, Türkiye-ABD-İsrail arasında yapılacak olan tatbikatlarla ilgili sorunlarda ise nötr bir dil kullanmayı tercih etmekte ve olanı aktarmaktadır. 3 Nisan tarihinde yayınlanan ‘İsrail Konya Tatbikatına Katılmıyor’ (3 Nisan 2002)

başlıklı haber nötr olarak değerlendirilmiştir: *‘İSRAİL, Türkiye ve ABD ile birlikte ortaklaşa olarak 22 Nisan–4 Mayıs tarihleri arasında Konya Ovası’nda yapacakları tatbikattan çekildi. İsrail, tatbikattan çekilmesine gerekçe olarak ise bölgesindeki sıcak gelişmeleri gösterdi. İsrail hükümeti, Dışişleri Bakanlığı’na gönderdiği resmi yazı ile durumu Türk tarafına bildirdi. İsrail böylece Türkiye ve ABD ile ortaklaşa yapacağı ilk tatbikattan çekilmiş oldu. İsrail hükümeti, Dışişleri Bakanlığı’na gönderdiği yazıda Haziran ve Ekim ayındaki tatbikatlara ise katılacağını bildirdi’.*

10 Nisan tarihinde yayınlanan ‘Akılsız Dostlar’ (10 Nisan 2002) başlıklı köşe yazısı, *Sabah* gazetesinin İsrail-Filistin çatışmasında her iki tarafı eşit sorumlulukta gördüğünü ve bu çatışma nedeniyle Türkiye-İsrail ilişkilerinin olumsuz etkilenmemesi gerektiği görüşünde olduğunu ortaya koymaktadır. Gazeteye göre ABD, Arafat’ı intihar saldırılarını durdurmaya, İsrail’i de 1967 sınırlarına çekilmeye ikna etmelidir:

‘Çözüm Amerika’nın Arafat’ı, intihar bombacılarının günahkârlığını lânetlemeye, İsrail’i de devlet terörünü derhal durdurarak 1967’de işgal ettiği toprakları terk etmeye ikna etmesidir.’

Güngör Mengi imzalı köşe yazısında Filistinli intihar bombacıları terörist olarak nitelenmekte, PKK’lı intihar bombacıları ile özdeşlik kurularak İsrail’in teröre karşı kendini savunduğu dolayısıyla da haklı olduğu üstü kapalı olarak vurgulanmakta, İsrail ile ilişkiler olumlanmaktadır:

‘Masum insanları öldürmek için kendi vücudunu patlatan kişi özgürlük savaşçısı olamaz, katmerli katil olur ..

PKK da canlı bombalar kullanmıştı.’

Sabah gazetesi, kaynak kişilerin sansasyonel sözlerini başlığa çıkararak kamuoyunda olumlu heyecanlar meydana getirecek haberler yayınlamakta, bu haberlerle Türkiye’nin ABD ve İsrail’le olan ilişkilerini desteklemekte, üçlü ilişkilerle Türkiye’nin elde edeceği kazançları öne çıkarmaktadır.

20 Nisan tarihinde yayınlanan ‘Türkiye bölgenin Hong Kong’u olmalı’ (20 Nisan 2002) sansasyonel bir başlıktır ve kaynak kişinin sözlerinden

çıkarılmıştır. Başlık olumludur. Haberin içeriği incelendiğinde içeriğinin de olumlu olduğu görülmüştür. Haberde ABD Ticaret Odası Başkanı Thomas Donohue'nin Türkiye'nin ABD ve İsrail ile ekonomik ve askeri ilişkilerine dair açıklamalarına yer verilmiş. Donohue'nin, ABD'nin Türkiye ile olan diplomatik ve askeri ilişkilerinin yanı sıra ekonomik ilişkilerinin de gelişmesini istediklerini belirterek 'Türkiye bölgenin Hong Kong'u olması gerekiyor' dediği aktarılmakta ve iki ülke arasındaki ilişkiler olumlanmaktadır. Ayrıca 'Nitelikli Sanayi Bölgeleri'nin İsrail bağlantılı çalışacak olmaları'nın hatırlatıldığı haberde üçlü ilişkilere ABD'nin desteği ve istekliliğinin altı çizilerek Türkiye-İsrail-ABD ilişkileri de desteklenmektedir. Yine, gazetenin düşüncesine göre İsrail'in Filistinlilerle ilişkilerinin Türkiye'nin İsrail'le olan ilişkilerini etkilemeyeceği öne çıkarılmaktadır. Haberden alınmış cümleler bu savımızı desteklemektedir: *'Dünyanın zor dönemlerinde bazı ülkelerin liderliğine ihtiyaç var. Türkiye ve ABD böyle iki ülke. Nitelikli Endüstri Bölge, İsrail bağlantılı çalışacak. Ancak Filistinlilerle İsrail arasındaki sorunların bu bölgeye etkisi olacağını sanmam.'*

B. Basının Türkiye-İsrail İlişkilerine Bakışı

Türkiye-İsrail ilişkilerine dair savımız 'İsrail- Filistin çatışmasının şiddetlenmesi, İsrail'in Filistin şehirlerini işgali ve Arafat'ın karargahını abluka altına alması nedeniyle Türkiye'nin İsrail ile olan ilişkilerinin gazetelerde yer alacağı ve sorgulanacağı' şeklinde idi. Gazetelerde yer alan haber sayısına bakıldığında bu savımızın doğrulanmış olduğu görülmektedir. Türkiye-İsrail ilişkilerine yer veren haber sayısında *Cumhuriyet* gazetesi ile *Sabah* gazetesi arasında bir paralellik söz konusudur. Her iki gazetenin aynı oranda yer verdiği söylenebilir. Ancak Yeni Şafak gazetesinde yer alan haber sayısının örneklemini oluşturan diğer gazetelerle kıyaslandığında oldukça düşük olduğu görülmüştür. Daha önce de belirtildiği gibi bu durum, gazetenin ideolojisine uygun olarak ilişkileri yok saymak istediği, görmezden geldiği şeklinde yorumlanabilir.

Basının Türkiye-İsrail ilişkilerine bakışı; Basının Türkiye-İsrail Askeri İlişkilerine, Türkiye-İsrail Siyasal İlişkilerine ve Türkiye-İsrail Kültürel İlişkilerine Bakışı alt başlıkları altında incelenmiştir.

1. Basının Türkiye-İsrail Askeri ilişkilerine Bakışı

Türkiye-İsrail askeri ilişkileri ile ilgili olarak *Yeni Şafak* gazetesinde yayınlanmış olan toplam yedi haberden beş tanesi tamamen olumsuz bir tavır sergilerken diğer iki haberde görece daha tarafsız bir eğilim ortaya konulmaktadır. *Yeni Şafak* gazetesi Türkiye'nin İsrail ile askeri ilişkilerine, 'kesilmesi gereken' ilişkiler olarak bakmaktadır. Gazete, Türkiye'nin İsrail ile ilişkilerini İsrail-Filistin çatışmasına göre belirlemesinden yana bir politika izlemektedir. Gazetenin 'İsrail Müslüman kardeşlerimize devlet terörü uygulamaktadır, Türkler de Müslüman olduğuna göre İsrail'i bir kenara bırakıp Müslüman ülkelerle ilişkiler kurmalıdır. Ayrıca İsrail'le ilişkiler ekonomik olarak Türkiye'nin ve İsrail'in karşılıklı yararına değil, Türkiye'ye zarar vermekte, sadece İsrail'in çıkarlarına hizmet etmektedir' şeklinde özetlenebilecek görüşü haberlerde ve özellikle köşe yazılarında yansımalarını bulmaktadır.

Örneklerni oluşturan gazetelerden *Cumhuriyet* gazetesinde Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili haber sayısı oldukça fazladır. Gazetede Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili elli yedi haberden on dördü Türkiye-İsrail askeri ilişkileri hakkındadır.

Sabah gazetesi, Türkiye-İsrail ilişkilerine en fazla yer veren gazete olmuştur. Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili toplam altmış iki haberden on tanesi Türkiye-İsrail askeri ilişkileri ile ilgilidir.

Tablo 4
Toplam Haber Sayısı

Gazeteler	Türkiye-İsrail Askeri İlişkileri Haber Sayısı
Yeni Şafak	7
Cumhuriyet	14
Sabah	10
Toplam	31

Tablo 4'e göre Türkiye-İsrail askeri ilişkileri ile ilgili en fazla haberi 14 haberle Cumhuriyet gazetesi vermiştir. Cumhuriyet gazetesini 10 haberle Sabah gazetesi, 7 haberle Yeni Şafak gazetesi izlemiştir.

Tablo 5 de basının Türkiye-İsrail askeri ilişkilerini aktarırken kullandıkları temalar görülmektedir.

Tablo 5
Türkiye-İsrail Askeri İlişkileri İle İlgili Temaların Çözümlemesi

Türkiye-İsrail Askeri İlişkilerini Destekleyen Temalar	Yeni Şafak	Cumhuriyet	Sabah
1. İki ülke arasındaki stratejik ilişki İran ve bazı bölge ülkelerinden gelebilecek tehditlere karşıdır.	---	22	1
2.İsrail'e verilmiş olan tank ihalesi Türkiye'nin stratejik çıkarları gereğidir. Alınan tanklar gerektiğinde bu ülkeye karşı kullanılabilir.	---	13	7
3. Modernizasyonu yapabilecek tek ülke İsrail'dir. İsrail'in sahip olduğu üstün teknolojiye sahip başka bir ülke yok.	---	27	30
4. İMI, İsrail'in devlet firması konumundadır ve tank modernizasyonu konusunda başarılı deneyimlere sahiptir.	---	1	3
5.TSK İsrail'le ilişkileri desteklemektedir.	3	8	15
6. İsrail'le imzalanan anlaşmaların altında Erbakan'ın imzası var.	---	---	5
Toplam	3	80	61

Türkiye-İsrail Askeri İlişkilerine Karşıt Temalar	Yeni Şafak	Cumhuriyet	Sabah
1. Tank modernizasyonu ihalesi iptal edilsin, tank yapacak gücümüz var.	17	---	---
2. Yahudi lobisinin Ermeni tasarısını engellemesinin ardında yedi yüz milyon dolarlık tank ihalesi var.	3	4	---
3. Tankların modernizasyonu ihalesi İsrail'in iflas etmiş devlet şirketine verilmiştir.	3	---	---
4. Tank ihalesinin böyle bir zamanda imzalanması yanlışır.	2	5	---
Toplam	25	9	0

Tablo 5 de Türkiye-İsrail askeri ilişkilerini destekleyen 144 tema, ilişkileri desteklemeyen 36 tema sınıflandırılmıştır. Tabloya göre Yeni Şafak gazetesi dışındaki gazetelerin iki ülke arasındaki askeri ilişkileri desteklediğini söylemek mümkündür. Sabah gazetesinde askeri ilişkilere karşıt tema bulunmamıştır. Yeni Şafak gazetesinin askeri ilişkilere tamamen olumsuz baktığı söylenebilir.

Yeni Şafak gazetesinde 5 Nisan tarihinde yayınlanan 'TANK İHALESİ DANIŞTAY YOLUNDA' (5 Nisan 2002) başlıklı haber tarafsız gibi görünse de örtük bir olumsuzluk sergilemektedir. Haberde, Saadet Partisi'nin, M-60 tanklarının modernizasyonu ihalesinin 658 milyon dolara İsrail'in IMI firmasına verilmesi ile ilgili Danıştay'da dava açmaya hazırlanması aktarılmaktadır. İhalenin iptalinin siyasi irade tarafından yapılmadığını belirten SP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Bekaroğlu'nun *'Hükümet ortakları siyasi irade kullanarak ihaleyi iptal etmeyi kabul etmiyor. İhalenin iptali için bütün yolları deneyeceğiz. Danıştay'da dava açacağız. Hukuki yola müracaat etmekten başka çare kalmadı'* şeklindeki açıklaması verilerek haberde inandırıcılık arttırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca haberde *'İhalenin iptali için bütün yolları deneyeceğiz'* vurgusunun yer alması hükümete İsrail ile ilişkiler konusunda bir uyarı niteliğindedir. SP'nin, İsrail'e verilmiş olan ihalenin iptali konusunda kararlı olduğunun altı çizilerek hükümete İsrail'le ilişkileri kesmesi konusunda baskı yapılmaktadır.

10 Mart tarihli (10 Mart 2002) haber yine Türkiye-İsrail askeri ilişkilerinin kesilmesi gerektiğini vurgulayan bir haberdir. Haberin başlığı kaynak kişi sözlerinden alıntı yapılarak oluşturulmuş. Sansasyonel bir ifade olan 'Tank modernizasyonu ihalesi iptal edilsin' sözünün başlığa çıkarılması haberin dikkat

çekiciliğini arttırmış. Seçilen başlık gazetenin görüşüyle paralellik arz etmektedir. Gazete kaynak kişinin sözünü başlığa çıkararak Türkiye-İsrail askeri ilişkileri ile ilgili olumsuz bakışını desteklemektedir. Haberin tamamı alıntılardan oluşmuş. Haberde, İsrail'in terörist devlet olduğu, katliam yaptığı, Birleşmiş Milletler kararlarını hiçe saydığı, hükümetin, bu saldırılara tepki göstermesi gerekirken, tank modernizasyonu ihalesi için İsrail firmasını seçmesinin vahim bir durum olduğu vurgulanmakta, İsrail ile olan ilişkilerin tank modernizasyonu ihalesinden başlayarak kesilmesi gerektiği sert bir dille ifade edilmektedir. Haberden seçilmiş şu ifadeler gazetenin Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili görüşünü net bir şekilde göstermektedir:

"İsrail'in Filistinlilere yönelik insan hakları ihlalleri ve 'devlet terörü' son günlerde arttı. Bütün dünya kamuoyu gibi hükümet de İsrail'in saldırılarına seyirci kalıyor. İsrail Birleşmiş Milletler kararlarını hiçe sayıyor. Hükümetin, bu saldırılara tepki göstermesi gerekirken, tank modernizasyonu ihalesi için İsrail firmasını seçmesi vahim bir durumdur. Hükümet, kamuoyunun bu konudaki hassasiyetlerini dikkate alarak bu ihaleyi iptal etmelidir" dedi.

Yeni Şafak gazetesinin Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili üzerinde en fazla durduğu konu 'tank modernizasyonu ihalesinin İsrail'e verilmesi' olmuştur. Haberlerde bu ihalenin iptal edilmesi gerektiği sık sık vurgulanmaktadır.

5 Nisan tarihinde yayınlanan 'Tank yapacak gücümüz var' (5 Nisan 2002) başlıklı haber yine tank modernizasyonu ihalesiyle ilgilidir. AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın sözlerinden yapılan alıntılardan oluşturduğu haberde, Türkiye'nin tank yapabilecek gücünün olduğu ve İsrail'le yapılan ihalenin iptal edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, IMF'den gelen paranın harcanacağı yerlerin de belirlendiği, bu nedenle ihalenin İsrail'e zorunlu olarak verildiği, Erdoğan'ın *'dışardan gelen paranın gideceği adresin birileri tarafından belirlendiği, bu nedenle ihalenin İsrail'e verildiği'* şeklindeki sözleriyle öne çıkarılmış. Gazete, İsrail ile ilişkilerle ilgili olumsuz görüşünü Erdoğan'a ait olan *"Ah, ah... Benim ülkem bu tankları niçin üretmiyor. Türkiye, şu anda tankların modernizasyonunu yapmaktan bile aciz durumda."* Sözlerle desteklemektedir.

Haberde Erdoğan'ın ağzından Türkiye'nin bu tür projeleri gerçekleştirmeye yetecek gücünün bulunduğunu kaydedilmesi, ihale karşıtı kamuoyu oluşturma amacını taşımaktadır.

Aynı gün yayınlanmış olan 'Yazıcıoğlu: İsrail ile ilişkiler kesilsin' (5 Nisan 2002) başlıklı haber de gazetenin İsrail'le ilişkiler konusundaki olumsuz tutumuna örnek teşkil etmektedir. Haberin başlığı sansasyonel bir başlık olup kaynak kişinin keskin sözlerinden çıkarılmıştır. Haber, BBP Genel Başkanı Muhsin Yazıcıoğlu'nun basın toplantısındaki sözlerinden alıntılar yapılarak oluşturulmuş. Gazete, Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili kendi görüşlerini taşıyan kaynak kişi sözlerini aktararak ilişkiler konusunda açıkça olumsuz bir tutum sergilemektedir: 'Yazıcıoğlu, İsrail'in Filistin'e yönelik operasyonları karşısında Türkiye'nin tavrını "net" şekilde ortaya koymasını isteyerek, *"Türkiye Cumhuriyeti devleti tarihi misyonuna uygun, Türk milletinin karakterine uygun şekilde hareket edip, insani değerlerin, masumların yanında yerini almalıdır. Derhal İsrail ile ilişkilerini kesmelidir. Türkiye, Ortadoğu'da ve bölgesinde güven tazelemeli, güven vermelidir"* demektedir. Yazıcıoğlu'nun bu sözlerine haberde yer verilmesi, gazetenin kendi görüşünü, paralel görüşlerle desteklemek istemesinden kaynaklanmaktadır.

Yeni Şafak gazetesi, Türkiye'nin İsrail'le ilişkileri konusundaki olumsuz görüşleri köşe yazılarında da sık sık işlemektedir. 5 Nisan tarihli (5 Nisan 2002), Hayrettin Karaman imzalı köşe yazısında İsrail ile olan ilişkilerin kesilmesi, İsrail'in Filistin'deki uygulamaları vurgulanarak istenmektedir. Yazının başlığı 'Filistin faciası'. Başlık negatif. Haberde İsrail'in Filistin'deki katliamları, Filistinlileri evlerinden sürmesi, insan hakları ihlalleri işlenmiş, İsrail suçlu ve haksız ilan edilip bu ülke ile ilişkilerin doğru olmadığı belirtilmiştir: '.....*bütün İslam âleminin lanetlediği, yapıp ettiklerine Avrupa'nın da itiraz ettiği İsrail'e uçak ve tanklarımızı tamir ettirerek büyük menfaatler sağlıyoruz.*' Sözlerinin haberde yer alması gazetenin görüşlerini ortaya koymaktadır.

Gazetede 5 Nisan tarihinde yayınlanan 'Sol'da arayış ve Sezer modeli' (5 Nisan 2002) tarihli köşe yazısı tamamen Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili olmasa

da, İsrail'e verilen tank modernizasyonu ihalesinin IMF tarafından İsrail'e verdirilmiş olduğunu vurguladığı için çözümlemeye dahil edilmiştir. Nazlı Ilıcak imzalı yazıdaki bu bilgi İmedya adlı internet sitesinden alınmış. Kaynak gösterilerek verilen bilgide Türkiye'nin İsrail'e IMF yüzünden mecbur olduğu ve ihaleden vazgeçmenin mümkün olmadığı vurgulanmaktadır: *'Baksanıza, İmedya'nun haberine göre, tank modernizasyonunun İsrail'e verilmesi de, IMF'nin şartlarından biriymiş. İmedya, bu yüzden projeyi askıya almanın mümkün olmadığını belirtiyor.*

Cumhuriyet gazetesinde Türkiye-İsrail askeri ilişkileri ile ilgili haberler uzun ve ayrıntılı olarak verilmektedir. Haberler, Türkiye ve İsrail arasındaki askeri ilişkileri destekleyici niteliktedir. *Yeni Şafak* gazetesinin aksine, askeri ilişkilerin sadece İsrail'in çıkarlarına değil Türkiye'nin de çıkarlarına uygun olduğu vurgulanmaktadır. Haberlerde Türkiye-İsrail ilişkilerinden Arapların endişe etmesinin yersiz olduğu, iki ülke arasındaki işbirliğinin üçüncü ülkelere yönelik olmadığı sık sık tekrarlanarak ilişkilerin güvenli bir şekilde gelişmesi desteklenmektedir.

Gazete, İsrail- Filistin çatışmasında ise İsrail'i suçlayıcı bir tutum sergilemektedir. Ancak bu çatışmayı Türkiye-İsrail ilişkilerinin kesilmesi, İsrail'e verilmiş olan ihalelerin iptali için bir sebep olarak görmemektedir. Köşe yazılarında da aynı tutumu görmek mümkündür. Sadece Özgen Acar imzalı köşe yazılarında İsrail'in Filistin politikasına bağlı olarak Türkiye'nin tank ihalesini iptal etmesi gerektiği savunulmaktadır:

'Daha önce Filistin kanı tattığı için kana susamışlığını giderirken kimseye aldırıyor. Gözü dönmüş bir caniden ne beklenir ki! Filistin'de öldürülen, şehit Türk Hava Binbaşı Cengiz Toytunç 'un cenaze töreninde Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hüseyin Kıvrıkoğlu , İsrail Büyükelçisi David Sultan 'ın elini sıkmadı.

Güzel bir tepki!

Ancak yeterli mi?

668 milyon dolarlık tank modernleştirme ihalesinin şu sırada İsrail'e verilmesini kısa bir süre önce bu köşede eleştirmiştik. O günkü eleştirimizi bu kez

daha da ileri götürmek istiyoruz. Orgeneral Kıvrıkoğlu yalnızca el sıkmamakla yetinmemelidir. Onlar bu incelikten anlamazlar. Türk halkının duygularına tercüman olarak bu ihalenin iptal edildiğini de açıklamalıdır.'

Köşe yazısından alınmış cümleler yazarın görüşünü ortaya koymaktadır. Yazıda Filistin lideri Arafat'ın durumu Denktaş'ın durumuyla özdeşleştirilerek Filistinlilerden yana tavır alınmış: *'1963'te Anayasa'yı tek yanlı değiştiren, 1963, 64, 67'de katliamlar yapan, 1974 darbesiyle, tıpkı Ariel Şaron 'un bugün Filistin'de yaptığı gibi, Türklerin köküne kibrit suyu dökmeye hazırlanan Rumlardan, gelecekte İsrail'den farklı bir şey beklenebilir mi?'*

Yine de yazarın, ihalenin iptalini istemesine rağmen, İsrail'le askeri ilişkilerin kesilmesini istediğine dair bir bulguya rastlanmamıştır. Sadece ihalenin İsrail'e verilmiş zamanı eleştirilmektedir. Yani köşe yazısı, gazetenin genel görüşüyle çelişmemektedir.

Cumhuriyet'te Türkiye-İsrail arasındaki askeri ilişkiler ile ilgili haberlerin başlıkları çoğunlukla pozitif ve ilişkilerin olması gerektiğini hissettiren niteliktedir. Gazetede iki ülke arasında ilişkilerin kurulması gerektiği vurgulanırken, haberlerde ayrıntılar verilerek inandırıcılık artırılmaktadır.

9 Ocak tarihinde yayınlanan 'Tel Aviv'le Askeri Diyalog Güçleniyor'(9 Ocak 2002) başlıklı haber olumlu bir haberdır. Başlıktan anlaşıldığı gibi zaten var olan bir ilişkinin güçlenmesi, gelişmesi olumlu bir şekilde söz konusu ediliyor. Haberde Türkiye'nin İsrail ile ilişkilerinin 3. ülkelere yönelik bir tavır olarak değerlendirilmemesi için ilişkilerin dikkatlilik ve gizlilik içerisinde sürdürülmesi gerektiği de önemle vurgulanmıştır.

Türkiye-İsrail-ABD ortak askeri tatbikatının 17-18 Ocak günlerinde gerçekleşeceği bilgisini de veren haberde, tatbikatta insani amaçlı arama-kurtarma faaliyetlerinin gözden geçirileceği vurgulanarak ilişkilere olumlu bakılmakta ve desteklenmektedir. Tatbikatın birçok Arap ülkesinin tepkisini çektiği, ancak amacın insani olduğu belirtilerek bu tepkilerin yersiz olduğu ifade edilmiş: *'Türkiye- İsrail-ABD ortak askeri tatbikatı da 17-18 Ocak günlerinde*

gerçekleşecek. İnsani amaçlı arama-kurtarma faaliyetlerinin gözden geçirileceği tatbikat birçok Arap ülkesinin tepkisini çekmekte.

Cumhuriyet gazetesinde Türkiye-İsrail askeri ilişkilerini aktaran haberlerde Türkiye'nin İsrail ile ilişkilerinin her zaman iyi olduğu, gelişme gösterdiği, bu ilişkinin Türkiye'ye önemli getirilerinin olduğu, dolayısıyla ilişkilerin artarak sürmesi gerektiği öne çıkarılmaktadır. Türkiye'nin İsrail ile olan ilişkisinden kazanımları ayrıntılarla verilmekte, böylece haberin inandırıcılığı arttırılmakta, metnin sesi doğrunun sesine dönüştürülmektedir. Teknik kavramlar kullanılarak haberlere inandırıcılık katılmaktadır.

10 Temmuz tarihinde İsrail basınından alınarak yayınlanan 'İsrail basını: Masada erken uyarı sistemi var' (10 Temmuz 2002) başlıklı haber teknik kavramların kullanıldığı, askeri ilişkilerin olumlandığı bir haber. İsrail basınından alınmış olan haberde, İsrail Savunma Bakan Benyamin Ben Eliezer'in Türkiye ziyareti sırasında Türkiye ile İsrail arasındaki anti balistik füze savunma sistemleri konusunda işbirliği olasılığını tartışacağı aktarılmaktadır. Bu ziyarette ele alınacak konuların, yapılacak anlaşmaların ayrıntılarının verilmesi haberin inandırıcılığını arttırmaktadır.

Ben Eliezer'in Türk yetkililerle anti balistik füze savunma sistemleri konusunda işbirliği olasılığını tartışacağını yazan gazete, bu tartışmanın odağında, İsrail'in Arrow ABM sistemlerinde kullanılan "Green Pine" (Yeil Çam) radar sistemine dayalı bir bölgesel erken uyarı merkezinin kurulması önerisinin olacağını aktarmaktadır. İsrail'de yayınlanan Haaretz gazetesinde; savunma sanayi projeleri kapsamında da İsrailli Bakan'ın Türk yetkililerle, tanksavar füzeleri, insansız uçak, Türk F-16'lar için havadan karaya Popeye füzelerinin hafif versiyonlarının satışı ve Türk M-60 tankları için modernizasyon paketini ele alacağı belirtilmektedir.

Haberde, 'ziyaretin iki ülke arasındaki stratejik ilişkilerin daha da güçlendirilmesi açısından yeni bir aşama olduğu' nun vurgulanması ilişkilerin eski ve köklü olduğunu öne çıkarmakta, ilişkileri desteklemektedir.

Cumhuriyet gazetesinde aynı tarihte yayınlanan ve Ben Eliezer'in Türkiye ziyaretini işleyen 'Savunma Bakan Eliezer, çantasında savunma alanında yeni önerilerle geldi, stratejik ilişkide yeni aşama' başlıklı haber de Türkiye-İsrail ilişkilerini destekler niteliktedir. İki ülke arasındaki ilişkilerin eski olduğu, sürekli gelişme gösterdiği vurgusu yapılmaktadır.

Haberde Milli Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoglu'nun Eliezer'i kabulünde *'Türkiye ve İsrail arasında savundukları ve yaşadıkları itibarıyla benzerlikler bulunduğu, bunların önde geleni, demokratik bir sisteme ve serbest piyasa ekonomisine sahip olmalarıdır. İki ülkenin Ortadoğu'da kalıcı barışın sağlanması ve demokrasinin güçlendirilmesi yolunda, bölge halkının refah ve güvenliğinin sağlanmasında önemli rolleri bulunmaktadır'* şeklindeki ifadelerine yer verilerek Türkiye ve İsrail arasında özdeşlik kurulmakta, iki ülke arasındaki ortak noktaların altı çizilerek ilişkiler desteklenmektedir.

Türkiye-İsrail askeri ilişkileriyle ilgili diğer haberlerin aksine bu haberde iki ülke arasındaki stratejik ilişkinin İran ve bazı bölge ülkelerine karşı olduğu ifade edilerek, Türk kamuoyunun da Türkiye-İsrail askeri ilişkilerine olumlu bakması sağlanmak istenmiş. Rejimi nedeniyle Türkiye'de çekince uyandıran İran'ın ismi verilerek ilişkilerin mutlaka olması gerektiği vurgulanmaktadır: *'Görüşmelerde, İran başta olmak üzere bölge kaynaklı füze tehdidine karşı ABD ile birlikte ortak füze savunma sistemi oluşturulması gündeme geldi. Ayrıca mevcut ortak savunma sanayi projeleri gözden geçirilerek yeni işbirliği olanakları değerlendirildi.'*

Haberde, Ortadoğu barışı için Ben Elizer'in Türkiye'den birlikte çalışma isteğinde bulunduğu aktarılmaktadır. Elizer'in *'Biz Türk dostluğundan Ortadoğu'daki şiddeti azaltmak, tehditleri azaltmak ve bunları sağlamak için birlikte çalışmalar yapmak istiyoruz. Bu alanda her iki ülke de ortak stratejik çıkarlara sahiptir. Ülkelerimiz ve savunma bakanlıklarımız arasındaki ilişkiler, özellikle Ortadoğu konusunda çabaları yoğunlaştırmak için bize fırsat sağlamaktadır'* sözlerine yer verilerek, İsrail-Filistin çatışmasında İsrail aleyhinde oluşan kamuoyunun rahatlatılıp, ilişkilerin desteklenmesi amaçlanmaktadır.

11 Temmuz tarihinde yayınlanan 'Türkiye-İsrail tam gaz' (11 Temmuz 2002) başlıklı haber hem başlık olarak, hem de içerik olarak olumlu bir haberdır. Haberin başlığı sansasyonel bir başlık. Zaten iyi olan Türkiye-İsrail ilişkilerinin daha da hızlı ilerlediğini olumlu ifadelerle aktarmaktadır.

Türkiye ve İsrail arasındaki ortak noktalar sayılarak iki ülke arasında özdeşlik kurulmakta, benzer durumlardan mağdur olan ülkelerin dayanışması olarak görülen ilişki olumlu görülmekte ve desteklenmektedir. *'Sorunlu bir bölgede istikrar unsuru iki ülke'* şeklinde takdim edilen Türkiye ve İsrail'in, aralarındaki ilişkilerin boyutunu arttırmaya çalıştıkları olumlu sözcüklerle aktarılmış.

Geliştirilecek olan füze sisteminin, Türkiye'de olumlu gözle bakılmayan İran ve Irak'a karşı olmasının öne çıkarılması da Türkiye-İsrail arasındaki ilişkilerin gelişmesi karşısında kamuoyunun razı edilmesine yöneliktir:

'İsrail'in ise İran'ın en geç 2005'de 2 bin kilometreyi aşan menziliyle "Şahab 3" balistik füzesiyle Ortadoğu'da istediği her noktayı vurabileceği kaygısıyla Arrow projesini bir an önce geliştirmek istediği' bilgisinin verildiği haberde konuyla ilgili olarak ABD'yi ikna etmek isteyen Ben Eliezer'in, 2 hafta sonra ABD'ye yapacağı ziyaret sırasında konuyu gündeme getireceği de aktarılıyor. Bu ifadelerle İsrail'in Türkiye ile olan ilişkilerine verdiği önem ve İran ve Irak'a karşı çabaları öne çıkarılmakta ve İsrail'le ilişkiler desteklenmektedir. Gazete, İsrail'le yapılacak her anlaşmanın Türkiye'nin yararına olacağını ve olması gerektiğini vurgulamaktadır.

İsrail Savunma Bakan Binyamin Ben Eliezer'in önceki günkü ziyaretinin ardından İsrail Genelkurmay Bakan Şaul Mofaz'ın da 26 Temmuz'da Türkiye'ye geleceğinin kaydedildiği haberde, *'İki ülkenin "Arrow (Ok)" anti-balistik füze sisteminin geliştirilmesinde görüş birliğine vardıkları, ancak NATO içinde kendi Füze Savunması'nı (MD) geliştirmek isteyen ABD'nin onayını almaya çalıştıkları'* vurgulanıyor. İsrail tarafından yapılan ve yapılacak olan üst düzey ziyaretlerin öne çıkarılmasının, Türkiye ve İsrail arasındaki ilişkilerin üst seviyede olduğunu gösterme amacını taşıdığını söylemek mümkündür.

Haberde İsrail'in ABD'ye karşı Türkiye'ye desteğinin ve geliştirilecek olan füze sistemi için ABD'nin onayını alma çabalarının tekrarlanarak verilmesi de İsrail'i, dolayısıyla Türkiye-İsrail askeri ilişkilerini olumlulandırmaktadır.

'Müttefik' gibi davranılacak' ve 'Mofaz Ankara'ya geliyor' alt başlıkları kullanılarak haber ayrıntılandırılmış. Verilen ayrıntılarla haberin inandırıcılığı ve ciddiyeti artırılmış, metnin sesi doğrunun sesi haline getirilmiş.

Cumhuriyet gazetesi, İsrail'de yayınlanan Jerusalem Post gazetesinden İsrail Savunma Bakanı Ben Elizer'in *"Stratejik işbirliği hayata geçiyor. Bu dev ülkeyi sadece dost olarak değil, stratejik ortak olarak da arkamıza almamız büyük bir kazançtır"* sözlerini alıntılararak Türkiye-İsrail ilişkilerine verdiği desteği göstermektedir.

Cumhuriyet gazetesinde 28 Temmuz tarihinde yayınlanan 'İsrail'le Arrow pazarlığı' (28 Temmuz 2002) başlıklı haber yine İsrail'in geliştirdiği antibalistik füze sistemine Türkiye'nin de entegre edilmesi ile ilgilidir. Haberin başlığını nötr olarak değerlendirmek mümkündür.

Haberde İsrail Genelkurmay Başkanı'nın *'Türkiye ile İsrail'in Ortadoğu bölgesinde iki demokratik ülke olduğu ve ilişkilerinin bu açıdan da çok önemli olduğu'* şeklindeki sözleri aktarılacak Türkiye ve İsrail arasında bu haberde de özdeşlik kurulmakta, ilişkiler desteklenmektedir:

'Başta Irak olmak üzere bölge ülkelerinin balistik füze sistemlerini ilerletmelerinin her iki ülkenin de kaygı duyduğu bir gelişme olduğunu, İran'ın Şahab 3 füzesiyle 2005'e kadar Ortadoğu'da istediği her noktayı vurabileceği'nin altını çizen İsrail, savunma sistemlerinin de geciktirilmeden yapılması gerektiğini vurgulamakta, Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu tehlikeli durumdan kurtulmasının ancak İsrail'le işbirliği ile olacağını üstüne basarak kaydetmektedir.'

Haberde Türkiye'nin tehlikede olduğu izleniminin yaratılması ve ancak İsrail'le işbirliği sayesinde kurtulacağının vurgulanması iki ülke arasındaki askeri ilişkilerin desteklenmesi amacını taşımaktadır.

Gazetenin 11 Temmuz'da yayınladığı 'Susurluk silahlarına beraat' (11 Temmuz 2002) başlıklı haber nötr olarak değerlendirilebilecek bir haberdir. Haberde Susurluk skandalının kayıp silahlarının İsrail'den gizlice getirildiği konu edilmektedir.

Kayıp silahlar davası ile ilgili olarak mahkemeye sunulan bilirkişi raporunda *"Tamamen siyasi bir kararla, terörle mücadele amacıyla ve büyük bir gizlilikle ve uluslararası bir organizasyonla Türkiye'ye gelen silahlar konusunda İsrail Gizli Servisi ve MİT'in de devreye girdiği belgelerden anlaşılmaktadır"* ifadesi yer almaktadır. Türkiye-İsrail ilişkilerinin derecesini göstermesi bakımından önemli bir haberdir. Türkiye ile İsrail arasındaki ilişkilerin sadece açık ilişkilerden oluşmadığını, iki ülke arasında gizli ilişkilerin de bulunduğunu göstermektedir.

Raporda, silahları hibe eden Hospro şirketinin sahibi Ertaç Tinar 'n şu ifadelerine yer verilerek iki ülke arasındaki ilişkiler üst seviyede olduğu öne çıkarılmıştır: *"1993 yılı Eylül ayı sonunda Mehmet Ağar, Ertuğrul Oğan, İbrahim Şahin ve Korkut Eken'le birlikte İsrail hükümetinin bilgisi dahilinde (gayri resmi) İsrail'e davet edildik. Antalya'daki kurs, anti-terör eğitim amaçlı yapılmıştır. Kursun düzenleyicisi emekli Yarbay G. Cohan'dır. Kursun komutanı Albay Amos Golan'dır. Malzemeler direkt İsrail'den gönderildi. Silahların emniyetin elemanlarınca gümrükten çekilerek kampa gönderildiğini biliyorum."*

3 Nisan tarihli, Cüneyt Arcayürek imzalı köşe yazısı (3 Nisan 2002) Türkiye'nin İsrail'le ilişkilerine olumsuz bakmamakla birlikte İsrail'i Filistin'deki politikalarından dolayı eleştirmektedir. Tank ihalesi anlaşmasının imza tarihinin Arafat'ın İsrail tankları tarafından Ramallah'taki evine hapsedildiği gün olmasını *'Arafat'ın kuşatıldığı gün anlamayı imzalamaya gerek var mıydı?* Şeklinde sorgulamakta ancak hemen ardından *'Ne var ki, tank sorunu Türkiye'nin savunması açısından yaşamsal bir konu'* ifadesini kullanarak eleştirinin zamanlamaya karşı olduğunu, Türkiye- İsrail ilişkilerine karşı olmadığını vurgulamaktadır. Tank ihalesinin İsrail'e verilmesini *'yaşamsal bir konu'* olarak

niteleyerek iki ülke arasındaki ilişkilerin Türkiye açısından çok gerekli olduğunu vurgulamakta, ilişkileri olumlamaktadır.

Cumhuriyet gazetesi, Türkiye-İsrail ilişkilerini, İsrail-Filistin ilişkilerinden ayrı tutmaktadır. İsrail'i Filistin'deki uygulamalarından dolayı eleştirse bile hiçbir zaman Türkiye'nin İsrail ile olan ilişkilerini kesmesi gerektiğini vurgulamamaktadır. Cumhuriyet gazetesi İsrail-Türkiye ilişkilerini işleyen haberleri ayrıntılı olarak vermekte, yapılan anlaşmaların, tatbikatların, alınacak silah ve askeri malzemelerin İngilizce isimlerini de vererek haberlerin inandırıcılığını arttırmaktadır. Türkiye ve İsrail arasında yapılan anlaşmaların Türkiye'ye getirilerini sıralarken, İsrail'in bu anlaşmalardan kazanımlarına değinmemektedir. Oysa Yeni Şafak gazetesinde bu anlaşmaların Türkiye'nin değil İsrail'in çıkarlarına hizmet ettiği vurgulanmaktadır.

Cumhuriyet gazetesinde 3 Nisan tarihinde yayınlanan 'Stratejik çıkarlar ağır bastı, Tank ihalesi iptal edilmeyecek' (3 Nisan) başlıklı haber gazetenin 'Türkiye-İsrail ilişkilerinin, İsrail-Filistin çatışması paralelinde yönlendirilmemesi gerektiği' düşüncesini yansıtmaktadır. Ayrıca İsrail'e verilmiş olan tank ihalesinin Türkiye'nin 'stratejik çıkarı gereği' olduğu vurgulanarak ilişkiler desteklenmektedir: *Türkiye, İsrail'e verdiği M-60 tanklarının modernizasyonu ihalesini Filistin'e yönelik saldırılara karşın askıya almama kararı aldı. Babakan Bülent Ecevit: "Tank anlaması imzalanmıştır. İsrail ile ilişkilerimizi yeniden değerlendiririz, fakat bu geride kalmış bir konudur" dedi. Ankara'nın verdiği kararda, İsrailli IMI firmasının teknoloji transferi de dahil olmak üzere çok cazip teklif sunmasının etkili olduğu öğrenildi. İsrail firmasının teklifi 'cazip' olarak nitelendirilerek anlaşmanın Türkiye'nin yararına olduğu öne çıkarılmaktadır:*

'Ankara'da konuyla ilgili olarak yapılan değerlendirmeler sonucunda stratejik çıkarların, diplomatik alanda verilecek tepkiye ağır bastığı öğrenildi. İsrailli firma IMI'nin tankların modernizasyonu için yüzde 40'lara varan oranda teknoloji transferini kabul etmesi ve büyük fiyat kırması verilen kararda etkili oldu. IMI ilk etapta 170 M-60 tankı Türkiye'de yerli firmaların işbirliğiyle modernize etmeyi benimserken bir sonraki partide teknoloji transferi oranını daha

da arttırmay kabul etti. Başlangıçta 1,2 milyar dolar teklif veren IMI, son anda bu fiyatı 688 milyon dolara kadar indirdi.

Haberde kullanılan ‘Tek ülke İsrail’ alt başlığıyla, ‘İsrail’in arzu edilen kapsamlı modernizasyonu gerçekleştiren tek ülke olduğu için ilk aşamada gündeme geldiği’ kaydedilerek anlaşma yapılacak başka ülkelerin olmadığı belirtilmektedir. Bu ifadelerle de Türkiye’nin yapılabilecek en iyi anlaşmayı yaptığının altı çizilmektedir.

En az 20 yıl daha kullanılması planlanan tankların modernizasyonunun Türkiye’de gerçekleştirileceğini anımsatan Çakmakoglu, İsrailli IMI firmasına yapılacak ödemeye, Türkiye’deki MKEK, ASELSAN gibi askeri fabrika ve kuruluşlara yapılacak yatırım bedellerinin de dahil olduğunu bildirdi. *"Böylece bedelin mümkün olan azami kısmının ülkede kalması sağlanmış olacaktır. Bu şekilde kazanılan teknoloji ileride başka projelerde de kullanılarak maliyet aşağıya indirilecektir"* ifadeleri Milli Savunma Bakan Sabahattin Çakmakoglu’na ait sözlerdir. Kaynak kişinin sözleriyle anlaşma ile Türkiye’nin birçok kazanımının olacağı öne çıkarılmaktadır.

Sabah gazetesinin, örnekleme oluşturan diğer gazetelerle kıyaslandığında, iki ülke arasındaki askeri ilişkilere daha olumlu baktığı görülmüştür. Sabah gazetesinde askeri ilişkilere dair olumsuz habere rastlanmamıştır.

Gazetede Türkiye-İsrail askeri ilişkileri ile ilgili haberler alt başlıklarla ayrıntılandırılarak verilmektedir. ‘Tank ihalesine tepkiler anlamsız’ gibi ilişkileri destekleyici kaynak kişi sözleri başlığa çıkarılarak ilişkiler desteklenmektedir. Haberlerde İsrail’in sahip olduğu teknolojiden övgüyle söz edilmekte, bu ülke ile olan ilişkilerin karlı olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca İsrail’in dünyanın en ileri askeri teknolojilerine sahip olduğu vurgulanarak anlaşma yapılacak daha üstün teknolojiye sahip ülkelerin bulunmadığının altı çizilmektedir.

Sabah gazetesinin Filistin-İsrail çatışmasına bakışı da Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinden farklı olmuştur. Yeni Şafak gazetesi İsrail’i suçlayıp, İsrail’le ilişkilerin kesilmesini savunurken, Cumhuriyet gazetesi İsrail-Filistin çatışmasında İsrail’i eleştirmekte, ancak Türkiye-İsrail ilişkilerinin bu bağlam

dışında tutularak ilişkilerin artarak sürmesinden yana bir tavır sergilemektedir. Sabah gazetesi İsrail'in Filistin'deki operasyonlarına neden olarak intihar saldırılarını göstermekte ve İsrail'in kendini savunduğunu öne çıkarmaktadır. İntihar saldırılarını terörist saldırı olarak niteleyen gazete Türkiye'nin dış politikasını dini duygulara göre değil, ülke çıkarlarına göre düzenlemesi gerektiğini savunmaktadır. Bu görüşünü desteklemek amacıyla, haber ve köşe yazılarında, tarihte Müslüman Arapların Türkiye'ye ihanet ettiklerini vurgulamaktadır.

Sabah gazetesinde 5 Nisan tarihinde Sedat Sertoğlu imzasıyla yayınlanan 'Gerçekler' (5 Nisan 2002) başlıklı köşe yazısı düşüncemizi açık bir şekilde desteklemektedir. Sedat Sertoğlu Türkiye-İsrail ilişkilerini savunan yazılar yazmakta, yazılarında sık sık Arapların Türkleri hep arkadan vurduklarını vurgulamaktadır. İntihar saldırılarını terörist saldırı olarak niteleyen Sertoğlu, tersi düşünceye sahip olanları 'Anti-Semitik çarpık kafalar', 'örümcek ağları ile kaplanmış beyinler', 'bunlar büyük Atatürk'ün de düşmanıdırlar' şeklinde hakaret içeren sözcüklerle adlandırmakta; ancak Türkiye'ye gerçeği anlattıklarını, Türkiye'nin artık bu kafalara kanmayacağını ifade etmektedir:

'Filistinlilerin yaptığı terör saldırılarını gözlerden ve kulaklardan saklamaya çalışıyorlar.. Ama saklamaları mümkün değil.. Çünkü Türk milleti enayi değil.. Gerçekleri görüyor.. Genç nesillere de biz anlatıyoruz bazı gerçekleri.. Biz böyle yapınca da hemen, "Halkın kafasını karıştırıyorsunuz" diyorlar.. Ama ben ve bazı arkadaşlarım sadece gerçekleri yazıyor.. Onlar, gerçekleri yazanlardan hazzetmiyorlar.. Anti-Semitik çarpık kafalar.. Örümcek ağları ile kaplanmış beyinler.. Bunlar, büyük Atatürk'ün de düşmanıdırlar.. Ama neyse ki, Türkiye gerçeği biliyor artık..'

Köşe yazısında Türkiye ve İsrail karşı karşıya bulundukları terör sorunu nedeniyle özdeşleştirilmekte, iki ülkenin ilişkileri mağdur iki ülkenin birbiriyle dayanışması olarak gösterilmekte ve desteklenmektedir:

'Değerli okurlarımız; Türkiye için PKK veya DHKP-C ne ise, İsrail için de Hamas, İslami Cihad, El Aksa ve Hizbullah aynı şeydir..'

PKK'nın Türkiye'de yaptığı katliamlara, örneğin 11 sivil kaybettiğimiz Mavi Çarşı'nın bombalanmasına, köylerde katledilen sivil vatandaşlarımıza, şehit edilen güvenlik görevlilerimize yönelik saldırılara, "Alçakça saldırı" demiştik değil mi? Peki İsrail'de ikide bir lokantalara bombalı saldırı yapıp, orada oturan çoluk, çocuk ve kadınları öldürmek nedir?

Dünyanın neresinde, kim tarafından ve hangi amaçla olursa olsun, sivillere yönelik yapılan teröre karşı çıkmalıyız.. İnsan olmak önce bunu gerektirir..'

Yazıda Sedat Sertoğlu'nun, "Sharon'un politikasının, 3 milyona yakın Filistinli'yi evlerine hapsedmesi, onları aşağılaması, kabul edilemez.. Filistinli çocukların öldürülmesine asla yeşil ışık yakılamaz.. Bu politika terörü önlemez.." şeklindeki açıklamasına da yer verilmektedir. Ancak bu açıklamada bile İsrail'in terörist saldırılara (intihar saldırılarına) karşı kendini savunduğu vurgulanmaktadır. Sertoğlu daha sonra Filistinlilerin ve Arafat'ın terörist olduğunu ispat edecek bir belgeyi açıklamaktadır. Sertoğlu'na göre belge İsrail'de pek çok sivil bombalı saldırılarla öldüren El-Aksa Şehitleri Tugayı isimli örgütten, Arafat'ın mali işlerini yöneten Fuad Şobaki 'ye gönderilmiş. Belgenin Ramallah'taki son aramada bulunduğu Sedat Sertoğlu tarafından belirtilmektedir. Belgede Filistinlilerin kendilerine gönderilen paraları nerelere sarf ettikleri anlatılmaktadır. Köşe yazısında bu belgenin bazı maddelerine de yer verilerek İsrail'e karşı olumlu, Filistinlilere karşı olumsuz görüşler desteklenmiştir:

'...

5. Bomba ve ateşleme sistemleri yapmak için elektrik ve kimyasal maddeler en büyük masraf kolumuz. Bir bomba en az 700 İsrail lirasına mal oluyor. Çeşitli bölgelerdeki hücrelerimiz için haftada 5-9 bombaya ihtiyacımız var. Bu durumda 20 bin İsrail lirası gerekiyor.

6. Kalaşnikof ve M-16 mermileri için her gün bize para gönderilmesi lazım.

7. Lütfen not edin; 3000 Kalaşnikof mermisi için 22 bin 500, M-16 mermileri için de 60 bin İsrail lirasına ihtiyacımız var..

Sedat Sertoğlu, kendi görüşlerinin doğruluğuna inandırmak amacıyla *'Tarihe ancak korkmadan, gerçekleri yazıp söyleyenler geçer, yalancılar değil.'* genellemesini yapmaktadır. Köşe yazısında Filistinlilerin terörist olduğu, İsraillilerin ise terörist saldırılardan mağdur olmuş ve savunma yapmak zorunda bırakılmış oldukları vurgulanmaktadır. Bu vurguyla Filistin'i desteklemekte olan Türk kamuoyu etkilenmeye çalışılmaktadır.

Sabah gazetesi İsrail'le olan askeri ilişkilerin artarak sürmesinden yana bir politika izlemektedir. Gazetede bir yandan İsrail'in sahip olduğu teknoloji ayrıntılarla anlatılmakta, diğer yandan da Türkiye'nin bu teknolojiye olan ihtiyacının altı çizilmektedir. İsrail dışındaki ülkelerin Türkiye'nin ihtiyaçlarını karşılamadığı öne çıkarılarak ilişkiler desteklenmektedir. Kaynak kişilerin iki ülke arasındaki ilişkileri olumlayan ifadeleri başlığa çıkarılmaktadır.

Gazetede 3 Nisan tarihinde yayınlanan *'Ecevit: İhale iptal edilmeyecek'* (3 Nisan 2002) başlıklı haber düşüncemizin doğruluğunu kanıtlamaktadır: *'İsrail'in Filistin'de başlattığı işgal operasyonu ile birlikte, Türkiye'de de M-60 tanklarının modernizasyonu ihalesi gündeme geldi. Muhalefet, İsrail'in IMI firmasının kazandığı ihalenin iptalini isterken, Başbakan Bülent Ecevit, anlaşmanın iptal edilmeyeceğini açıkladı. Ecevit, "Tank anlaşması imzalanmıştır. İsrail ile ilişkilerimizi yeniden değerlendiririz, fakat bu geride kalmış bir konudur" dedi. Milli Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoglu ise, IMI dışındaki tekliflerin "TSK'nın ihtiyaçlarını karşılamadığını" belirtti.'* Haberde Milli Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoglu'nun *'IMI dışındaki tekliflerin "TSK'nın ihtiyaçlarını karşılamadığı"* şeklindeki sözü tırnak içinde verilmiş, TSK'nın ihtiyaçlarını ancak İsrail'in karşılayabileceği öne çıkarılmıştır.

7 Nisan tarihinde yayınlanan *'İmza krizi Müsteşar'a fenalık geçirtti'* (7 Nisan 2002) başlıklı haber yine tank ihalesiyle ilgilidir. Haberi olumlu olarak değerlendirmek mümkündür. Haberde, Tank anlaşması görüşmelerini yürüten Savunma Sanayii Müsteşarı Dursun Ali Ercan'ın anlaşma öncesi kriz çıkınca fenalaştığı, bunun üzerine Genelkurmay Plan ve Prensipler Başkanı Korgeneral Reşat Turgut'un, kendi dairesinden iki binbaşısı SSM' ye göndererek olaya el

koyduğu aktarılmaktadır. Genelkurmayın duruma el koymasının vurgulanmasını, gazetenin İsrail’le ilişkileri ordunun desteklediğini ve engellenemeyeceğini öne çıkarmak istemesi olarak yorumlamak mümkündür.

Haber ‘Genelkurmay El Koydu’ alt başlığıyla ayrıntılandırılmış: ‘İsrail heyeti, modernizasyon projesine yerli firma katkısı alınmaması konusunda diretince Proje Koordinatörü Sezai Öztürk, anlaşma dosyasına paraf atmayacağını belirtince kriz çıktı. Türk tarafı adına görüşmelere başkanlık eden Müsteşar Ercan’ın duruma müdahale ettiği, sonuç alamayınca da fenalaştığı ifade edilmektedir. Daha sonra Genelkurmay’ın duruma el koymasıyla sorunun aşılp anlaşmanın imzalandığı aktarılmaktadır.’ Haberde Genelkurmay’ın müdahalesi üç yerde tekrarlanmakta, ordunun İsrail’le olan ilişkilere verdiği önem öne çıkarılarak ilişkiler desteklenmektedir.

Sabah gazetesinde ‘İsrail’le ilişkilerin askıya alınması’, ‘tank ihalesinin iptali’ gibi, muhalefetin isteklerini aktaran haberlerde olumsuz görüşler adlandırılarak verilmektedir. Bu tarz görüşler kişisel görüşler olarak aktarılmakta, metnin sesine dönüştürülmemektedir. Haberlerin başlıklarında ‘İsrail’ sözcüğü kullanılmamakta, ‘Ortadoğu’da çözüm’ gibi kapalı ve tek bir tarafı suçlayıcı olmayan ifadeler kullanılmaktadır.

4 Nisan tarihinde yayınlanan ‘Türkiye inisiyatifi ele almalıdır’ (4 Nisan 2002) başlıklı haber savımıza örnek teşkil etmektedir: *ANAP Lideri Mesut Yılmaz, Ortadoğu’da çözüm için Türkiye’nin inisiyatif alması gerektiğini söyledi. Yılmaz, partisinin Meclis Grubu’nda komuyla ilgili görüşlerini açıklarken, Türkiye’nin İsrail ile askeri ve stratejik, Filistin ile de dini ve tarihi bağları olduğunu belirtti. Yılmaz, şöyle devam etti: "Türkiye İsrail ile bugüne gelen ilişkilerini çöpe atamaz. Ama Filistin’in maruz kaldığına göz yumarak Arap ve İslam dünyasındaki inandırıcılığını da koruyamaz. Türkiye, pasif tutumla, çıkarlarını ve bunun üzerine kurulu dengelerini koruyamaz. İnisiyatif alarak çaba harcamalıdır. Konuyu ne terörle mücadele, ne de ulusal kurtuluş mücadelesi olarak tek başına değerlendirmek mümkün. En önemlisi bölgede iki topluma kin, öfke ve nefret yer etmektedir. İki tarafın da şu an gerçek diye bir şeyi kalmamıştır."* Ancak haberde

yer alan *'İsrail ile askeri ve stratejik, Filistin ile de dini ve tarihi bağları olduğu', 'Türkiye İsrail ile bugüne gelen ilişkilerini çöpe atamaz'* gibi ifadelerle İsrail'le ilişkilerin stratejik çıkarlar gereği olduğu vurgulanmakta, Türkiye-İsrail ilişkilerinin kopmasını kimsenin istemediği izlenimi yaratılmaya çalışılmaktadır.

Sabah gazetesi, İsrail'in sahip olduğu teknoloji ile ilgili haberleri sansasyonel ifadelerle aktarmaktadır. İsrail'in elindeki teknolojinin reklamı yapılarak Türkiye'nin İsrail'le işbirliği desteklenmekte, teşvik edilmektedir.

4 Eylül tarihinde yayınlanan *'Dünyaya büyük gözaltı'* (4 Eylül 2002) başlıklı haberde İsrail'in teknolojik üstünlüğü dört alt başlıkla ayrıntılandırılarak aktarılmakta, İsrail'in üstünlüğü öne çıkarılarak ilişkiler desteklenmektedir:

'İsrail kara, hava ve denizin yanı sıra uzayda savaş olanaklarına da sahip. Kendi geliştirdikleri uydu sistemleriyle adeta dünyayı gözaltında tutuyorlar.

500 km yükseklikten dünyanın herhangi bir yerinin fotoğrafını çekebiliyorlar. İsrail'in klimalı Merkava tankları ise, bir limuzin kadar konforlu İsrail ordusu bölgenin en güçlü ve modern ordularından biri. Araplarla çevrili topraklarda savaşarak var olmak, müthiş bir deneyim kazandırmış. Savunma sanayiini de bu deneyimlerin ışığında oluşturmuşlar. İsrail bugün kendi silahını yapan ve dünyaya ihraç eden az sayıda ülkeden biri. İsrail ordusu kara, hava ve sualtını bırakalım uzayda bile savaşacak durumda.

Merkavalar dünyanın en gelişmiş tankları arasında sayılıyor. Oldukça alçak silüetli tanklar, 3 makineli tüfek ve 120 mm'lik bir top taşıyor. Engeller ne denli alçak ya da yüksek, sürat ne olursa olsun, namlusu nişan aldığı hedeften hiç şaşmıyor. Tanklar klimalı, lüks bir otomobil kadar konfora sahip. Ayrıca yanmaz üniforma giyen mürettebatın kıyafetlerine de devamlı soğuk hava basılıyor. Askerin çöl sıcaklığında savaşırken bile belli bir konforu yaşamayı sağlıyor.

Haberde kullanılan alt başlıklar da sansasyonel: *'en gelişmiş tanklar', 'uçak sanayii çok ileri', 'ilk kez sabah girdi', 'lüks otomobil gibi tanklar'*. Bu tür alt başlıkların seçilmesi de İsrail'le olan askeri ilişkilerin olumlanması amacıyla yapılmaktadır.

Sabah gazetesinin, Savunma sistemlerinin üretildiği Elektro Optik Fabrikası'nı (ELOP) gezen ilk gazete olduğunun bilgisinin verilmesi de gazetenin İsrail'le ilişkilere ne derece önem verdiğini göstermesi bakımından önemlidir. Gazete, kendisinin bu fabrikaya ilk giren gazete olduğunun altını çizerek İsrail'in Türkiye'ye yakınlık gösterdiğini vurgulamaktadır. Gazetede gezilen fabrikayla ilgili bilgiler de sansasyonel ifadelerle verilmiş:

'Fabrika, bir mahalle gibi. Bir dizi fabrikadan oluşan tesiste, savunma ve saldırı silahlarının her türlü elektronik ve optik sistemleri üretilebiliyor.

İsrail'in bu konudaki çalışmaları Avrupa ve Amerika'yla rekabet edebilecek nitelikte. Nitekim sadece geçen yıl 1,6 milyar dolarlık satış bağlantısı yapmışlar. Tesiste görevli 5 bin kişinin 4 bini İsrail'de, bin kişi ise ABD'deki laboratuvarlarında çalışıyor.

Önce laboratuvarlarını gezdiğimiz fabrikanın uzay bölümüne ait bazı bölümleri görme olanağı da bulduk. Bize, yaklaşık 500 km yükseklikten fotoğraf çekebilen uydu kameralar gösterildi. Çok gizli nitelikteki bazı bölümler ise kapatılmıştı. Dünyanın en gelişmiş silahları arasında yer alan Merkava tanklarının 4'üncü serisi de bu laboratuvarlarda şekillenmiş. Ordu envanterine giren bu yeni tankı sır gibi saklıyorlar.'

5 Nisan'da yayınlanan 'Tank anlaşmasına tepkiler anlamsız' (5 Nisan 2002) başlıklı haber gazetenin İsrail-Filistin çatışması karşısındaki tutumunu sergilemektedir. Haberde İsrail'le yapılmış tank anlaşması ile ilgili Genelkurmay'ın düşüncesi aktarılmış. Gazete kendi görüşünü üst düzey Genelkurmay yetkilisinin ağzından aktarmış. Filistin ve Arapların Türklere ihanetleri anlatılarak, İsrail'le olan ilişkileri eleştirenlere cevap verilmiş, iki ülke arasındaki ilişkiler desteklenmiş:

'Sanayii Müsteşarlığı'nın tank modernizasyonu için İsrail'le anlaşma imzalamasına yönelik tepkiler, TSK'de rahatsızlık yarattı. Üst düzey bir general SABAH'A yaptığı açıklamada duyulan rahatsızlığı dile getirerek "TSK, kamuoyundan gelen tepkileri kaygıyla izlemektedir. Ancak, askerin verilemeyecek hesabı yoktur" dedi. General şöyle konuştu:

"Askere gelen tepkileri duyunca herhalde Breşava'da yatan Mehmetçiklerimizin kemikleri sızlıyordur. 'İsrail, insanlık dışı hareket yapıyor' deniyor. Peki, İsrail durduğu yer de mi yapıyor? Zamanında terörü başlatan, Türkiye'nin bütünlüğüne karşı çıkan terör örgütlerine destek veren Filistin yönetimi değil miydi? Güney Kıbrıs'ı benimseyip senli-benli olan, dostluk kuran Filistin değil mi? Filistin o zaman Müslüman değil miydi? Peki, Türkiye o zaman Müslüman değil miydi? PKK, ilk kampını Filistin'de açmadı mı? PKK, Filistin Kurtuluş Örgütü ile birlikte olup altımızı oymaya çalışmadı mı? Arap yarımadasında Lawrence'ın peşine takılıp gittiler. Biz o zaman Müslüman değil miydik? Önce Filistin, teröre verdiği desteği durdursun. Ama biz, Filistin'e insani yardım yapmaya her zaman hazırız."

Sabah gazetesinde 'tank anlaşması' ile ilgili haberler sık sık yer almakta, anlaşmanın Türkiye'nin yararına olduğu, İsrail dışındaki ülkelerin TSK'nin ihtiyaçlarını karşılayamadığı vurgulanmaktadır. Tank anlaşmasını konu alan haberler genellikle alt başlıklarla ayrıntılandırılmış, sansasyonel başlıklar kullanılarak kamuoyu etkilenmeye çalışılmıştır.

Gazetede 7 Nisan tarihinde yayınlanan 'MİLLÎ SAVUNMA'DAN AÇIKLAMA, Anlaşma krizi bekleyemezdi' (7 Nisan 2002) başlıklı haber de Milli Savunma Bakanlığının tank anlaşmasına yapılan eleştirilere karşı verdiği bir cevap niteliğindedir. M-60 tanklarının modernizasyonu kararının ne zaman alındığı, ihalenin neden İsrail firmasına verildiği sorularına cevapların bulunabildiği haber inandırıcılığı yüksek bir haberdur. Haber kaynak kişinin yaptığı yazılı açıklamadan oluşmaktadır. Kaynak kişinin açıklamaları tırnak içinde verilmiştir:

'Bakanlık Genel Sekreteri Kara Pilot Kurmay Albay Tamer Büyükkantarcıoğlu tarafından yapılan yazılı açıklamada, basında son günlerde yanlış veya eksik bilgilerden kaynaklanan değerlendirmeler yapıldığı belirtilerek, açıklama gereği duyulduğu ifade edildi. Açıklamada, M-60 tanklarının modernizasyon ihtiyacının giderilmesi amacıyla somut araştırmalara 1998'de başlandığı, bir projenin geliştirilmesine Savunma Sanayii İcra Komitesi'nce 2

Haziran 2000'de karar verildiği, teknolojisine sahip olunamayan modern tankların ne kadar etkin olursa olsun ucuz olmadığı, en ekonomik yöntem olması nedeniyle modernizasyonun tercih edildiği belirtilerek şöyle denildi: "Sözleşmenin imzalanması uzun bir çalışma süreci sonunda gerçekleşmiştir. Ortadoğu olayları 55 yıldır devam etmekte olan ve daha ne kadar süreceği maalesef belli olmayan olaylardır. Dolayısıyla sözleşmenin imzalanmasındaki bir gecikme, modernizasyonun gerçekleşmesini bir bilinmeyene sürükleyecektir. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bir bilinmeyene göre konsept geliştirerek ihtiyaçlarını ortaya koyması ve caydırıcılık vasfını sürdürmesi mümkün değildir."

Haberde 'ABD etkisi yok' alt başlığı kullanılarak, 'ihalenin ABD baskısıyla İsrail'e verildiği' yolundaki eleştiriler etkisiz hale getirilmeye çalışılmış. İhalenin ABD şirketlerine verilmesi çabalarının sarf edildiği, ancak mümkün olmadığı ifade edilerek İsrail'in ihaleye başvuran tek ülke olduğu vurgulanmış:

Büyükkantarcıoğlu, bazı kişilerin projenin İsrail'in IMI firmasına verilmesi konusunda ABD'nin etkisini sağladıklarını düşünmenin doğru olmadığını belirterek, aksine ABD'li firmaların başvurularının kabulü konusunun değişik ortamlarda ve üst düzey makamları ziyaretleri esnasında ilgililerce gündeme getirilerek bu firmaların seçilmesi yolunda çaba sarf ettiğinin bilindiğini ifade etti.

IMI'nın İsrail devlet firması konumunda olduğunu ve tank modernizasyonu konusunda başarılı deneyimlerinin yanı sıra Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu ve diğer hiçbir firmanın sağlayamadığı teknolojinin önemli bir bölümünü vermeyi taahhüt ettiğini belirten Kurmay Albay, firmanın ayrıca ihraç lisansı konusunda bir kısıtlama getirmediğini kaydetti.'

Haberde, İsrail'in başlangıçta 1 milyar 30 milyon dolar üzerinde olan fiyatta 340 milyon dolardan fazla indirim yaparak, sözleşmenin 28 Mart 2002 tarihinde 687,5 milyon dolar maliyet üzerinden imzalandığı öne çıkarılarak Türkiye'nin anlaşmadan dolayı karlı olduğu vurgulanmakta, İsrail'le olan ilişkiler desteklenmektedir: 'Büyükkantarcıoğlu, başlangıçta 1 milyar 30 milyon dolar üzerinde olan firma isteğinde, 340 milyon dolardan fazla indirim sağlandığını,

sözleşmenin 687,5 milyon dolar maliyet üzerinden 28 Mart 2002'de imzalandığını kaydetti. Büyükkantarcıoğlu, "Proje eskalasyonsuz, bir başka deyişle yıllara bağlı olarak fiyatı artmayan ilk tank modernizasyon projesidir" dedi.

Haberde, Büyükkantarcıoğlu'nun 'bu tür projelerde çıkarları olduğu değerlendirilen bazı şahıs ve firmaların öteden beri kamuoyunu yönlendirerek, karar makamlarını etkileme çalışmaları bilinmektedir. Önemli olan Türkiye'nin hak ve menfaatlerinin her şeyin üzerinde tutulması, bu tür girişimlere bilerek veya bilmeyerek alet olunmaması" şeklindeki açıklamalarının aktarılması anlaşmanın Türkiye'nin çıkarlarına aykırı olmadığı, aykırı olduğunu iddia edenlerin bu tür projelerde çıkarları olan şahıs ve firmalar olduklarının vurgulanmasını amaçlamaktadır.

Sabah gazetesinde Müslüman-Arapların Türklere ihanetleri haberlerde, özellikle köşe yazılarında yer almaktadır. Sabah gazetesinde Türkiye'nin İsrail'e olan ilişkilerinin, İsrail'in Filistin politikalarından ayrı değerlendirilmesi gerektiğini köşe yazarı Sedat Sertoğlu yazılarında sıklıkla işlemektedir. Yazarın 9 Nisan tarihinde yayınlanan 'ne demişti?' (9 Nisan 2002) başlıklı yazısı Türkiye'nin İsrail politikasında Filistin'in etkisinin ne olması gerektiğini aktarmaktadır. Sertoğlu'na göre burada kilit nokta, "Türkiye'nin çıkarlarının nerede olduğu" sorusuna verilecek yanıtta yatmaktadır:

Yüzyılımızda ülkeler birbirlerine, "din, dil veya ırk" bağı nedeni ile destek vermiyor veya karşı çıkmıyor. (Bakınız: Irak-Kuveyt, Libya-Çad.) Ulusal çıkarlarına bakıyor.. Normali de bu zaten.. Öbürü anormal.. Öbürü çağdışı..

Yazar kendi görüşleri dışındaki düşünceleri 'anormal', 'çağdışı' olarak nitelendirmekte, kamuoyunu farklı düşünmekten alıkoymaya çalışmaktadır. Sedat Sertoğlu, intihar saldırılarını terörist saldırı olarak nitelemekte ve İsrail'in Filistin'i işgalini 'kendini savunma' olarak görmektedir. İsrail-Filistin çatışmasını, Türkiye'nin PKK sorununa benzeten Sertoğlu, Türkiye'nin terör örgütüne karşı yaptıklarını, İsrail'in Filistinlilere yaptığını vurgulamaktadır:

'Düşünün şimdi, Saadet Partisi lideri Recai Kutan , kadın ve çocuk demeden sivil İsrail vatandaşlarına yönelik bombalı saldırıları anlayışla karşıladıklarını beyan etmiş..

O zaman Ermeniler de kalkıp, "ASALA'nın Türk diplomat ve ailelerini öldürmelerini anlıyoruz" veya PKK yandaşları "Biz Türk sivillerin bombalanarak öldürülmelerini anlıyoruz" dese, hazret ne diyecek acaba?

İsrail askeri harekata başlamadan, bu ülkede, bir ay içinde aralarında kadın ve çocukların da bulunduğu 125 sivil bombalı saldırılarla öldürüldü. İstanbul, Ankara, İzmir gibi kentlerimizde aynı teröre maruz kalsaydık, ne yapacaktık? Zaten bir ölçüde kaldık da.. Ve ne yaptığımızı dünya gördü.. Kendimizi savunma hakkımızı kullandık..

PKK'ya sahip çıkıp üzerimize salan Suriye, Irak ve İran gibi ülkeler Müslüman değil mi? PKK ile birlikte bize saldıranlar arasında, Suriye vatandaşları öldürüldü ve yakalandı.. İşte onun için "terörün dini, milleti olmaz" diyoruz.. Anladınız? Hiç ihtimal vermiyoruz ya.. '

Köşe yazısından gazetenin Türkiye-İsrail askeri ilişkilerini desteklediğini çıkarmak mümkündür. Yazıda, Türkiye'nin İsrail'le neden iyi ilişkiler kurması gerektiği maddeler halinde açıklanmış. Bu açıklamadan önce Arapların Kıbrıs konusunda Türkiye'ye ihanet ettiklerini vurgulayan Sertoğlu, İsrail'le yapılan anlaşmaların altında İsrail'e karşı açıklamaları bilinen Necmettin Erbakan'ın imzasının bulunduğunu hatırlatarak Türkiye-İsrail ilişkilerinin aslında herkesin desteklediği ilişkiler olduğunu belirtmektedir:

'Şimdi bakın bizim hafızamız öyle olağanüstü olmasa bile, fena da değildir. Irak Kuveyt'i işgal ettiği zaman, Arafat, yine yanlış ata oynayıp, Saddam'la sarmaş dolaş oldu. O günlerde Kuveyt'in işgalini soran CNN'e, "Türkiye Kıbrıs'ta ne yaptı? Niye onlara karşı çıkmıyorsunuz?" dedi.. Bunlar arşivlerde duruyor değerli okurlarımız..

Amacımız geçmişte yaşamak değil, geleceğe bakmak.. Geleceğe bakmak da "içinde bulunduğumuz çağda, Türkiye'nin sadece bölgesel değil, ama global

çıkarlarının, kimlerle ve de hangi alanlarda işbirliği yapılması gerektiğini planlamaktan" geçiyor.. Lafıdan değil..

Kaldı ki, İsrail ile anlaşmaların altında, Recai Kutan ve onun gibi kafaların üstadı Necmettin Erbakan'ın imzası var, benim yok..

Şimdi, şunun altını çizerek belirtiyoruz; Türkiye'nin çıkarları, İsrail ile işbirliği içinde olmakta yatıyor. Çünkü; A) Teknolojiyi ancak onlardan alıyoruz.. B) Onlarla birlikte ABD'de güçlüyüz. C) 1980 sonrası, Türkiye, Avrupa Konseyi'nden ihraç edilme aşamasında iken, bizim lehimize devreye onlar girdiler.. D) Onlarla birlikte Hindistan ve Çin gibi milyarlık pazarlara girme imkanı yaratılabiliriz.. Çünkü oralarda kuvvetliler.. E) Amerikan Kongresi'nde ve Beyaz Saray'da Ermenilerin yaptıkları soykırım girişimlerini onlar durdurdu.. Biz değil.. F) PKK ile savaşımızda, Suriye konusunda ellerindeki her türlü bilgiyi bize onlar aktardı, Araplar değil.. G) Kıbrıs Rum kesimine yerleştirilen S-300'lerin fotoğraflarını onlar verdi Türkiye'ye.. H) APO'nun yakalanmasına yardım edenler onlar..

Peki, Araplar ne yaptı? Hatırlayan var mı? Orada kimse var mı? Sizi duyamıyorum..'

Yazar kendi görüşlerini 'Peki Araplar ne yaptı? Hatırlayan var mı? Orada kimse var mı? Sizi duyamıyorum.. Sadece, Türkiye'nin çıkarlarına bakalım değerli okurlarımız.. Kimse kusura bakmasın, bizi öncelikle ve sadece Türkiye'nin çıkarları ilgilendiriyor, başka şey değil.. Arapların çıkarlarını savunanlar, gitsinler onların vatandaşı olsunlar.. Bizce mahsuru yok' gibi sansasyonel ifadelerle desteklemekte, kendisi gibi düşünmeyenleri Arap çıkarlarını savunmakla suçlamakta, kendi düşüncelerini metnin sesine dönüştürmektedir.

Gazetede 12 Ağustos tarihinde yayınlanan 'Türkiye, insansız savaş uçağı alıyor, ASKERİ TESİSLERİ BOMBALAMAK İÇİN KULLANILACAK' (12 Ağustos 2002) başlıklı haber İsrail'de yayınlanan Jerusalem Post gazetesinden alınmış bir haber. Gazetede Metehan Demir imzasıyla çıkan bir habere göre, Türkiye ile İsrail arasındaki askeri ittifak, yapılan insansız uçak anlaşmasıyla daha da kuvvetleniyor. Savunma Bakanlığı'ndan -ismini gizli tutan- yetkilinin gazeteye

yaptığı açıklamaya göre, iki ülke 108 insansız casus uçağının (UCAV) teslimatı konusunda anlaşmaya vardı. İsrail'in 54 uçağı Ankara'ya gönderdiğini belirten yetkili, "Geriye kalan 54 uçağı da 2 yıl içinde teslim edecekler" diye konuştu. Bu insansız uçaklar, askeri alanları bombalamak için kullanılacak.

Haberde İsrail'in sahip olduğu teknoloji ve bu teknolojinin Türkiye'ye gelmesinin sağlayacağı yararlar işlenerek iki ülke arasındaki askeri ilişkiler desteklenmekte ve daha da geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Alınacak casus uçaklarının ABD'nin Afganistan hareketına önemli katkı sağlayan Predatorların benzeri olacağının söylendiği ifade edilerek İsrail'le askeri ilişkilerin Türkiye'ye önemli katkıları olduğu öne çıkarılmaktadır.

Anlaşmadan dolayı Türkiye'nin kazanımları ayrıntılarla verilerek Türkiye'nin İsrail'le olan ilişkilerinde karlı olduğu rakamlarla desteklenerek anlatılmaktadır:

'Uçaklar için Türkiye'nin toplam 76 milyon dolar ödemesinin beklendiğini aktaran gazete, İsrail'in Türkiye'ye 90 tane de casus uçak göndereceğini açıkladı. Ancak düşman sahasını izlemek için kullanılan UAV tipi bu uçaklarla ilgili yapılan anlaşma hakkında daha fazla bilgi verilmedi. İki ülke arasındaki askeri anlaşmaların arttığına dikkat çeken gazete ayrıca, Elbit adlı İsrail şirketinin TSK'ya ait S-70 helikopterlerinin modernizasyonu için açılan ihaleyi kazandığını da duyurdu. İddiaya göre Türkiye bu anlaşmadan 14 milyon dolar kazanacak...'

Sabah gazetesi, Türkiye ve İsrail arasındaki ilişkilere TSK'nin desteğini de haberlerde işlemektedir. TSK'nin ciddi bir kurum olduğunu da sıklıkla vurgulayan gazete İsrail ile ilişkilerin geliştirilmesi gerektiği düşüncesini, TSK'nin ilişkilere verdiği destekle güçlendirmektedir. Gazete, kendi görüşünü TSK yetkililerinin ağzından dillendirmektedir.

Yeni Şafak gazetesi ve Cumhuriyet gazetesinde az yer alan İsrail'in milli günü kutlamaları ile ilgili Sabah gazetesinde uzun sayılabilecek bir haber yayınlamıştır. Haberde, TSK'nin resepsiyona yüksek katılım gösterdiği, katılanların isimleri verilerek aktarılmış. 19 Nisan'da (19 Nisan 2002) yayınlanan haberin başlığı *'İsrail resepsiyonuna TSK' dan ilgi, TSK'nin İsrail hassasiyeti'*

sansasyonel olarak nitelendirilebilir. Haberde meclis ve hükümetten katılımın düşük olduğunun kaydedilerek, TSK'nin yüksek katılım gösterdiğinin vurgulanması ve katılanların isimlerinin verilmesi, ordunun Türkiye-İsrail ilişkilerini desteklediğini göstermeyi amaçlamaktadır:

'Önceki gece Sheraton Otelinde verilen resepsiyona Meclis ve hükümetten sadece, MHP'li TBMM Başkanvekili Murat Sökmenoğlu, Kültür Bakanı İstemihan Talay ile DYP'den Hayri Kozakçıoğlu, Oğuz Tezmen ve Ufuk Söylemez katıldı. Askeri kanattan ise Hava Kuvvetleri eski Komutanı Ergin Celasin, Kara Kuvvetleri Kurmay Başkanı Orgeneral Şener Eruygur ve Genelkurmay Lojistik Başkanı Korgeneral Zafer Özkan gibi üst düzey katılım oldu. Generaller, TSK'nin katılım düzeyinde esas alınan ilkeyi şöyle açıkladılar:

"İkinci Başkanımız bu yıl İstanbul'da olduğu için gelemedi. Yerine vekili Lojistik Başkanı Korgeneral Özkan katıldı. Bizim için ölçü, Cumhuriyet Bayramı resepsiyonudur. Tel-Aviv'deki 29 Ekim Türk Büyükelçiliği resepsiyonuna, İsrail Silahlı Kuvvetleri hangi düzeyde katıldıysa, biz de buradaki milli güne, o düzeyde katılırız.'

Gazetenin, Silahlı Kuvvetlerin Türkiye-İsrail ilişkilerine desteğini kullanarak İsrail'le ilişkiler konusundaki görüşüne destek sağladığını söylemek mümkündür. Ayrıca haberin sonunda İsrail'in Türkiye büyükelçisi David Sultan'ın, İsrail'in Filistin işgali nedeniyle gösterilen tepkilere Türk bayrağını açarak yanıt verdiği kaydedilerek, İsraillilerin Türkleri ne kadar sevdikleri vurgulanmış. Bu vurguyla iki ülke arasındaki ilişkiler desteklenmiş.

1. Basının Türkiye- İsrail Siyasal İlişkilerine Bakışı

Türkiye-İsrail siyasal ilişkileri başlığı altında iki ülke arasındaki üst düzey siyasi ilişkiler ve ziyaretler ele alınmıştır.

Türkiye-İsrail arasındaki siyasal ilişkilere örneklem içindeki gazetelerden *Sabah* gazetesi en olumlu bakan gazete olmuştur. *Cumhuriyet* gazetesinin iki ülke arasındaki siyasal ilişkilere bakışını olumlu olarak değerlendirmek mümkündür.

Yeni Şafak gazetesinin ise Türkiye-İsrail arasındaki diğer ilişkilerde olduğu gibi siyasal ilişkilerde de tutumu olumsuz olmuştur.

Tablo 6
Toplam Haber Sayısı

Gazeteler	Türkiye-İsrail Siyasal İlişkileri Haber Sayısı
Yeni Şafak	4
Cumhuriyet	24
Sabah	19
Toplam	47

Tablo 3'e göre Türkiye-İsrail siyasal ilişkileri ile ilgili olarak en fazla haberi veren gazete *Cumhuriyet* gazetesidir. *Gazetede* iki ülke arasındaki siyasal ilişkilerle ilgili, yirmi dört haber çıkmıştır. *Cumhuriyet* gazetesini on dokuz haberle Sabah gazetesi izlemiştir. *Yeni Şafak*'ta ise Türkiye ile İsrail arasındaki siyasi ilişkileri aktaran yalnızca dört habere rastlanmıştır.

Tablo 7
Türkiye-İsrail Siyasal İlişkileri İle İlgili Temaların Çözümlemesi

Türkiye-İsrail Siyasal İlişkilerini Destekleyen Temalar	Yeni Şafak	Cumhuriyet	Sabah
1. İsrail, PKK teröristlerine karşı, Ermeni lobisine karşı Türkiye'ye yardım ediyor.	2	15	15
2. Türkiye-İsrail ilişkileri üçüncü ülkelere yönelik tehdit amacı taşıyor.	1	15	---
3. Türkiye ve İsrail Ortadoğu'daki iki demokratik ülkedir.	1	12	---
4. İki ülke arasındaki ilişkiler köklü bir geçmişe sahip ve sürekli olarak gelişiyor. İsrail'le çıkarlarımız ortak.	---	66	26
5. Çağımızda ülkeler birbirlerine din, dil ve ırk bağı nedeniyle destek vermiyor.	4	17	6
6. Manavgat suyunun İsrail'e satılmasıyla suya ihtiyacı olan diğer Ortadoğu ülkelerine satış da mümkün olacaktır.	---	---	2
7. Akdeniz'e akarak değerlendirilemeyen Manavgat suyunun satışıyla Türkiye yılda üç yüz milyon dolar gelir elde edecek.	---	1	5
Toplam	8	126	54

Türkiye-İsrail Siyasal İlişkilerine Karşıt Temalar	Yeni Şafak	Cumhuriyet	Sabah
1. İsrail devlet terörü yapıyor.	25	11	---
2. İsrail'le ilişkiler kesilsin.	4	---	---
3. İsrail'le ilişkilerde sadece İsrail'in çıkarları söz konusudur.	25	2	---
4. İsrail, bölgede kurulacak Kürt devletini desteklemekte ve PKK teröristlerini eğitmektedir.	7	---	---
Toplam	61	13	---

Tablo 7'de Türkiye-İsrail siyasal ilişkilerini destekleyen 188, ilişkilere karşıt 74 tema sınıflandırılmıştır. Cumhuriyet gazetesinde iki ülke arasındaki ilişkileri destekleyen tema sayısı diğer gazetelere oranla daha fazla olmuştur. Sabah gazetesinde ise ilişkilere karşıt tema bulunamamıştır.

Cumhuriyet gazetesi ile Sabah gazetesinin Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili görüşlerinde bir paralelliğin bulunduğunu söylemek mümkündür.

Cumhuriyet gazetesinin Sabah gazetesinden ayrıldığı nokta İsrail'i Filistin'deki uygulamalarından dolayı eleştirmesi ve suçlamasıdır.

Cumhuriyet gazetesinin haber ve köşe yazılarında İsrail'in Türkiye ile ilişkilerde istekliliği ve yardım önerileri sık sık vurgulanmaktadır.

Gazetede 12 Nisan tarihinde yayınlanan 'DERVİŞ, PERES İLE GÖRÜŞTÜ, İsrail'den teknik yardım önerisi' (12 Nisan 2002) başlıklı haber bu savımıza örnek teşkil edebilecek bir haberdır. Haberde, İsrail Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Şimon Peres'in Ankara ziyaretinde ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı Kemal Derviş'le görüşmesinde, enflasyonun indirilmesinde katkıda bulunmak üzere teknik yardımda bulunabilecekleri önerisini getirdiği aktarılmaktadır.

Haberde Peres'in Nobel ödüllü olduğu vurgulanmakta, Türkiye'nin ekonomik bunalım yaşadığı, Peres'in başbakan olduğu 1984 yılında İsrail'in yüzde 400'lük enflasyonu yendiği öne çıkarılarak İsrail'in yardım önerisi olumlanmakta, iki ülke arasındaki ilişkiler İsrail'in teklifi öne çıkarılarak desteklenmektedir.

Gazetede yayınlanan 21 Haziran tarihli 'Hizbullah Ne Yapıyor' (21 Haziran 2002) başlıklı köşe yazısı Türkiye ile İsrail arasındaki siyasal ilişkileri göstermesi bakımından önemli görülmüştür. Hikmet Çetinkaya imzalı köşe yazısında İsrail İç İstihbarat Sorumlusu Korgeneral Haim Claim'in Türkiye'ye gelişi ve nedeni işlenmektedir. Hizbullah'ın, İsrail'in Türkiye'deki elçilik binalarına ve bazı Musevi işadamlarına yönelik kanlı bir eylem yapacağı bilgisine ulaşılması üzerine geldiği belirtilen Claim'in Emniyet Müdürü Vekili Vali Hasan Özdemir 'le görüştüğü ve Korgeneral'in, Hasan Özdemir'den bilgi aldığı aktarılmaktadır.

Yazıda, *'İki aydır 'şeriatçı basın' GAP'ı diline dolayıp Musevi işadamlarını ve İsrail'i neden hedef gösteriyor?'* ifadesi kullanılarak İsrail'le ilişkilere karşı olanlar 'şeriatçı basın' olarak adlandırılmaktadır. Gazetenin kamuoyunda antipati uyandıran 'şeriatçı' ifadesini kullanması, İsrail'e karşı olanların çoğunlukta olmadığını, toplumda istenmediğini öne çıkarmak istemesinden kaynaklanmaktadır.

Cumhuriyet gazetesi, İsrail’le ilişkilerin çok güçlü olduğunu, Türkiye’nin bu ilişkiden önemli çıkarları olduğunu vurgulayarak ilişkilerin gelişerek sürmesi gerektiğini savunmaktadır.

Gazetede çıkan 29 Temmuz tarihli haberde Türkiye’nin İsrail ile olan ilişkilerinin derecesi ile ilgili önemli ipuçları bulunmaktadır. (29 Temmuz 2002) ‘Erdoğan, politikalarının ‘ABD ve Siyonizm karşıtlığı olmayacağı’ yönünde güvence verdi İsrail’le gizli görüşme’ başlıklı haberde, yeni oluşumun lideri Recep Tayyip Erdoğan’ın İsrail’in yeni atanan Ankara Büyükelçisi David Sultan ile gizlice görüştüğü aktarılmaktadır. Erdoğan’ın bu görüşmede David Sultan’a politikalarının ABD ve Siyonizm karşıtlığı olmayacağını güvencesini verdiği iddia edilmektedir. İktidara gelmesi muhtemel birisinin İsrail büyükelçisini ziyaret edip güvence vermesinin haberde yer almasını, gazetenin İsrail’le ilişkilerin çok güçlü olduğunu, iktidarlar değişse bile bu ilişkinin bozulmayacağını vurgulamak istemesi olarak yorumlamak mümkündür.

Cumhuriyet gazetesinde İsrail’le ilişkilere karşı olanlar olumsuz tanımlamalarla yer almakta, bu kişi ya da grupların açıklamaları haberlerde ‘iddia etti’ eylemiyle verilmekte, görüşleri de "tamamen asılsız ve kasıtlı", "Yahudi fobisi" gibi ifadelerle çürütülmektedir. Gazetede 30 Mayıs tarihinde yayınlanan ‘GAP’ta İsraillilerin çalışmasını istemeyen partililerin iddiaları fos çıktı, MHP ırkçılığı körüklüyor’ (30 Mayıs 2002) başlıklı haber savımızı desteklemektedir. Haber başlık ve içerik olarak olumludur. Haberde İsrail’le ilişkiler, karşı çıkanlar ırkçılığı körüklemekle suçlanarak, desteklenmektedir:

‘MHP’lilerin, Tarım Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalg’ten "Yahudileri çıkarın, milliyetçi gençleri işe alın" diye istemde bulundukları Urfa’daki Koç-Ata Besicilik Tesisleri’nde yalnızca 4 İsraillinin çalıştığı ortaya çıktı. Tesisteki 83 işçinin Urfalı olduğu açıklandı. Şanlıurfa Valisi Muzaffer Dilek, Musevilerin bölgede arazi aldıkları yönündeki haberleri yalanlayarak "GAP’ta yabancılara bir karış bile toprak satılması söz konusu değildir" dedi.

Milliyetçi-muhafazakârların "Yahudi fobisi", bir kez daha gündeme geldi. Şeriatçı basın tarafından sık sık gündeme getirilen ve FP’li milletvekilleri

tarafından TBMM'de konu edilen, "Yahudilerin GAP bölgesini ele geçireceği", "İsraillilerin bölgede büyük miktarlarda toprak aldıkları" na ilişkin iddialar, resmi makamlar tarafından "tamamen asılsız ve kasıtlı" olarak değerlendiriliyor.'

MHP'lilerin ve FP'li milletvekillerinin, "Yahudilerin GAP bölgesini ele geçireceği", "İsraillilerin bölgede büyük miktarlarda toprak aldıkları" iddialarının resmi makamlarca çürütüldüğünü vurgulayan gazetede, Şanlıurfa Valisi Muzaffer Dilek'in ağzından İsraillilere toprak satılmasının mümkün olmadığı, iddiaların asılsız olduğu, yabancılara arazi satışının yasalarca yasak olduğu-yasaların isimleri verilerek-aktarılıyor, dolayısıyla da İsrail'in Türkiye üzerinde planlarının olmadığı öne çıkarılıyor:

"Bölgede yabancılara arazi satışı söz konusu değil. Köy Yasası, Askeri Yasa ve Tarım Reformu Yasası bunu engeller. Üstelik İsrail'de kişi arazisi yoktur, devlet arazisi vardır. Ülkelerarası hukukta, toprak alım-satımı için mütekabiliyet gerekir. Yani İsraillilerin buradan arazi alması için, bizim de İsrail'den toprak almamız gerekir. Bölgede hiçbir yabancıya toprak satılmamıştır."

Haberde 'Alanlarında uzmanlar' alt başlığıyla, söz konusu şirkette çalışan dört Yahudi'nin alanlarında uzman oldukları, yerlerini dolduracak Türk olmadığı için şirkette çalıştıkları belirtilmiş. Şirket kararının akılcı olduğu, Yahudilerin GAP bölgesini ele geçireceği iddialarının asılsız olduğu aktarılmış.

'GAP'ta İsrail işbirliği' haberde kullanılan diğer alt başlık. Burada Devlet Bakanı Mustafa Yılmaz'ın 'GAP İdaresi, diğer ülkeler ve uluslararası kuruluşlarla olduğu gibi İsrailli kamu ve özel kuruluşlarıyla da teknik işbirliği yapıyor. GAP'ta, İsrail ortaklığıyla gerçekleştirilen herhangi bir yatırım bulunmuyor. Aşağı Fırat Projesi kapsamındaki Yaylak Ovası Sulama Projesi, yüzde 10 dış kredi sağlayacak olan İsrail'in Tabal şirketine verilirken, bölgede çalışmakta olan kamu personeline hizmet içi eğitim için İsrailli MASHAV kuruluşuyla işbirliğine gidildi.' Şeklindeki açıklamasına yer verilerek İsrail'le ilişkilerin diğer ülkelerle olan ilişkilerden ayrı tutulmaması gerektiği öne çıkarılmakta, iki ülke arasındaki ilişkilerin normal olduğu vurgulanmakta ve desteklenmektedir.

Cumhuriyet gazetesi, İsrail'in Türkiye'ye yaptığı bütün tekliflerin Türkiye'nin menfaatine olduğunu vurgulamaktadır. Gazetede Peres'in Türkiye ziyareti ayrıntılı bir şekilde yer almıştır. Peres'in önerileri, başarıları örnek gösterilerek, olumlu ifadelerle öne çıkarılmıştır.

11 Nisan tarihinde yayınlanan 'Peres Ankara'da, İsrail başardı Türkiye de başaracak' (11 Nisan 2002) başlıklı haber Peres'in ziyareti ile ilgilidir. Haber hem başlık olarak hem de içerik olarak olumludur. Başbakanlık yaptığı yıllarda İsrail'i yüzde dört yüz enflasyondan kurtardığı belirtilen Peres'in Türk ekonomisi hakkındaki olumlu duyguları da yansıtılarak kamuoyu etkilenmeye çalışılmaktadır. Kaynak kişinin sözleri hem başlıkta, hem de alt başlıkta kullanılarak haberin inandırıcılığı artırılmış:

'Ekonomi umut verici'

İsrail'i, yüzde 400'lere varan enflasyondan düzlüğe çıkaran Şimon Peres, Türkiye ekonomisi için umut verici konuştu. Peres, Dışişleri Bakanı İsmail Cem ile görüşmesinin ardından yaptığı açıklamada İsrail'in çok yüksek enflasyonun üstesinden gelmeyi bildiğine işaret ederek "Sizin enflasyonunuz ise sadece yüzde 60. Ekonomiden sorumlu bakanınız ile yarın (bugün) görüşeceğim. Bu enflasyondan çok fazla korkmamalarını söyleyeceğim. Biz başardık, eminim ki Türkiye de bunu başarır" dedi.

Haberde 'Ekonomik krizden çıkmak için dış destek arayan hükümet için yeni umut kapısı Musevi lobisi oldu' ifadesi kullanılarak İsrail'in Türkiye'ye destek olmak istediği vurgulanmış. Ayrıca Peres'in "İsrail'in Musevi cemaatinin Türkiye'ye yakınlığını ve sıcak duygularını aktarabilirim size" şeklindeki sözlerinin verilmesi de İsrail'in Türkiye'ye karşı olumlu ve sıcak duygular beslediğini amacını taşımaktadır. Peres'in Türk ekonomisi ile ilgili "Bunları aşacağınıza eminim. Türkiye'yi bir kelebek gibi görüyorum. Siz yürüyen bir ülkeden uçan bir ülke durumuna geleceksiniz" gibi sözlerinin tekrarlanması gazetenin kamuoyunu İsrail'e karşı olumlu etkilemek istemesi ile ilgilidir.

Cumhuriyet gazetesinde 8 Ağustos tarihinde yayınlanan 'İsrail-Türkiye arasında yakın temas' (8 Ağustos 2002) başlıklı haber, gazetenin Türkiye-İsrail

ilişkilerini destekleyici tutumunu göstermektedir. Haber başlık ve içerik olarak olumlu. Haberde Şaron'un Ankara ziyareti aktarılmaktadır. Haber alt başlıklarla ayrıntılandırılmış. Şaron'un iktidara gelişinden beri İsrail'den Türkiye'ye dört önemli ziyaret gerçekleştiği, Şaron'un Ankara ziyaretininse iki ülke arasında son dönemde yaşanan üst düzey temasların şimdilik son halkası olduğu vurgulanarak ilişkiler desteklenmektedir. İsrail'den Türkiye'ye yapılan ziyaretler ayrıntılarla verilip önemsenirken, Filistin liderinin ziyareti tek cümleyle haberde yer bulmaktadır. İsrail'li yetkililerin Türkiye ziyaretlerinde hükümetlerinin Türkiye'ye verdiği önemi vurgulamaları ve bunların haberde yer alması, gazetenin iki ülke arasındaki ilişkilerin karşılıklı olduğunu öne çıkarmak istemesinden kaynaklanmaktadır. Haberde Türkiye-İsrail ilişkilerinde Şaron'un iktidara gelişinden sonraki gelişmeler yer almaktadır.

Arafat'tan sürpriz ziyaret alt başlığıyla Filistin Devlet Başkanı Arafat'ın sürpriz bir kararla Ankara'ya geldiği aktarılmaktadır. Arafat'ın *'Türkiye'nin barış sürecinde devrede kalması'* ve *'Türkiye'nin İsrail'e "uluslararası hukuka saygı göstermesi"* telkinlerinde bulunmasını istediği belirtilmektedir. Arafat'ın ziyaretinin kısaca, duyuru şeklinde aktarılması, İsrail'li yetkililerin ziyaretlerinin ise ayrıntılı olarak haberde yer bulması gazetenin İsrail'i desteklediğini göstermektedir.

'Peres'den güvence' alt başlığıyla İsrail Dışişleri Bakanı Şimon Peres'in nisan ayındaki Ankara ziyaretinde Filistin politikalarıyla ilgili Türk yetkililere *"barış sürecine devam edileceği"* güvencesi verdiği, *'Filistinlilere yönelik ekonomik yaptırımların gevşetildiği'*ni söylediği hatırlatılmaktadır. Bu hatırlatmanın yapılması, gazetenin İsrail'in barış istediğini vurgulamak istemesinden kaynaklanmaktadır.

'Ortak savunma projeleri' alt başlığıyla, temmuz ayında Ankara'ya gelen İsrail Savunma Bakanı Benyamin Ben Elizer'in temasları ve sonuçları açıklanmaktadır. Elizer'in temaslarının ana konusunun bölgedeki ortak tehditlere karşı oluşturulması planlanan 'füze kalkanı projesi' olduğu ve Elizer'in Ankara'yı

İran'ın elindeki Şahab-3 füzelerine karşı uyardığı vurgulanarak İsrail'le ilişkiler tehditler gösterilerek desteklenmektedir.

Haberde İsrail Genelkurmay Başkanı Şaul Mofaz' ın daha önce güvenlik nedeniyle 4 kez ertelenen ziyareti de (Temmuz ayının sonunda) hatırlatılmakta, bu ziyarette, iki ülke arasındaki güvenlik bağlarının daha da sıkılaştırılması konusunda görüş birliğine varıldığı belirtilerek ilişkilerin güçlü olduğu iması edilmektedir. Füze savunma kalkanının masaya yatırıldığı görüşmelerde, Mofaz'ın, Ankara'nın Arrow 2 projesine katılımı için ABD nezdinde lobi yapma sözü verdiği vurgulanarak İsrail'le ilişkilerin Türkiye'nin yararına olduğu öne çıkarılmaktadır. Haberde Şaron'un ziyaretinin iki ülke arasındaki en üst düzey ziyaret olduğu ifade edilerek, bu ziyarette Şaron'un iki ülke arasında "stratejik bir ortaklık oluşturulmasını zorlayacağı" belirtilmektedir.

Cumhuriyet gazetesinde 2 Nisan tarihinde yayınlanan '90'lı yıllarda stratejik ilişkileri güçlenen İsrail ve Türkiye arasında 'soğuk dönem' işareti, YAKIN DOSTLARIN ARASI AÇILABİLİR' (2 Nisan 2002) başlıklı haberde Şaron iktidarının Filistin politikası yüzünden Türkiye ve İsrail'in arasının açılabileceği ifade edilmektedir.

Haberde kamuoyunun, medyanın, sivil toplum kuruluşlarının ve hükümetin, İsrail hükümetinin şiddeti sona erdirmesi ve işgal ettiği topraklardan çekilmesi için baskı yaptığı aktarılmakta, İsrail'e çeşitli yaptırımların uygulanabileceği vurgulanmaktadır:

'1993–2000 arasında askeri yönde gelişen ilişkiler, Abdullah Öcalan'ın yakalanması ve terör tehdidinin azalması üzerine ekonomik ve kültürel alanda ilerlemeye başladı. Türkiye, Ariel Şaron'un iktidara gelmesi ve 2. intifadanın başlaması üzerine İsrail'le "denge politikası" izlemeye başladı. Ancak Şaron yönetiminin doğrudan Arafat'ı hedef alan saldırılarını başlatması Türkiye'de de büyük tepki topladı. Şiddetin bu şekilde devam etmesi ve BM kararlarına uyulmaması durumunda Türkiye'nin İsrail'e karşı bazı adımlar atabileceği belirtiliyor:

***Türkiye, İsrail ve ABD, 22 Nisan–6 Mayıs günlerinde Konya'da "Anadolu Kaplanı" adı verilen üçlü bir tatbikat düzenlemeyi öngörüyorlar. Henüz tatbikatın ertelendiğine ya da iptal edildiğine ilişkin bir karar olmamasına karşın bölgedeki olayların gelişeceği yöne göre bir sonuç çıkması bekleniyor.*

** İsrail, 17 Nisan'da Ulusal Günü'nü bir resepsiyonla kutlayacak. Gelişmelere göre, bu resepsiyona Türk tarafından hiç ya da çok düşük katılım olabileceği kaydediliyor.*

** Savunma sanayii anlaşmalarının yaşama geçirilmesi süreci ağır işletilebilir ve bundan sonra ihale verilmeyebilir. Türkiye en son 170 adet tankın modernizasyonu ihalesini İsrail'e vermişti.'*

Türkiye –İsrail ilişkilerinin 90'lı yıllarda gelişmeye başladığı, ancak Ariel Şaron'un iktidara gelmesi ve 2. intifadanın başlaması üzerine Türkiye'nin İsraille 'denge politikası'nı tercih ettiği aktarılmaktadır. Haberde Türkiye-İsrail ilişkilerinin gelişmeleri anlatılarak, İsrail'in PKK'ya karşı -Türkiye'nin güneyindeki komşuları destek verirken- Türkiye'yle işbirliği yaptığı, ayrıca Yahudi lobisinin Türkiye'yi desteklediği öne çıkarılarak iki ülke ilişkiler olumlanmaktadır.

Cumhuriyet gazetesi, GAP idaresi ile İsrail arasındaki işbirliğine de olumlu bakmaktadır.

21 Ağustos tarihinde yayınlanan 'İsrail ve Ürdün'den sonra projeye yıllarca karşı çıkan Suriye de işbirliği istiyor. GAP'a komşu ilgisi' (21 Ağustos 2002) başlıklı haber doğrudan Türkiye-İsrail siyasal ilişkileri ile ilgili olmasa da İsrail'in GAP'a ilgisine değindiği için çözümlemeye dahil edilmiştir. Haberde İsrail'in Güneydoğu Anadolu Projesi'ne katkıları olumlu ifadelerle aktarmaktadır:

'Cumhuriyet tarihinin en büyük projesi GAP konusunda ilk adımı atan ülke İsrail oldu. Edinilen bilgilere göre GAP idaresi ile işbirliği anlaşması imzalayan İsrail Uluslararası İşbirliği Merkezi MASHAV, 1997 yılından bu yana eğitim ve teknoloji konusunda projeye katkı sağlıyor.

İsrailliler şu anda 10 demonstrasyon sisteminin işletimini gerçekleştiriyorlar. İsrailli firmalar da, ortak yatırım olanakları için bölgede Türk işadamları ile temaslarını sürdürüyorlar.'

Haberde, '10 milyon dolarlık hibe' alt başlığıyla GAP'a hibede bulunan ülkelerin isimleri verilmiş. Gazete, İsrail ve ABD'nin yardımlarda başı çektiğini vurgulayarak Türkiye-İsrail ilişkilerine verdiği desteği göstermektedir.

Cumhuriyet gazetesi, Türkiye ile İsrail arasındaki anlaşmazlıklarda ise nötr bir dil kullanmayı tercih etmektedir. İsrail aktif konumda kullanılmamaktadır. İki ülke arasındaki pazarlıklar olduğu gibi verilmektedir.

Gazetede 24 Mayıs tarihinde yayınlanan 'Fiyat sorunu, İsrail'le su pazarlığı sürüyor' (24 Mayıs 2002) başlıklı haber savımızı desteklemektedir. Haberde Türkiye-İsrail arasındaki Manavgat sularının İsrail'e satışı konusundaki fiyat anlaşmazlığı, edilgen eylemlerle ve nötr bir dille aktarılmaktadır:

'Manavgat sularının İsrail'e satışı konusunda yapılan pazarlıklarda son aşama olan fiyat sorununun aşılması ve bir anlaşmanın sağlanmasına yönelik olarak bir İsrail heyeti dün Ankara'ya geldi. Heyetin bugün Dışişleri ve Devlet Su İşleri yetkilileri ile bir araya gelmeleri ve anlaşmanın önündeki son engel olan fiyat konusunda bir uzlaşma sağlamaları bekleniyor. İsrail, Türkiye'nin istediği su fiyatının deniz suyunun arılaştırılması ile sağlanan suya oranla daha ucuz olmasını istiyor. İsrail, bir metre küp deniz suyunu yaklaşık 1 dolar maliyetle arılaştırıyor.'

Cumhuriyet gazetesi, haberlerde İsrail'li yetkililerin açıklamalarına geniş yer vermektedir. İsrail ile ilgili olumlu ifadeleri tekrarlayarak kamuoyu oluşturmaya çalışmaktadır.

Gazetede 8 Ağustos tarihinde yayınlanan 'İsrail'in Ankara Büyükelçisi, Şaron'un ziyareti öncesinde Cumhuriyet'e konuştu: 'ÇIKARLARIMIZ ORTAK' (8 Ağustos 2002) başlıklı röportajda İsrail'in Ankara Büyükelçisi David Sultan'ın, Türkiye-İsrail ilişkileri, İsrail-Filistin çatışmasına dair açıklamaları ayrıntılı olarak verilmiş. David Sultan'ın iki ülke ilişkilerini olumlayan 'Çıkarlarımız ortak' ifadesi başlığa çıkarılmış. Böylece Türkiye ve İsrail arasındaki ilişkilerin sıradan

iki ülke arasındaki ilişkiler değil, çıkarları ortak olan ülkelerin ilişkileri olduğu vurgulanmak istenmiş.

Haberde David Sultan'ın, *'Türkiye-İsrail işbirliğinin üçüncü bir ülkeyi hedef almadığını'* belirten ifadesine yer verilmesinin, Türkiye-İsrail ilişkilerine karşı yurt içinde ve yurt dışında oluşabilecek tepkileri önlemek amacı taşıdığını söylemek mümkündür.

Gazete, Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili görüşlerini David Sultan'ın ağzından aktarmaktadır. Türkiye ile İsrail arasındaki benzerlikler vurgulanarak iki ülke arasındaki ilişkiler desteklenmektedir:

'Türkiye ve İsrail, çok yakın iki dost ülkedir. Bizi yakınlaştıran birçok ortak özelliğimiz var. Bölgede demokrasiyle yönetilen iki ülkemiz. Birçok alanda çıkarlarımız örtüşüyor. Askeri, ekonomik ve diğer alanlarda geliştirdiğimiz işbirliği iki tarafa da önemli yararlar sağladı ve sağlamaya devam ediyor. Arrow'lar konusunda şuna dikkatinizi çekmek istiyorum: Bu sistem bir saldırı değil, savunma sistemidir.

Bunun ötesinde bir ittifak içerisinde değiliz, aramızda gizli bir anlaşma yok. İşbirliğimiz bir üçüncü ülkeye yönelik değil, kimse bundan kaygı duymamalı. Tam tersine, İsrail, Türkiye'nin komşularıyla iyi ilişkiler içerisinde olmasını istiyor. Türkiye bugün barış sürecine önemli katkıda bulunabiliyorsa, bu bizimle ve Arap ülkeleriyle iyi ilişkiler içerisinde olması sayesindedir.'

Röportajda, İsrail-Filistin çatışması ile ilgili olarak Filistinliler suçlanmaktadır. İsrail'in Filistin'deki uygulamaları meşru müdafaa olarak gösterilmekte, terörü arttıran tarafın Filistinliler olduğu vurgulanarak İsrail masum gösterilmektedir:

'Böyle şartlar altında bu eleştiriyi yönelten ülkelerin nasıl davranacağını görmek isterdim. Sokaklarda canlı bombalar dolaşırken bu eylemleri başka nasıl durdurabilirsiniz? Çok zor. Bu koşullar altında yaşamadıkları için eleştirmek onlar açısından kolay.

— Şiddetin önüne nasıl geçilebileceğini düşünüyorsunuz?

— *Filistin yönetimi terörle mücadele konusunda verdiği sözleri tutmalı. Bu teröristleri yakalamalı. Böyle bir adım, ortamın yumuşamasına katkıda bulunabilir. Ne yazık ki şu anda Filistin yönetimi şiddet yoluyla, masada alabileceğinden çok daha fazlasını elde edebileceğine inanıyor. Birileri onları, bunun böyle olmadığına ikna edebilirse belki yeniden görüşme masasına dönebiliriz. İki ülke başbakanları Türkiye'nin bu yönde neler yapabileceğini ele alacaklar. Ben daha fazla yorum yapmak istemiyorum.*

Ayrıca David Sultan'ın *'Filistinliler ile yan yana yaşıyoruz ve anlaşmaya varmak istiyoruz. Anlaşma olmadan hiçbir gelecek yok. Ancak meşru müdafaa hakkımız da başka bir konu'* şeklindeki ifadelerine yer verilerek İsrail'in barışı istediği, ancak Filistinlilerin terör saldırılarını durdurmadığı vurgulanmakta, İsrail'e karşı olumlu kamuoyu yaratılarak Türkiye-İsrail ilişkileri desteklenmektedir.

Cumhuriyet gazetesinde İsrail-Türkiye ilişkileri ile ilgili olumsuz görüşler kişisel görüşler olarak verilmektedir. İlişkilere karşı olanlar 'İslamcı basın', 'İslamcı gazeteler' gibi nitelendirilmekte, küçük bir kitle olarak sunulmaktadır. İsrail'le ilişkilere karşı olan görüşler aşırı uçların görüşleri olarak aktarılarak, iki ülke arasındaki siyasal ilişkiler desteklenmektedir.

Gazetede, İsrail-Filistin çatışması ile ilgili yer alan haberlerde İsrail suçlu konumda değildir. Çatışan iki taraftan biri olarak haberde yer almaktadır. İsrail-Filistin çatışmasında İsrail devlet olarak sorumlu tutulmamakta sadece Ariel Şaron hükümeti sorumlu tutulmaktadır.

Cumhuriyet gazetesinde 19 Nisan tarihinde yayınlanan 'Depremzedenin barış çağrısı' (19 Nisan 2002) başlıklı haberde deprem bölgesindeki İsrail köyünden gelen temsilcinin, Filistin ile barış istediği aktarılmakta, İsrail'in Filistin'i işgali söz konusu edilmemektedir:

'İsrail'in deprem bölgesinde yaptırdığı köyün temsilcisi Turgay Özbalkan, resepsiyonda Büyükelçi David Sultan 'a bir Türk bayrağı ile depremzede çocukların yaptığı tabloyu sunarken barış çağrısında bulundu.

Özbalkan, "Filistin'de dökülen kanların durması için elinizden gelen her türlü çabayı göstermenizi istiyorum. Bu bayrağı dostluğun ve barışın simgesi olarak, Filistin'e barışın gelmesi için ne olursa olsun barış elinizi uzatmanız için size veriyorum" diye konuştu. Büyükelçi de " Barış, en fazla istediğimiz şeydir. Onların da kendi devleti olsun, bizim de kendi devletimiz olsun, iki devlet de Türkiye'nin dostu olsun" dedi. '

İsrail Büyükelçiliği'nin tepkiler nedeniyle sönük geçen resepsiyonunda TBMM Başkan Vekili Murat Sökmenoğlu'nun 'devletlerarası ilişkilerde hissiyata yer yoktur" şeklindeki açıklamasının haberde yer alması gazetenin Türkiye-İsrail arasındaki siyasi ilişkilere olumlu bakışını yansıtmaktadır.

TBMM'yi Başkanvekili Murat Sökmenoğlu'nun temsil ettiği ifade edilen haberde AKP ve SP'den hiçbir temsilci bulunmadığının vurgulanması Cumhuriyet gazetesinin Türkiye-İsrail ilişkilerine karşı çıkanların uç gruplar olduğunu öne çıkarmak istemesinden kaynaklanmaktadır.

Cumhuriyet gazetesinde İsrail-Filistin çatışması ile ilgili haberlerde kaynak kişi olarak her zaman İsrail'li yetkililer kullanılmaktadır. Açıklamalar İsrailli yetkililer ve İsrail'in gözünden verilmekte, dolayısıyla İsrail olumlanmaktadır. İsrail'in olumlanmasını da Türkiye-İsrail siyasi ilişkilerinin olumlanması olarak görmek mümkündür.

Gazetede 4 Haziran tarihinde yayınlanan 'İsrail'in Ankara Büyükelçisi Uri Bar-Ner, gelişmeleri Cumhuriyet'e değerlendirdi: İsrail elçisinden 'Arafat'ı ikna edin' çağrısı' (4 Haziran 2002) başlıklı haber düşüncemizi desteklemektedir. Haberde İsrail'in Ankara Büyükelçisi Uri Bar-Ner'in Türkiye'den Arafat'ı ikna etmesini istediği vurgulanmakta, İsrail-Filistin çatışmasında uzlaşmayan tarafın Filistin olduğu öne çıkarılmaktadır:

'İsrail'in Ankara Büyükelçisi Uri Bar-Ner, Filistin lideri Yaser Arafat'ın ateşkes açıklamasını yeterli bulmadıklarını belirterek "Bu sözleri çok duyduk. Söylediği sadece 'Elimden geleni yapacağım'. Artık somut adım atılmasını istiyoruz. Bir süre bekleyip samimiyetlerini göreceğiz. Buna göre gerekeni yapacağız" dedi. Ankara'nın gerilimin tırmanmaması için yürüttüğü çabayı

olumlu karşıladıklarını kaydeden Bar-Ner, "Türkiye'nin bugün yapabileceği bir şey var. O da Arafat'ı teröre son vererek ateşkesi uygulamaya geçirmesi için ikna etmek" diye konuştu.'

Haber kaynak kişi söylemlerinden oluşmuş. Haberin inandırıcılığı oldukça yüksek. İsrail Büyükelçisi, bölgedeki terör ve şiddet olaylarının sorumlusunun doğrudan Arafat olduğunu öne sürerek, İslami Cihad, Hamas, Tanzim ve diğer grupların Filistin yönetiminin desteğiyle hareket ettiklerini kaydetmekte ve aşırı dinci grupların Arafat'ı desteklediğini vurgulayarak Türk halkını etkilemeye çalışmaktadır. Türkiye hakkında olumlu ifadeler kullanmakta, Türkiye'den 'Arafat'ı terörü durdurmaya çağırmasını' istemektedir:

'Türkiye, zaten önemli bir rol oynamakta. İki tarafın da güvenine sahip, bölgede diğer bazı Batılı ülkeler gibi kendi çıkarları peşinde koşmuyor, büyük ölçüde tarafsız hareket ediyor. Bazı düşüncelerini aktardılar, bunları dikkate alıyoruz. Ancak, arabuluculuk yalnızca ABD gibi bir süper gücün yapabileceği bir iş.

Son trajik olayın ardından acil olarak yapılması gereken Arafat'ın bir an önce şiddete son vermesinin sağlanması. Türkiye'nin bugün yapabileceği bir şey var. O da Arafat'ı teröre son vererek ateşkesi uygulamaya geçirmesi için ikna etmek.'

İsrail Büyükelçisinin Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili olumlu görüşlerine de yer verilen haberde, İsrail'in Türkiye'ye deprem sırasında yaptığı yardımlar ve iki ülke arasındaki ortak noktalar aktarılarak ilişkiler desteklenmektedir:

'Türk-İsrail ilişkileri sizin döneminizde büyük gelişme gösterdi. Amaçladıklarınızın ne kadarını başarabildiniz?

— En önemli başarı halklarımız arasında ilişkilerin güçlendirilmesi oldu. Yaşadığınız acı deprem bunun için vesile oldu. İlk kurtarma ekipleri İsrail'den gelmişti. Depremzedeler için Türk-İsrail köyü kurduk. Halklar düzeyindeki iyi ilişkilerin bir başka boyutu turizm. Son 10 yılda 2 milyon, 2000 yılında da 230 bin İsrailli Türkiye'yi ziyaret etti. Ticaretimiz 1,1 milyar dolara ulaştı. En önemli hedeflerimden biri, savunma ilişkileri ile halklar arasındaki ilişkileri turizm,

ekonomi ve kültür alanındaki ilişkileri dengelemektir. Bunu başardığımızı düşünüyorum. Diyebilirim ki Akdeniz ve Ortadoğu'da bize en yakın halk Türklerdir.

İlişkilerin stratejik boyutunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

— *İsrail, ABD ve Türkiye ilişkilerinin geliştirilmesi benim öncelikli hedefim oldu. Türkiye ve İsrail, bölgede istikrar kaynağı olan tek demokrasi. İkisi de terörizme ve fundamentalizme karşı mücadele ediyor. İki ülke Müslüman ve Musevilerin de bir araya gelebileceğini; diktatör yönetimler altında değil, demokrasilerde yaşamının daha iyi olduğunu tüm Ortadoğu'ya gösteriyorlar. Bu çabaları ABD de destekliyor'*

İlişkilere ABD'nin desteğinin vurgulanması da gazetenin Türkiye-İsrail ilişkilerini desteklediğinin göstergesi olmaktadır.

Haberde iki ülkenin işbirliğinin üçüncü ülkeleri hedef almadığının altı çizilmekte, ancak Türkiye ve İsrail'i hedef almak isteyen ülkelere önemli bir gözdağı olduğu vurgulanarak ilişkiler olumlanmaktadır:

'Savunma ve istihbarat alanında işbirliği de ilişkilerimizin önemli bir boyutunu oluşturuyor. Bu, birimizin üçüncü bir ülke ile çatışması halinde diğerinin de doğrudan müdahil olması demek değildir. Ancak bizi hedef almak isteyen ülkelere karşı önemli bir gözdağı. Suriye ile Adana Mutabakatı'na giden süreçte bunu gördük.'

Cumhuriyet gazetesinde 6 Ağustos tarihinde yayınlanan 'Buldozer Şaron Ankara'ya geliyor' (6 Ağustos 2002) başlıklı haberi olumlu olarak değerlendirmek mümkündür. Haberde İsrail Başbakanı Ariel Şaron'un Türkiye ziyareti verilmektedir. Ariel Şaron'un 'Buldozer' lakabının haberde kullanılması olumsuzluk olarak nitelendirilebilir. Ancak haberin tamamı incelendiğinde İsrail'e karşı olumsuz bir tutumun olmadığı görülmüştür. Haberde Ariel Şaron'a, İsrail'in Filistin çatışmasında 'aşırı güç kullandığı' ve buna son vermesi gerektiğinin telkin edileceği belirtilmektedir. 'İsrail işgali' ifadesinin kullanılmadığı haberde İsrail'in sadece kendini savunurken güç kullanımında hata yaptığı ifade edilmektedir. Böylece, İsrail suçlu değil, hatalı konuma oturtularak olumlanmaktadır:

'Ankara, İsrail'e aşırı güç kullanımına son verilmesini telkin edecek. Temaslarda Türk tarafı, İsrail'in gerçekleştirdiği suikast saldırılarının kritik ortamın daha da gerginleşmesine yol açtığına dikkat çekecek. Ankara Şaron'a , "şiddet sarmalından tek çıkış yolu yeniden müzakere masasına dönmektir" mesajı verecek.'

Görüşmelerde iki ülke arasındaki ilişkileri "stratejik ortaklık" düzeyine çıkarmaya yönelik adımların ele alınacağı belirtilerek zaten iyi olan ilişkilerin daha da ileri bir düzeye çıkarılacağı vurgulanarak ilişkiler desteklenmektedir:

'Görüşmelerde diğer önemli gündem maddesini son yıllarda büyük gelişme gösteren Türkiye-İsrail ilişkilerinin stratejik ortaklık düzeyine çıkarılması oluşturacak. İki ülkenin Arrow füze sistemiyle ortak füze savunma şemsiyesi geliştirmesi başta olmak üzere stratejik savunma projeleri ve güvenlik konuları bu çerçevede öncelikle ele alınacak.'

Cumhuriyet gazetesinde Türkiye ve İsrail arasındaki teknolojik ilişkiler de olumlu ifadelerle aktarılmaktadır.

Cumhuriyet gazetesinde Ariel Şaron'un ziyaretine çok önem verilmektedir. Şaron'un ziyaretiyle ilgili haberler olumlu alt başlıklarla ayrıntılandırılmaktadır.

Gazetede 9 Ağustos tarihinde yayınlanan 'Şaron'u İsrailli 3 özel tim ve 50 Türk görevli korudu Ankara'da kuş uçurulmadı' (9 Ağustos 2002) başlıklı haber gazetenin Ariel Şaron'un ziyaretine verdiği önemi göstermektedir. 'Kuş Uçurulmadı' başlığının kullanılması, hükümetin de Şaron'un ziyaretine önem verdiğini göstermek amacıyla seçilmiştir:

'Ankara'yı ziyaret eden İsrail Başbakanı Ariel Şaron 'un güvenliğini sağlamak için Ankara polisi seferber oldu. Emniyet, İsrail'den gelen 3 özel time ek olarak Ariel Şaron için 8'i yakın 50 koruma görevlendirdi.'

Başbakan Şaron'un Esenboğa Havalimanı'ndan Başbakanlık'a gelişi sırasında cadde ve bağlı yollar üzerinde çok geniş güvenlik önlemleri alınması dikkat çekti. Yaklaşık 50 araçtan oluşan konvoyu yol boyunca polis helikopterleri eşlik etti.'

‘Çevik Kuvvet görev yaptı’ alt başlığıyla haber ayrıntılandırılmış. Ariel Şaron’un ziyaretinde çevik kuvvetin görev yaptığı belirtilerek, İsrail’in isteği üzerine Vekâletler caddesinin de görüşmeler sürerken trafiğe kapatıldığı aktarılmaktadır. Ayrıca Başbakan Şaron’un korunması için İsrail’den de özel güvenlik görevlilerinin geldiği belirtilmiş.

Cumhuriyet gazetesinde 9 Ağustos tarihinde yayınlanan ‘Ankara, Günübirlik ziyaret için Ankara’ya gelen İsrail Başbakanı Şaron’u ikna edemedi, Ecevit: İsrail gerçekçi değil’ (9 Ağustos 2002) başlıklı haber yine Ariel Şaron’un Türkiye ziyareti ile ilgili bir haberdır. Haberde, günübirlik ziyaret için Ankara’ya gelen Şaron’un Başbakan Bülent Ecevit ve Dışişleri Bakanı İsmail Cem ile görüştüğü, Ankara’nın Şaron’u barış görüşmelerinin hemen başlaması için ikna edemediği ifade edilmektedir:

‘Türkiye, aşırı güç kullanımına son vererek müzakere masasına dönmesini istediği İsrail’i ikna edemedi. İsrail Başbakanı Ariel Şaron, barış için her konuda taviz verebileceklerini, ancak güvenlik ve savunma konusunda geri adım atmayacaklarını vurgulayarak "Türkiye bizim durumumuzda olsa çok daha sert önlemler alırdı" diye konuştu. Başbakan Bülent Ecevit ise Filistinlilerle barış görüşmelerine yeniden başlanması için şiddetin tamamen sona ermesi koşulunu getiren İsrail’in bu talebinin "gerçekçi olmadığını" kaydetti.

Günübirlik çalışma ziyareti için Ankara’ya gelen Şaron, Başbakan Ecevit ve Dışişleri Bakanı İsmail Cem ile yaklaşık üç saat süren bir görüşme yaptı. Ortadoğu barış sürecinin masaya yatırıldığı görüşmede Ankara, şiddet ve aşırı güç kullanımına son verilmesi konusunda İsrail tarafını ikna edemedi.’

Şaron’un “Türkiye bizim durumumuzda olsa çok daha sert önlemler alırdı” şeklindeki açıklamasına yer verilmesi, gazetenin İsrail’in durumundaki her ülkenin aynı tepkiyi vereceğini, dolayısıyla da İsrail’in suçlu olmadığını vurgulamak istemesi ile ilişkilendirilebilir.

Haberde Ariel Şaron’un Türkiye ve İsrail arasında kurduğu özdeşlik öne çıkarılarak ilişkiler desteklenmektedir:

'Türkiye ve İsrail'in "Ortadoğu'daki iki demokrasi" olduğunu vurgulayan Şaron, konuşmasında ikili ilişkileri ve savunma boyutunu geliştirme konusundaki arzularını da ifade etti. İsraili Başbakan, meslektaşı Ecevit ile Cem'i ülkesine davet etti.'

'Ortaklar anlaşılmadı' alt başlığı kullanılarak iki ülke arasındaki ilişkilerin ortaklık seviyesinde olduğu vurgulanmaktadır.

Cumhuriyet gazetesi Ariel Şaron'un Türkiye ziyareti ile ilgili İsrail basınında çıkan haberlere de yer vermektedir.

Gazetede 10 Ağustos tarihinde yayınlanan 'İsrail basını Ecevit'in 'diplomatik dilin dışına çıktığını' yazdı; Ecevit, Ankara'da Şaron'a çattı' (10 Ağustos 2002) başlıklı makale İsrail basınından alınmıştır. Jerusalem Post gazetesinde yayınlanan makalede, Ecevit'in, İsrail'in görüşme masasına oturmama politikasını sert şekilde eleştirdiği aktarılmaktadır. Makalede, Ecevit'in Şaron'la görüşme sırasında çok sert ve "diplomatik dilin dışına çıkan" ifadeler kullandığı yorumu yapılmaktadır. Ayrıca, Ecevit'in, Arafat'ın terörü desteklediği yolundaki suçlamalara katılmadığını dile getirdiği de belirtilmektedir. Ecevit'in, *"Terörü destekleyen bir siyasetçi ya da diplomat olabileceğine inanmıyorum"* sözlerini öne çıkaran makalede, Ecevit'in İsrail'i Filistin ekonomisine zarar vermekle eleştirdiği ifade edilmektedir. Makalede, Ecevit'in *"Filistinlilere yönelik ambargo sadece ve sadece şiddetin dozunu arttırır"* şeklindeki sözlerine yer verilerek Ecevit eleştirilmektedir.

Makalede ayrıca, İsrail ve Filistin'in barış görüşmelerine oturmamaları halinde Türkiye-İsrail ilişkilerinde sorunlar yaşanabileceği vurgulanmaktadır. Londra'da Arapça yayımlanan El Hayat gazetesinin, İsrail Başbakanı Şaron'un, Türk hükümetinden, çatışmaları durdurması için Filistin lideri Yaser Arafat' a baskı yapmasını istediğini yazdığı bilgisinin de aktarıldığı makaleye göre Şaron, bu isteğinin yerine getirilmemesi halinde Ankara'yı, ABD'deki Yahudi lobisinin desteğini çekmekle tehdit etti. İsrail'in tehditkâr tutumunun aktarılmasını olumsuzluk olarak nitelendirmek mümkündür. Cumhuriyet gazetesi, İsrail

basınından alınan olumsuz sayılabilecek haberlerde nötr bir dil kullanmayı tercih etmektedir.

Cumhuriyet gazetesi, Yahudilerin tarih boyunca gördükleri zulümleri anlatan makaleler yayınlarak, bugün Filistin'de yaşananların Antisemitizm'e neden olmaması gerektiğinin altını çizmektedir.

9 Nisan tarihinde yayınlanan 'Yahudi Düşmanlığı ve İsrail' (9 Nisan 2002) başlıklı makalede Yahudilerin tarihte yaşamış oldukları dramlar anlatılmaktadır. Prof. Dr. Türkkaya Ataöv imzalı yazıda, bugün Başbakan Şaron yönetimindeki İsrail'in Filistinlilere ayrılan topraklarda Filistinlilere uyguladığı kanlı baskı rejimine yalnız Türkiye'de değil, birçok yerde, bu arada Avrupa'da da birtakım tepkilerin olmasının kaçınılmaz olduğu vurgulanıyor. Ancak, bunun Yahudi düşmanlığını da birlikte getirmesinin temelinden yanlış olduğu öne çıkarılarak, İsrail'in bugünkü yönetimini eleştirmek ile antisemitizmin aynı kavramlar olmadığının altı çizilmektedir. Yazara göre bu ayrımı kalın çizgilerle yapmak, son derece önemlidir.

Yazar, Türk tarihinde antisemitizmin hiçbir dönemde olmadığını ve Yahudilere her zaman iyi davranıldığını hatırlatarak Türklerle Yahudilerin tarihin her döneminde iyi ilişkiler kurduklarını ifade etmektedir:

'İki bin yıllık bir geçmişi olan Antisemitizm İsa'dan önceki yıllarda bile, birkaç kez Yahudi katliamıyla sonuçlanmış ve Avrupa'nın Nazi işgali sırasında da altı milyona yakın Yahudi'nin de gaz odalarında ya da fırınlarda öldürülmelerine yol açmıştı. Böylesine Yahudi düşmanlığı ırkçılığın ve soykırımın ta kendisidir. Çağdaş İsrail devletinin kabul ettiği bazı yasalar da Filistinli Arap kökenli olup aynı sınırlar içinde yaşayanlara uygulanışı yönünden ırkçı niteliktedir. Ama bugün İsrail yönetiminin yanlışları, aşırılıkları ve sergilenen acımasızlığı bizi ve dünya kamuoyunu bir başka yanlışla sürüklemesin. Ayrıca unutmayalım ki, uzak ve yakın tarihimizde Yahudilere ilişkin tavrımızda altın sayfaları bulunan ülkemizde de Yahudi dininden yurттаşlarımız vardır.'

Sabah gazetesi, Türkiye-İsrail siyasal ilişkilerine olumlu bakmaktadır. Başbakan Bülent Ecevit'in 'soykırım sözü' ve ardından gelen açıklamaları en fazla *Sabah* gazetesinde yer bulmuştur.

Sabah'ta Türkiye- İsrail ilişkileri ile ilgili çıkan altmış iki haberdan on dokuzu Türkiye-İsrail siyasal ilişkileriyle ilgilidir. *Sabah* gazetesi, Türkiye ve İsrail arasındaki askeri ilişkilerde olduğu gibi iki ülke arasındaki siyasal ilişkilerde de destekleyici tutumunu sürdürmektedir. Gazetenin İsrail'le ilişkilere dair olumlu tutumunu yalnızca haberlerde değil, köşe yazılarında da görmek mümkündür.

Sabah gazetesi, İsrail'e karşı olan görüşleri aşırı dinci veya aşırı milliyetçilerin görüşleri olarak vermekte, bu görüşlerin azınlığın görüşleri olduğunu ima ederek Türkiye ve İsrail arasındaki ilişkileri toplumun olumlu karşıladığını vurgulamaktadır.

Sabah gazetesinde Başbakan Bülent Ecevit'in İsrail-Filistin çatışması ile ilgili yaptığı açıklamalara oldukça fazla yer verilmektedir.

Gazetede 2 Nisan tarihinde yayınlanan 'Ecevit: Haklı çıktım' (2 Nisan 2002) başlıklı haber Ecevit'in, Ortadoğu hakkında 4 ay önce yaptığı 'İsrail'in Filistin'e karşı bir savaş hazırlığı içinde olduğu' hususundaki teşhisinin doğru çıkmasından dolayı yaptığı açıklamayı aktarmaktadır. Açıklamada Ecevit; İsrail'in Filistin'e yönelik savaş denilebilecek şiddette bir müdahalesi bulunduğunu, Filistin halkının insan haklarıyla izah edilemeyecek derecede zor şartlar altında bırakıldığını, Arafat'ın tutsak durumunda bulunduğunu vurgulamaktadır. İsrail'i şiddet uygulamakla suçlayan ifadeler Ecevit'in kişisel görüşleri olarak aktarılmaktadır. Haberde Ecevit'in sözleri dışında İsrail işgalinden söz edilmemekte, 'Ortadoğu'daki gerilim' ifadesi kullanılarak İsrail olumsuz konumdan çıkarılmaktadır.

Gazetede 3 Nisan tarihinde yayınlanan 'Bahçeli İsrail'e sert çıktı'(3 Nisan 2002) başlıklı haber, İsrail'le ilişkilere karşı olanların görüşlerinin haberde nasıl aktarıldığını ortaya koymaktadır.

Haberde, Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli'nin, İsrail'in Filistin'i işgalinden şartsız vazgeçmesini istediği ve Türkiye'nin Ortadoğu'da barışı

gerçekleştirecek her türlü girişimini desteklediği aktarılmaktadır. 'İsrail işgali' kavramı Devlet Bahçeli'nin kişisel görüşü olarak verilmektedir: *'Bahçeli, çünkü MHP Grup Toplantısı'nda Ortadoğu'da yaşanan olayların her türlü insaf ve insanlık hududunu aşmış, sağduyudan uzak olduğunu belirterek, BM Güvenlik Konseyi'nin son gelişmeler karşısında aldığı, tarafları anlamlı bir ateşkese ve İsrail birliklerini Filistin kentlerinden çekilmeye çağıran kararın bir an evvel uygulanması gerektiğini savundu. Son gelişmelerin bölgede yaşayan toplumların gelecekte bir arada yaşama zeminini tamamen ortadan kaldıracak bir sonuca yol açmasına izin verilmemelidir dedi.'*

Bahçeli, şöyle konuştu: 'Barış için atılacak ilk adım İsrail'in Filistin halkının hukukunu ihlal eden eylemlerinden şartsız vazgeçerek işgale son vermesidir. Bu işgalci davranışın ve Filistin yönetimine yönelik fiili durumun, terör yöntemini benimsemiş örgütlerin zeminini güçlendirecek sonuçlar doğurabileceği unutulmamalıdır. Meşru Filistin yönetiminin etkisiz hale getirilmesi sadece ve sadece bölgedeki terörist örgütlerine işine yarayacaktır. Bu Filistin ve İsrail'in barış içinde yan yana yaşamalarını istemeyenlerin arzuladığı bir sonuçtur. İsrail yönetiminin bir an önce bu yanlışa son vermesi şarttır.' *Haberde vurgulanan nokta İsrail'in politikalarının terörü tetiklediği ve İsrail'in kendini savunurken aşırıya gitmiş olmasıdır.*

Sabah gazetesinde Türkiye ve İsrail arasındaki anlaşmazlık ve sorunlar ise nötr bir dille ve kısaca olanı aktarma şeklinde verilmektedir.

3 Temmuz tarihinde yayınlanan 'İsrail'den Türkiye'ye 150 milyon \$ tazminat' (3 Temmuz 2002) başlıklı haber savımıza örnek teşkil etmektedir. Haberde Manavgat Suyu projesinden vazgeçen İsrail'in Türkiye'ye, 10 yıllık su anlaşmasının feshi için 150 milyon dolar tazminat ödemeye hazırlandığı bilgisi verilmektedir. Projeyi iptal etme kararını (Haaretz gazetesine göre) Finans Bakanlığı'nın tavsiyesi üzerine Başbakan Ariel Şaron'un aldığı belirtilmektedir. Yine Haaretz gazetesinde *'Metreküpüne 1,2 dolar verip, 1,3 milyar dolar değerinde su getirtmektense, İsrail metreküpünü 50 sente deniz suyunu arıtmayı ve tazminat ödemeyi tercih etti'* ifadesi geçmektedir. Haberde Türkiye-İsrail

siyasal ilişkilerine dair herhangi olumsuz bir ifadeye rastlanmamıştır. Olanı aktardığı için nötr olarak değerlendirilmiştir.

Sabah gazetesinde 4 Nisan tarihinde yayınlanan 'İsrail'in resepsiyonuna DSP'li Gülay katılmıyor' (4 Nisan 2002) başlıklı haber olumlu olarak nitelendirilebilecek bir haberdır. Haberde, TBMM Milli Savunma Komisyonu Başkanı ve DSP Genel Sekreteri Hasan Gülay'ın, İsrail Büyükelçiliği'nin İsrail'in 54'üncü kuruluş yıldönümü için vereceği davete katılmayı reddettiği ve İsrail elçiliğine mektup gönderdiği aktarılmaktadır. Hasan Gülay'ın mektubunda "Filistin Devleti" ibaresini büyük harflerle yazdığı, *"Arafat'ın kendi ülkesinde tecrit edilmesi affedilecek bir davranış değil. Aklı başında kimse bunu kabul etmez. Bu davranışın izah edilecek bir yanı yok"* şeklinde ifadeler kullandığı vurgulanmaktadır. Kaynak kişi görüşleri tırnak içinde verilerek kişisel görüşler olduğu, sadece söyleyeni bağlayacağı ima edilmekte, böylece Türkiye-İsrail ilişkileri desteklenmiş olmaktadır. Hasan Gülay'ın sözleri metnin sesine dönüşmemektedir.

Sabah gazetesi, Ecevit'in İsrail'in soykırım uyguladığını ifade eden açıklamalarına oldukça fazla yer vermektedir. Ancak açıklamalar tırnak içinde ve kaynak kişi söylemi olarak haberde yer almaktadır. Kaynak kişi söylemi halkın sesine dönüşmemekte, kişisel görüşler olarak kalmaktadır.

5 Nisan tarihinde yayınlanan 'Ecevit: Bu bir soykırımdır' (5 Nisan 2002) başlıklı haber savımıza örnek teşkil etmektedir. Haber kaynak kişi sözlerinden oluşmuş:

'Başbakan Ecevit, İsrail'e çok sert tepki verdi: 'Arafat, İsrail'in elinde tutsak durumunda. Ya sürgüne gidecek ya da canından olacak. Filistin halkına karşı dünyanın gözleri önünde soykırım uygulanıyor.'

Ecevit'in tepkisinin 'çok sert' olduğunun vurgulanması gazetenin İsrail'e desteği olarak düşünülebilir. Sabah gazetesi, İsrail-Filistin çatışmasında tarafları eşit konumda görmektedir. Çatışmalardan hem Arafat'ı hem de Şaron'u sorumlu tutmaktadır. Ayrıca Arap ülkelerinin bağımsız bir Filistin devletini istemediklerini vurgulayarak Arapların Filistinlileri desteklemediklerinin altını çizmektedir.

Böyle bir vurgulamanın İsrail’le ilişkilerini çoğunlukla Filistin çatışmasına göre yönlendiren Türkiye’ye ve kamuoyuna bir mesaj olduğu söylenebilir.

5 Nisan tarihinde Güngör Mengi imzasıyla yayınlanan köşe yazısı savımıza uygun düşmektedir. (5 Nisan 2002) Köşe yazısında Kâmrân İnan’ın sözlerine yer verilerek yazarın düşünceleri desteklenmiş. Yazarın, Kamran İnan’ı, ‘hariciyeci birikimi ile şu diplomatik sırrı da meclisle paylaştı’ şeklinde nitelendirmesi de görüşlerine inandırıcılık kazandırmaktadır:

‘Kâmrân İnan, hariciyeci birikimi ile şu diplomatik sırrı da meclisle paylaştı:

"Seneler boyunca gizli olarak İsrail’le temas kurarak, mesaj göndererek 'Sakin ha Filistinlilere bağımsızlık vermeyin' diyen ben değilim, bölgenin en koyu İslâm ve Arap liderliği iddiasında bulunan iki memleketidir."

Yazar, Kamran İnan’ın görüşlerini açıkladıktan sonra bölgeye barışın nasıl geleceğini de açıklamaktadır:

‘Bu çağda hiç bir ihtilâfî savaş, hele de terör çözmedi, çözemez.

Barış, Filistin devletini istemeyen Arap ülkelerine, Ortadoğu gibi bir pazarı kaybetmek istemeyen silâh satıcısı ülkelere rağmen bir gün gerçekleşecektir.

Bugünün meselesi, barışın durmadan büyüyen ve böyle giderse meşum hale gelecek bedelini görerek, kahramanca bir cesaret göstermektir.

Yoksa dün Başbakan Ecevit’in dediği gibi "Bin Ladin ve El Kaide benzerlerine gün doğacaktır." Çünkü Şaron’un körlüğü sadece, terör örgütlerinin egemenliğini pekiştiren bir cehennemî inşa ediyor.’

Yazıda ‘ABD’nin samimiyeti’, ‘Cehennemî taşları’ alt başlıkları kullanılmış. Yazar hem Şaron’a hem de ABD’ye barış için çağrıda bulunmaktadır:

‘Şaron’u "Önce tam sükûnet gelsin" inadından vazgeçmeye çağırın Ecevit haklıdır.

Arafat’la Nobel Barış Ödülü’nü paylaşan İsrail Dışişleri Bakanı Perez, hükümetini saplandığı maceradan vazgeçirmenin yaratıcılığını göstermek borcu altındadır.

Aksi halde çıkarlarını savaşın devamında gören silâh satıcısı ülkeler, kendileri için Filistin'i tehdit gören baskıcı Arap rejimleri ve onların beslediği terör örgütleri İsrail ve Filistin halkları arasındaki uçurumu büyüteceklerdir.

Barış olursa, düşmanların merhameti sayesinde değil, onlara rağmen olacak.

Bu gerçeği görmemek yalnız bölgeyi değil, bütün dünyayı felâkete götürebilir.

Yaşanan trajediyi ancak, ikisi de günahkâr olan tarafların pişmanlığı durdurabilir. Bunun için güçlü bir katalizöre ihtiyaç var.

Ve bu rolü ancak ABD oynayabilir.

Washington'un kaybettiği her gün, radikal örgütlerin Arafat'a ihale edilen terörüne ve İsrail'in sürdürdüğü devlet terörüne destek veriyor.

ABD Dışişleri Bakanı Powell, bu bilinçle bölgeye geliyoruz umarız. '

Sabah gazetesi, Arapların Türkler ve Türkiye ile ilgili olumsuz görüşlerine de haberlerinde sıkça yer vererek Araplara karşı olumsuz bir kamuoyu yaratmaya çalışmaktadır. Böylece, İsrail'le ilişkilerde Arapların tepkisi nedeniyle oluşabilecek çekingenliklerin önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Gazetede 8 Temmuz tarihinde yayınlanan 'Kaddumi saçmaladı: Türkler para canlısı' (8 Temmuz 2002) başlıklı haber savımızı desteklemektedir. Haberde, Filistin Dışişleri Bakanı Faruk Kaddumi'nin Türkler için 'para canlısı', Başpiskopos Makarios için "Müthiş bir adam. Böyle adamlar bin yılda bir dünyaya gelir" ifadelerini kullandığı aktarılmaktadır:

'Filistin Dışişleri Bakanı Faruk Kaddumi, Türkiye'nin İsrail ile iyi ilişkilerinin kendileri için bir çekince oluşturduğunu söyledi. Bir Yunan gazetesine konuşan Kaddumi "Türkler para canlısıdır. İsrail ile iyi ilişkileri olduğu için onlardan çekiniyoruz" dedi. Filistin yönetiminin Yunanistan'la olan siyasi ilişkisinin Türkiye'ye göre daha olumlu olduğunu belirten Dışişleri Bakanı Kaddumi, Başpiskopos Makarios için "Müthiş bir adam. Böyle adamlar bin yılda bir dünyaya gelir" dedi. '

Haberde Kaddumi'nin 'Filistin yönetiminin Yunanistan'la olan siyasal ilişkisinin Türkiye'ye göre daha olumlu olduğu' şeklindeki sözlerinin aktarılmasını da Filistin yönetimi ile ilgili olumsuz kamuoyu yaratıp, İsrail'le ilişkilerin desteklenmesi amacını taşıdığını söylemek mümkündür.

Sabah gazetesi, İsrail-Filistin çatışmasını ve Türkiye'nin tutumunun nasıl olması gerektiğini hem haberlerde, hem de köşe yazılarında sıklıkla işlemektedir.

5 Nisan tarihli köşe yazısında Yavuz Donat, İsrail-Filistin çatışmasını işlemektedir. (5 Nisan 2002) Yazıda, Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz'ın yazdığı "yeni hutbe" aktarılmakta, Ortadoğu'da barışın sağlanması için dua etmekten başka yapacak bir şeyin olmadığı vurgulanmaktadır:

'Muhterem cemaat... Müslümanlar olarak dünyanın her yerinde, özellikle de Ortadoğu'da kalıcı barış ve huzurun sağlanması için hep birlikte dua edelim.'

Yavuz Donat, Türkiye'nin Ortadoğu sorununda daha etkin olmasını isteyenleri, İsrail'le ilişkilerin koparılmasını isteyenleri popülizm yapmakla suçlamakta ve İsrail-Türkiye ilişkilerini desteklemektedir:

'Tabii "Türkiye inisiyatif alsın... Daha etkin olsun" diyenler de var.

Özellikle "muhalefet."

Muhalefetin bir bölümü, Türkiye'nin sadece "aktif rol" almasını değil, "şahinleşmesini" bile isteyebiliyor.

Hatta...

İsrail ile "bağlarını koparmasını."

Aslında bunların hepsi "popülizmden başka bir şey değil."

Hem de "çok ucuz popülizm."

Köşe yazısında Türk dış politikasının bugüne kadar ABD-İsrail çizgisinin dışına çıkmadığı, yeni açılımlar sergilemediği, bu durumda da ABD-İsrail çizgisinden öteye bir yol kalmadığı vurgulanıyor. Böylece Türkiye'nin İsrail'le iyi ilişkiler kurmaktan başka şansının olmadığı öne çıkarılıyor:

'Türk dış politikası bugüne kadar "hangi yeni arayışlar... Açılımlar" sergiledi?

"Çin'e doğru bir kanal" açamadık.

"Japonya istikametinde bir yelpaze" düşünmedik.

AB konusunda bile "tutarlı bir çizgi" izlemiyoruz.

Böyle bir durumda...

Türkiye için "ABD - İsrail çizgisinden", hatta çizginin de ötesinde, "dümen suyundan" başka bir yol kalıyor mu?

Türkiye'nin bugün "İsrail'i ikna edecek... Durduracak... Geri çekilmesini sağlayacak" gücü var mı?'

Güngör Mengi, 6 Nisan tarihli köşe yazısında İsrail-Filistin çatışmasını ve bu çatışma ile ilgili Ecevit'in 'soykırım' sözünü geri almasını işlemektedir. (6 Nisan 2002)

Yazının başlığı(Türk usulü dönüş) nötr olarak değerlendirilebilir.

Köşe yazısında, İsrail-Filistin çatışmasında saldırganlık (saldırganın kim olduğu belirtilmemiş) olduğu, ancak bir soykırımın söz konusu olmadığı vurgulanarak İsrail desteklenmektedir. Ayrıca, bu çatışmada tarafların kayıp sayısının da eşit olduğu ifade edilerek Filistinlilerin mağdur olmadıklarının altı çizilmektedir:

'Türkiye intihar bombacılarının terör eylemlerini de, Filistin kentlerini işgal eden İsrail'in devlet terörünü de onaylamıyor.

İki tarafla da konuşabilen bir bölge ülkesi olarak konumunu, barış yolunu açacak diyalogu başlatmak için kullanmak istiyor.

Böyle bir ortamda Ecevit'in konuşmasına giren o cümle gerçekten yanlış, haksız ve zararlı olmuştur.

Ortada kınanmaya değer bir saldırganlık var fakat soykırım yoktur. Olayda iki tarafın kayıpları birbirine eşit gibidir.

Ayrıca soykırım tarifiinin deforme edilmesi en çok bize zarar verir. Ermenilerin soykırım iddialarına karşı tek denilecek ülke desteğini İsrail veriyor.

Amerikan Kongresi'ne getirilen ve çıkmak üzere olan son Ermeni karar tasarısını Yahudi lobisinin önlediğini unutmamak lâzım.'

Yazıda, Türkiye'nin, intihar bombacılarını desteklemediği, iki tarafa eşit mesafede olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca Ermeni Soykırımı Tasarısını Yahudi

lobisinin engellediğinin hatırlatılması gazetenin İsrail'i ve İsrail'le ilişkileri desteklediğinin göstergesidir.

7 Nisan tarihinde yayınlanan 'Soykırım Sözüne Tepkilere Yanıt, Ecevit: Üzücü Bir İfade Kullanmak İstemezdim' (7 Nisan 2002) başlıklı haber yine Ecevit'in soykırım sözüne gösterilen tepkiler üzerine yaptığı açıklamayı aktarmaktadır. Sabah gazetesi, örnekleme oluşturan gazeteler içinde Ecevit'in soykırım sözü ile ilgili açıklamalarına en fazla yer veren gazete olmuştur: *'Museviler ile tarih boyunca iyi ilişkiler kurulduğunu vurgulayan Ecevit: tartışma konusu olan ifade bakımından dün görüşlerimi, söylemişim. Ben aslında İsrail halkına çok değer veririm. Olaylardan üzüntülerimi onların da paylaştığından eminim. Üzücü bir ifade kullanmış olmak istemezdim. Museviler ile biz tarih boyunca çok yakın ilişkiler içinde bulunduk. Filistin'e karşı yapılan işgal hareketlerinin de sona ermesini temenni ediyorum. Ve bir an önce Filistin ile İsrail arasında kalıcı ve hakça bir barış kurulmasını diliyorum. Açıklamasını yaparak bu konudaki üzüntülerini dile getirdi.'*

Gazete, kaynak kişi ağzından Yahudilerle tarihten gelen bağları söz konusu ederek iki ülke arasındaki ilişkileri desteklemektedir.

Gazetede 7 Mayıs tarihinde yayınlanan 'Kazan: Sezer affı veto etmekte haklı' (7 Mayıs 2002) başlıklı haber doğrudan Türkiye-İsrail siyasal ilişkileri ile ilgili olmasa da haberin içeriği incelendiğinde Türkiye'nin İsrail'le ilişkilerine değindiği görülmüştür. Haberde Adalet eski bakanı Şevket Kazan'ın, Af Yasası'nın Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından veto edilmesi ile ilgili açıklaması aktarılmaktadır.

Ancak, Kazan'ın açıklamaları sadece Af Yasası ile ilgili değildir. Haberde, Kazan'ın Dışişleri Bakanlığı ile ilgili açıklamaları da yer almaktadır:

'Dışişleri Bakanlığı'nın Osmanlı Devleti'nden bu yana Yahudilerin egemenliğinde olduğunu ileri süren Kazan, "Dışişlerindeki birçok kişi Yahudi'dir. Rotary, Lions ve Mason dernekleri Yahudilerindir. Kemal Derviş de bu derneklerden burs alarak yetişmiştir" diye konuştu. İsrail ile Filistin arasındaki

gerginliğe de değinen Kazan, "Necmettin Erbakan Hoca olsaydı İsrail Filistin'e bu zulmü yapamazdı"

Gazetenin Kazan'ın açıklamalarını aktarırken 'ileri sürdü', 'konuştu', 'değindi' eylemlerini kullanması, haberdeki görüşlerin Kazan'ın kişisel görüşleri olduğunu öne çıkarmak istemesinden kaynaklanmaktadır. Bu eylemlerle haber doğrunun sesine dönüşmemekte, kaynak kişinin görüşü olarak kalmaktadır.

Sabah gazetesi Türkiye ve İsrail arasındaki 'Manavgat Suyu' projesini desteklemektedir. Bu proje ile Türkiye'nin kazanacaklarını ayrıntılı olarak vermektedir. Ayrıca bu proje ile su ihtiyacı olan diğer Ortadoğu ülkelerine de su satılacağını vurgulayarak kamuoyu İsrail'le ilişkiler konusunda olumlu olarak etkilenmeye çalışılmaktadır:

'Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan, aralarında "Manavgat Suyu" projesinin de bulunduğu bir dizi projeye ilişkin görüş alışverişinde bulunmak üzere önceki gün İsrail'e gitti. Dün de İsrail Başbakanı Ariel Şaron ve Bölgesel İşbirliği Bakanı Roni Milo ile görüştü. Görüşmenin ardından bir açıklama yapan Zeki Çakan, Manavgat suyundan 20 yıl süreyle yılda 50 milyon metreküp su ithal edilmesi konusunda İsrail hükümeti ile anlaşmaya vardıklarını söyledi. Türkiye, suyun metreküpünü 70-80 centten satacak.

İsrail'le yaptıkları anlaşmayı "barış suyu" olarak nitelendiren Bakan Çakan, bölgedeki diğer ülkelere de su satmaya hazır oldukları mesajını verdi. Manavgat'tan, yılda 182 milyon metreküp suyu, 90 milyon metreküp arıtılmış, 90 milyon metreküp arıtılmamış olarak Ortadoğu ülkelerine satmayı planladıklarını belirten Çakan, İsrail Başbakanı Ariel Şaron'la yaptıkları anlaşma sonucunda İsrail'e yılda 50 milyon metreküp arıtılmış su vereceklerini ifade ederek, "Suyun taşıma konusunun görüşülmesi ve taşımanın en ekonomik şekilde yapılabilmesi için iki tarafın da karşılıklı çalışma grubu oluşturmaya karar verdik" dedi.

Yıllardır Akdeniz'e akarak değerlendirilemeyen Manavgat Çayı suyunun İsrail dışında diğer Ortadoğu ülkelerine satılmasıyla Türkiye'ye yılda 300 milyon dolar gelir sağlaması ve susuzluk çeken Akdeniz ve Ortadoğu ülkelerine hayat vermesi planlanıyor. Manavgat Barış Suyu Projesi ile deniz kıyısından bin 300

metre açıktaki 2 yüzer platforma iletilecek su, deniz yoluyla başka ülkelere sevk edilecek.'

Sabah gazetesinde Ariel Şaron'un politikalarına karşı çıkan, eleştiri yazıları az da olsa vardır. Ancak bu yazılarda da İsrail'e karşı bir tutum söz konusu değildir, eleştirilen Şaron iktidarının politikalarıdır. Şaron'u şeriatçı olarak niteleyen yazılarda Laik Filistinliler ile Liberal Yahudilerin anlaşabilecekleri vurgulanmaktadır.

Sabah gazetesinde 9 Nisan tarihinde (9 Nisan 2002) Hayrullah Mahmud imzasıyla yayınlanan köşe yazısında bu görüşler işlenmektedir. Ancak bu görüşler köşe yazarına ait değildir. Araştırmacı yazar, Ortadoğu uzmanı Aytunç Altındal'ın Filistin-İsrail sorununa dönük bir yazısından alınmıştır. Köşe yazarı söz konusu yazarın görüşlerini yorum yapmadan, olduğu gibi aktarmaktadır. Yazar, bölgeye barışın gelebilmesi için Türkiye'nin yapması gerekenleri ifade etmektedir:

1) Türkiye BM 'den acilen İsrail 'in sınırlarının "seküler" yasalara göre tanımlanmasını istemeli ve Yahudi Şeriatı 'na uydurularak yapılan "toprak" ilhaklarının kabul edilemeyeceğini açıklamalıdır.

2) Türkiye, İsrail'den "Seküler Hukuk" a geçmesini istemeli ve devletin seküler yasalarını, "BM'nin Seküler Hukuku" nu tanımayan ve ısrarla Yahudi Şeriatı'na bağlı olduklarını açıklayan Şaron gibi yobazların hükümet etmelerini engelleyecek yasalar çıkarmasını tavsiye etmelidir.

3) Türkiye Tevrat'ta anlatılan "Vaad Edilmiş Topraklar" masalının çağdaşlıkla, demokratlıkla ve laiklikle bağdaşmadığını dünyaya duyurmalıdır. Siyonist siyasetçiler Yahudi Şeriatı'na uyup bunu dünyaya kabul ettirmeye çalışırken Müslümanlar 'dan kendi şeriatlarına uymamalarını isteyerek bu savaş önlenemez. Arafat gibi Laik Filistinlilerle Liberal Yahudiler her zaman için anlaşabilirler. Barışı engelleyenler ise işte bu Şaron gibi yobazlardır. Orta Doğu bu yobazlardan temizlenmeden bölgeye barış gelemmez. Nükleer güce sahip olan İsrail'de hâlâ "Vaad Edilmiş Topraklar" peşinde koşan gericilerin hedefleri arasında Fırat Nehri 'nin iki tarafı da vardır. Bu da Türkiye'nin 6 iline tekabül etmektedir. Akıllardan çıkartılmasın.'

Sabah gazetesi, ilişkilere karşı olanların, İsrail'le ilişkileri olabileceğini, yapılan anlaşmaların altında imzalarının bulunduğunu hatırlatarak kamuoyunda İsrail'le karşıt söylemler kullananların İsrail'le ilişkilere gerçekte karşı olmadıklarını vurgulamaktadır. Gazetede 12 Nisan tarihinde yayınlanan ve Sedat Sertoğlu imzalı köşe yazısı savımızı açıkça desteklemektedir. (12 Nisan 2002) Yazının başlığı (Şaşırmadım) nötr olarak değerlendirilebilir. Ancak içeriği incelendiğinde olumlu olduğu görülmektedir.

Yazıda Necmettin Erbakan'ın, Hamas, Hizbullah ve Müslüman Kardeşler isimli örgütlerin temsilcileri ile birlikte, cihad çağrısı yapılan bir belgeyi imzaladığı belirtiliyor. Sertoğlu, Erbakan'ın yaptığına şaşırmadığının altını çizerek aynı Erbakan'ın İsrail karşıtı söylemlerine rağmen bu ülkeyle yapılan anlaşmaların altına imza attığını vurgulamaktadır:

'Onun için, Erbakan'ın başbakanlığı sırasında İsrail ile yapılan anlaşmaları imzalamasına, kendisini ziyaret eden İsrail heyetini, gösterdiği sevgi ile şaşkına düşüren o ünlü basına kapalı toplantıdaki açıklamalarına bakınca ve onun ani dönüşlerini birbirine ekleyince, terör örgütü liderleri ile birlikte, bu bildiriye imza atmasına hiç şaşırmadım.. Hem de hiç...

Siz Erbakan'ın neyin altına imza atmasını bekliyordunuz? Yoksa laikliği savunan veya Arap ülkeleri liderlerini demokrasiye davet eden bir bildirinin altına mı imza atmasını bekliyordunuz? Güldürmeyin beni...

Sabah gazetesinde 19 Haziran tarihinde yayınlanan 'Binbaşı Toytunç'un katili öldürüldü' (19 Haziran 2002) başlıklı haberde 26 Mart tarihinde İsrail'de öldürülen Binbaşı Toytunç'un katilinin İsrail tarafından öldürüldüğü vurgulanmaktadır.

Haberde, İsrail'in, 26 Mart günü El Halil'de Uluslararası Geçici Kuvvet (TIPH) bünyesinde görev yaparken öldürülen Binbaşı Cengiz Toytunç'un katilini öldürdüğü belirtilmektedir. İntihar saldırısının ardından Batı Şeria'nın El Halil kentinde "yok etme operasyonu" adlı bir hareket düzenleyen İsrail ordusunun, kentin kuzey girişindeki askeri barikata otomobiliyle gelen 22 yaşındaki Yusuf Beşaret'i öldürdüğü, İslami Cihad adlı terör örgütünden bir yetkilinin, AFP haber

ajansına Beşaret'in örgüt üyesi olduğunu doğrularken, İsrail güvenlik kaynaklarının ise Beşaret'in Binbaşı Toytunç'u öldüren saldırgan olduğunu açıkladığı aktarılmaktadır. Haberde İsrail'in Türk binbaşısını öldüren katili vurmasının aktarılması İsrail'e karşı olumlu duygular yaratmaktadır. Ancak operasyonla ilgili İsrail ordusu içinde de çelişkili açıklamalar yapıldığının aktarılması ve ordu sözcüsünün, Filistinli katilin öldürülmesiyle ilgileri olmadığını belirttiği bilgisinin habede yer alması akıllarda soru işareti bırakmaktadır.

Sabah gazetesinde 21 Nisan tarihinde yayınlanan 'SP, Hahambaşı'nı kızdırdı' (21 Nisan 2002) başlıklı haberde, Türkiye Hahambaşılığı'ndan SP Çorum milletvekili Hatipoğlu'nun Tevrat'ı "uyduruk ifadeler" diye nitelendirmesine cevap verildiği aktarılmaktadır. Saadet Partisi Çorum milletvekili Yasin Hatipoğlu'nun *'İsrail'in uyguladığı tipik devlet terörüdür. Ahdi Atik'te (İbraniler'in din kitabı) Tevrat diye uydurdıkları, yazık, insanları da imandan, inançtan ettikleri birçok ifadeler yer alıyor. Kasap tabiri kullanılıyor. Bakıyorsunuz Şaron'un (İsrail Başbakanı Ariel Şaron) ta kendisi. ABD bunun vebalinden kurtulamaz. Umuyorum, biz görmesek bile mutlaka dünya hayatta olduğu sürece içinde birileri görececek...'* şeklindeki sözlerine karşılık hahambaşılığının, SP Genel Başkanı Recai Kutan'a gönderdiği yazılı kınamada, *"Laiklik ilkesini benimseyen anayasamızda açıkça tanınan din ve vicdan hürriyetlerine saygı duymanız, herhangi bir dini küçük düşürme hakkının kimseye verilmediğini bir kez daha hatırlamanız gerekmektedir"* diye yazdığı, SP milletvekiline sitemlerini bir uyarı mektubunda dile getiren Türkiye Hahambaşılığının, duydukları rahatsızlığı Cumhurbaşkanı ve Başbakan'a da ilettikleri aktarılmaktadır.

Yazılı açıklamada Yahudilerin yedi asırdır bu topraklarda yaşadıkları ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduklarını vurgulamaları Yahudilere karşı olumlu duygular uyandırmaktadır:

'Çeşitli inançlara mensup cemaatlerin bilhassa Yahudilerin, bu topraklarda 7 asrı aşkın süredir, huzur içinde birlikte yaşamış olmaları ülkemiz

tarihinde onurlu ve müstesna bir gerçektir. Bu huzurlu birlikteliği ve onurlu geleneği, hakaret çağrıştırmacı üslup, maksatlı veya bilgisiz kesimleri kışkırtıcı beyanlarla zedelemenin faydasına inandığınızı düşünmek istiyoruz. Biz Yahudiler, gerek Osmanlı döneminde gerek laik Türkiye Cumhuriyeti'nde anayasal eşitliğe sahip cumhuriyetin birer vatandaşı olarak hiçbir zaman, devlet yetkililerinin herhangi bir hakaretine dini yönden maruz kalmamışızdır. Bu gerçeği değiştirmenin, siyasi görüşlerinize ve amaçlarınıza, giderek ülkemizin menfaatlerine faydası olabileceğini herhalde düşünmüyorsunuz. Hepimizin, TBMM üyesi olarak bilhassa sizin de, laiklik ilkesini benimseyen anayasamızda açıkça tanınan din ve vicdan hürriyetlerine saygı duymamız, herhangi bir dini küçük düşürme hakkının kimseye verilmediğini bir kez daha hatırlamanız gerekmektedir.'

Sabah gazetesinde 29 Ağustos tarihinde yayınlanan Yavuz Donat imzalı köşe yazısı doğrudan Türkiye-İsrail siyasal ilişkileri ile ilgili olmasa da yazıda yer alan ** İsrail için Türkiye, bölgesel bir vazgeçilmez güvencedir.*

** Türkiye için İsrail, önemli bir partnerdir.*

** Türkiye için Filistin ise tarihsel bir mirastır ve vazgeçilmesi hatadır.*

** Miras ile ihtiyaç arasında tercihe zorlanmamız, sıkıntı yaratmaktadır.*

Şeklindeki ifadeler yazarın (gazetenin) İsrail-Türkiye arasındaki ilişkilere bakışını yansıttığı için önemli görülüp çözümlemenin içine alınmıştır. 'Miras' ile 'ihtiyaç' arasındaki zorlanmanın sıkıntı yarattığı vurgulanarak İsrail'e ihtiyacımız olduğu öne çıkarılmakta, ilişkiler desteklenmektedir.

Gazetede 8 Nisan tarihinde yer alan 'ABD'deki Musevi lobisi Ecevit'e mektup yolladı' (8 Nisan 2002) başlıklı haberde, Başbakan Ecevit'in 'soykırım'sözü üzerine ABD'deki Musevi lobisinin Ecevit'e bir mektup gönderip tepkilerini dile getirdikleri aktarılmaktadır. Mektupta *"İsrail'in bu operasyonu, Türk hükümetinin kendi sivil haklarını korumak için Kuzey Irak'ta giriştiği operasyonlara çok benzemektedir"* denildiği aktarılmaktadır. Yukarıdaki ifadeye haberde yer verilmesi gazetenin Türkiye-İsrail arasında özdeşlik kurma çabasına destek sağlamak istemesi olarak yorumlanabilir.

Cumhuriyet gazetesinde 19 Nisan tarihli ‘Depremzedenin Barış Çağrısı’ (19 Nisan 2002)-başlıklı haber de gazetenin İsrail-Filistin çatışmasındaki duruşunu göstermektedir. Daha önce de belirtildiği gibi gazete İsrail-Filistin çatışmasında taraflara eşit mesafede durmakta, hiçbir zaman ‘İsrail işgali’ gibi bir kavramı kullanmamaktadır. Ayrıca, İsrail- Filistin ilişkilerinin Türkiye-İsrail ilişkileri etkilemeyeceğini kaynak kişilerin ağzından aktarmaktadır: *‘TBMM Başkan Vekili Murat Sökmenoğlu, resepsiyon sırasında gazetecilerin İsrail'e tepki konusunda sorularını yanıtlarken, "Devletler arası ilişkilerde hissiyata yer yoktur" dedi. Diplomaside geçerli bir diğer ilkenin de "karşılıklılık" olduğunu kaydeden Sökmenoğlu, askeri ve siyasi düzeydeki katılım konusundaki sorular üzerine de her kurumun katılım düzeyine ilişkin karar almakta serbest olduğunu belirtti’*

Haberde, Filistin işgali nedeniyle Türkiye'de İsrail'e yönelik olarak artan tepkinin, İsrail Büyükelçiliği'nin ulusal gün resepsiyonuna yansıdığı, çok sayıda siyasinin, davetli olmalarına karşın resepsiyona katılmadıkları aktarılmaktadır. Resepsiyonda deprem bölgesindeki İsrail köyünden gelen temsilcinin, Filistin ile barış istediği de aktarılmış.

1. Basının Türkiye- İsrail Kültürel İlişkilerine Bakışı

Türkiye-İsrail kültürel ilişkileri başlığı altında iki ülke arasındaki spor ve sanat ilişkileri de incelenecektir.

Tablo 8

Toplam Haber Sayısı

Gazeteler	Türkiye-İsrail Kültürel İlişkileri Haber Sayısı
Yeni Şafak	3
Cumhuriyet	11
Sabah	13
Toplam	27

Tablo 8'e göre Kültürel ilişkilerle ilgili en fazla haber Sabah gazetesinde yayınlanmıştır. Yeni Şafak gazetesi, İsrail'le diğer ilişkilerde olduğu gibi kültürel ilişkilerle ilgili de çok az haber yayınlamıştır. Gazete iki ülke arasındaki spor ve kültür ilişkileriyle ilgili sadece üç haber yayınlamıştır. Yeni Şafak gazetesinde Türkiye-İsrail arasındaki spor müsabakalarına hiç yer verilmemiştir. Cumhuriyet gazetesinde ise on bir haber yayınlanmıştır. Yeni Şafak gazetesinde çıkan haberlerin ikisi Yahudilikle ilgilidir.

Tablo 9

Türkiye-İsrail Kültürel İlişkileri İle İlgili Temaların Çözümlemesi

Türkiye-İsrail Kültürel İlişkilerini Destekleyen Temalar	Yeni Şafak	Cumhuriyet	Sabah
1. Müslüman toplumlarda Antisemitizm görülmemiştir.	19	---	---
2. Kurulduğunda futbola önem vermeyen İsrail hızla gelişmiş, Glazer ve Revivo gibi başarılı sporcular yetiştirmiştir.	---	15	1
3. İsrail Film Şenliği iki yıldan beri sürmektedir.	2	11	---
4. Futbola siyaset karıştırılmamalı.	---	5	21
Toplam	21	31	22

Türkiye-İsrail Kültürel İlişkilerine Karşıt Temalar	Yeni Şafak	Cumhuriyet	Sabah
1. Yahudi felsefesi dünyadaki bozulmanın ve çözülmenin sebebidir.	21	---	2
2. Ülkemizde, savaş korkusuyla İsrail'e gitmek istemiyor. İsrail'de can güvenliği yok.	---	15	26
3. İsrail'in basına karşı tavrı kınandı.	7	27	3
Toplam	28	42	29

Tablo 9'da Türkiye-İsrail kültürel ilişkileriyle ilgili 74 adet ilişkileri destekleyen, 99 adet de ilişkilere karşıt tema sınıflandırılmıştır. Tabloya göre gazetelerin iki ülke arasındaki kültürel ilişkilere yaklaşımı hemen hemen paraleldir. Sabah ve Cumhuriyet gazetelerinde ortak olarak vurgulanan nokta

İsrail'de can güvenliği olmadığıdır. Yeni Şafak gazetesinde ise özellikle vurgulanan nokta Müslüman toplumlarda Antisemitizmin görülmediğidir. Yeni Şafak gazetesine göre dünyadaki bozulmanın sebebi Yahudi felsefesidir.

Gazetede 30 Nisan tarihinde yayınlanan 'Yahudi düşmanı doğmak!' (30 Nisan 2002) başlıklı yazıda Antisemitizmin doğuşu, teolojik kökenleri, yaşandığı toplumlar anlatılmaktadır. Akif Emre imzalı yazıda Müslüman toplumlarda Antisemitizmin görülmediği vurgulanmakta, Müslümanlarla Yahudilerin birlikte huzur içinde yaşayabildikleri öne çıkarılmaktadır. Batıda gelişen ve Hristiyan inancından beslenen antisemitizmin teolojik kökenleri olmadan Müslüman toplumlarda muhteva itibariyle aynı türden bir Yahudi karşıtlığının varlığını iddia etmenin mümkün olmadığı ifade edilmektedir. Antisemitizmin Batıda gelişim seyrine, teolojik ve sosyolojik kökenleriyle İslam medeniyetinin tarihi deneyimi, teorik temelleri ve Yahudilikle kurduğu ilişki biçimi karşılaştırıldığında aynı türden bir olgudan söz etmenin imkansız olduğu belirtilmektedir.

Bu ifadelerden gazetenin Yahudilerle (İsrail'le) kurulacak ilişkilere karşı olamadığını hatta Türkiye ve İsrail arasındaki kültürel ilişkileri desteklediğini söylemek mümkündür.

Yeni Şafak gazetesinde 5 Nisan tarihinde yayınlanan 'Siyonistlerle Sabataistler el ele' (5 Nisan 2002) başlıklı yazı yine Yahudi sorunuyla ilgilidir. Yazı olumsuz olarak nitelendirilmiştir. Yazıda, Yahudi sorununun 3000 yıllık geçmişi olduğu, bu sorunun, neden "dünyanın en uzun süren müzmin sorunu" olduğunu anlamak için, sadece Yahudi inanç sistemini ve tarihini bilmenin yetmeyeceği, aynı zamanda Yahudi felsefesini de çok iyi bilmenin gerektiği vurgulanmaktadır:

'Hayatının yarısını Yahudi felsefesini kavramaya ayıran ve bu konuda yüzyılın en çaplı ansiklopedisini yayımlayan Prof. Dr. Abdülvahhab el-Mesiri, Yahudi felsefesinin arkasında yatan nihai amacın "küresel değersizleştirme" (tahyidi'l-'âlem/neutralization of the world) olduğunu söyler.

El-Mesiri'nin bu yargısı, çala kalem varılmış bir yargı değildir. Geçmiş binlerce yıla uzanan yahudi dini metinlerinin tamamını, bu metinlerden doğan

Talmud, Mişna, Gemara ve Kabbala'yı, Kabbala'dan doğan Zohar Ekolü'nü ve bu ekolün efsanevi ismi İzak Luria'yı ve onun simgesel eserini iyiden iyiye incelemiştir.

Bütün bu inceleme sonucunda dönmelerin ünlü 'mehdi'si Sabatay Zvi'nin tüm haramları helal kılan laik-mistik 'her şey mübah' anlayışıyla, çağdaşı Yahudi filozof Spinoza'nın laik-felsefi 'naturalits panteizmi' arasındaki ilişkiyi, hepsi de Yahudi olan Freud'un psikolojik, Marx'ın siyasal ve ekonomik, bizdeki 'milliyetçilerin' fikir babası Durkheim'in sosyolojik tezlerinin arkasındaki temel mantığı anlamakta zorlanmıyorsunuz.'

Yazıdan alınmış cümlelerden içeriğinin negatif olduğunu söylemek mümkündür. Yahudi felsefesinin temellerinin 'küresel değersizleştirme' olduğunu vurgulayarak dünyadaki çözülmenin ve bozulmanın sebepleri olarak İsrail ve Yahudiler gösterilmektedir.

Yeni Şafak gazetesinde 13 Ağustos tarihinde yayınlanan 'Hey balıkçım! 'Haydi rasgele" (13 Ağustos 2002) başlıklı haber duyuru niteliğinde bir haber olduğu için nötr olarak değerlendirilmiştir. Haberde, 2. Uluslararası Rasgele Balıkçı ve Deniz Belgeselleri Festivali'nin, Foça'da yarın (14 Ağustos) başlayacağı aktarılmaktadır. Festivalin amacının ve katılacak olan ülkelerin isimlerinin verildiği haberde İsrail'in de festivale katılacağı belirtilmektedir:

'Foçalılar festival geceleri, tarihi mekan Beşkapılar'da 21.00-01.00 saatleri arasında Amerika, Almanya, Belçika, İspanya, İtalya, İsrail, İskoçya, Fransa, Kıbrıs, Portekiz ve Türkiye'den belgesellerle buluşacak.'

Cumhuriyet gazetesi, Türkiye-İsrail kültürel ilişkileri ile ilgili on bir haber vermiştir. Gazetede, İsrail'le yapılan spor müsabakaları, sporcu değişimleri, film festivalleri olumlu ifadelerle aktarılmaktadır. İsrail'in yeni kurulmuş bir devlet olmasına rağmen gösterdiği gelişmeler ve başarılar da haberlerde yer almaktadır.

Cumhuriyet gazetesinde 6 Haziran tarihinde yayınlanan 'Ankara'da 2. İsrail Film Şenliği' (6 Haziran 2002) başlıklı haber olumludur. Kültür Bakanlığı, Ankara Sinema Derneği ve İsrail Büyükelçiliği'nin ortaklaşa düzenlediği 2. İsrail Film Şenliği'nin, Kavaklıdere Sineması'nda 14-17 Haziran tarihleri arasında

yapılacağı duyurulmakta, şenlikte gösterilecek filmler hakkında bilgi verilmektedir:

'Kültür Bakanlığı, Ankara Sinema Derneği ve İsrail Büyükelçiliği'nin ortaklaşa düzenlediği 2. İsrail Film Şenliği, Kavaklıdere Sineması'nda 14-17 Haziran tarihleri arasında gösterilecek. Programda, savaş ve göçmen sorunlarının ağırlıklı olarak işlendiği 5 uzun, 4 kısa metrajlı film yer alıyor. Geçen yıl yapılan '1. İsrail Film Şenliği'nin konuk oyuncusu Moshe İvgi ile Sam Spiegel Film ve TV Okulu'nun müdürü, yönetmen, yapımcı Nissim Dayan şenlik süresince Ankara'da olacak ve izleyicilerle söyleşecek. İsrail filmleri, şenlik bitiminden bir hafta sonra da TÜRSAK tarafından İstanbul'da, TÜRSAK Sineması'nda gösterilecek.'

Gazetede 8 Eylül tarihinde yayınlanan 'Açılış Yarın Tel Aviv'de Gerçekleşecek, Türk Filmleri Şenliği' (8 Eylül 2002) başlıklı haberde, Ankara Sinema Derneği, TC Dışişleri ve Kültür Bakanlıkları ile Türkiye'nin Tel Aviv Büyükelçiliği'nin işbirliğiyle İsrail'de 9-30 Eylül tarihleri arasında "Türk Filmleri Şenliği" düzenleneceği duyurulmaktadır. Haberde iki ülke arasındaki kültürel ilişkilerle ilgili olumsuz ifadelerle rastlanmamıştır. Bilgilendirici bir haberdir:

'İki yıldan bu yana İstanbul ve Ankara'da "İsrail Film Şenlikleri" yapılıyordu. Bu yıl Tel Aviv Sinematek Başkanı Alon Garbuz 'un daveti üzerine ilk kez Türk filmleri İsrail'de gösterilecek. Etkinlik kapsamında 'Vizontele', 'Mayıs Sıkıntısı', 'Kasaba', 'Gizli Yüz', 'Anayurt Otel', 'Züğürt Ağa', 'Usta Beni Öldürsene' ve 'Sürü' filmleri yer alacak.

Şenlik yarın Tel Aviv Sinematek'inde yapılacak bir törenle açılacak. Açılıştta, filmin yönetmenlerinden Ömer Faruk Sorak 'ın katılımıyla 'Vizontele' filmi gösterilecek. Ayrıca, Agah Özgüç 'ün özel arşivinden seçtiği 25 afişten oluşan "Türk Film Afişleri Sergisi" İsrail'in üç kentinde açılacak.'

Cumhuriyet gazetesinde 3 Nisan tarihinde yayınlanan 'İsrail'deki maçın yerinin değişmesini istediler; Ülkerspor'un savaş korkusu' (3 Nisan 2002) başlıklı haber nötr olarak değerlendirilmiştir. Ülker'in ULEB'e başvurup İsrail'e gitmek istemediği ve yetkililerden bu konuda yardım istediği aktarılmaktadır. Haberde

kullanılan 'savaş korkusu' ifadesi gazetenin İsrail-Filistin çatışmasını savaş olarak gördüğünü göstermektedir. Yani İsrail işgal eden değil, savaşan bir ülke konumundadır. Dolayısıyla haber olumlu olarak nitelendirilebilir:

'İsrail'deki Türkiye Başkonsolosluğu ile de sürekli temasta olan Ülker kulübü, ULEB'den gelecek yanıtı bekliyor. Ülker Genel menajeri Lütfi Arıboğan , "İsrail yetkilileri ve Maccabi kulübü güvenliği daha da artırarak maçı oynamayı önerdiler. Ancak bu kadar gergin ortamda bize güvenliği sağlayanların bile orada can güvenliği yok. Yazdığımız yazılara ULEB'den cevap bekliyoruz. Bu hafta içerisinde yanıt almayı umuyoruz" dedi.'

Gazetede Halit Deringör imzasıyla yayınlanan 'Glazer'den Revivo'ya' başlıklı yazı olumlu olarak nitelendirilmiştir. İsrailli Revivo'nun Fenerbahçe'deki başarısı üzerine yazılmış bir yazı. Yazıda, İsrail devletinin yeni kurulmasına rağmen gösterdiği gelişmeler aktararak İsrail'in başarıları vurgulanıyor:

'Kuruluş yıllarında bilindiği gibi ülke adeta çöldü. Örneğin stadları bile kum idi. Yıllar geçti. Hepimizin bildiği gibi İsrail yıldırım hızıyla değişimlere uğradı. Çöller yeşillığe büründü. Bir yıl içinde 40 bin kişilik stat yaptılar. Sosyal, teknik ve siyasal alanlarda büyük devletleri bile solladılar. Kısa sürede Ortadoğu'nun hâkimi, 2,5 milyonluk nüfus ile bir anlamda Ortadoğu'nun korkulu rüyası oldu.

Ancak o zaman da bu zaman da İsrail'in futbol dünyasında bir kıymet-i harbiyesi yoktu. Çünkü futbol onlar için o kadar önemli değildi. Ateş çemberi içinde ayakta durmaları önemliydi. Fakat dün Glazer ve bugünde Revivo gibi büyük futbolcular yetiştirmekten geri kalmadılar.'

14 Ağustos tarihinde (14 Ağustos 2002) yayınlanan yazıda, Revivo'nun başarılarının bir başka İsrailli oyuncu olan Glazer'i hatırlattığı vurgulanıyor. İsrail'in kuruluş yıllarındaki var olma mücadeleleri nedeniyle futbola önem vermemesine rağmen Glazer ve Revivo gibi oyuncular yetiştirmekten de geri kalmadığı vurgulanarak İsrail ve İsrail'le ilişkiler olumlanmaktadır.

Cumhuriyet gazetesinde İsrail-Türkiye spor ilişkileri ile ilgili haberler genellikle duyuru şeklinde, kısa, bilgilendirici haberlerdir. İsrail'in başarıları ve gerçekleştirdiği gelişmeler vurgulanarak İsrail olumlanmaktadır.

Sabah gazetesi, örnekleme oluşturan gazeteler içinde iki ülke arasındaki kültür-spor-sanat ilişkilerine en fazla yer veren gazete olmuştur. Sabah gazetesinde konuyla ilgili on üç haber bulunmaktadır. Ancak Sabah gazetesinde, Türkiye ve İsrail arasındaki film şenlikleriyle ilgili habere rastlanmamıştır. Sabah gazetesi, iki ülke arasındaki spor karşılaşmalarına ve sporcu transferlerine haberlerinde yer vermiştir.

Sabah gazetesi, spor haberlerini kısaca ve duyuru şeklinde aktarmaktadır. Sadece Ülker'in İsrail'e gitmek istememesi ve Fenerbahçe'de oynayan İsrailli Revivo ile ilgili haberler ayrıntılı olarak aktarılmıştır.

Gazetenin İsrail-Filistin çatışmasını savaş olarak aktarması İsrail'in olumlandığının bir göstergesi olarak görülebilir.

Sabah gazetesinde 2 Nisan tarihinde yayınlanan 'Hüseyin Beşok: Savaş muhabiri gibi oldum!' (2 Nisan 2002) başlıklı haber olumlu olarak nitelendirilmiştir. Haberde, İsrail'in Maccabi Tel Aviv kentinde oynayan milli basketçi Hüseyin Beşok'un, Filistin'de yaşanan çatışmalardan dolayı Türk gazetecilerinin kendisini araması nedeniyle "Savaş muhabirine döndüm" şeklindeki açıklamaları aktarılmaktadır. 'Filistin'de yaşanan çatışmalar' ifadesinin kullanılması gazetenin İsrail'i çatışmadan dolayı suçlu görmediği, çatışmayı da savaş olarak gördüğünü göstermektedir. Sabah gazetesi Bu yaklaşımıyla İsrail'i olumlamış olmaktadır.

Sabah gazetesinde Türkiye-İsrail takımları arasındaki spor müsabakaları, oyuncu değişimleri ve karşılaşmaların skorlarını aktaran haberler bilgi vermektedirler; spor haberlerinde iki ülke spor ilişkilerini olumlama ve olumsuzlama şeklinde bir bulgu elde edilmemiştir. Ancak spor ilişkilerinin aktarılması, görmezden gelinmemesi de ilişkilerin olumlandığının bir göstergesi sayılabilir. Yeni Şafak gazetesi, Sabah ve Cumhuriyet gazetelerinin aksine iki ülke arasındaki spor ilişkilerine hiç yer vermemiş, görmezden gelmiştir.

Sabah gazetesinde 3 Ağustos tarihinde yayınlanan 'Ümitler sevindirdi' (3 Ağustos 2002) başlıklı haber, spor haberlerinin duyuru şeklinde olduğuna örnek teşkil etmektedir:

'Avrupa 6. Ümit Erkekler Basketbol Şampiyonası finallerinde milli takım Ukrayna'yı 101-98 yenmeyi başardı. Litvanya'nın Kaunas kentinde yapılan karşılaşmanın ilk yarısını da Türkiye, Ukrayna karşısında 52-42 önde tamamladı. Bu sonuçla Türkiye, bugün İsrail ile 9'culuk-10'culuk maçı oynamaya hak kazandı. Bu arada bayanlar ise çeyrek final maçında Rusya'ya 76-49 mağlup oldu.'

6 Eylül tarihinde yayınlanan 'ÜLKER İsrail'e gitmek istemiyor' (6 Eylül 2002) başlıklı haber gazetenin spor haberlerini aktarma tarzını yansıtmaktadır:

'Ülker, İsrail'in Maccabi Takımıyla Deplasmanda Yapacağı Maçın Tarafsız Bir Sahada Yapılması İçin Girişimlerini Sürdürüyor. Uleb Ve Maccabi'den Bekledikleri Yanıt Alamayan Turuncu-Yeşilli Yöneticiler, Dün Devlet Bakanı Fikret Ünlü'den Kendilerine Yardım Etmelerini İstediler.'

Sabah gazetesinde Ülker'in İsrail'e gitmek istememesi ile ilgili haberler uzun ve ayrıntılı olarak ele alınmış. Gazetede 11 Nisan tarihinde yayınlanan 'Can güvenliği olmayan Ülker, İsrail'e gitmeme kararı aldı, Ülker Gitmiyor' (11 Nisan 2002) başlıklı haberde Ülker'in can güvenliği olmadığı için İsrail'e gitmeme kararı aldığı aktarılmaktadır. 'Günübirlik gidilecekti' "3-4 kişi ile gidemezdik", alt başlıkları kullanılarak haber ayrıntılandırılmış. Haberde Türkiye-İsrail ilişkilerini olumlayan veya olumsuzlayan bir bulguya rastlanmamıştır. Ancak, İsrail'de 'can güvenliğinin olmaması'nın vurgulanması bir olumsuzluk olarak nitelendirilebilir:

'Turuncu-yeşilli oyuncular "Biz İsrail'e gitmek istemiyoruz. Ölümle burun burunayız" deyince yönetim toplandı ve önemli bir karara imza attı.

Günübirlik gidilecekti...

Ve Ülkerspor, İsrail'e gitmeme kararı aldı. Hafta içinde ULEB'e başvuran ve İsrail'de Maccabi Tel Aviv ile oynanacak maçın başka bir ülkeye alınmasını isteyen turuncu-yeşilli takıma olumsuz yanıt gelmişti. Bunun üzerine Ülker

günübirlik İsrail'e gitme kararı almıştı. Fakat bu durum da oyuncuları tedirgin etmişti. Dün aralarında bir toplantı yapan Ülkerli oyuncular, yönetime "Biz İsrail'e gitmek istemiyoruz. Can güvenliğimiz yok." diye mesaj gönderdiler. Bunun üzerine dün gece toplanan turuncu-yeşilli yönetim İsrail'e gitmeme kararı aldı.

"3-4 kişi ile gidemezdik"

Bir açıklama yapan Basınla İlişkiler Sorumlusu Birkan Çetinbora, normalde bu sabah İsrail'e gitmeleri gerektiğini, ancak oyuncuların İsrail'e gitmek istemediklerini ve bunu kendilerine ilettiklerini söyledi. Çetinbora, "Yönetim Kurulumuz da, oyuncularımızın bu isteğini yerinde bularak, İsrail'e gitmeme kararı aldı" dedi. Yabancı oyuncularla başlayan korkunun Türk oyunculara da yansıdığını vurgulayan Çetinbora, "Birçok oyuncumuz İsrail'e gitmek istemiyordu. 3-4 oyuncuyla da bu ülkeye gitmenin anlamı yoktu. Belki sabah bu 3-4 oyuncu da havalimanına gelmeyecekti" şeklinde konuştu.'

Sabah gazetesinde 15 Nisan tarihinde yayınlanan 'Filistin bayrakları' (15 Nisan 2002) başlıklı haber olumlu olarak değerlendirilebilir. Haberde, Fenerbahçe'de oynayan İsrailli Revivo'ya Beşiktaşlı taraftarların protestoları ve bu protestolara Fenerbahçe taraftarları ve yöneticilerinin tepkileri aktarılmaktadır. 'İsrail'in Filistin'i işgali' ifadesinin haberde yer alması olumsuzluk olarak nitelendirilebilir. Fenerbahçe yönetiminin "Futbolla siyaseti karıştırmayalım.", 'Bunlar ayıp' ifadelerinin haberde yer almasını ise gazetenin İsrail'le ilişkileri destekleyen tavrına örnek olarak kabul etmek mümkündür:

'BEŞİKTAŞLI taraftarlar, tribünlere Filistin bayrakları astılar. İsrail'in Filistin'i işgalini protesto eden siyah-beyazlılar, "Kahrolsun İsrail, Revivo dışarı" diye tempo tuttular. F.Bahçe taraftarları da bunun üzerine Revivo'ya destek veren tezahüratlar yaptılar. F.Bahçeli yöneticiler de Revivo'ya gösterilen tepkileri kınarken, "Futbolla siyaseti karıştırmayalım. Bunlar ayıp" dediler.'

C.Basının Türkiye'nin İsrail-Filistin Çatışmasındaki Tutumuna Bakışı

Örnekleme oluşturan gazeteler, ideolojilerine bağlı olarak Türkiye'nin İsrail-Filistin çatışmasındaki duruşunun nasıl olması gerektiği konusunda da farklı yaklaşımlar sergilemişlerdir.

Yeni Şafak gazetesi, Türkiye'nin Filistin'i desteklemesi ve İsrail'le her türlü ilişkisini kesip, İslam dünyasıyla barışması gerektiğini vurgulamaktadır. Yahudilerin, Osmanlı devletine de zarar verdiklerini öne çıkaran gazete hiçbir zaman İsrail'den Türkiye'ye fayda gelmeyeceğinin altını çizmektedir.

Cumhuriyet gazetesinin bakışı Yeni Şafak gazetesinden de Sabah gazetesinden de farklıdır. Cumhuriyet gazetesinde İsrail'in Filistin'deki uygulamalarının Ariel Şaron'un uygulamaları olduğu vurgulanmakta, İsrail'in devlet politikası olarak görülmemektedir. Dolayısıyla da Ariel Şaron'un iktidardan çekilmesi veya politikalarını değiştirmesi sonucunda Ortadoğu'da çatışmanın duracağını altı çizilmektedir. Ariel Şaron'a karşı uygulanacak yaptırımları Cumhuriyet gazetesi de desteklemektedir. Ancak bu yaptırımlar arasında Türkiye-İsrail ilişkilerinin kesilmesi, İsrail'e verilmiş olan ihalelerin iptali gibi bir yaptırım yoktur. Gazeteye göre bu gibi yaptırımlar duygusal yaptırımlardır ve devletlerarası ilişkilerde duygulara yer yoktur. Cumhuriyet gazetesi, İsrail'in uluslararası arenada yaptırımlarla karşı karşıya bırakılması gerektiğini de savunmaktadır.

Sabah gazetesi, İsrail'le ilişkilerin her türünü desteklemekte, daha da geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Gazete, İsrail-Filistin çatışmasını bir savaş olarak görmekte ve İsrail'in meşru müdafaa yaptığını öne çıkarmaktadır.

Gazetede yer alan köşe yazılarında Arapların ve Filistinlilerin Türklere ihanetleri sıklıkla işlenmekte, Arapların Birinci Dünya Savaşı'nda, Filistinlilerin ise başta Kıbrıs olmak üzere uluslararası platformda hiçbir zaman Türkleri

desteklemediği öne çıkarılarak Türkiye'nin İsrail'in yanında olması gerektiği savunulmaktadır.

Sabah gazetesinde intihar eylemleri terörist eylemler olarak nitelendirilmekte, eylemciler PKK teröristleriyle özdeşleştirilerek Filistinlilere karşı kamuoyu oluşturulmaya çalışılmaktadır. Sabah gazetesinde, Türk halkının, söylenenlerin aksine, Filistinlilerin yanında olmadığı da vurgulanmaktadır. Türkiye'nin çıkarlarının İsrail'in yanında olduğu, İsrail'deki gelişmiş teknolojinin hiçbir Müslüman ülkede bulunmadığı, İsrail dışında bu teknolojiye sahip olan ülkelerin de Türkiye ile işbirliğine gitmediklerinin altı çizilerek İsrail'le ilişkiler desteklenmektedir.

1. Basının Türkiye'nin İsrail-Filistin Barışını Sağlama Çabalarına Bakışı

Örnekleme oluşturan gazetelerin Türkiye'nin İsrail ve Filistin arasında barışı sağlama çabalarını genellikle desteklediğini söylemek mümkündür. Yeni Şafak gazetesi, İsrail ve Filistin devletleri arasında yaşananları eşit konumda ve güçteki iki tarafın çatışması olarak görmemektedir. Gazete İsrail'i *zorba, terörist ve mazlum bir halkı yok etme savaşı veren, işgalci bir devlet* olarak görmektedir.

Yeni Şafak gazetesinde İsrail-Filistin çatışmasıyla ilgili haberlerde İsrail'in işgalci bir devlet olduğu hemen hemen her haberde vurgulanmaktadır. Yeni Şafak gazetesi, daha çok köşe yazılarında İsrail-Filistin çatışmasını işlemektedir. Köşe yazılarında *'katil Şaron'*, *'işgalci devlet'*, *'kana susamış'* gibi olumsuz tanımlamalar kullanılarak İsrail olumsuzlanmakta, Filistin ise mazlum konuma konularak desteklenmektedir.

Gazetede Osmanlı tarihini, Filistin'i ve İsrail'in kuruluşunu, genişlemesini anlatan yazı dizileri verilmekte, dünyanın dört bir yanından gelen Yahudilerin Filistinlilerin toprakları üzerinde devlet kurup, genişledikleri aktarılmaktadır. İsrail sürekli olarak eleştirilmekte ve haksız olduğu vurgulanmaktadır.

Yeni Şafak gazetesi, Uluslararası ilişkilerde İsrail karşıtı eylemleri desteklemekte ve onaylamaktadır.

Tablo 10
Toplam Haber Sayısı

Gazeteler	Türkiye'nin İsrail-Filistin Barışını Sağlama Çabaları Haber Sayısı
Yeni Şafak	13
Cumhuriyet	54
Sabah	28
Toplam	95

Tablo 10'a göre Türkiye'nin İsrail-Filistin barışını sağlama çabalarına en fazla yer veren gazete Cumhuriyet gazetesi olmuştur. Cumhuriyet gazetesinde İsrail-Filistin çatışmasında Türkiye'nin tutumu ile ilgili toplam elli dört haber çıkmıştır. Yeni Şafak gazetesi, Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili çok az haber verirken İsrail-Filistin çatışması karşısında Türkiye'nin tutumunu yansıtan on üç haber yayınlamıştır.. Sabah gazetesi ise Türkiye'nin İsrail-Filistin çatışmasındaki tutumu ile ilgili yirmi sekiz haber yayınlamıştır.

Tablo 11
Türkiye'nin İsrail-Filistin Barışını Sağlama Çabaları İle İlgili Temaların Çözümlemesi

Türkiye'nin Filistin'in Yanında Yer Almasını Destekleyen Temalar	Yeni Şafak	Cumhuriyet	Sabah
1. Türk halkı din kardeşlerinin yanındadır. Arapların Türkleri 'arkadan vurması' diye bir şey yok.	112	2	---
2.İsrail'in kurucu kadroları Filistin'de İngiliz orduları içinde Türklerle savaştı.	16	---	---
3.Türkiye İsrail'i kınamadan daha fazlasını yapmalı, İsrail'e verilmiş olan ihaleleri iptal etmeli.	13	8	---
4.İsrail, Filistin'de tarihi dokuyu bile tahrip ediyor, insani yardımları engelliyor.	30	26	2
5.İntihar bombacılarının başka seçeneği yok, barışı istemeyen taraf İsrail'dir.	28	23	---

6. İsrail işgali çağdı, İsrail Filistin işgalinden derhal vazgeçmeli.	4	28	5
7.İsrail aşırı güç kullanmaya devam ederse ilişkilerimizde sorunlar yaşanabilir.	5	24	---
8. İsrail'in politikaları terörü tetikliyor.	8	28	11
Toplam	216	139	18

Türkiye'nin İsrail'in Yanında Yer Almasını Destekleyen Temalar	Yeni Şafak	Cumhuriyet	Sabah
1.İntihar saldırıları terörist saldırıdır, İsrail, terörist eylemlere karşı kendini savunuyor.	---	7	28
2.Filistinlileri desteklemek ve İsrail'e karşı olmak Türkiye'nin yararına değil.	---	4	13
3.Müslüman Araplar her zaman Türkiye'yi arkadan vurdu.	---	3	26
4.Türkiye için PKK ne ise, İsrail için de Hamas, İslami Cihad ve Hizbullah aynıdır.	2	---	7
5.Peres barış sürecine devam edileceği güvencesini verdi.	---	14	7
6.Bazı Arap ülkeleri bağımsız bir Filistin devleti istemiyor.	---	11	7
7.İsrail aşırı güç kullanıyor, ancak soykırım yok.	---	9	4
8.Terörün milliyeti, dini ve mazereti yoktur.	---	---	17
Toplam	2	48	109

Türkiye'nin İki Tarafa Eşit Mesafede Durmasını Destekleyen Temalar	Yeni Şafak	Cumhuriyet	Sabah
1.Türkiye, ABD'den İsrail-Filistin çatışmasını çözmesini isteyebilir.	9	16	27
2.Türkiye, İsrail-Filistin çatışmasında'denge politikası' izlemekte ve taraflara eşit mesafede durmaktadır.	5	52	26
3.İsrail-Filistin çatışmasında tarafların kayıpları eşit gibidir.	---	4	2
4.Türkiye iki tarafla da konuşabilen bir ülke olarak barış yolunu açabilir.	9	94	38
5.İsrail hükümetine karşı çıkan barışsever Yahudiler de var.	22	3	1
6.İsrail işgal ettiği topraklardan çekilmeli, Filistin terörü durdurmalı.	---	7	36
Toplam	45	176	130

Tablo 11'de Türkiye'nin Filistin'in yanında yer almasını destekleyen 373, İsrail'in yanında yer almasını destekleyen 159 adet tema sınıflandırılmıştır. Tablo 11'e göre genel olarak bakıldığında basının Türkiye'nin Filistin'in desteklenmesi gerektiğini savunduğu düşünülebilir. Ancak gazetelere ayrı ayrı bakıldığında bu

konudaki görüşlerinin farklı olduğu görülmektedir. Sabah gazetesinde Türkiye'nin Filistin'in yanında durması gerektiğini destekleyen tema sayısının çok az olmasına karşılık, İsrail'in yanında durması gerektiğini destekleyen tema sayısı oldukça fazladır. Cumhuriyet gazetesi ise Türkiye'nin taraflara eşit mesafede durmasını destekleyen temalara haber ve köşe yazılarında daha fazla yer vermiştir. Yeni Şafak gazetesinde sınıflandırılmış olan temaların tamamına yakınının Türkiye'nin Filistin'in yanında durması gerektiğini desteklediğini söylemek mümkündür.

Tablo 12

Basının İsrail-Filistin Çatışmasına Bakışı İle İlgili Temaların Çözümlemesi

Basının İsrail-Filistin Çatışmasına Bakışı	Yeni Şafak	Cumhuriyet	Sabah
1.İntihar eylemlerine yönelik misilleme, kendini savunma.	---	9	6
2.Gerilim, Anlaşmazlık, Çatışma	2	4	9
3.Şaron'un hatası	27	107	27
4.Soykırım, Vahşet, Kana susamışlık, İnsanlık faciası, İsrail işgali.	43	83	14
5.Saygısızlık, İnsan hakları ihlali, Haksızlık.	4	12	19
6.Savaş.	1	12	3
7.Türkiye'nin PKK ile mücadelesine benziyor.	---	1	11
Toplam	77	228	89

Tablo 12'de örnekleme oluşturan gazetelerin İsrail-Filistin çatışması ile ilgili kullandıkları tanımlamalar görülmektedir.

Tablo 12'ye göre Cumhuriyet gazetesi İsrail-Filistin çatışmasını 'Şaron'un Hatası' olarak görmektedir. Gazete İsrail'in Filistin'deki uygulamalarını 'Soykırım, Vahşet, Kana susamışlık, İnsanlık faciası, İsrail işgali' kavramlarıyla tanımlamaktadır. Sabah gazetesi de çatışmanın, Cumhuriyet gazetesi gibi, 'Şaron'un Hatası'ndan kaynaklandığını vurgulamaktadır. Ancak Sabah gazetesi, İsrail'in uygulamalarını 'Saygısızlık, İnsan hakları ihlali, Haksızlık' gibi kavramlarla tanımlamaktadır. Yeni Şafak gazetesinin İsrail-Filistin çatışmasına bakışı Cumhuriyet gazetesine paraleldir. Yeni Şafak gazetesi de çatışmayı

‘Şaron’un Hatası’ olarak görmekte, İsrail’in uygulamalarını Cumhuriyet gazetesinin kullandığı kavramlarla tanımlamaktadır.

Yeni Şafak gazetesinde 5 Nisan tarihinde yayınlanan ‘Sharon’cu vicdansızlar-Filistin yalanları...’ (5 Nisan 2002) başlıklı Cengiz Çandar imzalı köşe yazısında İsrail’e tepki göstermek için siyasi gerekçeler aramanın gereksiz olduğu, vicdanı olan herkesin tepki göstereceği vurgulanmaktadır. Yahudilerin 2.Dünya Savaşı’nda maruz kaldıkları muameleyi Filistinlilere uyguladıklarını aktaran yazar, İkinci Dünya Savaşı’nda Yahudilerin Osmanlı devletinin yenilgisini ve bu yenilgi sonucunda da İsrail devletini kurmayı beklediklerini öne çıkarıyor, İsrail’e karşı Filistin’in savunulmasını destekliyor:

‘Peki, daha sonra İsrail’in kurucu kadroları olacak unsurların, Filistin’de İngiliz ordularının içinde ‘Türklerle’ karşı savaştığını biliyor musunuz?’

Bunu Yahudi tarihçiler anlatıyor. Yahudi kökenli ünlü İngiliz tarihçisi Martin Gilbert, yine ünlü ‘A Complete History of First World War’ (Birinci Dünya Savaşı’nın Tam Tarihi) adlı anıtsal kitabının 305. sayfasında "Birçok Yahudi Türkiye’nin yenilgisinin Filistin’de bir Yahudi özerkliğine yol açmasını umuyordu. O kış (1917) Londra’da bir Romanya doğumlu Filistin Yahudisi Alex Aaronsohn, Türkleri Filistin’den çıkartmanın bir yolunu bulmak amacıyla İngilizlere hizmet sundu. Ailesi, Filistin’de bir casus şebekesi kurmuştu bile. O, bu şebekeyi İngilizlerin hizmetine verdi. Gazze ve Birüssebi arasındaki çöldeki kuyuları ve su kaynaklarını iyi biliyorlardı. Bu bilgi, İngiliz kuvvetleri ileri harekate geçecekleri vakit, çok işe yaradı..."

Kitabın 373. sayfasında Balfour’a yazılan bir mektuptan şu satırlar: "Rusya’daki hemen her Yahudi bir Siyonist ve eğer Siyonist emellerin başarıya ulaşmasının Müttefikleri desteklemeye ve Türkleri Filistin’den kovmaya dayandığına ikna edilirlerse, kendi lehimize çok önemli bir unsuru kazanmış olacağız." Bu ‘misyon’u gerçekleştirmek için öne atılan, bugün Sharon’un mensup bulunduğu Likud’un ‘pir’i olan Vladimir Jabotinsky idi...’

Gazetede aynı gün yayınlanan ‘Türkiye üzerine düşeni yapmıyor!’ (5 Nisan 2002) başlıklı köşe yazısı, Türkiye’nin İsrail-Filistin barışı için üzerine

düşeni yapmadığını vurgulamaktadır. Yeni Şafak gazetesi, Türkiye'nin 'İsrail'i kınamadan daha fazlasını yapması gerektiği'nin altını çizmektedir. Gazete, Türkiye'nin, İsrail'le verilmiş olan Tank ihalesini tekrar ele almakla işe başlayabileceğini vurgulamaktadır:

'Umur Talu kaç gündür yazıyor.

Türkiye'yi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni, halkı, yöneticileri, aydınları "bu ülkenin, bu halkın, bu devletin vicdanına da cüzdanına da derin bir yara olarak kazınmakta olan tank ihalesi anlaşmasını sorgulamaya" davet ediyor.

Hiç olmazsa somut bir adım atıp, altında türlü şaibeler bulunduğu iddia edilen şu "tank ihalesi" meselesini bir teşrih masasına yatırsak.

Çok mu zor bunu yapmak?'

Yeni Şafak gazetesinde, İsrail'in Filistin politikasından sadece Sharon'un suçlu olmadığı, bu politikanın Yahudilerin inançlarından kaynaklandığı vurgulanmakta ve İsrail'in dünyaya hakim olmak amacını taşıdığının altı çizilerek bu ülkeye karşı olan her türlü yaptırım desteklenmektedir.

Gazete, Filistin'le ilgili haberlerde her zaman 'İsrail işgali altındaki', 'İsrail'in kuşatma altında tuttuğu' gibi sıfatlar kullanarak Filistin'e destek vermektedir. İsrail-Filistin çatışmasında Filistin'in desteklenmesi gerektiğini vurgulamakta, çatışmayı sık sık haberlerine konu ederek gündemde kalmasını sağlamaktadır. Gazete, Türk halkının din kardeşlerinin yanında olduğunu vurgulamak amacıyla kamuoyundan gelen tepkileri de ayrıntılı olarak haberlerde aktarmaktadır. Filistin'le ilgili her türlü bağlantıyı da okurlarına aktarmakta, konuyu sıcak tutmaya çalışmaktadır.

Gazetede 5 Nisan tarihinde yayınlanan 'Ramallah'dan mektup var' (5 Nisan 2002) başlıklı haber savımızı kanıtlamaktadır. Haberde, internet aracılığıyla gönderilmiş bir mektuptan alıntılar aktarılmaktadır. Adila Laidi'nin etkileyici sözlerine yer verilerek İsrail karşıtı duygular uyandırılmaya çalışılmaktadır:

'Hastaneler yaylım ateşine tutuluyor, evden dışarıya adımını atanlar İsrail askerlerince tekme tokat dövülüp, hapse atılıyor... Herkesi ama herkesi üzerimizdeki kuşatmanın kalkması için harekete geçmeye çağırıyoruz..'

'*Kuşatma kaldırılsın*' alt başlığıyla ayrıntılandırılan haberde, Laidi'nin kuşatmanın kaldırılması için uluslararası kamuoyu ve karar mercilerinden yardım talep ettiği, içlerinde bulundukları sağlık koşulları ile ilgili olarak bilgi almak isteyenler için Ramallah Hastanesi'nin telefon numarasını gönderdiği de aktarılmakta, bu şekilde haberde inandırıcılık artırılmış olmaktadır:

'Laidi, içlerinde bulundukları sağlık koşulları ile ilgili olarak da Ramallah Hastanesi'nin 972 2 2 298 2220 numaralı telefonundan, Müdür Dr. Atari veya Sağlık Bakanlığı Yardımcısı Dr. Munther Sharifle görüşerek öğrenilebileceğini bildirdi.'

Yeni Şafak gazetesi, yazı dizileri, röportajlar ve köşe yazılarıyla İsrail-Filistin çatışmasında Filistin'in desteklenmesi, Türkiye'nin tarihten gelen sorumluluğu nedeniyle Filistin'in yanında yer alması gerektiğini vurgulamaktadır. Bölgenin Osmanlı Devleti'nin egemenliği altındaki durumu ile Osmanlı Devleti yıkıldıktan sonraki durumu arasında kıyaslamalar yapılarak, İsrail devletinin kurulmasıyla bölgenin kan ve gözyaşıyla yıkıldığı vurgulanmakta, Yahudilerin kendileri dışındaki insanlara zulmettiği öne çıkarılarak zalime (İsrail) karşı mazlumu (Filistinliler) desteklemenin gerekli olduğunun altı çizilmektedir.

Gazetede 19 Mayıs tarihinde yayınlanan 'Sancılı topraklar Osmanlı'yı arıyor' (19 Mayıs 2002) başlıklı röportaj savımıza örnek teşkil etmektedir. DİSK, Hak-İş, Türk-İş başta olmak üzere bazı sendikalar ve TMMOB' DAN oluşan Emek Platformu'nun Filistin ve İsrail'e giderek barış için bir sivil girişimde bulunduğu aktarıldığı röportaj Hak-İş Başkanı Salim Uslu ile Filistin dönüşü yapılmış. Röportajın başlığı ile anlaşılacağı üzere, bölgenin Osmanlı sonrası düştüğü kötü durumu ima edilmektedir. Röportajda hem İsrail'in hem de Filistin'in Osmanlı'yı aradığı vurgulanmaktadır: *'Filistin ile İsrail arasında ortak tek nokta var. İki taraf da Osmanlı'yı arıyor. Osmanlı'daki çok kültürlü, çok kimlikli, hoşgörülü yapının yarattığı boşluk görülüyor.'*

Röportajda, İsrail'in, yaptığı saldırılarla tarihi dokuyu bile tahrip etmiş olduğu vurgulanarak İsrail olumsuzlanmaktadır:

'Tarihi dokuyu bile tahrip etmiş. Özellikle, Nablus'un ortasında eski şehirde çok sayıda Türk eserleri var. Hamamlar, hanlar, valilik konağı. Oraları da vurmuş. Türkiye'de bu bilinmiyor mesela. Arafat'ın Nablus'a geldiğinde kaldığı yeri de özellikle vurmuşlar. Okulları yıkmışlar. Yine mesela, Milad Kilisesi'nden bile eski bir başka kiliseyi yerle bir ettiler. İsrail, kendine göre militan bulunduğunu varsaydığı her yeri vurmuş. İsrail'in ne kadar bilinçli bir saldırı yaptığına bir örnek.. Nablus'ta namaz kılındığı sırada bir Osmanlı eseri olan tarihi camiyi, hemen arkasından da iki sokak ötedeki imamın evini vuruyor.'

Yeni Şafak gazetesi, Sabah gazetesi ve Cumhuriyet gazetesinin aksine intihar saldırılarını terörist saldırı olarak görmemekte, yapacak başka bir şeyi olmayan bir halkın haklı tepkisi olarak görmektedir. Röportajdaki şu cümleler gazetenin intihar saldırılarına bakışını yansıtmaktadır:

'Canlı bomba olayının Filistin devletine yarar sağlamayacağını düşünenler var. Ama şöyle de bir olgu var. Oradaki çocuklar, İsrail askerlerinin kendilerine karşı muamelesini gördükten sonra çaresizler, umutları tükenmiş. Bir tepki vermek için başka seçenek göremiyorlar. Mesela, seyahatimiz bittikten sonra Tel Aviv'de sahilde oturduk. Bize çay getiren bir Arap çocuğu bize İsrail'de yaşamının ne kadar güç olduğunu anlattı. İsrail vatandaşı olmasına rağmen askerin, polisin kendisine nasıl hakaret ettiğini, nasıl bir suçlu muamelesi gördüğünü anlattı. Çocuk, nefret dolu...'

Röportajda, İsrail'in barışı istemeyen taraf olduğu da vurgulanmaktadır:

'İlkokul çocukları kendi aralarında 'Bomba yapmayı kim biliyor? Kim bize bomba yapmayı öğretecek?' diye konuşuyorlar" dedi. Filistinli çocuğun olup bitenden anladığı bu. Kendi babası bir mücadele ile büyümüş, şimdi kendileri yaşadıklarından sonra aynı mücadeleye atılıyor. Geleceğe dair umutları kaybolmuş. İsrail ise bunun asıl nedenini anlamak yerine, barışı tıkamak için bir gerekçe olarak kullanmayı tercih ediyor.'

Filistin halkının ekonomik olarak zor durumda olduğu, Filistin şehirlerinin İsrail tarafından kontrol edildiği belirtilerek İsrail aleyhine kamuoyu yaratılmaya çalışılmaktadır:

'Filistin kendi ihtiyacının sadece yüzde 18'ini kendi üretimiyle karşılayabiliyor. Aşağı yukarı 4 bin civarında üretici firma var ve üretimleri sıfır düzeyine inmiş durumda. Dışardan mal getirilemiyor, içeriden mal satılamıyor. Şehir çıkışlarında kontrol noktaları var ve bunlar son derece ilkel. Oralarda belli kurallar yok, askerlerin keyfi davranışları var. İçeride üretilen bir mal dışarıya çıkacaksa, şehirdeki bir arabayla mal kontrol noktasına getiriliyor. Mal, orada yıkılıp denetleniyor ve yine oradan insanlar marifetiyle kontrol noktasının uzağında bir yere taşınıyor. Orada bir araç bulunuyor ona yüklenip gönderiliyor. Şehirlerden araç çıkamıyor ve giremiyor. Sadece Ramallah'da 50 tane imalathane vurularak yok edilmiş. Bir fabrika Aspirin üretecek hammaddesini getiremiyor. Gerekçesi... Siz bununla patlayıcı yapacaksınız! Şehrin altyapısı için boru getirilecek. İzin yok. Siz bununla silah yapacaksınız.'

Röportajda, Arapların Türkleri *'arkadan vurması'* diye bir şeyin olmadığı da öne çıkarılmaktadır: *'Yani, Arapların bizi arkadan vurduğu propagandası pek tutmamış.'*

Böyle bir şey bilmiyorlar. Bunu o bakanla konuştum o da sadece Şerif Hüseyin'le sınırlı bir şey olduğunu söyledi. Zaten, genel olarak kamuoyunda böyle bir bilgi yok.'

Türkiye'den giden Yahudilerin, İsrail-Filistin barışından çok Türkiye-İsrail ilişkilerinin gelişmesi için çalıştıkları ifade edilerek Yahudilerin barışı önemsemedikleri kaydedilmektedir:

'Türkiye'den giden Yahudilerin barışa bir katkısı var mı? Yoksa onlar da olup biteni seyretmekten başka bir şey yapmıyor mu?'

Tabii, daha çok İsrail-Türkiye ilişkilerine yönelmiş durumdalar. Duyarlılıklarını daha çok bu alanda kullanıyorlar.'

Röportajda sansasyonel alt başlıklar kullanılması, Filistin'de yaşananların ayrıntılı olarak aktarılması kamuoyunun Filistin lehine etkilenmesini hedeflemektedir:

'Yürek parçalayan 'gerçek' öyküler Doktorların kuşatma günlerinde yaşanan insanlık dramlarıyla ilgili anlattıkları şeyler insanın yüreğini parçalıyor.'

Diyaliz hastaları tedaviye gelememiş. Gelmek isteyenlerden üç kişi kontrol noktasında kasten tutuldukları için orada can vermişler. Hastanelerde elektrik, su, ilaç yok. Bir kısmı da yaralı olan hastalar kan kaybından ya da tedavi göremedikleri için orada ölüyorlar. Ve defin hizmetlerine izin verilmediği için, doktor, hemşire, hastabakıcı hepsi birden hastane bahçesinde mezar kazıp ölen hastaları defnediyorlar. Sadece Ramallah'da bir hastanede böyle 60 defin olayı var. İçeriden içeriye ambulans gönderilmiyor. Dışarıdan içeriye ambulans sokulmuyor. İçinde her yaralı bulunan ambulans terörist taşıyor muamelesi görüyor. 60 yaşında bir kadın... Hastanede alçısı aldırıp evine giderken yolda vuruluyor. Hiç kime müdahale edemediği için, kadın yolda kan kaybından ölüyor. Kuşatma günlerinde bir adam eşini doğum için hastaneye götürmek istiyor. Hastaneye gitmelerine izin verilmiyor. Çocuk doğuyor ama annesi kontrol noktasında kanamadan ölüyor. Buna yürek dayanmaz. Ramallah'da 146 ambulans hasar görmüş. Haftada sadece iki gün ilaç gelmesine izin veriliyor. Üçüncü gün ilaç ihtiyacınız var ise buna izin verilmiyor.'

Röportajda, İsraili yetkililerle yapılan görüşmeler kısaca aktarıldığı halde, Filistin lideri Arafat'la yapılan görüşme ayrıntılarla ve olumlu ifadelerle aktarılmış. Arafat'ın babasının Rumeli'de askerlik yaptığı bilgisinin de yer aldığı röportajda Arafat'ın sendika yetkililerini 'muhabbetle karşıladığı', 'Türkiye'den minnetle bahsettiği' üzerine basılarak aktarılmış:

'FİLİSTİN LİDERİ ARAFAT':

'Babam Rumeli'de askerlik yaptı 'Arafat'la 40 dakika görüştük. Ofisi tahrip olduğu için perdeleri kapalı, duvarlarında herhangi bir tablo olmayan bir odada bir araya geldik. Giriş kapısında kum torbalarından oluşan barikatları geçerek yanına ulaştık. Bizi büyük bir muhabbetle karşıladı. "Babam, Rumeli'de askerlik yaptı" dedi. Kendisine götürdüğümüz hediyedeki Osmanlı tuğrasını görünce çok ilgilendi. Kendisini öyle bir umutsuzluk içinde görmedik. Konuşurken yine heyecanlı ve dipdiri idi. Şu anda, ülkede Arafat'a verilen destek yüzde 70'i aşmış durumda. Onu çok seviyorlar. Biz ona gezdiğimiz yerlerle ilgili bilgi verince o Cenin'in daha feci bir durumda olduğu söyledi. Cenin'e kendisi de güvenlik

nedeniyle gidememişti. Roma İmparatorluğu döneminde dikilen zeytin ağaçlarının tahrip edildiğini anlattı. Kendi başkanlığında 56 araba bulunduğu ve bunların 40'ına el konularak götürüldüğünü geri kalanların ise tanklarla ezildiğini söyledi. Arafat, bağımsız Filistin devleti için son derece kararlı. Türkiye'den minnetle bahsediyor. O'na burada yapılan eylemleri gösteren fotoğraflardan yapılmış bir albüm götürdük. Dakikalarca onu seyretti. Çok duygulandı. Bize, o mitinglerde gösterilen döviz ve pankartlarda neler yazıldığını sordu. "Katil Şaron" ya da "Soykırıma hayır" veya "Arafat seninleyiz" gibi şeyler yazılıydı. Bunları söyledik. Ağlamaklı oldu.'

Yeni Şafak gazetesinde, Türkiye'nin İsrail-Filistin çatışmasında yapabileceği şeyler olmasına rağmen, üzerine düşeni yapmadığı vurgulanmaktadır. İsrail'i eleştirenlerin bile samimi olmadıkları ve yapılması gerekeni yapmayıp, sözde tepkiler gösterdikleri ifade edilmektedir.

Gazetede, Mehmet Barlas imzalı köşe yazısında Ecevit'in İsrail'i kınarken samimi olmadığı, samimi olsaydı yapılması gerekeni yapacağı ifade edilmektedir.

5 Nisan tarihinde yayınlanan '100 yıldır, "istikbali parlak ülke" olmak..' (5 Nisan 2002) başlıklı yazı doğrudan İsrail-Filistin çatışması ve Türkiye'nin duruşu ile ilgili olmamakla birlikte Türkiye'nin İsrail'e göstermesi gereken tepkileri aktardığı için çözümlemeye dahil edilmiştir. Yazıya 'Ecevit, İsrail'i gerçekten kınıyor mu?' sorusuyla başlanarak dikkat çekilmiş. İsrail'e verilmiş ihalenin iptali de yazara göre (gazeteye göre) gösterilmesi gereken tepkilerden biri. Mehmet Barlas, yazısında yapılması gerekenleri sıralamakta, İsrail'i protesto etmekten başka şeyler de yapılabileceğini vurgulamaktadır:

'Belli ki çözüm veya işgalin sona erdirilmesi, yüzde 50 İsrail'in Şaron'una, yüzde 50 de, ABD'nin Bush'una bağlı.

O zaman yapılacak şey belli..

Şu anda Şaron'a, Avrupa Birliği bile vız geliyor.. İsrail, Ramallah'ta Arafat'la görüşmek isteyen Avrupa Birliği temsilcilerine "olmaz.. İzin yok" dedi..

Bu durumda, Ecevit'in falan, İsrail'e dönük, "Ayıptır.. Böyle şey yapmayın" içerikli açıklamalar yapması, adrese ulaşmayacak mektup yazmaktan farksız..

Galiba doğru olan Ecevit'in atlayıp, Washington'a gitmesidir.

Gerçekten Filistin'de bir haksızlığın, bir tecavüzün sergilendiğini düşünüyorsa, ailece dost olduğu Bush'u görmeli ve anlatmalıdır..

-Siz Filistin'deki Şaron İsrail'ini desteklediğiniz sürece, biz sizinle Afganistan'da da, Irak'ta da işbirliği yapamayız.. İncirlik Üssü'nü, Filistin Barışı'na kadar kapatabiliriz, demelidir..

Ne dersiniz?

Karaoğlan Ecevit, bunu yapar mı?

Bu arada, tank ihalesini iptal eder mi?'

Yeni Şafak gazetesi, Filistin'e desteğini sık sık dile getirmektedir. Farklı konuları işleyen köşe yazıları ve haberlerde alt başlıklarla konuya değinilmektedir.

5 Nisan tarihinde yayınlanan 'Amerikan bayraklarına son vermenin zamanıdır' (5 Nisan 2002) başlıklı köşe yazısında Kamuoyuna Filistin için yapılacak şeylerin neler olduğu anlatılmaktadır:

'Şaron'dan hesap sorun.

Filistin'deki İsrail zulmüne üzülmekten öte yapabilecekleriniz var.

İnternet kullanıyorsanız, Şaron'a mahkeme yolunu açabilirsiniz.

İsrail Başbakanı Şaron'un Belçika'da yargılanmasına imza vererek katkıda bulunmak istiyorsanız, lütfen aşağıdaki adrese girip onay verin.

Belçika'da dava açmak için 1 milyon imza gerekiyor. Henüz 300 bin kadar toplanmış durumda.'

Cumhuriyet gazetesi, Yeni Şafak gazetesinin aksine İsrail'in Filistin'deki uygulamalarının sebebini İsrail'in varlık politikası olarak değil, Şaron hükümetinin politikası olarak görmektedir. Gazetede Türkiye'nin, hem Filistin, hem de İsrail ile diyalog kurabilen bir ülke olduğu ve barışın sağlanması için

yapabileceği şeylerin bulunduğu vurgulanmaktadır. Cumhuriyet gazetesinde, İsrail-Filistin barışının ABD'den geçtiği de öne çıkarılmaktadır.

Cumhuriyet gazetesinin, 13 Mayıs tarihinde yayınladığı 'DİSK, KESK, Türk-İş, Hak-İş ve TMMOB yöneticileri Tel Aviv'de, İsrail-Filistin barışına destek' (13 Mayıs 2002) başlıklı haberde, DİSK, KESK, Türk-İş, Hak-İş ve TMMOB yöneticilerinden oluşan bir heyetin, barışa katkıda bulunmak amacıyla İsrail ve Filistin'de görüşmelerde bulunmak üzere Tel Aviv'e gittiği aktarılmaktadır.

Aynı haber, Yeni Şafak gazetesinde de yer almaktadır. Yeni Şafak gazetesinde, heyetin İsrail dönüşünde Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu ile yapılan röportaja yer verilmektedir. Salim Uslu, Yahudilerin Filistinlilere yaptığı kötü muameleleri ayrıntılarla anlatmakta ve Arapların, söylenildiğinin aksine, Birinci Dünya Savaşında Türkleri arkadan vurmadığının altını çizerek, Filistinlilerin yanında durulması gerektiğini ifade etmektedir.

Cumhuriyet gazetesinde ise aynı ziyaret nötr olarak aktarılmakta, haberin başlığından da anlaşılacağı üzere iki tarafa eşit yaklaşılması gerektiğini vurgulamaktadır. Yeni Şafak gazetesinde, Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu'nun Filistin yanlısı görüşleri verilirken, Cumhuriyet gazetesinde DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi'nin iki tarafa eşit yaklaşımı savunan görüşlerine yer verilmektedir:

'DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi, uzun yıllar devam eden Filistin sorununun son dönemde boyutları gittikçe artan bir şiddet dalgasına dönüştüğünü, binlerce insanın hayatına mal olduğunu vurguladı.

DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi, KESK Genel Başkanı Sami Evren, Hak-İş Genel Başkanı Salim Uslu, TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Kaya Güvenç ve Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri Salih Kılıç 'tan oluşan heyet, İsrail'e hareketlerinden önce Atatürk Havalimanı'nda basın toplantısı düzenledi. DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi, Filistin'de açlık ve sefaletin giderek tırmandığını belirterek "İsrail'de de işsizlik hızla artmakta ve muhtemel bir ekonomik kriz emekçileri tehdit etmektedir" dedi. Çelebi, bölgede diyalog ve barış sürecinin

tekrar başlatılmasına katkıda bulunmayı toplumsal sorumluluk sayarak bölgeye bir ziyaret gerçekleştireceklerini söyledi. Çelebi, "Diyalog ve barışa katkı sağlamak için iki tarafın, öncelikle sendikal örgütlerin Türkiye'de bir araya gelmesinden memnurluk duyacağız. Umarız bu önerimiz kabul görür ve böyle bir sivil forum, kalıcı barışın kapısını açacak bir diyaloga da öncülük eder" diye konuştu. Çelebi, Filistin sorununun çözümünün, BM kararları doğrultusunda, İsrail işgalinin sona ermesi ve geri çekilmesi, egemen Filistin devletinin varlığının kabul edilmesi ve hızlı bir ekonomik-sosyal kalkınmanın başlatılmasından geçtiğine inandıklarını vurgulayarak "Sivillere, kadınlara, çocuklara yönelik kör şiddetin de barış sürecini dinamitlediğini düşünüyoruz" dedi.

KESK Genel Başkanı Evren de ziyaretlerinin Filistin halkının uğradığı haksızlığa bir tepki olduğunu ifade etti.

Heyet, İsrail'de çeşitli sendika ve meslek odaları temsilcileriyle bir araya gelecek ve 14 Mayıs Salı günü de İsrail Dışişleri Bakanı Şimon Peres ile görüşecek. Aynı gün Nablus'a geçecek olan heyet, Filistin'in sivil toplum örgütleriyle bir araya gelecek. Cenin Mülteci Kampı'nı ziyaret ettikten sonra 15 Mayıs Çarşamba günü Ramallah'da Filistin Devlet Başkanı Yaser Arafat tarafından da kabul edilecek ve 16 Mayıs Perşembe günü Türkiye'ye dönecek.'

Cumhuriyet gazetesinde 18 Eylül tarihinde, Oral Çalışlar imzasıyla yayınlanan 'Türkiye'nin Durumu' (18 Eylül 2002) başlıklı köşe yazısı, Türkiye'nin İsrail-Filistin çatışmasında yapması gerekenlere değinmektedir. Ancak Cumhuriyet gazetesinde Türkiye'nin yapması gerekenler İsrail'e verilmiş olan ihalelerin iptali veya İsrail'le ilişkilerin kesilmesi değildir. Türkiye'nin yapması gereken 'yakın müttefiki' İsrail ve ABD'yi uyguladıkları (sürdürdükleri anti-terör) politikaların muhtemel sonuçlarına karşı uyaraktır:

'Türkiye'nin yapması gereken bir önemli uyarı da yakın müttefiki İsrail'e olmalıdır. Ariel Şaron 'un yönetime gelmesinden bu yana bölgedeki gerilim daha da arttı. Şaron, İsrail'i bir devlet gibi değil, bir terör örgütü gibi yönlendiriyor. Hamas'ın yaptıklarına, Filistin halkının üzerine bomba yağdırarak cevap veriyor.

Türkiye'nin bu bölgedeki yumuşama için yapabileceği en önemli şey İsrail konusunda Batı'yı uyarmaktır.'

Cumhuriyet gazetesinde İsrail-Filistin çatışmasıyla ilgili verilen haberlerde İsrail karşıtı keskin söylemlere rastlanmamaktadır. İsrail'le ilgili olumsuz haberler kısa ve olanı aktarma şeklinde verilmektedir.

Gazetede 2 Nisan tarihinde yayınlanan 'Cem: İşgal çağdışı' (2 Nisan2002) başlıklı haber savımızı doğrulamaktadır. Haber, Dışişleri bakanı İsmail Cem'in açıklamasından oluşmaktadır. Haberde İsrail'le ilgili olumsuz keskin ifadeler yoktur. Haberin başlığı kapalı bir başlıktır. İşgal edenin kim olduğu haberin içeriği okunduktan sonra anlaşılmaktadır. İsrail aktif ajan olarak sunulmamaktadır. Haberde, Filistin'de yaşananlar Yeni Şafak gazetesinde olduğu gibi 'vahşet', 'soykırım', 'kana susamışlık' gibi ifadelerle aktarılmamakta, 'Filistin halkına uygulanan şiddet (uygulayan belli değil)', 'saygısızlık', 'insan hakları ihlali' gibi ılımlı ifadelerle aktarılmaktadır. Yine, İsrail'in uygulamalarının İsrail hükümetini bağladığı, devlet politikası olmadığı vurgulanmaktadır:

'Başbakan Bülent Ecevit, Filistin halkına uygulanan şiddetin insan haklarıyla bağdaşmadığını ve Arafat'ın "tutsak" durumuna geldiğini söyledi. Dışişleri Bakanı İsmail Cem, "İsrail hükümetinin yaptığı muameleyi kabul etmiyor ve şiddetle kınıyoruz. Bir devlet başkanına ve onun temsil ettiği millete karşı böyle bir saygısızlığı yapmaya kimsenin hakkı yoktur" açıklamasını yaptı.'

Haberin bu şekilde aktarılmasını, Cumhuriyet gazetesinin İsrail'le ilişkileri desteklediğini, İsrail-Filistin çatışmasında da iki tarafa eşit yaklaşılması gerektiğini savunduğunun ispatı olarak görebiliriz.

Cumhuriyet gazetesi, dünyada devletler arası ittifakların olduğunu, Türkiye'nin de -diğer devletlerin olduğu gibi- bu ittifaklardan birine dahil olmak mecburiyeti bulunduğunu vurgulayarak bu ittifakın içinde İsrail'in de yer aldığını ifade etmektedir. Dolayısıyla İsrail'le ilişkilerin bir zorunluluk olduğu, bu nedenle Türkiye'nin İsrail-Filistin çatışmasında bir tarafı desteklemekten ziyade arabuluculuk yapması gerektiğinin altı çizilmektedir.

Gazetede 10 Ağustos tarihinde yayınlanan 'Dünya Komşusu Türkiye!' (10 Ağustos 2002) başlıklı köşe yazısında devletlerarası ittifaklar ve bu ittifaklarda Türkiye'nin yeri ele alınmaktadır. Mustafa Balbay imzalı köşe yazısında Türkiye'nin komşularında yaşanan gelişmeler, oluşan ittifaklar aktarılmaktadır:

'Doğu komşumuz İran devrim ihracını bırakmış görünse de Humeyni ruhunu kolayca terk etmeyecek. Türkiye-İsrail-Azerbaycan hattına karşı, İran-Ermenistan-Rusya hattı dillendiriliyor...'

Yazıda ayrıca, Türkiye'nin İsrail-Filistin çatışmasındaki konumuna da değinilmektedir:

'İsrail'le kurduğumuz stratejik ilişki tüm Arap dünyasında dikkatle izleniyor. Türkiye bölgede hem İsrail'in hem Filistin'in diyalog kurabildiği tek ülke durumunda.'

Bu ifadeler yazarın, dolayısıyla gazetenin, çatışmada iki tarafa eşit mesafede durulması gerektiğini savunduğunu göstermektedir.

Cumhuriyet gazetesinde, Ecevit'in 'soykırım' açıklaması ve bu açıklamadan dönüşü de köşe yazılarında sıklıkla işlenmektedir. Ancak, Cumhuriyet gazetesi Ecevit'in soykırım açıklamasını yaparken söylediği diğer sözleri öne çıkarmaktadır. Gazetede 10 Nisan tarihinde yayınlanan 'Ecevit Bir Şey Daha Söyledi' (10 Nisan 2002) başlıklı köşe yazısında Ecevit'in Filistin devleti ve bu devletin kurulmasına karşı Arapların tepkileri ile ilgili söylediği sözler aktarılmaktadır. Haber kaynak kişinin sözlerinden oluşmuş, uzun ve ayrıntılı bir haber.

Yazıda, Ecevit'in "İsrail Filistin'de soykırım uyguluyor" sözünün siyasal ve hukuksal olarak yanlış olduğu vurgulanmakta, Ecevit'in bu ifadeyle Arap liderlerin bile önüne geçtiği belirtilmektedir:

Arap liderleri bile sollayıp "İsrail Filistin'de soykırım uyguluyor" demek, hukuksal açıdan da siyasal açıdan da yanlıştı. Zaten Başbakan da bu yanlışının farkına vardı ve gece yarısı yaptığı bir açıklama ile "Onu demek istemedim" diye düzeltilti.

Uluslararası hukuk hocaları da İsrail'in Filistin'de yaptıklarının "soykırım" olarak nitelenemeyeceğini vurguladılar.'

Ecevit'in Filistin devleti ve Arapların Filistin devleti konusundaki tepkileri konusundaki sözleri ayrıntılı olarak aktarılmakta ve Türkiye'nin tepkilerinde ölçülü olması gerektiğinin altı çizilmektedir:

'Ecevit, bazı Arap unsurlarının Filistin yanlısı görünmekle birlikte aslında bir Filistin devleti istemediklerini vurguluyor, şöyle devam ediyordu:

"Çünkü başka ülkelerden desteklenen radikal unsurlar dışındaki özbeöz Filistin halkı, demokrasiye, çağdaşlığa ve laikliğe çok yatkındır. Arap âlemindeki bazı çağdışı unsurlar ise bağımsızlığa ve huzura kavuşmuş bir Filistin halkının kendi halklarına örnek olmasından korkmaktadırlar. İsrail yönetimi bu gerçeği algılasa, radikal Arap unsurlarının oyununu bir günde bozabilir."

Filistin için ağıt yakanların Filistin'in sadece İsrail zulmünden değil, dindaş diktatörlerin pençesinden kurtulması için de destek vermelerinin gerektiği vurgulanmaktadır:

'Buradadır da, söylemek cesaret ister. "Ah Filistin vah Filistin" diye ağıtlar yakıp İsrail'i protesto edenlerin yanıtlaması gereken ilk soru şu:

"Hangi Filistin?"

Çağdışı Arap rejimlerinin varlıklarını sürdürmek için acımasızca kullandıkları Filistin mi? Gözünü kan bürümüş Hamas'ın Filistin'i mi? İslami Cihad'ın Filistin'i mi? Hizbullah'ın Filistin'i mi? İntihar eylemcilerinin ailelerine 25 bin dolar para veren Saddam Hüseyin'in Filistin'i mi? Bekaa Vadisi'ni terörist tarlasına çeviren Suriye'nin Filistin'i mi? Usame'leri yetiştiren Suudi Arabistan'ın Filistin'i mi? Verdiği paraların terör örgütlerine gittiğini bile bile milyarlarca doları bölgeye akıtan Avrupa Birliği'nin Filistin'i mi?

Yoksa Ortadoğu'nun göbeğinde çağdaş, demokratik, laik bir Filistin mi?

Oysa bilmezler ki, İsrail'in katliamlarına göz yumanlar, hatta bu katliamlara davetiye çıkaranlar, Filistin'in bir terör yumağı halinde sürekli sorun olarak kalmasından çıkar umanlardır. 2000 yılında antlaşmaya ramak kalmışken

"ikinci intifada" yı kimlerin neden başlattığı, Hamas ve İslami Cihad'ı kimlerin neden cepheye sürdüğü sorusunun yanıtı da henüz verilmemiştir.

Filistin'i gerçekten sevenler, onun sadece İsrail zulmünden değil, dindaş diktatörlerin pençesinden kurtulması için de destek verirler.'

Cumhuriyet gazetesinde İsrail-Filistin barışını isteyen Yahudiler de gündeme getirilmekte, böylece Türk kamuoyunun İsrail'i savaşı isteyen taraf olarak görmesi engellenmeye çalışılmaktadır.

Cumhuriyet gazetesinde 5 Nisan tarihinde yayınlanan 'Her Yer İsrail, Hepimiz Yahudiyiz...' (5 Nisan 2002) başlıklı haberde İsrail'de barış taraftarı olan Yahudiler ve mücadeleleri aktarılmakta, barış çabalarından övgüyle söz edilmektedir. Sayıları az olmasına rağmen mücadeleden yılmadıkları aktararak İsrail ve Yahudilere karşı olumlu duygular yaratılmaya çalışılmaktadır. Aydın Engin imzalı köşe yazısında, Yahudilerin barış mücadelesinin diğer insanların kendilerini Yahudi gibi hissetmesine neden olduğu da aktararak barışı isteyen insanlarla İsrail'deki barış taraftarı Yahudiler arasında özdeşim kurularak İsrailliler olumlanmaktadır:

'Orada, kan ırmaklarının aktığı Filistin ve İsrail topraklarında bize "Ben de bir Yahudiyim" dedirtecek kadınlar ve erkekler var.

Kimi yaşlı, Nazilerin toplama kamplarını anımsayacak kadar yaşlı Yahudiler.

Kimi gencecik. Ninelerinden ve dedelerinden dinleyip öğrendiklerini şimdi bir yaşam gerçeğine dönüştüren, düşüncesiyle yaşamını uyumlu kılmanın sınavlarından geçen gencecik Yahudiler.

Çoğunun adını bile bilmiyoruz. İnternet yoluyla kimilerimizin ekranlarına düşen yazıları, bir gazetecinin aracılığıyla posta kutumuza inen mektupları, cızırtılı bir telefon aygıtından bize kadar ulaşan sesleri yüreğimizi kabartıyor ve kanatıyor.

Orada, militarizmin azdığı ve doğasına uygun bir hunharlıkla Filistin halkına karşı saldırıya geçtiği topraklarda, ırkçılığın, dinsel fanatizmin, iğrenç bir milliyetçiliğin kol gezdiği topraklarda, Yahudi olup barışı savunmanın yalnız

bilinç değil yürek de istediği koşullarda geri adım atmadan sesini yükselten ve akrabalıkları 3 bin yaşındaki Tevrat'ın sayfalarına yansıyan amcaoğullarının, "Vaat edilmiş topraklar" daki Arapların ve İsrailoğullarının yan yana, iç içe yaşama haklarını dile getiren Yahudiler 'den söz ediyorum.

İsrail'deki barışçılardan söz ediyorum. '...

Cumhuriyet gazetesinde İsrail-Filistin çatışmasının Antisemitizm'i canlandırmaması gerektiği vurgulanarak İsrail'e gösterilecek tepkilerin aşırıya kaçmaması konusunda uyarılar yapılmaktadır. Antisemitizm konusu köşe yazılarında sık sık dile getirilerek yanlış bir düşünce olduğu vurgulanmaktadır.

Gazete, İsrail-Filistin çatışmasında Türkiye'nin Filistin'in yanında durmasını savunan görüşleri bireysel görüşler olarak, turnak içinde vermekte, metnin sesine dönüştürmemektedir.

Gazetede 3 Nisan tarihinde yayınlanan 'Siyasi partiler, İsrail'in işgale şartsız olarak son vermesini istediler 'Meclis'ten tepki yağdı' (3 Nisan 2002) başlıklı haber savımızı desteklemektedir. Haberde Meclisin, İsrail'in Filistin'i işgaline tepki gösterdiği aktarılmaktadır. Ancak haberin tamamı okunduğunda Filistin'in desteklenmesini değil, iki tarafa eşit mesafede durulması gerektiğini savunduğu görülmüştür. İsrail'e sert tepki verilmesini isteyen partilerin MHP, SP ve AKP gibi uç görüşleri savunan partiler olduğu öne çıkarılarak İsrail'e karşı dile getirilen sert tepkiler bireyselleştirilmektedir:

'MHP lideri Bahçeli, partisinin grup toplantısında, Filistin'de yaşanan dramın her türlü insaf ve insanlık sınırını aştığını söyledi. Bahçeli, "Barışı kuracak adil bir çözüm için atılacak ilk adım, İsrail yönetiminin uluslararası hukuka uygun davranması ve Filistin halkının hukukunu ihlal eden eylemlerinden şartsız vazgeçerek işgale son vermesidir" dedi. SP Genel Başkanı Recai Kutan da Tel Aviv Büyükelçisi'nin geri çekilmesini istedi. Kutan, Filistinlilere canlı bomba olmaktan başka seçenek bırakılmadığını söyledi.'

Haberde, Dışişleri Bakanı İsmail Cem ve ANAP grubu adına konuşan Kamran İnan'ın sert tepkiden yana olmayan görüşleri öne çıkarılarak desteklenmektedir. Ayrıca Kamran İnan'ın konuşması sırasında AKP ve SP'lilerin

sıra kapaklarına vurarak tepki göstermelerine ve SP sıralarından İnan'a, "Burada Yahudi savunması yapıyorsun" şeklinde laf atılmasına haberde yer verilerek İsrail karşıtı görüşler olumsuzlanmakta ve İsrail'in yanında yer alınması gerektiği savunulmaktadır:

'Gelişmeler hakkında Meclis'e bilgi veren Cem, Filistin barış sürecinde önemli yeri olan Oslo ve Madrid anlaşmaları göz ardı edilmeden, bölge ülkelerinin katılımıyla yeni bir konferans toplanabileceğini dile getirerek, "Önce şiddet sona ersin, sonra görüşmeler başlasın yönündeki yaklaşımın doğru olmadığını söylüyoruz. Bunların ikisinin de bir arada yürütülmesi gerekir" diye konuştu. ABD'nin her zaman bölgede öncü rol üstlendiğini anımsatan Cem, bu durumun sürmesini istedi. Cem şöyle konuştu: "Bu sorumluluğu her zaman Amerikan tarafına hatırlattık. ABD'nin bölgedeki iki tarafa eşit uzaklıkta durmak ya da eşit yakınlıkta olmak suretiyle olumlu bir işlev taşıyacağını altını çizdik. ABD'nin İsrail- Filistin meselesinde yaşanmakta olan büyük acılara, iki milletin intihar sürecine son verilmesi amacıyla mutlaka harekete geçmesi gerektiği düşüncesindeyiz."

ANAP grubu adına konuşan Kamran İnan, diplomatik ilişkilerde soğukkanlı davranılması gerektiğini söyledi. Arap ülkelerinin kendi aralarında birlik sağlayamadıklarına dikkat çeken İnan, "Türk ırkı ile Yahudi ırkı hiçbir zaman karşı karşıya gelmemiştir. Ermeni soykırımı tasarısının ABD Kongresi'nden geçmesini Yahudi lobisi önledi. Bugünkü zulmü kınarken, masum insanların ölmesi korunacak bir durum değildir. Kan üzerine politika yapılmaz" diye konuştu. İnan'ın konuşmasına AKP ve SP'liler sıra kapaklarına vurarak tepki gösterdi. SP sıralarından İnan'a, "Burada Yahudi savunması yapıyorsun" şeklinde laf atıldı.'

Cumhuriyet gazetesinde Türkiye'nin İsrail'in yanında yer alması gerektiğini savunanların eleştirildiği, çıkarıcılıkla suçlandığı yazılar da yer almaktadır.

Gazetede 10 Nisan tarihinde yayınlanan 'Derler ki...' (10 Nisan 2002) başlıklı yazı savımıza uygun düşmektedir. Güray Öz imzalı köşe yazısında

İsrail'i destekleyenlerin, ABD Filistin'i desteklemeye başladığında hemen Filistin'in yanında yer alacakları belirtilmektedir. Bugün Filistin'le ilgili olarak "Filistin halkıyla dayanışmaya gerek yoktur, yanlıştır, anlamsızdır. Nasıl bir halk ki bu? Köktendinci, şeriatçı. Hem nerden çıkıyor bu intihar komandoları; bu 'halkın' içinden değil mi' gibi sözler sarf edenlerin gelişmeleri bütün boyutları ile göremedikleri vurgulanarak eleştirilmektedir. Bu eleştirilerin yazıda yer almasını Filistin'e destek olarak görmek mümkündür:

"Filistin halkıyla dayanışmaya gerek yoktur, yanlıştır, anlamsızdır. Nasıl bir halk ki bu? Köktendinci, şeriatçı. Hem nerden çıkıyor bu intihar komandoları; bu 'halkın' içinden değil mi?" Anlı şanlı yazarlardır bunları söyleyenler. Kimi zaman aralarına analitik düşünmekte zorluk çeken "iyi niyetliler" de karışabilir. Ama hepsi mazhumu da, zalimi de bilirler. Tezleri gecenin karanlığı gibidir. Çoğu zaman utanmazcadır. Gelişmeleri bütün boyutlarıyla görmek, sapla samanı birbirinden ayırmak yerine karıştırmayı severler. Çünkü bu karmaşanın içinde daha iyi söylerler söylemek istediklerini; hırslarını, kinlerini ve oportünizmlerini daha iyi pazarlarlar karanlık kargaşanın içinde.'

Yazıda, bugün İsrail'i savunanların, yarın ABD bu ülkeden desteğini çekip Filistin'i desteklemeye başlayınca, hemen Filistin'in safına geçecekleri vurgulanmaktadır. Arapların, Türkiye'yi desteklemediklerini savunanların bilgisiz olduklarının belirtilmesi, tezlerinin gecenin karanlığı gibi karanlık olduğunun ifade edilmesi Filistin'e destek olarak görülebilir:

'Derler ki... "Bu Filistin halkı, bu Araplar Türkiye'yi hiç desteklemedi ki, bizi sevmedi bu 'halk' ; KKTC'yi bile tanımadılar." Tarih bilgileri Bandung Konferansı'na kadar uzanmaz. Onlar sürekli ve bilinçli bir şekilde çağdaş uygarlıkla Batı'yı, modernleşme ile NATO'yu sürekli birbirine karıştırırlar. İlericilikleri, Tanzimat'tan öteye gitmez. Sosyalistlikleri, hızla yenedünya düzeni savunuculuğuna dönüşmüştür. "Ermeni tasarısını ABD'de Yahudi lobisi engellemedi mi" diye sorarlar. "Çölü yeşerten İsrail" e hayranlıkları da sinikçedir. Umurlarında değildir aslında İsrail halkının inadı ve geleceği. Onları şimdi sevindiren Filistin halkının geleceksizliğidir. ABD, Irak'a saldırısa

mutluluktan ağızları kulaklarına varacak, tıpkı Afganistan'da halkın tepesine yağın bombaları seyrettikleri gibi seyredeceklerdir savaşı. Her Afganı nasıl Taleban diye görmüş ve göstermişlerse, aynı şekilde her Filistinli de onlar için bir intihar komandosudur. Onlar insanların kendi canlarından neden ve nasıl vazgeçebildikleri ile de ilgilenmezler. Bir ömür boyu, kimi zaman kısacık sürmüş bir ömür boyu savaş içinde yaşamının ne demek olduğu da asla onları ilgilendirmez. Kazara Filistin "devleti" sınırlarını muhkemleştirse, olacak şey değil ya, ABD'yi arkasına alsa ve İsrail'i işgal etse, inanın o Filistin'i desteklemekte bir an bile tereddüt etmezler.'

Yazıda Filistin'i destekleyen ifadeler olmakla birlikte, Türkiye'nin İsrail-Filistin çatışmasında Filistin'in yanında yer almasını desteklediğine ilişkin bulgu elde edilmemiştir:

'Derler ki, "İsrail'in milliyetçiliği, güvenli bir ülke arayan bir halkın milliyetçiliğidir" . Böylece bu milliyetçilik kutsandıktan, temize çıkarıldıktan sonra, kendi ülkesinde güç bela üç kasabalık bir otonom devlet kurmuş Filistin halkının karalanmasına gelir sıra: "Teröristtir, bu halka neresinden bakılırsa bakılsın. Yaser Arafat da öyledir; ama Şaron ... Çok rica ederler, her kim ki Şaron'a 'kasap' diyor, onun maksadı Şaron'un kasaplığı değil, Yahudiliğidir." Şaron'un köktenciligi de, hangi politikaların takipçisi olduğu da onların derdi değildir. Onların derdi, şimdi Ortadoğu'da kazananların safında olmaktır.

Derler ki, "Filistinli mültecilerin Filistin'e dönüşünü savunmak İsrail devletinin sonu olur" . Hem "niye" sorusuna yanıt vermez bu değerli fikir sahipleri hem de İsrail'in nasıl kurulduğunu hatırlamak istemezler. İkinci Dünya Savaşı sonrasında uygun koşullarında kurulan İsrail devletinin belkemiği, ağırlıklı olarak "vaat edilmiş ülke" ye dönen "mülteci" Yahudilerdir. Filistinli mültecilerin sayılarının artmasını ve Filistin'e dönmek istemelerini anlamaya ve tartışmaya bile yanaşmazlar. "50 yıllık mültecilik mi olur?" diye dalgalarını geçerler. 1980'de Almanya'ya, Fransa'ya, İngiltere'ye sığınan bizim siyasi mültecilerin 20

yıldır, ekonomik mültecilerin 40 yıldır bu ülkelerde yaşadıklarını ve mülteciliğin geçici bir hal olmadığını öyle hızla unuturlar ki şaşır kalırsınız.'

Cumhuriyet gazetesinin, İsrail-Filistin çatışmasında sorunun Şaron hükümetinin politikalarından kaynaklandığını vurguladığını daha önce de ifade etmiştik. Gazete bu görüşünü daha çok köşe yazılarıyla açıklamaktadır. Gazete yazarlarının yazdığı yazıların yanı sıra akademisyenlerin bu konudaki görüşlerinden de yararlanılmaktadır. Gazetede İsrail-Filistin çatışması ile ilgili haberler ve köşe yazıları ayrıntılı olarak, sansasyonel başlıklarla verilmektedir.

Cumhuriyet gazetesinde 3 Nisan tarihinde yayınlanan 'Şaron silah zoruyla 'çözüm' dayatıyor' (3 Nisan 2002) tarihinde yayınlanan yazıda ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Meliha Altunışık'ın Ortadoğu'daki gelişmelerle ilgili görüşleri aktarılmaktadır.

Yazıda, çatışmadan Şaron hükümeti sorumlu tutulmakta, olaylar İsrail'in devlet politikası olarak görülmemektedir:

'ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Meliha Altunışık, İsrail Başbakanı Ariel Şaron'un barışı çıkmaza soktuğunu söyledi. Altunışık, "Şaron, iktidara geldiğinden beri, gerçek anlamda bir Filistin devletinin kurulmasını istemediğini gösterdi. Camp David'de anlaşılanların çok gerisinde öneriler getirdi. Şimdi kendi çözüm anlayışını silah zoruyla kabul ettirmeyi amaçlıyor" diye konuştu.'

Yazının başlığından da anlaşıldığına göre, İsrail-Filistin çatışmasının Şaron'un politikaları yüzünden çıktığı öne çıkarılmaktadır.

Ariel Şaron'un intihar saldırılarını şiddet politikalarına mazeret olarak gösterdiği ifade edilmekte, İsrail'in saldırılarını terörizme karşı mücadele olarak göstermesi nedeniyle de ABD'den tepki görmediği vurgulanmaktadır. Yazar, Şaron'un politikalarının barışı getirmeyeceğini savunarak Şaron'u eleştirmektedir. Ancak yazıda Türkiye'nin İsrail-Filistin çatışmasında Filistin'i desteklemesi gerektiği yönünde bir bulguya rastlanmadığı söylenebilir. Yazıda vurgulanan Türkiye'nin İsrail'i uyarması ve İsrail'e ihale verilirken daha dikkatli olunmasıdır.

Yazar burada ihalenin iptalinden veya İsrail’le ilişkilerin kesilmesinden söz etmemektedir. Ancak ihale zamanının yanlış olduğunu düşünmektedir:

‘Türkiye neler yapabilir?’

İsrail’i uyardı ancak diğer yandan aynı dönemde M-60 tank ihalesi İsrail’e verildi. Biraz daha dikkatli davranılabilirdi diye düşünüyorum. Çünkü bu gibi konular dış politikada devletlerin siyasi olarak kullanabilecekleri araçlardır.’

Cumhuriyet gazetesinde, Türkiye’nin ‘denge politikası’ izlediği sık sık dile getirilerek İsrail ve Filistin’e eşit mesafede durduğu öne çıkarılmaktadır. İsraili ve Filistinli yetkililerle görüşmelerin yapıldığı vurgulanarak Türkiye’nin iki tarafla da diyalog halinde olduğu ifade edilmektedir.

Haberlerde, İsrail’e yapılan çağrılarda yumuşak bir dil kullanılmakta, sert ifadelerden kaçınılmaktadır. İsrail’e yapılan çağrının hemen ardından Filistinlilere yapılan ‘intihar saldırılarını durdurun’ çağrıları gelmekte, iki tarafın da barış için yapması gereken şeylerin olduğu belirtilmektedir.

Cumhuriyet gazetesinde Türkiye’nin iki tarafa eşit mesafede durması gerektiğinin vurgulandığına bir örnek de gazetede 8 Ağustos tarihinde yayınlanan ‘Türkiye’ye göre derin uçurumu kapatmanın tek yolu ‘Mitchell Raporu’ Ankara yakınlaştırmaya çalışacak’ (8 Ağustos 2002) başlıklı haber sayılabilir. Haberde, Türkiye’nin, İsrail Başbakanı Ariel Şaron ‘un bugünkü ziyaretinde İsrail ile Filistin’i “Mitchell Raporu” üzerinde yakınlaştırmaya çalışacağı aktarılmaktadır:

‘Türkiye, İsrail Başbakanı Ariel Şaron’un bugünkü ziyaretinde İsrail ile Filistin’i “Mitchell Raporu” üzerinde yakınlaştırmaya çalışacak.

Ankara, tarafların kabul ettiği ancak yorum ve uygulama konusunda anlaşamadığı Mitchell Raporu’nu, barış sürecini rayına oturtmaya dönük uygulanabilir “tek diplomatik çerçeve” olarak değerlendiriyor. Filistinliler ile gerçekleştirilen danışmaların ardından Şaron ile bugün yapılacak görüşmede taraflar arasında “algılama farklılıkları ve güven sorunu” aşılmaya çalışılacak.’

Haberde, gösteri yapan Filistinlilerin fotoğrafı kullanılmış. Fotoğrafın altında ‘Filistinlilerin gösterilerinde en büyük hedef Şaron’ ifadesinin yer alması

daha önce de belirtildiği gibi gazetenin Filistin'de yaşananların Şaron'un hatası olduğunu vurgulama çabasını göstermektedir.

Gazetede, İsrailli yetkililerin görüşleri, Filistinli yetkililerin görüşlerine kıyasla daha uzun ve ayrıntılı olarak aktarılmaktadır.

20 Ağustos tarihinde 'Telefonla aradı, Şaron'dan Ecevit'e söz' (20 Ağustos 2002) başlığıyla yayınlanan haber İsrail'in barış çabalarının öne çıkarıldığı haberlerden birisidir. Haberde, Şaron'un Ecevit'i arayıp Şark Evi'nin kapatılma nedenini açıkladığı ve "Gerginliği tırmandırmayacağım" sözü verdiği aktarılmaktadır:

'İsrail Başbakanı Ariel Şaron' un hafta sonunda Başbakan Bülent Ecevit' i telefonla arayarak Şark Evi'nin kapatılma nedenini açıkladığı ve "Gerginliği tırmandırmayacağım" sözü verdiği belirtildi. Jerusalem Post gazetesine göre Şaron, Ecevit ile yaptığı görüşmede, şu noktaları vurguladı:

"Şark Evi'nin kapatılması, Kudüs'te 15 kişinin öldüğü terör saldırısına misillemedir. Filistin lideri Yaser Arafat isteseydi bu saldırıyı önleyebilirdi. Gerginliği tırmandırmayacağım. Teröre karışmayan Filistin halkının yaşam koşullarını iyileştirmek için önlemler alıyorum, ancak İsrail'e yönelik terör saldırılarını engellemek için önlemler almayı da sürdüreceğim."

'Haberde İsrail tetikte; 2 Filistinli öldürüldü' alt başlığı kullanılarak haber ayrıntılandırılmış. İsrail aktif ajan olarak verilmemektedir. Filistinlileri İsrail'in öldürdüğü belirtilmemekte, İsrail saldırgan ve suçlu konuma konulmamaktadır. İsrail'in Filistinli intihar komandolarının yeni saldırı uyarıları karşısında tetikte olduğu vurgulanarak İsrail desteklenmektedir. Ayrıca, İsrail Dışişleri Bakanı Şimon Peres'in, Filistin lideri Yaser Arafat ile "yakın bir gelecekte" ateşkes konusunda görüşmeler yapmak niyetinde olduğu şeklindeki sözlerinin aktarılması da gazetenin İsrail'i olumladığını göstermektedir:

'İsrail, Filistinli intihar komandolarının yeni saldırı uyarıları karşısında tetikte bekliyor. Yarı otomatik silahlı askerlerin, intihar komandolarının saldırılarını düzenlemek için tercih ettiği Kudüs'teki otobüs terminali, alışveriş merkezi gibi yerlerde nöbet tuttukları kaydedildi.

...

İsrail Dışışleri Bakanı Şimon Peres, Filistin lideri Yaser Arafat ile "yakın bir gelecekte" ateşkes konusunda görüşmeler yapmak niyetinde olduğunu söyledi.'

Cumhuriyet gazetesinde, Türkiye'nin İsrail-Filistin çatışmasında 'denge' politikası izlediği, bu nedenle İsrail'le ilişkilerin kesilmesini isteyen İslam ülkeleriyle sorunlar yaşayabileceği vurgulanmaktadır. Gazetede Türkiye'nin 'denge' politikası izlediği sık sık tekrarlanarak öne çıkarılmaktadır.

Gazetede 25 Mayıs tarihinde yayınlanan 'İslam ülkelerinin İKÖ toplantısında İsrail'e sırt dönmeleri Türkiye'yi olumsuz etkileyecek; Ankara'nın Doha kaygısı' (25 Mayıs 2002) başlıklı haberde Türkiye'nin Katar'da yapılacak İKÖ toplantısında yalnız kalmaktan korktuğu aktarılmaktadır. Haberde, İKÖ üyelerinin İsrail'le ilişkilerin kesilmesine kadar gidebilecek sertlikte kararlar almasının beklendiği toplantıda, denge politikası izleyen Türkiye'nin İKÖ içindeki etkinliğinin arttığı belirtilerek, İsrail'in yanında yer alması durumunda yalnız kalmayacağı vurgulanmakta, İsrail ile olan ilişkiler desteklenmektedir:

'Tek başına kalan Türkiye'nin de İKÖ' de gelişen eğilimi durduramayacağı, durdurmak için gayret etmesi durumunda da örgüt içinde yalnız kalabileceği değerlendirmeleri yapıyor. Dışışleri Bakanlığı'ndan bir yetkili, Türkiye'nin İKÖ' deki ağırlığının arttığını, yalnız kalması olasılığının bulunmadığını, ancak bazı yaklaşımlarda farklılıklar yaşanacağını kaydetti. Türkiye, ABD'deki yeni yönetimin Ortadoğu barış sürecine ilgisini azaltması üzerine ortaya çıkan boşluğu doldurmaya talip olmuştu.

...

İslam ülkeleriyle ilişkilerini son yıllarda yeniden düzeltmeyi başaran, İKÖ' nün son toplantılarında bildirilerin kaleme alınmasında etkin rol üstlenen Türk diplomasisi, yarın Doha'da yapılacak İKÖ olağanüstü toplantısında yeni bir sınavdan geçecek.

Bu sınavın en önemli sorularından biri ilkesel olarak İsrail ile Filistin arasında dengeli kalmayı tercih eden Türkiye'nin, bölgedeki şiddetten sadece Tel

Aviv'i sorumlu tutan İslam ülkelerinin tepkileri karşısında takınacağı tavır olacak.'

Haberde, 'bölgedeki şiddetten sadece Tel Aviv'i sorumlu tutan İslam ülkeleri' ifadesinin kullanılması, gazetenin İsrail-Filistin çatışmasında Türkiye'nin iki ülkeye eşit mesafede, durması gerektiği şeklindeki düşüncesini ispatlamaktadır.

Cumhuriyet gazetesinde, Filistinli yetkililerin açıklamaları nötr olarak aktarılmaktadır. Kaynak kişi söylemleri tırnak içinde aktararak belirtilen görüşlerin bireysel görüşler olduğu belirtilmekte, metnin sesi halkın sesine dönüştürülmemektedir. Filistinli kaynak kişiler haberlerde aktif ajan olarak yer almaktadır. Oysa İsrail haberlerde aktif ajan olarak aktarılmamaktadır.

Cumhuriyet gazetesinde, 5 Haziran tarihinde yayınlanan 'Özel Temsilci Büyükelçi Faruk Loğoğlu, İsrail ve Filistinli yetkililerle görüşecek Türkiye de devreye girdi' (5 Haziran 2002) başlıklı haberde, topyekûn savaşa karşı Türkiye'nin de devreye girdiği ve Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı, Büyükelçi Faruk Loğoğlu 'nu özel temsilci olarak bölgeye gönderdiği aktarılmaktadır. Haberde, Loğoğlu'nun, İsrail ve Filistin yönetiminin en üst yetkilileriyle bir araya gelecek olmasının aktarılması ve Türk hükümetinin "şiddetin bir an önce durdurulması" mesajını ileteceğinin ifade edilmesi gazetenin iki tarafa eşit yaklaşımı savunduğunu göstermektedir:

'İsrail ve Filistin yönetiminin en üst yetkilileriyle bir araya gelecek olan Loğoğlu'nun, Türk hükümetinin "şiddetin bir an önce durdurulması" mesajını ileteceği kaydedildi. İsrail ve Filistin arasındaki şiddet olaylarının bölgeye yayılması olasılığından büyük kaygı duyan Türkiye, bu çerçevede Büyükelçi Loğoğlu ve Büyükelçi Türkekul Kurttekin'i bölgeye gönderdi. Bölgeye temsilci gönderme kararının, Tel Aviv'de yapılan intihar saldırısında 21 kişinin ölümü üzerine şiddetin iyice tırmanacağı kaygısıyla alındığı kaydedildi.

Loğoğlu ve Kurttekin'in önce Filistin'de Arafat ile daha sonra da İsrail'de Başbakan Ariel Şaron ve Dışişleri Bakanı Şimon Peres ile görüşeceği bildirildi.'

Gazetede 10 Nisan tarihinde yayınlanan ‘Dostluk için el ele’ (10 Nisan 2002) başlıklı haberde Türk ve Yunan dışişleri bakanları Cem ve Papandreou’nun, ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell ‘ın bölgeye ziyaretinin ardından Ortadoğu’da Arafat ve Peres ile bir araya gelecekleri aktarılmaktadır.

Haberde aralarındaki anlaşmazlıklar nedeniyle uzun yıllar boyunca sıcak çatışma riski yaşayan Türkiye ve Yunanistan’ın bölgesel barışa katkıda bulunmak için birlikte hareket edecekleri vurgulanmaktadır. Gazetede, Türkiye’nin hem AB adayı, hem İKÖ üyesi, hem de bölgeyle yüzyıllardır ilişkisi olması vurgulanarak barışa katkıları desteklenmektedir:

‘İki bakanın girişiminin hem süreçle ilgili başlatılan uluslararası çabalara bir katkı olacağı, hem de İsrail ve Filistin’e yararlı olacağı kaydediliyor. Türkiye’nin hem AB adayı hem İKÖ üyesi hem de bölgeyle yüzyıllardır ilişkisi olması, Yunanistan’ın da AB üyesi bir ülke olarak devreye girmesinin önemli olduğuna dikkat çekiliyor. Türkiye ve Yunanistan’ın yakınlaşma sürecini barış için kullanmalarının da olayın ayrı bir boyutu olduğu vurgulanıyor. Türkiye, taraflar arasındaki çatışmaların sona ermesi ve İsrail’in geri çekilmesi konusunda Powell’ın bölgeye yapacağı ziyaretten umutlu. İsrail’in geri çekilme sürecinin Powell’ın ziyaretiyle hız kazanacağını düşünen Türkiye, Madrid’de yapılacak konferansın da önemli bir adım olduğunu düşünüyor. Ancak konferansa İKÖ ve İsrail-Filistin taraflarının katılmaması bir eksiklik olarak görülüyor. Toplantı Powell’ın İsrail ziyaretinden önce AB, BM ve Rusya’nın katılımıyla gerçekleşecek.’

Cumhuriyet gazetesinde 6 Mayıs tarihinde yayınlanan ‘Mitchell Komisyonu Ortadoğu raporu İsrail’i kızdıracak’ (6 Mayıs 2002) başlıklı haberde, Ortadoğu’daki şiddet olaylarını araştırmak için oluşturulan komisyonun önceki akşam İsrail ve Filistin’e sunduğu taslak raporda, İsrail’i kızdıracak ifadelerin yer aldığı aktarılmaktadır. Haber, olanı aktardığı için nötr olarak değerlendirilmiştir. Komisyonun niçin ve ne zaman kurulduğu bilgisinin de yer aldığı haberde komisyonun aldığı kararlar yorumsuz olarak aktarılmaktadır:

'Ortadoğu'daki şiddet olaylarını araştırmak için oluşturulan komisyonun önceki akşam İsrail ve Filistin'e sunduğu taslak raporda, İsrail'i kızdıracak ifadeler yer alıyor.

Komisyon, eylülde patlak veren Filistin ayaklanmasının nedenlerini araştırmak üzere, Kuzey İrlanda barış anlaşmasının mimarı ABD'li eski senatör George Mitchell başkanlığında oluşturulmuştu. Komisyonda 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel de bulunuyor.

İngiliz Independent gazetesinin ele geçirdiği kopyaya göre, raporda İsrail'in Filistin topraklarında Yahudi yerleşimleri inşa etmesinin durdurulması ve İsrail ordusunun silahsız göstericilere karşı plastik mermi kullanmaması isteniyor.

Raporda, İsrail'in Filistin'e uyguladığı ablukanın kaldırılması ve Filistinlilerin evlerinin yıkılmaması isteniyor.'

Cumhuriyet gazetesi, Uluslararası Ortadoğu Araştırma Komisyonu üyelerinin çalışmaları ile ilgili haberleri olumlu olarak vermekte, Süleyman Demirel'in komisyonun üyesi olduğunu komisyonla ilgili her haberde vurgulamaktadır. Gazete, Komisyon'un İsrailli yetkililerle görüşmelerini ayrıntılı ve olumlu olarak aktarmakta, Filistinli yetkililerle görüşmeler haberlerde kısaca yer almaktadır.

Cumhuriyet gazetesinde, İsrail'in güvenlik içinde yaşama isteğinde haklı olduğu sık sık vurgulanmaktadır. Gazetede, İsrail-Filistin çatışması ile ilgili haberlerde eşit yaklaşımın altı önemle çizilmektedir.

25 Nisan tarihinde yayınlanan 'İsrail'e Türkiye'den 2 öneri 3 mesaj' (25 Nisan 2002) başlıklı haber savımızı desteklemektedir. Haberde Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in, Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Papandreu ile birlikte gittiği Ortadoğu'da taraflara, Türkiye'nin, bölgeye uluslararası barış gücü yerleştirilmesi ve tüm tarafların bir araya gelebileceği uluslararası konferansa ev sahipliği yapma önerilerini ileteceği ifade edilmektedir. Cem'in hem İsrail'den hem de Filistin'den isteklerinin aktarılması gazetenin bu konudaki tutumunu yansıtmaktadır:

'Filistin lideri Yaser Arafat'tan terör hareketlerinin önlenmesini isteyeceğini İsrail'den de Arafat'a hareket serbestisi tanınması ve işgal edilen topraklardan çekilmesini isteyeceğini anlatan Cem, "Barışı sağlamak hedefi iddialı olur bizimkisi barış süreci yolunun yeniden açılmasında ufak bir katkı olur" diye konuştu.'

Gazetede 5 Nisan tarihinde yayınlanan 'Ortadoğu'da çatışmaların sona erdirilmesine yönelik konferans İstanbul'da yapılıyor, Çözüm Türkiye'de aranacak'(5 Nisan 2002) başlıklı haber, Ortadoğu'da kalıcı ve kapsamlı bir barış sağlanmasına ilişkin uluslararası barış konferansının Türkiye'de yapılmasının öngörüldüğünü aktarmaktadır. Haberde, 'Ortadoğu'daki çatışmalar', 'Ortadoğu'da kalıcı ve kapsamlı barışın sağlanması', 'İsrail ve Filistin arasında uzlaşma sağlanması' gibi tek bir tarafı suçlamayı hedeflemeyen ifadeler kullanılmakta, gazetenin eşit uzaklık görüşü sürdürülmektedir. Haberde, Türkiye'nin hem Filistin, hem de İsrail ile iyi diyalogunun bulunduğu dikkat çekilmesi de gazetenin duruşunu yansıtmaktadır:

'Cem, taraflar arasında bir uzlaşmanın ilk yolunun başlamasının yararlı olacağını kaydetti. Cem, bu konuda hem İsrail hem de Filistin liderleriyle görüştüğünü anımsatarak "Ancak hiçbir zaman, 'Bu konferans Türkiye'de yapılmalı, Türkiye'de olmazsa olmaz' demedik. Yardımcı olabileceğimizi söyledik" dedi. Türkiye, İsrail ve Filistin'le iyi ilişkileri nedeniyle uzun süredir böyle bir toplantıya ev sahipliği yapmak niyetindeydi. Bu istem Başbakan Bülent Ecevit, Cem ve diğer yetkililerce çeşitli yollarla iletilmişti.

Cem Yunanistan Dışışleri Bakanı Yorgo Papandreu ile birlikte gittiği Ortadoğu'da Filistin lideri Yaser Arafat ve İsrail Başbakanı Ariel Şaron 'a konferansın gerekliliğini anlatmış ve Türkiye'nin bu konuda yardımcı olabileceği mesajını vermişti. Uluslararası konferans kararı, geçen perşembe ABD Dışışleri Bakanı Colin Powell , BM Genel Sekreteri Kofi Annan, İspanya'nın Dışışleri Bakanı Josep Pique, AB Dış Politika ve Savunma Yüksek Komiseri Javier Solana ve Rusya Dışışleri Bakanı İgor İvanov 'un katıldığı toplantıda alınmıştı.'

Cumhuriyet gazetesinde Türkiye'nin Filistinlilere yaptığı insani yardımlar başlı başına bir haber konusu olmamakta, başka bir haberin içinde alt başlık altında yer almaktadır.

Cumhuriyet gazetesinde 20 Nisan tarihinde yayınlanan 'İsrail, yıkılan evlerde onlarca kişinin yaşamını yitirdiğini, ama kıyım yapmadıklarını bildirdi: Öldürdük ama katletmedik' (20 Nisan 2002) başlıklı haber İsrail'in Cenin kampında yaptıkları ile ilgili. Haberde, Türkiye'nin kurtarma çalışmalarına katılacağı ve Kızılay'ın kampa yardım kamyonları göndereceğine kısaca değinilmektedir:

'Cenin kampına Kızılay da yardım kamyonları gönderecek. UNRWA, kurtarma çalışmalarına İsviçre, İngiltere, Fransa, ABD, İtalya ve Norveç ile birlikte Türkiye'nin de katılacağını bildirdi.

...

Bu arada, Filistin'e yardım götürecek Kızılay konvoyu yarın yola çıkacak. Etimesgut Merkez Depo ve Atölyeler Müdürlüğü'nde düzenlenecek törenle hareket edecek konvoyda, 12 ton un, 8 ton şeker, 8 ton pirinç 4 ton sıvı yağ, 4 ton makarna, 10 bin şişe su, bisküvi, ilaç ve sağlık malzemesi bulunuyor.'

Yine 28 Nisan tarihinde yayınlanan 'Halk, İsrail ordusunun tanklarına karşı kum torbalarıyla siperler yapıyor, Gazze Şaron'u bekliyor' (28 Nisan 2002) başlıklı haberde alt başlıkla Kızılay'ın götürdüğü yardımlardan bahsedilmektedir:

'Türk Kızılayı Cenin'e giremedi

Kızılay Genel Başkanlığı'nca Filistin'e gönderilen 4 TIR'dan oluşan yardım konvoyu, Cenin'e sokulmadı. Türk Kızılay konvoyu önce Ramallah'a gitti ve malzemelerin bir bölümünü dağıttı. Daha sonra Cenin'e geçmek isteyen Kızılay ekibine izin verilmedi. Ekip, malzemeleri, Filistin Tedarik Bakanlığı'na teslim etti.'

Haberde, Türk Kızılay'ını Cenin'e kimin sokmadığı, kimin Kızılay ekibine izin vermediği belirtilmemiş. Haberde edilgen eylemlerin kullanılması İsrail'in aktif ajan olarak haberde yer almasını ve suçlanmasını engellemiş.

Cumhuriyet gazetesinde 13 Nisan tarihinde yayınlanan 'İsrail, kampta 250'den fazla Filistinlinin öldüğünü ve cesetlerin topluca gömüleceğini bildirdi, Cenin'den dehşet öyküleri' (13 Nisan 2002) başlıklı haberde alt başlıkla Türkiye'nin intihar saldırılarını kınadığı aktarılmaktadır:

'Türkiye'den kınama

Dışişleri Bakanlığı, Ortadoğu'da yaşanan son intihar saldırılarını kınarken, eylemlerin, ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'in uluslararası camianın barış çabaları çerçevesinde bölgede bulunduğu dönemde yapılmasının, barış karşıtlarının emellerine hizmet ettiğinin açık göstergesi olduğuna dikkat çekti. Dışişleri Bakanlığı'ndan yapılan yazılı açıklamada, "İsrail halkı ve Hükümeti'ne başsağlığı diliyoruz" denildi.'

Haberde, Türkiye'nin, İsrail'in Cenin'de yaptıklarıyla ilgili İsrail'i kınadığını ifade eden bir bulgu elde edilmemiştir.

Cumhuriyet gazetesi, 30 Ağustos tarihinde yayınladığı 'Haaretz'e Konuştu, Ecevit: Türkiye'de görüşün' (30 Ağustos 2002) başlıklı haberde Ecevit'in İsrail'de yayınlanan Haaretz gazetesine yaptığı açıklama yer almaktadır. Ankara'nın tarafları bir araya getirmeye hazır olduğunu ifade ettiği açıklamada Ecevit'in, İsrail'in görüşmelere başlamak için tam bir ateşkes sağlanması talebinin gerçekçi olmadığını da söylediği ifade edilmektedir. Ecevit'in "Benim izlenimime göre, iki taraf da birbirine güvenmiyor, ancak Türkiye'ye güveniyor" şeklindeki sözlerine yer verilmesi Cumhuriyet gazetesinin Türkiye'nin barışı sağlama çabalarına desteğini göstermektedir. Ayrıca haberde, Ecevit'in İsrail'le ilişkilerle ilgili olarak söylediği olumlu ifadelerin yer alması gazetenin İsrail'e desteğini göstermektedir:

'Demecinde tarafları bir araya getirmeye hazır olduğunu belirten Ecevit, şunları söyledi: "Benim izlenimime göre, iki taraf da birbirine güvenmiyor, ancak Türkiye'ye güveniyor. Bu nedenle iki tarafı yararlı bir diyalog için bir araya getirmeye hazırız. Arabuluculuk yapmak değil, görüşmeler için (uygun) koşulları sağlamak istiyorum." Ecevit'in, İsrail'in politikasının Türkiye ile Arap dünyasının ilişkilerini nasıl etkileyeceği sorusuna son derece dikkatle cevap verdiğini belirten gazete, Ecevit'in şu sözlerine yer verdi: "İsrail ile son yıllarda hızla gelişen

ilişkilerimize büyük önem veriyoruz. İsrail'de durum bugünkü gibi sürerse, bu bölgedeki pek çok ülkeyle ilişkilerimizde çok fazla zorluk yaratır. Diğer ülkelere bir tehdit olması amaçlanmayan, İsrail ile ekonomik ve askeri ilişkilerimizden memnunuz. Fakat umarız İsrail aşırı güç kullanmaya devam ederse bunun ilişkilerimizde sorunlar yaratacağının farkındadır."

Cumhuriyet gazetesinde 4 Nisan tarihinde yayınlanan 'Koyun Can...' (4 Nisan 2002) başlıklı köşe yazısında İsrail-Filistin çatışması farklı bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Şükran Soner imzalı köşe yazısında İsrail'in Filistin'i ezme operasyonuna Türkiye'den ve dünyadan gösterilen tepkilerin azlığı ve sebepleri aktarılmaktadır. Yazara göre, küreselleşme, zenginin daha zenginleştiği, fakirin de fakirleştiği tek ideolojili, tek kutuplu dünya düzenini savunmaktadır. Dünyada yaşanan savaşların yoksulluğu paylaşmamak için yapıldığını vurgulayan yazar ABD'nin Ortadoğu politikasının İsrail'i korumak ve petrol olduğunu öne çıkarmaktadır:

'Satır arası haberlerde ABD'nin 25, başta Irak olmak üzere Ortadoğu petrol yataklarının ortalama 100 yıllık ömründen söz ediliyor. ABD öncelikle İsrail'in durumunu sağlama bağlayarak Ortadoğu'ya farklı, daha güvenli yerleşmek istiyor. Filistin kökenli terörü kurutmak elbette bahane.'

Yazıda, Filistin'de yaşananlara tepki gösterenlerin seslerinin cılız da olsa yükseldiği vurgulanmakta, ancak başka konularda sesleri çok çıkan sermayenin sesinin çıkmadığı aktarılmaktadır:

'Dünyanın her yerinden, acımasız savaşların sorumlusu ülkelerin içinden de aykırı sesler yükseliyor. İnsanlık adına en umut verici olanları ABD, AB, İsrail'in içinden. En çok da yaşamlarını tehlikeye atarak Filistinlilerin yanında olmak üzere oraya gidenler.'

Bu arada elbette Türkiye'den de çok cılız çıksa da savaş karşıtı sesler yükseliyor. Tepki veren, bir şeyler yapmak isteyen örgütlerin dağılımına bir göz atıyorum. Kimileri insan hakları kaygısı ile kimileri dini, duygusal bağlarla da olsa her eğilimden tepkiler var. Çok çarpıcı değil mi? Hemen hemen hiç sesi

çıkmayanlar, başka konularda en çok sesleri çıkan sermayenin, bugünkü ideolojinin sözcülüğünü yapan örgütlerden.'

Yazıda, Türkiye'nin Filistin'in yanında yer almasını destekleyen bir bulguya rastlanmamıştır. Sivil toplum örgütlerinin ve medyanın sesinin çıkmaması eleştirilmektedir. 'Savaş karşıtı sesler' ifadesi yazarın İsrail ve Filistin arasında yaşananları 'savaş' olarak değerlendirdiğini göstermektedir.

Cumhuriyet gazetesinde İsrail'deki savaş muhalifleri ile ilgili haberler ayrıntılı olarak ve olumlu ifadelerle aktarılmaktadır. Gazetede 13 Mayıs tarihinde yayınlanan 'Tel Aviv'deydik, Yahudiydik ve Araptık...' (13 Mayıs 2002) başlıklı köşe yazısında Tel Aviv'de Ariel Şaron'un politikalarını protesto etmek için İsrail'den Yahudi ve Arapların İzak Rabin alanında toplandıklarını aktarmaktadır.

Aydın Engin imzalı köşe yazısında İsrail'de Tel Aviv'de toplanan Arap ve Yahudilerden oluşan on binlerce kişinin protestoları aktarılmakta, herkes hem Filistinli hem de Arapları öldüren bu savaşa karşı çıkmaya çağrılmaktadır. Yazıda, savaş karşıtları-özellikle Yahudi olanlar-olumlanmakta, savaşın Ariel Şaron'un politikalarından kaynaklandığı vurgulanmaktadır.

Yahudilerin tarihte büyük acılar çektikleri, dünyanın dört bir yanından İsrail'e geldikleri, çok çalışıp çözü bile yeşerttikleri öne çıkarılarak İsraili barışseverler desteklenmektedir.

Cumhuriyet gazetesinde 6 Nisan tarihinde 'Dinmeyen Kan' (6 Nisan 2002) başlığıyla yayınlanan köşe yazısında İsrail-Filistin çatışması verilmektedir. Başlık nötr olarak değerlendirilmiştir. İki taraftan da dökülen kanları ifade eden başlık gazetenin çatışmanın taraflarına eşit yaklaşılması gerektiği düşüncesini yansıtmaktadır.

Toktamış Ateş imzalı köşe yazısında İsrail ve Filistin'in kuruluşu, bundan memnun olmayan iki tarafın radikallerinin silaha sarılışı, Ariel Şaron'un iktidara gelişi ve şiddetin tırmanması konu edilmektedir. Toktamış Ateş'e göre Filistin sorunu çok boyutlu bir sorundur. ABD'nin bölge ve İsrail konusunda beklentileri vardır. Yazara göre Yahudi lobisinin desteğinin arkasında İsrail'e

verilmiş olan 700 milyon dolarlık tank modernizasyonu projesi yatmaktadır. Ayrıca, yazar Türk halkının Filistinli gerillalara sempatiyle baktığını, bu nedenle İsrail-Filistin çatışmasında dikkatli davranılması gerektiğini vurgulamaktadır. Yine de yazıda Türkiye'nin Filistin'in veya İsrail'in yanında yer alması gerektiğini savunan bir bulguya rastlanmamıştır. Ariel Şaron'un terörü önleyemeyeceği, Arap dünyasında bilim ve paranın Filistinlilerce döndürüldüğü vurgulanarak ifade edilmektedir:

'Filistin sorunu, son derece girift bir sorundur ve bu köşenin sınırlarını çok aşar. ABD'nin bölge ve özellikle İsrail konusundaki tutum ve beklentileri ayrı bir konudur, ABD'deki son derece güçlü "Yahudi lobisi" apayrı bir konu. Ayrıca acaba burada "Medeniyetler Çatışması"nın bir provası mı yapılıyor?..

Ya Türkiye'nin konumu?.. Geçenlerde ANAP Milletvekili Sayın Kâmrân İnan 'ın TBMM'de dile getirdiği üzere, eğer ABD'deki Yahudi lobisi olmasa; Ermeni ve Rum lobisinin Türkiye aleyhindeki faaliyetlerini kim frenleyecek? Peki bunun karşılığı, 700 milyon dolarlık tank modernizasyonu projesi olabilir mi?

Halkımızın Filistinlilere karşı duydukları sevgiyi nasıl kanallıze edeceğiz? Hangi Türk vatandaşı; Filistin'in, canlarını hiçe sayan gerillalarına sempati duymaz? (Kimileri "terörist" dese bile)...

Acaba Ariel Şaron ve arkadaşları, Yaser Arafat'ı "terörist" ve "düşman" ilan ederken, samimi olabilirler mi? Bana öyle geliyor ki; Arafat, bu radikal unsurları kontrol etmeyi asla başaramaz. Hatta bu konuda ısrarlı olursa, kendi de hedef durumuna girebilir. İsraillilerin bunu bilmemesi mümkün mü?

Bence mümkün değil. Fakat öyle santıyorum ki, bunu bahane ediyorlar.

Şaron, İsrail halkına "güvenlik" sözü vermişti. Bunu nasıl sağlayacak, bunu nasıl sağlayabilir? Bence bunun yolu yok. Zira Filistinliler arasında ve diğer Arap gençleri arasında, öylesine karmaşık bir örgütlenme var ki; Şaron'un bunu çözmesi mümkün değil. Bu arada, Arap dünyasında "bilim" ve "finans" ın, önemli ölçüde Filistinlilerce denetlendiğini de unutmamak gerek. '

Cumhuriyet gazetesinde, İsrail'in Filistin'i işgal ettiğini vurgulayan haberler nötr olarak ve kaynak kişilerin ağzından verilmektedir. Bu tür haberlerin başlıkları kapalı olmaktadır. 'İsrail' adının açıkça telaffuz edilmediği haberlerde kullanılan eylemler kaynak kişiyi aktif ajan konumuna sokmakta, haberdeki düşünceleri kişiselleştirmektedir.

Gazetede 2 Nisan tarihinde yayınlanan 'Cem, Çankaya, Genelkurmay ve Başbakanlık'ın ortak değerlendirmesi ışığında konuştu: İşgali hemen durdurun' (2 Nisan 2002) başlıklı haberde Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in Ortadoğu'da yaşananlara ilişkin yaptığı açıklamalar aktarılmaktadır. Başlık kapalı, işgal edenin kim olduğu belli değil, yani İsrail açıkça suçlanmıyor. Haberde, Türkiye'nin, Filistin lideri Yaser Arafat'ı kuşatan ve Filistin kentlerini işgali sürdüren İsrail'e yönelik eleştiri dozunu arttırdığı ifade edilmekte, ancak İsrail'le yapılmış olan anlaşmaların iptalinin söz konusu olmadığı vurgulanmaktadır. Gazetenin İsrail-Filistin çatışmasıyla ilgili denge politikası görüşünün yansımalarını haberde görmek mümkündür. Gazeteye göre hükümet İsrail'i eleştirse bile, İsrail'le ilişkilerle ilgili yaptırımlara gitmemelidir. Haberde, aşağılanmış işgale uğramış, yönetim mekanizmaları ve polisi dağıtılmış, lideri tecrit edilmiş bir yönetimden terör unsurlarına hâkim olmasını beklemenin gerçekçi olmadığı vurgusu yapılarak intihar saldırıları terörist saldırı olarak nitelendirilmektedir. Bu da gazetenin çatışmada iki tarafı eşit olarak suçladığını göstermektedir:

'İsrail gerçekçi değil'

Arafat, Türkiye'nin resmen tanıdığı bir devletin başkanıdır. Kendisine karşı İsrail hükümetinin yaptığı muameleyi kabul etmiyor ve şiddetle kınıyoruz. Bir devlet başkanına ve onun temsil ettiği millete karşı böyle bir saygısızlığın yapılmasına kimsenin hakkı yoktur. Bu ve benzeri hareketler, büyük çoğunluğa barışa inanan Filistin halkının aşırı uçların etkisine girmesine zemin hazırlamaktadır. Aşağılanmış, işgale uğramış, yönetim mekanizmaları ve polisi dağıtılmış, lideri tecrit edilmiş bir yönetimden terör unsurlarına hâkim olmasını beklemek gerçekçi değildir.

Şiddetin tırmanması, bütün bir Ortadoğu ve Körfez coğrafyasını büyük bir bunalıma sürüklemektedir. ABD'nin, Ortadoğu konusunda sorumluluğu vardır. ABD, önceki bütün barış girişimlerinde, oluşan düzenlemelerde başlıca rolü üstlenmiştir. ABD bu işlevine ara vermemelidir. Tarafların ikisine de eşit uzaklıkta durarak etkinliğini, işgalin ve terörün son bulması için kullanmalıdır.

...Türkiye, yeni bir başlangıcın gerekliliğini saptamıştır: Ortadoğu'da işgalin, şiddetin ve terörün sona ermesi için somut bir çözüm projesinin ortaya konması zorunludur. Bu amaçla, tarafların bir araya gelmesini, Madrid ve Oslo zemininde, Suudi Planı'nı da dikkate alarak yeni bir adımın atılmasını önermekteyiz.'

Haberde, İsrail'le ilgili keskin ve katı ifadelerin yer almaması, Arafat'a ve Filistinlilere yapılanların 'vahşet', 'soykırım', 'işgal' gibi sert ifadelerle tanımlanmayıp, 'saygısızlık' ifadesiyle tanımlanması gazetenin İsrail'le ilişkilere verdiği önemi göstermektedir.

Haberde, Türkiye'nin hem İsrail'i işgali durdurmaya, hem de Filistin'i intihar saldırılarını durdurmaya çağırdığının aktarılması da gazetenin eşit mesafe yaklaşımının ispatı sayılabilir:

'BM Güvenlik Konseyi'nin "...tarafları anlamlı bir ateşkese" ve "...İsrail birliklerini, Ramallah dahil, Filistin kentlerinden çekilmeye" çağıran son kararı derhal uygulanmalıdır. Filistin halkının topluca tabi tutulduğu muameleyi, çağdışı bir davranış ve insan haklarının ihlali olarak görmekteyiz.

Türkiye, intihar saldırılarıyla sürdürülen terörü şiddetle kınamaktadır. Masum insanları hedef alan terörün hiçbir mazereti olamaz. Filistin, terör olaylarını önlemek için elinden gelen her şeyi yapmak zorundadır.'

Cumhuriyet gazetesinde, İsrail işgalinin sebebi olarak Filistinlilerin intihar saldırıları görülmekte, ancak işgal ederek bu sorunun çözilemeyeceği vurgulanmaktadır. Bu nedenle, Türk yetkililerin ağzından İsrail işgali ile açıklamalar aktarılırken mutlaka intihar saldırılarından da bahsedilmektedir.

Cumhuriyet gazetesinde 27 Eylül tarihinde yayınlanan 'Ecevit'ten Şaron'a mektup: Kuşatmayı kaldırın' (27 Eylül 2002) başlıklı haber savımızı

desteklemektedir. Haberde Ecevit'in Şaron'a mektup yazdığı ve kuşatmanın kaldırılmasını istediği belirtilmektedir. Başlık sansasyonel bir başlıktır. Haberde terörist saldırıların kuşatma ile engellenemeyeceğinin vurgulanması gazetenin bu konudaki görüşünü yansıtmaktadır:

'Ecevit, dün tamamladığı mektubu, telgrafla Türkiye'nin Tel Aviv Büyükelçiliğine gönderdi. Edinilen bilgiye göre Ecevit mektupta, uzun ve huzurlu bir dönemden sonra terörist saldırıların tekrar başlamasından duyduğu üzüntü ve kaygıyı dile getirerek, Filistin kentlerini kuşatarak bölgeye huzur ve barış getirmenin mümkün olmadığını belirtti. Arafat'a yönelik kuşatmanın, soruna çözüm bulma için çare olmadığını kaydeden Ecevit, bölgedeki İsrail tanklarının bir an önce çekilmesi gerektiğini de vurguladı. Başbakan Ecevit, dün de ABD Başkanı George W. Bush 'a bir mektup yazdı. Ecevit, mektupta çözümün kuşatma yoluyla bulunamayacağını belirtti ve Bush'tan Arafat'a yönelik kuşatmanın kaldırılması için İsrail üzerindeki nüfuzunu kullanmasını istedi.'

Cumhuriyet gazetesinde, Arafat'ın karargahının ablukaya alınması ile ilgili haberler genellikle olamı aktarma şeklinde verilmektedir.

Gazetede 23 Eylül tarihinde yayınlanan 'Filistin liderinin bürosu dışında karargâhtaki bütün binaları yıkan İsrail, suyu, elektriği de kesti, Arafat dört duvar arasında' (23 Eylül 2002) başlıklı haberde, İsrail ordusunun, Yaser Arafat'ın bürosu dışında Filistin liderinin karargâhında bulunan bütün binaları yıktığı, Arafat'ın suyunu, elektriğini ve telefon hattını kestiği aktarılmaktadır. Haberde, İsrail'in Arafat'tan, aradığı ve karargâhta olduğunu öne sürdüğü 50 kişiyi teslim etmesini istediği, ancak Arafat'ın teslim etmeyi reddettiği ifade edilmektedir.

Haber ayrıntılı ve uzun olarak verilmiş. Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Şükrü Sina Gürel'in Arafat'la telefon görüşmesi yaptığı ve Arafat'ın Türkiye'den ABD yönetimiyle konuşarak İsrail'e, Ramallah'a yönelik kuşatmayı kaldırması telkininde bulunmasını istediği belirtilmektedir.

Haberde Ecevit'in gazetecilere 'Arafat'ın Filistin halkının meşru temsilcisi olduğu' şeklinde verdiği cevabın yer alması Türkiye'nin Arafat'a yapılanları hoş karşılamadığını ortaya koymaktadır. Ancak yine de haberde İsrail'e karşı herhangi

bir yaptırımdan söz edilmemekte, Arafat'a yapılanlar edilgen eylemlerle aktarılarak İsrail aktif ajan olarak verilmeyip, suçlanmamaktadır:

'Arafat Gürel'den destek istedi

Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Şükrü Sina Gürel, Yaser Arafat ile bir telefon görüşmesi yaptı. Edinilen bilgiye göre, Arafat Gürel'e hayati tehlikesinin bulunduğunu söyledi. Arafat, Türkiye'nin ABD yönetimiyle konuşarak İsrail'e Ramallah'a yönelik kuşatmayı kaldırması telkininde bulunmasını istedi.

Başbakan Bülent Ecevit de gazetecilerin sorusunu yanıtlarken Arafat'ın, Filistin halkının meşru temsilcisi olduğuna işaret etti. Ecevit, Arafat'a böyle bir şeyin yapılmasının son derece üzücü olduğunu kaydetti.'

Cumhuriyet gazetesi, Türkiye'nin İsrail-Filistin çatışmasında arabuluculuk yapmasını desteklemekte, taraflara eşit yaklaşılması, gerektiğini savunmaktadır. Ancak haberlerde yer alan bazı ifadeler gazetenin İsrail'den yana tavır alınması gerektiği görüşünde olduğunu göstermektedir.

24 Eylül tarihinde yayınlanan 'Arafat'la görüşen Ecevit, sorunun çözümü için çabalıyor, Ankara arabuluculuk önerdi' (24 Eylül 2002) başlıklı haberde Ecevit'in taraflara arabuluculuk yapma önerisi getirdiği, Arafat'ın öneriye sıcak bakarken, İsrail'inse soğuk baktığı aktarılmaktadır:

'İsrail soğuk

İsrail'in, Ecevit'in Arafat'ın karşı karşıya bulunduğu sorunun çözümü için arabuluculuk yapma önerisine soğuk baktığı bildirildi.

İsrail Büyükelçiliği kaynakları, Ecevit'in "Arabuluculuğa hazırız" yolundaki açıklamalarını değerlendirirken hem İsrail hem de Filistin dahil, Arap ülkeleriyle olan yakın ilişkileri nedeniyle Türkiye'nin Ortadoğu sorununda oynayabileceği özel rolüne değer verdiklerini belirtti. Kaynaklar, "Geçmişte koşullar uygun olduğunda Türkiye'de bölgesel bir konferansın düzenlenmesine hazır olduğumuzu söylemiştik, ancak koşullar müsait değil, çünkü Arafat'la müzakere masasına yeniden oturulması için önce şiddetin durması gerekiyor. Arafat ise bunu yapmıyor" şeklinde konuştular.'

Haberde, Başbakan Ecevit'in *'her iki tarafla da yakın ilişkisi olan Türkiye'nin böyle bir çaba için ev sahipliğine hazır olduğunu'* belirten sözünün yer alması gazetenin taraflara eşit yakınlıkta durulması gerektiği düşüncesini yansıtmaktadır:

'Başbakan Bülent Ecevit, her iki tarafla da yakın ilişkisi olan Türkiye'nin böyle bir çaba için ev sahipliğine hazır olduğunu, ABD Başkanı George Bush 'a bir mektupla ileteceğini açıkladı.'

Cumhuriyet gazetesinde 19 Nisan tarihinde yayınlanan, 'İsrail'e ilk tepkisi nedeniyle yedi kez özür dileyen Başbakan Ecevit bu kez daha temkinli davrandı, Soykırım yerine insanlık faciası' (19 Nisan 2002) başlıklı haberde Ecevit'in İsrail'in tepkisi nedeniyle 'soykırım' yerine 'insanlık faciası' ifadesini kullandığı aktarılmaktadır. Haberde Ecevit'in, İsrail makamlarının, işgal altındaki Filistin'e Kızılay yardımını engellemesine de tepki gösterdiği vurgulanmaktadır:

"İsrail hükümetinin yaygın işgal eylemleri yüzünden binlerce insan günlerdir yiyecek gereksinimlerini bile karşılayamamaktadır. Bu, son derece üzücü bir olaydır. Türk Kızılay'ı işgal altındaki Filistin bölgeleri halkına her türlü gıda ve ilaç yardımını göndermeye hazırdır. Ancak İsrail makamları yardım örgütlerini engellemektedir. Bu engelin derhal ortadan kaldırılması bir insanlık görevidir.

Dışişleri Bakanlığımız da Kızılay'la birlikte gerekli girişimleri yapmaktadır. Filistin topraklarındaki insanlık faciasına derhal son verilmelidir. İsrail'le Filistin arasında hakça bir barış sağlanması bölgemizde huzurun güvencesidir. Türkiye bu konuda elinden geleni yapıyor ve yapacaktır."

Haberde, Ecevit'in *'İsrail'le Filistin arasında hakça bir barış sağlanması bölgemizde huzurun güvencesidir, Türkiye bu konuda elinden geleni yapıyor ve yapacaktır.'* Şeklindeki sözlerinin yer alması gazetenin Türkiye'nin arabuluculuğuna bakış açısını yansıtmaktadır. İsrail'le ilgili eleştiriler ise Ecevit'in kişisel görüşleri olarak tırnak içinde aktarılmaktadır.

Cumhuriyet gazetesi, İsrail'li yetkililerin açıklamalarını olumlu ifadelerle aktarmaktadır. Gazetede 27 Haziran tarihinde yayınlanan 'Türk Gazetecilerle

Makamında Sohbet Etti, Peres: Savaşa karşıyız' (27 Haziran 2002) başlıklı haber savımızı desteklemektedir. İsrail Dışişleri Bakanı Şimon Peres'in makamında bir grup Türk gazeteciyle sohbet toplantısı yaptığı aktarılmaktadır. Haberde Şimon Peres'in Türkiye ve İsrail'i özdeşleştiren ve İsrail'in, Türkiye'nin AB üyeliğini desteklediğini belirten sözlerinin yer alması İsrail'in olumlamaktadır:

'İsrail Dışişleri Bakanı Şimon Peres, Türkiye ve İsrail'in Ortadoğu'da "ileriye doğru hareket eden" iki ülke olduklarını, yeni bir çağ ve gelecek istediklerini ve ilişkilerinin kimseye karşı olmadığını söyledi.'

Peres'in Ortadoğu'ya yönelik olumlu sözlerinin aktarılması yine İsrail'e olumlu kazanımlar sağlamaktadır. İsrail'in Ortadoğu'yu yoksulluktan kurtaracağı, sadece Yahudilere yönelik değil, Filistinlilere de yönelik planları olduğunu vurgulayarak İsrail desteklenmektedir:

'Peres, makamında bir grup Türk gazetecisiyle yaptığı sohbet toplantısında, savaş ve yoksulluk olmayan bir Ortadoğu istediklerini belirterek "Filistinlileri de ileriye dönük olarak görmek istiyoruz" dedi. "Ortadoğu'ya Türk sistemi ihraç edilmeli mi?" sorusuna, "İhraç edilemez, ama model olarak alınabilir" diyen Peres, Türkiye'nin Ortadoğu'ya gerekli önemi verdiğini söyledi ve Türkiye'nin AB üyeliğinden de büyük memnuniyet duyacaklarını belirtti.'

Filistin lideri Yaser Arafat 'ı düşürmeye çalışmadıklarını belirten Peres, "Filistin halkı tarafından seçilmiştir. Saygı duyuyoruz. Ancak çok hata yaptığını düşünüyorum. Camp David zirvesinde bütün topraklarını geri vermeyi önerdik. Bu öneriyi niçin reddettiğini ve intifada'yı başlattığını anlayamıyorum. Ama bazılarımız liderlerin de hata yaptığını bilecek kadar yaşıyoruz" dedi.'

Cumhuriyet gazetesi, İsrail'in şiddet politikasının sorumlusunun Şaron olduğunu desteklemekte ve Şaron'a uygulanacak yaptırımların arkasında durmaktadır.

Gazetede 2 Nisan tarihinde yayınlanmış 'Günümüzün Hitler'i Şaron mu?' (2 Nisan 2002) başlıklı köşe yazısı bu savımızı desteklemektedir. Orhan Birgit imzalı köşe yazısında Şaron eleştirilmektedir:

'Batı dünyası, tüm kurumları ile Filistin'deki İsrail devlet terörünü, anlaşılmaz bir aymazlık ile seyrediyor. Uzun yılların birikimi ile Filistin ile İsrail yönetimleri arasında süregelen anlaşmazlığı tam bir jenosid haline getirmek için, Telaviv'de Şaron adlı bir insan kasabının mı siyasi iktidarı ele geçirmesi gerekiyordu?

Şaron'un niyetlerini, Türkiye'ye yaptığı resmi ziyaret sırasında, misafirinin nabzını tutarak ilk defa ortaya koyan Başbakan Bülent Ecevit oldu. Ecevit'in 14 Aralık 2001 günü söyledikleri, ne Türk ne de dünya kamuoyunda yeterli bir uyarı oldu. Ve İsrail Başbakanı, Birleşmiş Milletler üyesi bir devletin liderini, çalışma ofisinde adeta tutsak ederek, Filistin'de tam bir devlet terörü uygulamak için, Ramallah'ı sadece gazetecilere değil, Kızılhaç temsilcileri için bile kapalı kent ilan edecek kadar gözünün döndüğünü ortaya koydu.'

Cumhuriyet gazetesinde İsrail'in, Filistin'deki uygulamalarında ABD'den destek aldığı için bu kadar pervasız davrandığı vurgulanmaktadır.

Gazetede 14 Nisan tarihinde yayınlanan 'Çevir Kazı Yanmasın!' (14 Nisan 2002) başlıklı köşe yazısı savımızı desteklemektedir. Cüneyt Arcayürek imzalı köşe yazısında İsrail'e ABD desteği vurgulanmaktadır:

'Washington'dan gelen (Şaron'a barışçıl, İsrail'e savunma hakkını kullanıyor diyen) uyarılara karşın; İsrail Başbakanı'nın ABD'yi de dünyayı da takmayan saldırgan tutumunu sürdürmesi, Atlantik ötesiyle bir çeşit al gülüm ver gülüm politikası uygulandığı izlenimi veriyor.

Başka bir ülkede başka bir zamanda eşit olmayan koşullarda İsrail'e benzeyen savaşı bir ülke başlatıp sürdürseydi; ABD, kükreyen aslan rolüne çoktaaan başlamış, hatta soykırımı andıran saldırganlığa uluslararası güçle "müdahalenin" bayraktarlığına soyunmuştu bile.

Fakat olay ABD'nin Ortadoğu'daki merkez üssü İsrail ile Amerika'daki etkin Musevi örgütlerini hoşnut etmek zorunluluğuna dayandı mı, ABD adeta bir rakkase. Kıvırıyor da kıvırıyor!

Colin Powell, Ariel Şaron'dan "işini bitirinceye kadar operasyona devam edeceğini garanti eden" söz almakla yetiniyor.

Ama Ramallah'a gitmeden önce Yaser Arafat'tan intihar saldırılarını durduracağına dair (neredeyse yazılı) kesin güvence isteyeceğini söylüyor. '

Cumhuriyet gazetesi, Ortadoğu'da akan kanın durması için Türkiye'nin hem İsrail hem de Filistin'e diyalog kurabilen bir ülke olarak daha aktif politikalar üretmesi gerektiğini savunmaktadır.

Gazetede 5 Nisan tarihinde yayınlanan 'Terörle Savaş ve Kurtuluş Savaşı' (5 Nisan 2002) başlıklı ve Hikmet Bila imzalı köşe yazısında akan kanın ılımlı politikalar sonucunda duracağı, Türkiye'nin deneyimleri dolayısıyla barışa katkıda bulunabileceği vurgulanarak savımız desteklenmiş olmaktadır:

'Ortadoğu'daki vahşi savaş görüntüleri yürekleri parçalıyor. İsrail askerleri Filistin'de çoluk-çocuğu da öldürüyor. Filistinliler, İsrail'deki intihar saldırılarıyla sivilleri de hedef alıyor.

İki tarafın da gözünü kan bürümüş.

Kan, gözyaşı ve acı, gerçekleri de örtüyor.

Gerçek ne? Gerçek, Ortadoğu'da yıllardır dolanan yumağın artık çözülmeye başladığıdır. Bölgede, "savaşan radikal" lerin son kurşunlarını attığı, "uzlaşmacı ılımlı" ların etkin olacağı günlere giden yolun açılmakta olduğudur.

...

Hem İsrail hem Filistin için Türkiye çok önemli. Kimilerinin pek sevmediği "Türk modeli" nin sahibi olduğu için önemli. İsrail, "teröre karşı savaş" veriyor. Filistin de "kurtuluş savaşı".

Türkiye, iki savaşı da "adam gibi" vermiş bir ülke.

Daha güzel deneyim nerede bulunur? Türkiye, Ortadoğu'da barış ve yeni düzen için devreye daha fazla girmek zorunda. '

Cumhuriyet gazetesi, İsrail ve Türkiye arasında yaşanan sorunları nötr ifadelerle aktarmaktadır. Bu tür haberlerde gazetenin tercihi olanı aktarmak şeklindedir.

Gazetede 11 Nisan tarihinde yayınlanan 'İsrail askeri, Türk vekillere silah çekti' (11 Nisan 2002) başlıklı haber nötr olarak değerlendirilmiştir. Haberde, Arafat'a destek vermek üzere bölgeye giden Türk vekillerinin İsrail askerleri

tarafından Ramallah'a sokulmadıkları, milletvekilleri ısrar edince de Türk heyetine silahlarını doğrulttukları aktarılmaktadır. Haberde İsrail'i eleştiren ifadeye rastlanmamıştır:

'Arafat'a destek vermek için bölgeye giden Türk vekilleri, dün Ramallah'a girmek istedi. Ancak İsrail askerleri, izin vermeyince tartışma çıktı. İsrailliler, ısrar eden Türk heyetine silahlarını doğrulttu ve namluya mermi sürdü. Geri dönmek korunda kalan milletvekilleri, "ölümün soğuk yüzünü gördük" dediler.'

Sabah gazetesinin örnekleme oluşturan diğer gazetelere göre her zaman İsrail'i desteklediği görülmüştür. İntihar saldırıları karşısında yapacak başka bir şeyi olmadığını vurgulayarak, İsrail'in Filistin'deki uygulamalarını kendini savunma olarak göstermektedir. Bu nedenle de Türkiye'nin kendini savunan İsrail'in yanında yer alması gerektiğini öne çıkarmaktadır.

Sabah gazetesi, İsrail'in Filistin politikasını, Türkiye'nin PKK'ya karşı yürüttüğü terörle mücadeleyle özdeşleştirerek İsrail'den yana tavır almaktadır. Haberlerde Yaser Arafat'ın savaştan yana olduğunu, terörizmi kışkırttığını vurgulamaktadır.

Arafat'ın, Türkiye'nin İsrail-Filistin çatışmasının çözümü konusundaki desteğini görmezden geldiği, takdir etmediği vurgulanarak Arafat kötülenmektedir.

Sabah gazetesinde 3 Mayıs tarihinde yayınlanan 'İlk sözleri: Teröristler, Naziler, ırkçılar!' (3 Mayıs 2002) başlıklı haber olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Haberde Arafat'ın kuşatmanın kaldırılmasının ardından yaptığı açıklama verilmektedir.

Arafat'ın kuşatmanın kaldırılmasının ardından yaptığı açıklamanın 'zehir zemberek' olduğu, bu açıklamayla karargahtaki coşkunun yerini öfkenin aldığı vurgulanarak Arafat olumsuz konuma sokulmaktadır.

Arafat'ın kuşatmanın kaldırılmasında yardımları olan liderlere teşekkür ederken İsmail Cem'i atlaması, İsmail Cem'e teşekkür etmemesinin haberde yer alması gazetenin Türkiye'nin İsrail-Filistin çatışmasında Filistin'in yanında yer

almasına karşı olması nedeniyledir. Burada Arafat'ın nankör olduğu vurgulanarak Türkiye'nin Filistinlilerin yanında yer alması desteklenmemektedir:

'CEM'E TEŞEKKÜR ETMEDİ

Arafat İsrail'in işgalinin sona ermesi için çaba harcayan liderlere teşekkür etti. Bu konuda girişimde bulunan ve açıklamalar yapan isimleri teker teker saydı ama Dışişleri Bakanı İsmail Cem ile Yunan meslektaşı Yorgo Papandreou'nun ağzını adını almadı. ABD Başkanı George W. Bush, Dışişleri Bakanı Colin Powell, İngiltere Başbakanı Tony Blair, Suudi Arabistan Prensi Abdullah'a şahsen teşekkür etti.'

Haberde Arafat'ın Cem'e teşekkür etmemesinin alt başlıkla verilmesi gazetenin Arafat ve onun şahsında Filistinlilere karşı olumsuz tutumunu yansıtmaktadır.

Arafat'ın öfkeli olmasının, yumruğunu masaya vurarak konuşmasının, liderlerinin serbest kalışını kutlayan insanların yüzlerindeki sevinç ifadesinin yerini öfkeye bırakmasına sebep oluşunun haberde yer alması, Arafat'ın olumsuzlanması ve terörizme verdiği desteğin ispatlanması amacını taşımaktadır:

'Arafat'ın kuşatmanın kaldırılmasından bir saat sonra yaptığı zehir zemberek açıklamalar, karargahta yaşanan coşkunun yarım kalmasına yol açtı. Filistin liderinin serbest kalışını kutlayan insanların yüzlerindeki sevinç ifadesi yerini öfkeye bıraktı. Amerikan televizyonlarına açıklamalar yapan Arafat çok sinirliydi. Sık sık yumruğunu masaya vurdu, İsraillileri "teröristler, Naziler, ırkçılar" olarak niteledi.'

Sabah gazetesinde 9 Nisan tarihinde yayınlanan 'Rumlar kovuldu, SP'liler mecliste!' (9 Nisan 2002) başlıklı haberde Güney Kıbrıs Rum yönetiminin, İsrail'de büyük bir şok yaşadığı aktarılmaktadır. Filistin halkına desteklerini belirtmek ve Filistin Devlet Başkanı Yaser Arafat'la görüşmek için Filistin topraklarına gitmek isteyen 6 kişilik Rum Meclisi heyetinin, Tel Aviv Havaalanı'ndan adeta kovulduğu ve pasaportlarına 'İstenmeyen Kişi' damgası vurulduğu, Rum milletvekillerinin Tel Aviv Havaalanı'nda 5 saat polis gözetiminde tutulup ülkeden sınır dışı edildiği bilgisi verilmektedir. Haber

bilgilendirici bir haberdir. Olanı aktardığı için nötr olarak değerlendirmek mümkündür. Ancak Rumların kovulduğu İsrail meclisine SP'lilerin alınmasının haberde yer almasının, gazetenin İsrail'in Türkiye'ye verdiği önemi göstermek istemesinden kaynaklandığı söylenebilir. Başlıktaki ünlemin, SP'nin İsrail karşıtı söylemleri nedeniyle konulduğu söylenebilir.

Sabah gazetesinde İsmail Cem ve Papandreou'nun barış girişimleri olumlu ifadelerle aktarılmaktadır. Ancak Sabah gazetesinde İsmail Cem ve Papandreou'nun İsrail'den çok Arafat'tan istekleri dile getirilmekte, barışı istemeyen tarafın Arafat olduğu ima edilerek 'Arafat ikna edilmeye çalışılıyor' izlenimi verilmektedir.

Sabah gazetesinde 26 Nisan tarihinde yayınlanan 'İki Bakanın Önerileri' (26 Nisan 2002) başlıklı haber savımıza örnek teşkil etmektedir. Haberde Türk Dışişleri Bakanı İsmail Cem ve Yunanlı meslektaşı Papandreou'nun Arafat'la görüşmeleri ve bu görüşmelerde Arafat'a sunulan öneriler aktarılmaktadır.

İki bakanın Arafat'a sundukları öneriler arasında ilk sırayı '*Filistin tarafının terörü kınaması*'nin alması gazetenin İsrail-Filistin çatışmasında Türkiye'nin tutumunun ne olması konusundaki görüşünü yansıtmaktadır.

Cem, toplantıda Arafat'a 2 öneride bulunduğunu dile getirdi: Terör kınanmalı, uluslararası bir konferans düzenlenmeli... İsrail tarafına da bazı öneriler götürdüğünü belirten Cem, "İsrail'in BM kararına uyup işgal ettiği topraklardan çekilmesi ve Arafat'ın serbest bırakılması gerek" dedi.

Filistin tarafına yapılan öneriler aktarılırken 'Filistin' adı kullanılmakta, oysa Arafat'a ablukanın kaldırılmasını isterken Arafat'ı abluka altına alanın 'İsrail' olduğu belirtilmemektedir. Bu da gazetenin İsrail'in yanında durduğunu göstermektedir:

İki Bakanın Önerileri

1. *Filistin Tarafı Terörü Kınamalı*
2. *Bağımsız Filistin Devleti Kurulmalı*
3. *Arafat'a Abluka Kaldırılmalı*
4. *Barış Gücünün Etkinliği Artırılmalı*

Sabah gazetesinde İsraili yetkililerin veya Yahudilerin görüşleri olumlu ifadelerle aktarılmaktadır. İsrail-Filistin çatışmasının Yahudi düşmanlığını doğurmaması için gazetede Türkiye’de yaşayan Yahudilerin Türkiye ve Türkler üzerine olumlu düşünceleri aktararak kamuoyunda Yahudi sempatisi uyandırılmaya çalışılmaktadır.

Sabah gazetesinde 26 Nisan tarihinde yayınlanan ‘MUSEVİ CEMAATİ’NİN YAYIN ORGANI "ŞALOM" GAZETESİNİN YÖNETİCİLERİ SABAH'A KONUŞTU: Biz İsraili değil, TÜRK'ÜZ !’ (26 Nisan 2002) başlıklı haber savımızı desteklemektedir. Haberde, Türkiye’de Yahudi cemaatine yönelik yayın yapan Şalom gazetesinin yöneticileriyle İsrail-Filistin çatışması ve Türkiye üzerine yapılmış bir röportaj aktarılmaktadır. Haberin başlığı sansasyonel ve olumlu. Türk halkında Yahudi sempatisi uyandırmaktadır. Yahudilerin kendilerini Türk hissettiğinin haberde yer alması Yahudiler ve İsrail açısından olumlayıcı bir ifadedir:

‘Ortadoğu’da savaşın en sıcak döneminde Türk Yahudi’si ne hissetti?

BAROKAS: Belki klasik olacak ama Türk Yahudi’si 500 yılı aşkın bir süredir bu topraklarda yaşıyor ve Türklük artık bizim genlerimizde. Ancak herhangi birinin özellikle böyle dönemlerde "Sizinkiler ne yaptı?" biçimindeki sorularıyla da karşılaşyoruz. O zaman direk bizim Türk kimliğimiz geri itiliyor. Biz, İsraili değiliz, Türk Yahudi siyiz ve Türk'üz. Türkiye’de yaşayan Yahudiler olarak da o topraklarda elbette savaşın bitmesini bir Yahudi’nin de bir Müslüman’ın da ölmemesini istiyoruz.’

Haberde, Şalom gazetesi yetkililerinin ‘ne bir Yahudi, ne de bir Müslüman’ın ölmesini istemiyoruz’ sözlerinin iki kez tekrar edilmesinin de Yahudilerin şiddet yanlısı olmadıklarını vurgulama amacını taşıdığını söylemek mümkündür.

Yine haberde Arafat’ın Camp David’de barış masasından çekildiği ifade edilerek Arafat’ın barışı istemediği vurgulanmaktadır. İsrail-Filistin çatışmasının sebebi olarak da Şaron’un şiddet politikaları gösterilmektedir:

'Arafat'ı, Camp David'de Clinton başkanlığında barış görüşmeleri yapıldığı dönemde barışı elinin tersiyle ittiği için eleştirdik. Sharon'u şiddet yanlısı bulduğumuz için eleştirdik.'

Haberde Şalom gazetesi yetkililerinin, Hüseyin Beşok'un İsrail'de oynamasına çok sevinmiş olduklarının yer alması, Sabah gazetesinin Türkiye'nin İsrail'le olan her türlü ilişkisini desteklediğini göstermektedir:

'Hüseyin Beşok'un İsrail'de oynamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

BAROKAS: Revivo'ya edilen küfürler beni ne kadar üzüyorsa, Hüseyin'in Maccabi Tel Aviv'de oynamasına o kadar seviniyorum. Takıma girdiği zaman duyduğum mutluluğu anlatamam.'

Sabah gazetesinde Arafat'ın karargahının İsrail tarafından abluka altına alınması ile ilgili haberlerde 'İsrail işgali' ifadesi kullanılmamakta, Arafat'a yapılanlar 'saygısızlık', 'insan hakları ihlali', 'çağdışı' olarak nitelenerek İsrail karşıtı keskin ifadelerden kaçınılmaktadır.

Gazetede, 2 Nisan tarihinde yayınlanan Arafat'a dokunma! (2 Nisan 2002) başlıklı haber savımıza uygun düşmektedir. Haberde, Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in, İsrail'in Arafat'ın karargahını işgalinin 4'üncü gününde yaptığı 5 maddelik yazılı açıklama verilmektedir. İsrail karşıtı bulguların olmadığı açıklamada Arafat'a karşı İsrail hükümetinin yaptığı muamelenin kınandığı; aşağılanmış, işgale uğramış, polisi dağıtılmış, lideri tecrit edilmiş bir yönetimden teröre hakim olmasını beklemenin gerçekçi olmadığı vurgulanmaktadır. Ortadoğu'daki çatışmaların Arafat'tan kaynaklandığı belirtilmekte, ancak aşağılanmış, işgale uğramış, polisi dağıtılmış, lideri tecrit edilmiş bir yönetimden teröre hakim olmasını beklemenin gerçekçi olmadığı öne çıkarılarak İsrail eleştirilmektedir.

Haberde, Cem'in, ABD'ye barış girişimi için yaptığı çağrıda *' tarafların ikisine eşit uzaklıkta durarak, etkinliğini, işgalin ve terörün son bulması, barışçı çözümün oluşması yönünde kullanılmalı'* ifadelerine yer verilmesi gazetenin çatışmada İsrail ve Filistin'i eşit sorumlulukta gördüğünü göstermektedir:

'ABD'YE ÇAĞRI: ABD'nin Ortadoğu konusunda sorumluluğu var. ABD, önceki bütün barış girişimlerinde başlıca rol üstlendi. ABD, bu işlevine ara vermemeli. Tarafların ikisine de eşit uzaklıkta durarak, etkinliğini, işgalin ve terörün son bulması, barışçı çözümün oluşması yönünde kullanmalı.'

Sabah gazetesi, İsrail-Filistin çatışmasında Türkiye'nin hem İsrail, hem de Filistin'le iyi ilişkileri olduğunu vurgulamakta ve tarihten gelen sorumluluğunu (İsrail'in yanında) yapmaya devam edeceğini öne çıkarmaktadır:

'Türkiye 4 yüzyıl boyunca dünyanın bu en sorunlu bölgesinde barışı ve hoşgörüyü sağladı. Türkiye, İsrail ve Filistin ile iyi ilişkiler içindedir. Türkiye, tarihsel sorumluluğunun gereğini yapmaya devam edecek.'

Sabah gazetesinin, Filistinlileri destekleyen kişilerle ilgili haberleri olanı aktarma şeklinde vermeyi tercih ettiği görülmüştür.

Gazetede 4 Nisan tarihinde yayınlanan '35 kişi canlı kalkan oldu' (4 Nisan 2002) başlıklı haber savımıza örnek teşkil etmektedir. Haberde, İsrail'de bulunan uluslararası görevlilerin, kendilerini Filistinli mülteciler için "canlı kalkan" yaptığı; Fransa, Amerika, Almanya, İtalya ve İsveç'ten 35 görevlinin, Batı Şeria'ya bağlı Beytüllahim kentindeki Aida, Azza ve Deheshe mülteci kamplarından çıkmayı reddettikleri aktarılmaktadır. Haberde Türkiye ile ilgili bölüm 'SP'DEN GÖNÜLLÜ KORUMA' alt başlığıyla verilmiş. Haber hem başlık, hem de içerik olarak nötrdür. Oldukça kısa, bir paragraflık bir haberdir. Haberde, Saadet partili milletvekillerinin Filistin lideri Yaser Arafat'a gönüllü koruma olmaya gittikleri bilgisi verilmektedir. Haber gönüllü korumaların isimlerini vererek olanı aktarmaktadır:

'SP'DEN GÖNÜLLÜ KORUMA

Saadet Partili milletvekilleri, 8 gündür İsrail tanklarının namlusu ucunda kuşatma altında mahsur kalan Filistin lideri Yaser Arafat'a gönüllü koruma olmaya gidiyor. Milletvekilleri İstanbul'dan Mukadder Başeğmez, Adana'dan Ali Gören, Van'dan Fethullah Erbaş ve Kocaeli'nden Mehmet Batuk, bölgeye giderek hem Arafat'a desteklerini gösterecek hem de gelişmeleri yakından izleyecek. SP'li vekiller vize için İsrail Büyükelçiliği'ne bugün başvuracak.'

Sabah gazetesinde 8 Nisan tarihinde yayınlanan 'Arafat'a kestane şekeri' (8 Nisan 2002) başlıklı haberde Filistin'e destek vermek üzere Kudüs'e giden Türk milletvekili heyetinin yaşadıkları aktarılmaktadır. Heyetin, Arafat'a çok sevdiği kestane şekerinden götürdüğü bilgisi de haberde yer almaktadır.

Haberde, Filistin'e destek olan milletvekili heyetinin dün Kudüs'te Filistin Meclis Başkanı Ahmed Korey, Kudüs'ten sorumlu bakan Ziyad Ebu Ziyad, Kudüs Üniversitesi Rektörü ve Filistinli Hristiyan Milletvekili Hannan Aşkavi ile görüştüğü aktarılmaktadır. Filistin'e destek söz konusu olduğunda gazetenin politikası fark edilmektedir. Gazete, Filistin'e destek için gidenlerin SP'li milletvekilleri olduğunu ısrarla vurgulamakta, Filistin'e desteğin Türk kamuoyunun genel desteği olmadığını ifade etmektedir. İsrail'e karşı olumsuz ifadelerin yer almadığı Haberde 'İsrail' kelimesi iki yerde geçmekte, ikisinde de olumsuz anlamda kullanılmamaktadır:

'Bugün ise İsrail Dışişleri Bakanı Şimon Peres ile görüşeceklerini belirten Gören, "Arafat ile de görüşme yolu arıyoruz.

...

İsrail üzerinde Türkiye'nin önemli rol oynayabileceğini söylüyor ve bizden çok şey bekliyorlar. Heyetimizin gelişini de büyük bir sevinçle karşıladılar" dedi.'

Milletvekillerinin yaşadıkları zorluklar aktarılırken bile İsrail'in adı geçmemektedir. *"Filistinliler sadece Türkiye'ye umut bağlamışlar. Batı ve ABD'den umudu kesmişler. İsrail üzerinde Türkiye'nin önemli rol oynayabileceğini söylüyor ve bizden çok şey bekliyorlar. Heyetimizin gelişini de büyük bir sevinçle karşıladılar"* ifadesinin haberde yer alması Türkiye'nin İsrail'le ilişkilerinin güçlülüğünü göstermek amacını taşımaktadır.

Sabah gazetesi, Türkiye'nin İsrail-Filistin çatışmasında Filistin'e destek çabalarını onaylamamaktadır. Gazetede bu tarz haberler alaycı bir şekilde yer almakta, ünlem işareti kullanılarak anlam desteklenmektedir.

10 Nisan tarihinde yayınlanan 'ESKİ DÜŞMANLAR ŞİMDİ BARIŞ ELÇİSİ...' (10 Nisan 2002) başlıklı haber Cem ve Papandreu'nun İsrail ziyaretleri ile ilgilidir. Haber bilgilendirici bir haber olarak nitelendirilmiştir. Ancak başlıkta

ince bir alay sezilmektedir. 'Barış elçisi' ifadesinin kullanılması, gazetenin İsrail-Filistin çatışmasını savaş olarak gördüğünü göstermektedir. Haberde, Arafat'la görüşmek için İsrailli yetkililerden izin alındığının belirtilmesi, gazetenin İsrail'in güçlülüğünü ve Arafat'ın suçlu konumda olduğunu vurgulamak istemesi olarak düşünülebilir.

Cem ve Papandreou'dan 'Bir dönem savaşın eşiğine kadar gelen iki ülkenin dışişleri bakanı' şeklinde bahsedilmesi de gazetenin, İsrail ve Filistin'in çatışmada eşit suçlular oldukları ve bu iki ülke arasında da (Türkiye ve Yunanistan'ın arasında olduğu gibi) barışın sağlanabileceği şeklindeki düşüncesinin yansımasıdır:

'Bunun üzerine İsrailli yetkililerden, Arafat'la görüşme izni alındı. İki dışişleri bakanı, Powell'ın ardından İsrail ve Filistinli yetkililerle görüşecek. Bir dönem savaşın eşiğine kadar gelen iki ülkenin dışişleri bakanı İKÖ-AB ortak forumunda ortaya çıkan 'İstanbul Ruhu'nu Ortadoğu'da hakim kılmaya çalışacak.'

Cem'in, Ankara'nın, *"Türkiye'nin Filistin devleti olarak muhatabı, bu ülkenin devlet başkanı Arafat'tır"* desteğini Ortadoğu'daki görüşmelerde yineleyecek olmasının haberde yer alması aslında ne Filistin'e destek, ne de İsrail'e karşı bir eleştiridir. Arafat, Türkiye'nin tanıdığı olduğu bir devletin başkanıdır ve Türkiye'nin muhatabının Arafat olması sıra dışı bir olay değildir, İsrail'i de olumsuzlamamaktadır.

Sabah gazetesinde, İsmail Cem ve Papandreou'nun Ortadoğu sorununa çözüm bulabilmek amacıyla bölgeye gittikleri ifade edilmekte, İsrail'le ilgili olumsuz ifadeler kullanılmamaktadır. Gazete, İsrail-Filistin çatışmasını 'savaş' tanımlamasıyla ifade ettiği için Cem ve Papandreou'nun girişimlerini *'İsrail işgalini durdurmaya yönelik bir girişim'* olarak değil, *'Ortadoğu'da barışı sağlama girişimi'* olarak adlandırmaktadır. Cem ve Papandreou'nun İsrail ve Filistin'e, *'her iki tarafın da kazanacağı formüller bulmaları gerektiği'*ni belirten telkinlerde bulundukları vurgulanmaktadır.

Sabah gazetesinde, Filistin'den gelen yardım çağrılarını ile ilgili haberler de nötr olarak aktarılmaktadır. Türkiye'nin yardım çağrılarını verdiği cevaplarda ise *'İsrail işgali', 'İsrail'in katliam yaptığı'* gibi ifadeler yer almamakta, *'Arafat'ın gözetim altında tutulmasına üzüldükleri'* şeklinde kaynak kişi sözleri yer almaktadır. Haberlerin bu şekilde aktarılması gazetenin İsrail'in yanında yer alınması gerektiği düşüncesini göstermektedir.

Sabah gazetesinde Filistin'e destek sayılabilecek görüşler bireysel görüşler olarak verilmekte, bu tür haberlerde destek olan kişiler olumsuz tanımlamalarla yer almaktadırlar. Ayrıca, Filistin'e destek olanlar aktif ajan olarak adlandırılmaktadırlar.

Gazetede 11 Nisan tarihinde yayınlanan 'Travestilerden Filistin Elçisi'ne destek sözü' (11 Nisan 2002) başlıklı haber savımızı desteklemektedir. Travesti, olumsuz anlamı olan bir kelimedir. Travestilerin Filistin'e desteğinin haberde adlandırılarak yer alması, kamuoyunda Filistin'i de sıra dışı bir konuma koyma amacını taşımaktadır. Haberde yer alan *'KENDİLERİNİ İnsanca Yaşam Platformu olarak tanıtan bir grup travesti'* ifadesi alaycı bir ifadedir. Dolayısıyla Filistin'i destekleyenler küçümsenmiş ve olumsuzlanmış olmaktadır:

'KENDİLERİNİ İnsanca Yaşam Platformu olarak tanıtan bir grup travesti, Filistin Büyükelçisi Fuat Yasin'i ziyaret ederek destek sözü verdi. Elllerinde dövizlerle elçiliğe gelip duvarının üzerine mum diken Travestiler adına konuşan travesti Okşan, Filistin halkının yaşadığı acıları paylaşmak için 12 Nisan günü 1 gün süreyle açlık grevi yapacaklarını belirterek, "Biz Arafat'ın gerillasıyız, askeriyiz" dedi.

Sabah gazetesinde Türkiye'nin İsrail-Filistin çatışmasında Filistin'in yanında yer almasını savunan görüşler eleştirilmiş, alaycı ifadelerle haberlerde yer verilmiştir. Sabah gazetesi, İsrail-Filistin çatışmasında İsrail'in meşru müdafaa yaptığını savunmakta, intihar saldırıları sonucunda meydana gelen ölüm ve yaralanmaları ayrıntılarıyla vererek Filistin karşıtı kamuoyu yaratmaya çalışmaktadır.

Gazetede, özellikle köşe yazılarında intihar saldırılarında ölen masum insanları, tanıdıkları ve sevdikleri Yahudilerle özdeşleştirerek veren köşe yazarları Filistin'i destekleyen kişilerin sanıldığı kadar çok olmadıklarını vurgulamaktadırlar. Türk halkının akıllı ve sağduyulu olduğu belirtilerek, Filistin'e destek olunması gerektiği görüşünde olanlar çağ dışı rejimleri istemekle suçlanmaktadırlar.

2. Basının Türkiye'deki İsrail'i Protesto Eylemlerine Bakışı

Basının Türkiye'deki protesto eylemlerine ilgisi beklendiği kadar fazla olmamıştır. Cumhuriyet gazetesi eylemlere en fazla yer veren gazete olmuştur. Gazetede İsrail'le ilgili eleştirilere rastlanmaktadır. Ancak İsrail'e gösterilecek tepkilerin dozunda olması gerektiği savunulmaktadır. Cumhuriyet gazetesinde protesto eylemleri verilirken, İsrail aktif ajan olarak sunulmamaktadır. Filistinlilerin yaşadıkları zorluklar, Arafat'ın karargahının abluka altına alınması tekrar edilerek işlenmekte, sorumlu olarak İsrail öne çıkarılmamaktadır.

Yeni Şafak gazetesinde, protesto eylemlerinde İsrail'le ilgili atılan '*kahrolsun İsrail*', '*katil Şaron*', '*İsrail faşizmi*' gibi keskin sloganlara haberlerde yer verilmektedir. Gazetede, sadece İsrail eleştirilmemekte, İsrail'le ilişkiler kurduğu için Türkiye de eleştirilmektedir.

Sabah gazetesinde ise, İsrail'i protesto eylemleri küçümsenmekte, eylemleri radikal grupların desteklediği savunulmaktadır. Arapların ve Filistinlilerin Türklere karşı tutumları ve ihanetleri öne çıkarılarak Türkiye'nin İsrail-Filistin çatışmasında İsrail'i desteklemesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Sabah gazetesinde, çatışmanın sorumlusu olarak Arafat görülmekte, intihar bombacılarının terörist olduğu ifade edilmektedir. Gazetede, Filistinlilere destek olanlar '*gerici*', '*o kafa*', '*bindirilmiş kıta*' gibi sözlerle nitelenmekte ve küçümsenmektedir.

Tablo 13
Toplam Haber Sayısı

Gazeteler	Türkiye’deki İsrail’i Protesto Eylemleri Haber Sayısı
Yeni Şafak	3
Cumhuriyet	7
Sabah	3
Toplam	13

Tablo 13’e göre Yeni Şafak gazetesi ile Sabah gazetesi, protesto eylemleri ile ilgili eşit sayıda haber yayınlanmıştır. Her iki gazete de konuya üç haberle yer vermişlerdir. Ancak haber sayısı aynı olmakla birlikte haberlerin içeriği birbirine taban tabana zıttır. Örneklemleri oluşturan gazetelerin içinde İsrail’i protesto eylemlerine en çok yer veren gazete Cumhuriyet gazetesi olmuştur. Cumhuriyet gazetesinde konuyla ilgili yedi haber çıkmıştır.

Tablo 14
Türkiye’deki İsrail’i Protesto Eylemleri İle İlgili Temaların
Çözümlemesi

Eylemleri destekleyen temalar	Yeni Şafak	Cumhuriyet	Sabah
1.Tarihte Hitler’in Yahudilere yaptıklarını bugün İsrail Filistinlilere yapıyor.	20	10	---
2.Protesto gösterileri artarak devam ediyor.	22	36	---
3.Dünya ve Türkiye Filistin’in yanında.	6	15	---
4.Türkiye’den ve dünyadan İsrail’e gösterilen tepkiler az.	24	3	---
Toplam	72	64	---

Eylemlere karşı temalar	Yeni Şafak	Cumhuriyet	Sabah
1.İsrail’i protesto eylemleri Antisemitizm’e dönüşmemelidir.	---	12	9
2.Savaşın taraflarından birini desteklemek yerine barışın yanında saf tutmak gerekir.	2	11	22

3. Protesto eylemleri uç gruplarca destekleniyor, toplumun geneli tarafından desteklenmiyor.	---	3	64
4. Türkiye, intihar bombacılarına destek vermemektedir.	---	4	3
Toplam	2	30	98

Tablo 14 de Türkiye'deki protesto eylemleriyle ilgili 136 adet eylemleri destekleyen, 130 adet eylemlere karşıt tema sınıflandırılmıştır. Tabloya göre Cumhuriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin protesto eylemlerini desteklediğini, Sabah gazetesinin ise protesto eylemlerini desteklemediğini söylemek mümkündür. Sabah gazetesinde eylemleri destekleyen tema bulunamamıştır. Yeni Şafak gazetesi ise hemen hemen bütün haber ve köşe yazılarında eylemleri desteklemiştir.

Yeni Şafak gazetesinde, protesto eylemlerine katılanların taşıdıkları pankartlara ve kanlar içindeki Filistinli çocukların fotoğraflarına haberlerde yer verilerek kamuoyunun Filistin'den yana tavır alması amaçlanmaktadır.

Gazetede 24 Nisan tarihinde yayınlanan '23 Nisan'da Filistinli çocuklar unutulmadı' (24 Nisan 2002) başlıklı haberde bir grup çocuğun İsrail'in İstanbul Başkonsolosluğu'nun önünde protesto gösterisi düzenlediği ifade edilmektedir. Haberde, ellerinde İsrail askerleri tarafından öldürülen Filistinli çocukların fotoğraflarını taşıyan çocukların "Filistinli Çocuklar Ölmesin" şeklinde slogan attıkları belirtilmektedir:

'23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlanırken bir grup çocuk, Filistinli çocukları unutmayarak İsrail'in İstanbul Başkonsolosluğu'nun önünde protesto gösterisi düzenledi. Levent'teki Yapı Kredi Plaza'da bulunan İsrail Başkonsolosluğu'nun önüne aileleri ile birlikte gelen bir grup çocuk "Filistinli Çocuklar Ölmesin" şeklinde slogan attılar. Ellerinde İsrail askerleri tarafından öldürülen Filistinli çocukların fotoğraflarını taşıyan çocuklar üzerinde "Hangi suçtan dolayı öldürüldü" yazılı bir afişi konsolosluk binasının önüne bıraktılar. Grup adına konuşan bir çocuk Filistinli çocuklar için burada olduklarını belirterek "Filistin'de çocuklar ölürken biz bayram yapamayız" dedi.

Haberde, Filistinli çocukların öldürülmesinin öne çıkarılması, gazetenin Filistin yanlısı tutumunu yansıtmaktadır.

5 Nisan tarihinde yayınlanan 'Arafat'la dayanışma mitingi' (5 Nisan 2002) başlıklı haberde "Filistin ve Arafat'a destek" mitingi düzenleneceği bilgisi verilmektedir. Haber başlık, hem de içerik olarak olumlu olarak değerlendirilmiştir. Haberde Mitingin ne zaman, nerede yapılacağı, mitinge kimlerin katılacağı aktarılmaktadır.

Mitingde atılan *"Katil Şaron, Filistin'i terk et", "Terörist ABD Ortadoğu'dan defol"* gibi sloganlara haberde yer verilmesi gazetenin Filistin'e desteği olarak görülebilir:

"Katil Şaron, Filistin'i terk et", "Terörist ABD Ortadoğu'dan defol" sloganlarını atan grup, daha sonra Kızılay istikametine doğru yürüyüşe geçti. Yoğun güvenlik önlemi alan Çevik Kuvvet ekipleri barikat kurarak grubun Kızılay Meydanı'na girişine izin vermedi. Bunun üzerine Aydın ve Sanatçı Girişimi sözcüsü Mehmet Özer bir basın açıklaması okudu. Özer, "Hitler faşizminin Yahudilere uyguladığı soykırımı bugün İsrail faşizmi Filistin halkına uyguluyor" dedi

Haberde İsrail kelimesinin sadece bir yerde ve kaynak kişinin sözlerinde geçmesi, İsrail ile ilgili olumsuz sözlerle rastlanmaması-kaynak kişi söylemleri dışında-, daha çok Filistinlilerin çektikleri üzerinde durulması, kamuoyunun, hangi görüşten olurlarsa olsunlar, (İsrail'le ilişkileri destekleseler bile) Filistinlilerin yanında yer almasını sağlamaya yöneliktir.

Haberde, Filistin'de şehit olan Müslümanlar için gıyabi cenaze namazı kılındığının aktarılması, gazetenin Filistinlilerle özdeşim kurma çabasını göstermektedir:

'Öte yandan Yıldız Teknik Üniversitesi öğrencileri Filistin'de şehit olan Müslümanlar için gıyabi cenaze namazı kıldılar.'

Cumhuriyet gazetesi, İsrail'i protesto eylemleri ile ilgili yedi haber yayınlarken, örnekleme oluşturan gazeteler içinde eylemlere en fazla yer ayıran

gazete olmuştur. Sabah gazetesinden farklı olarak, protesto eylemleri ile ilgili haberler uzun ve ayrıntılı olarak aktarılmaktadır.

Gazetede, İsrail karşıtı görüşler, Sabah gazetesinde olduğu gibi, tırnak içinde, kaynak kişilerin kişisel görüşleri olarak verilmektedir. İsrail’le ilgili olumsuz kaynak kişi görüşleri aktarılırken ‘öne sürdü’, ‘dedi’ gibi eylemler kullanılarak metnin sesinin doğrunun sesine dönüşmesi engellenmektedir.

Cumhuriyet gazetesinde, İsrail’i protesto eylemlerinin Antisemitizm’e dönüşmemesi ve Ariel Şaron’un politikaları yüzünden bütün Yahudilerin suçlanmaması gerektiği köşe yazılarında vurgulanmaktadır.

Gazetede 8 Nisan tarihinde yayınlanan ‘Kahrolsun mu İsrail?’ (8 Nisan 2002) başlıklı köşe yazısı savımızı desteklemektedir. Aydın Engin imzalı köşe yazısında üç gün önceki Cuma namazı çıkışında İsrail’i protesto etmek amacıyla atılan sloganlar aktarılmaktadır. Aydın Engin, ‘kahrolsun İsrail’ sloganından yola çıkarak İsrail’in neden kahrolması gerektiğini irdelemekte, Ariel Şaron’u eleştirirken Yahudi düşmanlığı yapılmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Yazıda, gazetenin bakış açısına paralel olarak, Türkiye’nin taraflara eşit mesafede durması gerektiği düşüncesi savunularak, ‘kahrolsun İsrail’ demek yerine ‘yaşasın barış’ denmesi gerektiğinin altı çizilmektedir:

‘Ama "Kahrolsun İsrail" diye düşünenler salt dinsel bağnazlığın pençesine düşenler mi?

Filistin halkının yanında olmak gibi haklı ve soylu bir tepkiyle davranan, davranmasa bile düşünenlerde de gitgide Yahudi düşmanlığının boy attığını gözlemiyor musunuz?

Ben gözlüyorum. TV programlarında, dolmuş sohbetlerinde, kimi gazete köşelerinde, kahvehane bilgiçliklerinde durmadan gözlüyorum.

"Peygamberler diyarı" diye de anılan o topraklarda tırmanan şiddete, yoğunlaşan acılara, akan kan ırmaklarına bakıp seyirci kalmak istemeyenler hangi tarafta yer alacaklar? Tuzak işte tam da burada.

Yanıtı "İsrail'in yanında" diye verenlerle, "Elbette Filistin'in yanında" diyenler arasında sanıldığığının tersine büyük bir fark yok.

Bu, dupduru bir yargıya varıp barış ın yanında saf tutmak varken savaşın taraflarından birine dönüşmek demek. Savaşan taraflardan birinin "zalim" , ötekinin "mazlum" durumda oluşu, savaşın taraflarından biri olmayı ne haklı kılar ne doğru.

Gücün terörüne ve terörün gücüne boyun eğmeden, barıştan ve sadece barıştan yana olmaktan öte çare yok. Varsa biri bunu açıklamalı.

Barış, o topraklarda Davut Peygamber 'in torunları İsrailoğulları ile İbrahim Peygamber soyundan gelen Arap kavminin bir arada, yan yana, iç içe yaşayabilmesinin adıdır.

Savaşsa bugün yaşanmakta olan...

"Kahrolsun savaş" diye kükremek varken, "Kahrolsun terörist İsrail" ya da "Kahrolsun Filistinli teröristler" diye haykırırlar bal gibi savaşın taraflarından birine dönüşüyorlar.

Ben "Yaşasın barış" diye haykırmaktan yanayım.

Yazıda, zaten üç bin yıldan beri çeşitli zulümler yaşamış olan bir halkın niye hala kahrolması gerektiği sorgulanarak, İsrail'den yana tavır alınmaktadır:

Üç bin yıldır Tanrı'nın gazabından belki de en çok pay alan bir halk niye hâlâ ve yine kahrolmalı ki?

— Ama onlar Müslüman Filistinlileri katlediyor, öldürüyor, kuşatıyor, açlığa, karanlığa mahkûm ediyor...

Peki, "onlar" kim?

İsrailoğullarının tümünün adı Ariel Şaron mu?

İsrail halkının tümü, çözümü silahların arpacığında, tankların namlusunda arayan ve sadece orada arayan, güce tapan ve güçleriyle mağrur generaller mi?

Tel Aviv'de otobüs durağında beklerken bir canlı bombayla birlikte havaya uçan ve adı belki de Anne Frank olan küçük kız çocuğu niye kahrolsun?

Filistin’de yaşananların sorumlusunun İsrail devleti değil, Ariel Şaron olduğu da vurgulanmaktadır.

Cumhuriyet gazetesinde, İsrail’i protesto mitingleri ile ilgili haberlerde olanlar aktarılmaktadır. Gazetede İsrail eleştirilmekte ancak bu eleştiriler hiçbir zaman İsrail’le ilişkilerin kesilmesini istemeye gitmemektedir. İsrail’in yaptıklarından ziyade, Filistinlilerin yaşadıkları vurgulanmaktadır.

Gazetede 15 Nisan tarihinde yayınlanan ‘Filistin’in işgali, İsrail’e tepki eylemleri sürüyor’ (15 Nisan 2002) başlıklı haberde Türkiye’nin çeşitli yerlerinde İsrail’e karşı düzenlenen protesto eylemleri aktarılmaktadır.

Haberde, Türkiye’nin çeşitli şehirlerinde düzenlenen eylemler bilgilendirici bir şekilde aktarılmaktadır:

‘Ankara Sıhhiye Toros Sokak’ta öğle saatlerinde toplanan Emegın Partisi (EMEP) üyeleri, İsrail’i protesto eden çeşitli sloganlar atarak Abdi İpekçi Parkı’na yürüdüler. Parkta toplanan grup "Filistin’de yaşamını kaybedenler anısına" saygı duruşunda bulunduktan sonra EMEP Genel Başkanı Levent Tüzel, bir konuşma yaptı. Türkiye halkının Filistinlilerin yanında olduğunu ifade eden Tüzel, "Günlerdir Filistin halkı gibi düşünüyor, onlar gibi üzüyor, onlar gibi kan ağlıyoruz" diye konuştu.

İzmir Konak Meydanı’nda da ÖDP, EMEP, HADEP, TKP, İHD, ÇGD, DİSK, Türk-İş ve KESK’ bağlı bazı sendikalar tarafından düzenlenen basın açıklamasında İsrail’in insanlık suçu işlediğini savunuldu.

Aynı şekilde, travestilerin düzenlediği protesto eyleminin ‘Travestilerden Eylem’ alt başlığıyla verilmesi, gazetenin, eylemleri düzenleyenlerin marjinal gruplar olduğunu öne çıkarmak istemesi olarak düşünülebilir. Haberde, ‘katliam’, ‘işgal’, ‘vahşet’ gibi İsrail’i suçlayıcı keskin ifadeler yer almamakta, ‘Filistin’e destek’, ‘insanlık suçu’, ‘İsrail’i protesto’ gibi daha yumuşak ifadelere yer verilerek İsrail karşıtı kamuoyu oluşması engellenmeye çalışılmaktadır.

İsrail’le ilgili olumsuz düşünce ve ifadelerin ‘konuştu’, ‘savunuldu’, ‘belirtildi’ gibi eylemlerle aktarılması, aktarılan düşüncenin bireysel bir düşünce olduğu ve doğrunun sesi olmadığını belirtmek amacıyla yapılmıştır.

Sabah gazetesinde Filistin için bir dakika karanlık eylemi eleştirilip, fazla destek bulmaması sevinçle karşılanırken, Cumhuriyet gazetesinin aynı eylem karşısındaki tutumu olanı aktarma şeklinde olmuştur.

Cumhuriyet gazetesinde, Yeni Şafak gazetesinin aksine, İsrail'i protesto eylemlerini aktaran haberlerde, işgalin ve Arafat'ın karargahının abluka altına alınmasından Şaron hükümeti sorumlu tutulmakta, olanlar İsrail'in devlet politikası olarak görülmemektedir. Haberlerde yer verilen sloganların genellikle Ariel Şaron hakkında olması da bu savımızı desteklemektedir:

"Katil Şaron, Filistin'den defol", "Kasap Şaron, Filistin'den defol"...

Cumhuriyet gazetesinde, protesto eylemlerinde *'İsrail ile imzalanan tank yenileme ihalesinin iptali'* ve *'İsrail'le ilişkilerin kesilmesi'* gündeme getirildiğinde kullanılan eylemler *'önerildi'*, *'istendi'*, *'söyledi'*, *'vurguladı'* gibi aktarılan düşüncenin bireysel düşünceler olduğunu vurgulayan eylemler olmaktadır.

Gazetede 3 Nisan tarihinde yayınlanan 'Hepimiz Filistinliyiz' (3 Nisan 2002) başlıklı haber savımıza örnek teşkil etmektedir. Haberde İsrail'in Filistin topraklarını işgali ve Devlet Başkanı Yaser Arafat'ı tecrit etmesinin, siyasi partiler, sendikalar, sivil toplum örgütleri ve öğrenciler tarafından protesto edildiği aktarılmaktadır. Haberin başlığı pozitif olarak değerlendirilebilir. Cumhuriyet gazetesiyile ilgili olarak daha önce savunmuş olduğumuz *'İsrail-Filistin çatışmasında Filistin'i öne çıkararak İsrail'i göz önünde tutmama'* politikasının yansımalarını da haberde görmek mümkündür. İsrail'le ilgili olumsuz görüşler kaynak kişi görüşü olarak tırnak içinde verilmektedir. Yapılan açıklamalar tırnak içinde verilerek haberde aktarılan görüşün metnin sesine dönüşmesi engellenmektedir:

'Akademisyen, yazar, sanatçı, gazeteci ve aydınların oluşturduğu Barış Girişimcileri, Filistin halkına yönelen "İsrail terörüne karşı" dün bir çağrı yayımladı. Çağrıda, "Şimdi bütün dünya Filistin, hepimiz Filistinliyiz" denildi ve hükümetin caydırıcı bir adım atarak İsrail ile imzalanan tank yenileme ihalesini iptal etmesi önerildi.

'Gücün terörüne boyun eğmeyi reddediyoruz'

"Henüz vakit varken..." başlığı ile sunulan çağrıda "Terörün gücüne ve gücün terörüne boyun eğmeyi reddediyoruz" diyen Barış Girişimcileri, soruna Birleşmiş Milletler'in el koymasını istedi. Barış Girişimcileri'nin açıklaması şöyle: "Henüz vakit varken... ABD'nin, terörü ezmek bahanesiyle Afganistan'ı bombalayarak açtığı yoldan giden İsrail, Filistin halkını dünyanın gözleri önünde pervasızca katlediyor. Terörün gücüne de gücün terörüne de boyun eğmeyi reddediyoruz. Dünyanın tüm barışçıları seslerini yükseltmeye, ülkeleri ve varlıkları yok edilmeye çalışılan Filistin halkıyla ve çok güç koşullar altında mücadele veren İsrailli barışçılarla dayanışmaya çağırıyoruz. Şimdi bütün dünya Filistin ve hepimiz Filistinliyiz."

Cumhuriyet gazetesi, Sabah gazetesinin aksine eylemlerle ilgili haberleri uzun ve ayrıntılı olarak vermektedir. Her iki gazete de İsrail ile ilgili olumsuz görüşleri tırnak içinde, kaynak kişi görüşü olarak sunmaktadır. Sabah gazetesinde Filistinlilerin terörist olarak nitelenip desteklenmemeleri gerektiği savunulurken, Cumhuriyet gazetesinde Filistinlilerin çektikleri acılar öne çıkarılmaktadır. Sabah gazetesi, Filistinli intihar bombacılarının neden olduğu ölümlere dikkat çekerek Filistin'e destek eylemlerini olumsuzlamaktadır.

Cumhuriyet gazetesinde, Yahudilerin tarihini anlatan köşe yazıları yayınlanarak, Yahudilerin geçmişte yaşadıkları zulümler sık sık gündeme getirilmektedir.

Gazetede, 16 Eylül tarihinde yayınlanan 'Tarih Boyunca Türk-Yahudi İlişkileri...' (16 Eylül 2002) başlıklı köşe yazısında Türkiye-İsrail arasında Filistin sorunu nedeniyle yaşanan soğukluk, Türkiye'nin bölge politikası çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Aydın Olgun imzalı köşe yazısında, İsrail'in, devamlı olarak bombalı saldırılar düzenleyen, aralıksız sabotaj hareketlerine girişen Yaser Arafat yönetimine karşı uçaklarla, tanklarla yoğun bir sindirme harekâtına girişmiş olduğunun vurgulanması, yazarın İsrail'in uygulamalarını Arafat'ın saldırılarına karşı bir savunma olarak gördüğünü ortaya koymaktadır. Yazar, İsrail'in yaptığı

sindirme hareketinin şiddetine karşı çıkmaktadır. İsrail ve Filistin arasındaki çatışmayı iki tarafın ağır sivil kayıpları verdiği bir savaş olarak görmekte, Türkiye'nin, yakın komşusu olan ülkelerin bu savaşı yüzünden daha uzun süre başının ağrıyacağını öne sürmektedir:

'Bilindiği gibi Filistin'de İsrail ile Araplar arasında kıyasıya, ölümüne bir mücadele cereyan ediyor. İsrail, devamlı olarak bombalı saldırılar düzenleyen, aralıksız sabotaj hareketlerine girişen Yaser Arafat yönetimine karşı uçaklarla, tanklarla yoğun bir sindirme harekâtına girişmiş durumda. Ancak iki tarafın da başarılı olmadığı, şiddet davranışlarının sorunu daha da içinden çıkılmaz bir hale dönüştürdüğü ortada. Üstelik iki tarafın sivil halkının verdiği kayıplar da azımsanacak gibi değil.

Sabah gazetesi, örnekleme oluşturan gazeteler içinde İsrail'i protesto eylemlerine karşı en olumsuz yaklaşımı sergileyen gazete olmuştur. Sabah gazetesi, hem protesto eylemleri ile ilgili az haber vermiş, hem de verdiği haberler çok kısa olmuştur.

Sabah gazetesinin protesto eylemleri ile ilgili haberlerin tamamındaki tutumu olumsuz olmuştur. Gazetede, protesto eylemleri küçümsenmiş, eylemleri birkaç marjinal grubun düzenlediği (AKP, SP, MHP, Travestiler ve sol düşünceli parti ve sendikalar) savunularak, Türk halkının tamamının düşüncesini yansıtmadığı vurgulanmıştır.

Gazetede, Yahudilerin tarihte yaşadıkları kötü deneyimler, intihar saldırıları sonucunda uğradıkları can kayıpları ısrarla işlenerek İsrail lehine kamuoyu oluşturulmaya çalışılmaktadır.

16 Nisan tarihinde yayınlanan 'Teşekkürler Türkiye' (16 Nisan 2002) başlıklı köşe yazısı Filistin'i destekleyenlerin, çok küçük, marjinal sol gruplar, travestiler ile Saadet Partisi gibi gruplar olduğu, "gerici ve militan türban zihniyeti" olarak nitelendiği bir köşe yazısı olarak savımızı desteklemektedir. Sedat Sertoğlu, Sabah gazetesinde İsrail'le ilişkilerin artarak sürmesini isteyen ve köşesinde konuya oldukça fazla yer veren bir köşe yazarıdır. Yazar, diğer yazılarına paralel olarak bu yazısında da Türkiye'nin İsrail'in yanında yer alması

gerektiğini, Filistinlilerin Türklere olan ihanetlerini örnek göstererek savunmaktadır:

Radikalleşen, hatta bir üyesi, yüce kitabımız Kuran'ı Kerim'de yazılı olan, O'nun kabul ettiği Yahudilerin dini kitabı Tevrat'ın sahte olduğunu söyleyebilecek, küfür anlamına gelen ifadeler kullanabilecek kadar kendinden geçen Saadet Partisi'nin düzenlediği ve çok küçük, marjinal sol gruplar ile travestilerin destek verdiği "1 dakika karanlık" eylemi, daha başlamadan bitti..

Yazıda, "1 dakika karanlık" eyleminin başlamadan bitmesi, Türk milletinin, "etnik temele dayandırılmak istenen" hiçbir protestoyu kabul etmeyeceğine bağlanmakta, eyleme destek verenler 'o kafa' diye eleştirilerek Filistinlilere destek olunmaması gerektiği vurgulanmaktadır.

Yazar, Filistinli intihar bombacılarını suçlamakta, intihar bombacılarını anladıklarını savunanlara Türk milletinin destek vermeyerek ders verdiğini ifade etmektedir:

'21'inci yüzyılda, hiç utanmadan, hiç sıkılmadan "Hitler'i anladık" diyebilen bir zihniyetten, Allah sadece Türkiye'yi değil, ama bütün dünyayı korusun.. Kadın, çocuk demeden önüne geleni öldüren "canlı bombaları savunan o kafaya", milyonlarca Türk destek vermeyerek, gereken dersi verdi..'

Sertoğlu, İsrail'i protesto eylemlerinin Türk milletinin tamamını temsil etmediğini, bu eylemlerdeki kalabalıkların zorla bir araya getirilmiş insanlardan oluştuğunu vurgulayarak eylemleri olumsuzlamaktadır:

'25-50 kişi ile veya en kalabalığı 2 bin kişi ile o da toplama, yani bindirilmiş kıta, yapılan mitingler, nasıl oluyor da bütün Türkiye'yi temsil ediyor? Bıraksınlar palavrayı.. Düşünler artık bu milletin yakasından.. Milletin derdi bambaşka.. Onun bile farkında değiller.. Ama 3-5 oy için, bunların yapmayacakları yok..'

Yazıda, Ariel Şaron'un eleştirilebileceği, ancak protesto eylemcilerinin ırka düşmanlık yaptığı, Filistinli çocukların ölümüne üzülenlerin İsraili çocukların ölümüne seyirci kaldıkları ifade edilerek eylemlere karşı çıkılmaktadır:

'Şaron'u eleştirmek başka, ki biz de eleştiriyoruz, ama bir ırka düşmanlık yapmak bambaşka bir şeydir.. İrkçilik yapmak, çağdışıdır.. Kim yaparsa yapsın.. Ve bu ırkçılığı yapanların gidişleri, gidiş değildir.. Yakında bağımsız mahkemeler önünde, nedenini öğrenecekler..

Filistinli çocukların ölümü, hepimizde yara açıyor.. Ama ya İsraili çocukların ölümü? Onlar çocuk da, ötekiler değil mi? Onlar günahsız, ötekiler değil mi?

Sabah gazetesinde, İsrail'i protesto eylemleri ile ilgili haberler olumsuz olarak değerlendirilmiştir. Protesto eylemlerine katılanların ısrarla adlandırılması (travestiler, AKP, SP, MHP gibi) eylemlerin Sabah gazetesi tarafından desteklenmediğini göstermektedir.

Sabah gazetesinde, İsrail'le ilgili suçlamalar 'ileri sürdü', 'dedi', 'konuştu' şeklindeki eylemlerle aktarılmaktadır.

Gazetede 14 Nisan tarihinde yayınlanan 'FİLİSTİN İÇİN BİR İMZA' MİTINGİ İSTANBUL'DA YAPILDI, Bu da Saadet'in Yaser Arafat'ı (14 Nisan 2002) başlıklı haberde İsrail'le ilgili suçlamalar yukarıda verilen eylemler kullanılarak yapılmaktadır. Haberde, İstanbul'da 'Filistin İçin Bir İmza' mitinginin yapıldığı, bu mitinge katılanlardan birinin Yaser Arafat kıyafetiyle mitinge gelmesinin dikkat çektiği aktarılmaktadır. SP genel başkanı Recai Kutan'ın mitingdeki konuşmasının yer aldığı haberde Kutan'ın sözleri 'konuştu', 'öne sürdü' gibi haberin doğrunun sesi olmadığını ve aktarılan görüşün bireysel görüş olduğunu vurgulayan eylemlerle aktarılmaktadır:

'Saadet Partisi İstanbul İl Başkanlığı'nın "Filistin İçin Bir İmza" adı altında düzenlediği miting dün İstanbul'da yapıldı. Çağlayan Meydanı'nda düzenlenen mitinge yaklaşık 20 bin partili katıldı. Polis ekiplerinin kontrolünden geçtikten sonra meydana girebilen göstericiler, İsrail ve ABD aleyhine slogan attı. Filistin bayraklarının asıldığı miting alanında Arafat'a benzerliği ile dikkatleri çeken bir vatandaş bütün ilgiyi üzerine topladı. Saadet Partisi Genel Başkanı Recai Kutan yaptığı konuşmada "Filistin toprağının yüzde 78'i İsrail işgalindedir" dedi. Son 10 yıl içinde 5 bin Filistinlinin öldürüldüğünü ileri süren

Kutan "Şaron'a sesleniyorum: Sizin niyetiniz bütün Filistinlileri öldürmek mi?" diye konuştu. Geçtiğimiz günlerde İsrail'e giden Saadet Partili milletvekillerinin de katıldığı miting dua edilmesiyle olaysız bir şekilde sona erdi.'

Mitingin, SP tarafından düzenlendiğinin vurgulanması da Sabah gazetesinin, İsrail'i protesto eylemlerinin azınlık tarafından desteklendiği düşüncesini yansıtmaktadır.

Sabah gazetesinde İsrail karşıtı sayılabilecek tutumlar radikal gruplara ait tutumlar olarak verilmektedir. İsrail'le ilgili olumsuz düşünceler uç gruplara, cahil kimselere mal edilmektedir.

15 Nisan tarihinde yayınlanan 'Filistin halkı için KAYNAŞTILAR' (15 Nisan 2002) başlıklı haberde İnsanca Yaşamı Platformu üyesi travestilerin, İsrail'i protesto mitinglerinde en ön saflarda yer aldığı belirtilmektedir. EMEĞİN Partisi (EMEP) tarafından, İsrail'in Filistin'e yönelik operasyonlarını protesto etmek amacıyla düzenlenen "Filistin Halkıyla Dayanışma Mitingi"ne "İnsanca Yaşam Platformu"nun da destek verdiğinin ifade edildiği haberde, travesti ve eşcinsellerden oluşan İnsanca Yaşam Platformu üyelerinin, geçen hafta Filistin'in Ankara Büyükelçiliği'ni ziyaret ederek destek sözü verdikleri de hatırlatılmaktadır.

Filistin'e destek mitingine katılanların uç gruplar olduğu ifade edilerek miting olumsuzlanmaktadır:

'İnsanca Yaşama Platformu üyesi travestiler, İsrail'i protesto mitinglerinde en ön saflarda yer alıyor. EMEĞİN Partisi (EMEP) tarafından, İsrail'in Filistin'e yönelik operasyonlarını protesto etmek amacıyla düzenlenen "Filistin Halkıyla Dayanışma Mitingi"ne "İnsanca Yaşam Platformu" da destek verdi. Geçen hafta Filistin'in Ankara Büyükelçiliği'ni ziyaret ederek destek sözü veren travesti ve eşcinsellerden oluşan İnsanca Yaşam Platformu üyeleri, dün de EMEP'in düzenlediği protesto mitinginde ön safta yer aldılar.

Haberde mitingin İsrail'i protesto etmek için yapıldığı ifade edilmektedir. Ancak alıntılanan kaynak kişi sözlerinin hiçbirinde İsrail'in adı geçmemekte,

eleştirilmemektedir. Bu durumun gazetenin yayın politikası ile ilgili olduğunu düşünmek mümkündür.

Türkiye'deki İsrail'i protesto eylemleriyle ilgili savımızın desteklendiği görülmüştür. Savımızda Yeni Şafak gazetesinin protesto eylemlerini destekleyeceğini, Cumhuriyet ve Sabah gazetelerininse desteklemeyeceğini savunmuştuk. Örneklem içindeki gazetelerden Sabah gazetesinin ve Cumhuriyet gazetesinin ideolojileri farklı olsa da Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili hemen hemen paralel görüşleri savundukları çözümleme sonucunda ortaya çıkmıştır. Sabah gazetesi, İsrail'le ilişkilere en radikal desteği veren gazete olmuştur. Cumhuriyet gazetesinde ise İsrail'in Filistin'deki uygulamalarından Şaron hükümeti sorumlu tutulmuş ve eleştirilmiştir. Ancak gazetenin eleştirileri hiçbir zaman İsrail'le ilişkilerin kesilmesini savunmaya dönüşmemiştir. Cumhuriyet gazetesinde İsrail eleştirilmiştir. Sabah gazetesinde ise Filistinliler terörist olarak tanımlanmakta, Türklere ihanet ettikleri sıklıkla vurgulanarak Filistinlilere destek olunmaması gerektiği öne çıkarılmaktadır.

Sonuç

Haberlerin basın-yayın organlarında sunumundan anlatılmak istenen, bir olayın bir basın organında nasıl yer aldığıdır. Tezin kapsamı haberlerin basın organlarında içeriksel olarak sunumu ile sınırlıdır.

Tez çalışmasında ulaşılan sonuçlara bakıldığında, haberin ‘güncel olmak’, ‘en hızlı şekilde olayı kitlelere ulaştırarak ne, nerede, nasıl olmuşun bilgisini vermek’ gibi nitelikleri öne çıkmaktadır. Haber yeni olmuş veya tekrar meydana gelen olayları anlatır. Sistematik bir bilgi değildir, birbirinden bağımsız olay ve olgularla ilişkili olabilir. Haber geçicidir, kalıcılığı sadece olayın geçerli olduğu zaman dilimi için söz konusudur. Haber yapılacak olaylar önemli, garip, ya da en azından beklenmeyecek türde olmalıdır. Haber, olay meydana gelmeden önce de medyada yer almış olabilir. Haberın ‘doğru, dengeli, adil, tarafsız, açık, güncel, kesin olma’ gibi niteliklere sahip olması gerekir.

Ancak uygulamada bunların gerçekleşip gerçekleşmediği tartışmalıdır. Gazetecinin yazdığı bir haber, dış dünyanın bir oluşumunu, bir olayını olduğu gibi, kişisel yargılar katılmadan anlatılmasıdır. Haberın sunumunda kişisel olmayan gerçekler konuşur, çünkü iletişimci tarafsız bir konumdadır. Haberın dil ve söylemi profesyonel ilkelere dayanmak zorundadır. Haber, bu özelliğe sahip olan tek metindir. Bir şiir veya bir roman yazmanın hiçbir katı, uzlaşım sal kodu yoktur. Ancak, haber metinlerinde metni yazan kişinin uyması gereken ilkeler belirlenmiştir ve bunlara uymamak ‘etik bir ihlal’ demektir. Bu iddia, haber hiçbir zaman özgün bireysel yaratıcılığı harekete geçirmez, şeklindeki kesin yargıya dayanmasa da buna en az izin veren metindir, tarzında bir önermedir. Haberın dili birinci tekil şahıs dili olamaz. Asla açık bir kişisel yorum içeremez. Haber, nesnel bir dille olanı anlatmalıdır. Haber, kaynakların görüşlerini aktarmalıdır, bütün tarafların görüşlerine yer vermelidir. Haberı yazan mutlaka tarafsız olmalıdır. İşte tüm bu özellikler, haberi diğer metinlerden farklı ve özgün kılar. ⁵⁸Ancak bu

⁵⁸. İNAL, Ayşe, Haberı Okumak, Temuçin Yayınları, İstanbul, 1996,s.23-24

görüşün karşısında, yansız ve değer yargılarından uzak bir enformasyon (haberleşme) düşünme olasılığının çok az olduğu, nesnel gazetecilik olamayacağı iddiası yer almaktadır. Çünkü gazeteciliğin nesnel olabilmesi, bir eylem biçimindeki olayın, haber olarak aktarılmasından önce bozulmayacak şekilde yorumlanmış olmasını gerektirir. Bir haber, gerçekleri çarpıttığı için eleştirilmez, bu bir tutarsızlık olur. Çünkü en iyi yorum bile gerçekleri çarpıtmak zorundadır.

Yayımlanmak üzere seçilen bir haberin türü, dili, üslubu, söylemi, formatı ve takdim biçimi hiçbir rastlantıya yer vermeyecek bir şekilde medya uzmanlarınca titizlikle belirlenmektedir. Bütün tarafsızlık iddialarına karşı iletişimcinin kişiliği, dünya görüşü, tutum, inanç, tercih, eğilim, ilgi, ön kabul, önsezi, değer yargıları, düşünme çevreleri, algılayış biçimleri, kişisel ahlakı, mesleki sosyalleşmesi, mesleki rol anlayışları, mesleki bilgi, deneyim ve kabiliyetleri, meslek kuralları ve yaptırımları gibi değişik etmenler haberin içeriğini etkiler. Haberin içerdiği her kelime, anlatım düzenindeki yerine bağlı olarak bir gerçeğe işaret eder. Haber içeriğindeki her kavram, deyim, ifade, cümle veya resim iletişimcilerin iç dünyasında biçimlenmiş bilişsel, fikri ve psikolojik yönelim unsurlarının yanı sıra bilinçaltılarında yatan ideolojik çerçevelerine ve sınıflandırma kalıplarına dayanmaktadır. Örneğin, yayımlanan bir haberin, haber kalıbının, haber türünün, fotoğrafın, fotoğraf altı yazısının, karikatürün, sürmanşetin, alt başlığın, başlık bandının, eskizlerinin, yazı tipi ve puntosunun seçimi, takdim biçimi, haberin, fotoğrafın, karikatürün, kameranın yerleştirilişi, kamera çekimleri bile olaya konu olan durum veya kişiye verilen değer hakkında çok şey söyler. Bu bakımdan hiçbir haber içeriği tarafsız ve yönsüz değildir. Haber içeriğinin muhatabı ve bu içeriği yayınlayan kitle iletişim aracının bütünleşme biçimi de her haber içeriğine anlam ve önem kazandıran bir başka husustur. Muhatap, her türlü haber içeriği karşısında kendisine bir mevki seçer. Kendi iradesiyle seçtiği bu mevki, alanında haber içeriği düzenleyen, yani yönlendiren ve biçimlendiren iletişimcilerin zihninde tasarladığı konumdur. Haliyle haber içeriğine muhatap fertler açısından da tarafsızlık ve nesnellik tartışmalıdır. Örneğin, haber metinlerinde, ‘Başbakan.....belirtti’ cümlesinin

vurgusu ile, ‘Başbakan.....öne sürdü’, ‘Başbakan.....iddia etti’ cümlelerinin vurgusu farklıdır. ‘Belirtti’ ifadesinde eminlik, ‘öne sürdü’ ve ‘iddia etti’ ifadelerinde ise şüphe anlamı vardır. Alıntılanan konuşmanın tırnak işaretlerinin atılıp dolaylı alıntıya dönüştüğü cümle biçimlerinden gazetecinin yorumunun, bu metnin ‘kendi’ sesi aracılığıyla devreye girdiği anlaşılır. Metnin ‘kendi’ sesi ve ‘alıntılanan konuşma’ arasında ise önemli farklar vardır.

Haberlerde kullanılan sıfatlar da tarafsızlığı ortadan kaldırır. Sıfatlar yakıştırmak, damga vurucu tanımlar, gelişmekte olan ülkelerle ilgili olarak uluslararası büyük medyanın nesnellikten saptıran bir yöntemidir.

Tez çalışmamızın ampirik bölümünde Türkiye-İsrail ilişkilerinin örnekleme oluşturan gazeteler tarafından nasıl yansıtıldığına bakılmıştır. Yapılan bu incelemede, Türkiye’deki yazılı basının Yeni Şafak gazetesi hariç Türkiye’nin İsrail ile olan her türlü ilişkisinin desteklendiği görülmüştür. Bu bağlamda Yeni Şafak gazetesi dışındaki gazetelerle ilgili varsayımlar doğrulanmıştır denilebilir.

Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili haberlerin Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazetelerinde sunumu incelendiğinde bu gazetelerin aynı olaya farklı yaklaşımlar sergiledikleri görülmüştür. Nitel içerik analizi yöntemi kullanılarak yapılan incelemede söz konusu üç gazete dikkate alınarak Türk basınının ‘Türkiye-İsrail-ABD İlişkilerine Bakışı, Türkiye-İsrail Arasındaki Askeri, Siyasi ve Kültür-Spor İlişkilerine Bakışı, Türkiye’nin İsrail-Filistin Çatışmasındaki Tutumuna Bakışı ve İsrail’i Protesto Eylemlerine Bakışı’ ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın kapsamı Nisan-Eylül 2002 tarihleri olarak sınırlandırılmıştır.

Türk basını, hem Yahudiler hem de Filistinlilerle tarihten gelen bağları nedeniyle, İsrail’in Arafat’ın karargahını kuşatması ve bazı Filistin şehirlerini işgal etmesine ilgisiz kalamamıştır. Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili en fazla haberin, Arafat’ın karargahının abluka altına alındığı Nisan ayında çıkmış olması bunu göstermektedir. Filistin’de yaşananlar gazetecilik açısından önemlidir. Türkiye’deki okurlar için ilgi çekicidir, göze çarpıcı, gerçek ve günceldir. Aynı zamanda da olağan dışıdır. Olayda bir çatışma ve gerilim vardır. Çatışma faktörü

dış haberlerde temel faktörlerden biri olarak ele alınmaktadır. Olağan durumlarda- Ortadoğu ve Filistin için geçerli olmasa da- hiç bahsedilmeyen ülkelere kriz, darbe ve çatışma anlarında birden kameralar ve fotoğraf makineleri çevrilir. Basın abluka ve işgal başlar başlamaz konuya yoğunlaşmıştır. Haberler, yazı dizileri, köşe yazıları ve makaleler birbirini izlemiştir. Medya organları, siyasal görüşlerine göre, olayları sunarken olayları basitleştirmiş ve okuyucunun özdeşim kurmasını sağlayacak formata sokmuş ‘Hepimiz Filistinliyiz’ şeklinde manşet atmış, zaman zaman da ‘İsrail’le İlişkiler Kesilsin’ biçimindeki kaynak kişi sözlerini başlığa çıkarmıştır. Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili haberlerde genellikle ilgi çekici ve sansasyonel başlıklar kullanılmıştır. Yeni Şafak gazetesinde İsrail ile ilgili olumsuz söylemler başlığa alınırken, Cumhuriyet gazetesi, özellikle de Sabah gazetesinde Filistinliler ile ilgili olumsuz söylemler başlık olarak kullanılmıştır.

Yapılan inceleme sonucunda, haber alıntılarında da görüldüğü gibi, Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinin Türkiye-İsrail ilişkilerine, hangi alanda olursa olsun, olumlu bir bakış açısı sergilediği ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet gazetesi ile Sabah gazetesinin İsrail’i protesto eylemlerini sunumları dışındaki haber sunumları arasında fark yoktur. Sabah gazetesi, eylemlerle ilgili haberlerde de diğer konulardaki haberlerde olduğu gibi Filistinlilere karşı olumsuz tutumunu sürdürmüştür. Gazete, protesto eylemleri ile ilgili çok az haber vermiştir, verdiği haberler de Cumhuriyet gazetesine kıyasla çok kısadır. Cumhuriyet gazetesi, İsrail’le her türlü ilişkiyi desteklemesine rağmen, protesto eylemleri ile ilgili haberlerde Filistinlilere karşı olumsuzlayıcı bir tavır içine girmemiştir.

Yeni Şafak gazetesi, Türkiye-İsrail ilişkileri ile ilgili beklenenden az sayıda haber vermiştir. Gazetenin bu tutumunu, iki ülke arasındaki ilişkileri görmezden gelerek yok saymak istediği şeklinde yorumlamıştık. Gazetede örnekleme oluşturan diğer gazetelere oranla çok az sayıda haber çıkmıştır. Ancak, İsrail-Filistin çatışması ile ilgili oldukça fazla haber, köşe yazısı ve yazı dizisi çıktığı söylenebilir. İsrail-Filistin çatışması ile ilgili haberler (Türkiye içinde olmadıkça) araştırmanın kapsamı dışında olduğu için incelemeye dahil

edilmemiştir. Yeni Şafak, her zaman Türkiye'nin Filistinlilerin yanında olması gerektiğini savunmuş, İsrail'le ilişkilerin kesilmesini isteyen kaynak söylemlerine haberlerde oldukça fazla yer vermiştir.

Sabah gazetesinde, İsrail'i protesto eylemlerine katılanlar, diğer gazetelerden farklı olarak, Türkiye'deki rejim için bir tehdit olarak görülmekte, eylemi destekleyenler 'o kafalar', 'gerici türban zihniyeti' gibi olumsuz nitelermelerle tanımlanmakta, herkes bu zihniyete karşı koymaya çağrılmaktadır. (Özellikle Sedat Sertoğlu'nun yazılarında bu düşünce işlenmektedir.)

Örnekleme oluşturan gazetelerden Sabah gazetesinin ve Cumhuriyet gazetesinin iki ülke arasındaki ilişkileri aktarırken hemen hemen aynı tutumları sergiledikleri görülmüştür. Her iki gazete de Türkiye'nin İsrail'le olan ilişkilerini olumlayan ifadelerle haberleri aktarmışlardır. Yeni Şafak gazetesinde ise İsrail'le ilişkilerin kesilmesi gerektiği, Türkiye'nin İslam dünyasını bu ilişkisiyle küstürdüğü vurgulanmaktadır.

Sabah gazetesinde, Türkiye'nin İsrail ile olan ilişkileri sayesinde ABD desteğini alabildiği ve bu destekle Orta Asya ile ilişkilerinde başarılı olabildiği savunulmaktadır. Sabah gazetesinde, ayrıca, Türkiye'nin İsrail ve ABD ile olan ilişkileri nedeniyle AB tarafından aday ülke konumuna getirildiği de ifade edilmektedir. Gazetede, Türkiye'nin bölgesel bir güç olmasının koşulu olarak İsrail ile ilişkilerini geliştirmek ve böylece dünyanın en büyük gücü olan ABD'ye ulaşmak gösterilmektedir.

Sabah gazetesi, İsrail'le olan ilişkilerinin Türkiye'ye sağlayacağı yararlar sıklıkla vurgulamakta, İsrail aleyhine kamuoyu oluşumunu engellemeye çalışmaktadır. İsrail'in, özellikle ABD'deki Yahudi lobisinin, uluslararası sorunlarda Türkiye'yi desteklediği öne çıkarılmaktadır. Filistin'deki intihar bombacıları ile PKK'lı intihar bombacıları arasında özdeşim kurularak Filistinlilere karşı olumsuz düşüncelerin oluşması hedeflenmektedir.

Sabah gazetesinde, Filistinliler ve Filistin'e destek mitinglerine katılanlar olumsuz tanımlamalarla haberlerde yer alırken, İsrail'le ilgili olumlu tanımlamalara yer verilmektedir. Cumhuriyet gazetesinde ise İsrail'le ilgili olumlu

tanımlamalara yer verilmiş, Filistinlilerle ilgili herhangi bir tanımlama haberlerde yer almamıştır.

Dünyada meydana gelen olayların çoğu hakkında bilgi edinimi ve kanaat oluşumu büyük ölçüde milyonlarca insanın paylaştığı basın-yayın organlarındaki haber söylemine dayanır. Haber söylemi dışındaki hiçbir söylem bu kadar çok insan tarafından ve hemen hemen aynı zamanda paylaşıp okunmaz. Bu nedenle haber söyleminin büyük bir güç potansiyeli vardır. Dolayısıyla, haber raporlarının, şemalarının, başlıklarının ve stilinin yakından incelenmesinin siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel iktidarın uygulanmasını ve bu uygulamayı destekleyen ideolojilerin iletişimini ve edimini anlamak açısından önemi büyüktür. Çalışmanın ampirik bölümünde elde edilen bulgular bu çerçevede değerlendirildiğinde Türkiye'deki yazılı basının Türkiye-İsrail ilişkilerini yansıtırken nasıl bir ideoloji ile beslendiklerini de görmek mümkündür.

Örnekleme oluşturan gazetelerin farklı siyasi görüşlerinin olması, gazetelerin iki ülke ilişkilerini yansıtmalarında etkili olmaktadır. Sağ görüşlü Yeni Şafak gazetesinde, siyasi görüşünde radikallik olmamasına rağmen, Türkiye'nin İsrail ile ilişkilerini geliştirmesine karşı çıkmıştır. Yeni Şafak gazetesi, Türkiye'nin Müslüman ülkelerle ilişkilerini güçlendirmesini savunmaktadır.

Sabah ve Cumhuriyet gazetelerinde ise İsrail ile geliştirilecek her türlü ilişki, Türkiye'nin batılılaşma idealinin gerçekleşmesine hizmet ettiği düşüncesiyle desteklenmektedir. Hem Sabah gazetesi, hem de Cumhuriyet gazetesi Türkiye'nin İsrail ve ABD ile birlikte hareket etmesini ve ilişkilerini olabildiğince güçlendirmesini desteklemektedirler. Sabah ve Cumhuriyet gazetelerinde, Türkiye'nin İsrail'le ilişkilerinden başta ABD'deki Yahudi lobisinin desteği olmak üzere, köktendinci teröre karşı ve Ermeni lobisinin 'Ermeni soykırımı' tezine karşı destek elde edeceğinin altı çizilerek Türkiye'nin bu ilişkilerinden büyük kar sağladığı vurgulanmaktadır.

Cumhuriyet gazetesinde, Sabah gazetesinin aksine, İsrail'in uygulamaları eleştirilmekte, ancak Türkiye-İsrail ilişkilerinin kesilmesi için bir sebep olarak görülmemektedir. Cumhuriyet gazetesinde protesto eylemlerinde İsrail aleyhine

atılan ‘kahrolsun İsrail’ gibi sloganlar eleştirilmiştir. Bu eleştirilere temel olarak da Yahudilerin tarihte yaşadıkları zulümler gösterilmiş, yeterince acı çekmiş bir milletin neden hala kahrolması gerektiği sorularak İsrail yanlısı bir tutum sergilenmiştir.

Cumhuriyet ve Sabah gazetelerinde, İsrail-Filistin çatışması ile ilgili olarak çoğunlukla İsrailli yetkililerin görüşlerine yer verilmiş, dolayısıyla İsrail merkeze alınmıştır.

Yeni Şafak gazetesinde ise İsrail ve ABD terörist ülkeler olarak gösterilmekte, bu ülkelerle kurulacak ilişkiler bu ülkelerin suçlarına ortak olmak anlamına geleceği belirtilmektedir. Dolayısıyla gazetede Türkiye’nin İsrail ve ABD ile olan ilişkileri desteklenmemektedir.

Yeni Şafak gazetesinde, İsrail’le ilgili olumsuz tanımlamalara haberlerde yer verilmektedir. Gazetede, Filistinlilerle ilgili tanımlamaların hepsi olumlu olarak kullanılmaktadır.

Farklı gazetelerin aynı olaya farklı bakış açıları sergilemeleri basında mutlak anlamda bir objektiflik ilkesinin gerçekleşmesinin mümkün olmayacağını ortaya koymaktadır. Haber sunumuyla ilgili yapılan çalışmalarda görüldüğü gibi aynı olaylar farklı gazetelerde (ideolojik veya ekonomik olarak ayrı grupların elindeki) farklı sunumlara neden olmaktadır.

İncelenen gazetelerin yayın politikalarına bakıldığında Yeni Şafak gazetesi, merkez sağa hitap eden bir yayın politikası izlemektedir. Cumhuriyet gazetesi ise Yeni Şafak gazetesinin tersine merkez sola hitap eden bir yayın politikası izlemektedir. Cumhuriyet gazetesinde sağ politika ve politikacılara karşı daha eleştirel yaklaşımlar sergilenmektedir. Cumhuriyet gazetesinin yayın profili içinde sol ve Kemalist kesim büyük önem taşımaktadır. Sabah gazetesi ise, ticari kaygıların ön planda olduğu bir gazetedir. Sabah gazetesi, merkezde yer alan liberal okuyucu kitlesine hitap etmektedir.

Tez çalışmamızda temel varsayımımız basının nesnel olmaktan çok, yanlı sunum yaptığı şeklindedir. Bu yanlı sunumu da İletişim profesyonellerinin öznel konumlarının yanı sıra gazetelerin sahip oldukları yayın politikaları

etkilemektedir. Her gazetenin bir okuyucu kitlesi ve okuyucu profili vardır. Gazeteler bir olayla ilgili haberi verirken o kitlenin hassasiyetlerini göz önüne almak zorundadırlar. Cumhuriyet ve Sabah gazeteleri Türkiye-İsrail ilişkilerini savunurken, Yeni Şafak gazetesi karşı çıkmaktadır.

Diğer bir taraftan gazetecilikte nesnellik her zaman tartışmalı bir konu olmuştur. Mutlak anlamda nesnellik ideal olarak belirirken nesnelliği engelleyici birçok unsur ortaya çıkmaktadır. Gazeteci, ABD'deki konumuna göre 'yorumdan arınarak olaya ilişkin rapor yazan kişi'dir.⁵⁹

Tarafsız olmak ise, gazetecinin yazdığı haber metninde kendi görüşlerini açık bir dille yazmaması gerektiğine işaret eder. Dengelilik 'nesnel' ve 'tarafsız' haberciliğin garantör ilkesidir. Burada kastedilense, 'gazetecinin farklı görüşlere eşit oranda yer vermesi' gereğidir.

Gazeteler, hitap ettikleri okuyucu kesimin hassasiyetlerini göz önüne alarak yayın yaparlar. Okurun da gazete alırken belli ön yargıları vardır. Alıştığı gazetesinde aradığı haberleri bulamayan okuyucu gazetesini değiştirir. Bu da haberde yanlılığa neden olan bir unsurdur.

Gazetelerin okurlarının hassasiyetlerini dikkate alarak haber yapmaları piyasa koşullarından kaynaklanmaktadır. Şöyle ki; basın, piyasada yaşayabilmek için tüketicilerin beklentilerini karşılamak zorundadır. Piyasa, bir yandan değişik görüş farklılıklarını teşvik ederken, diğer yandan da kitlesinin mevcut değer ve inançlarına uygun bir şekilde haber sunmaya teşvik eder. Seslenilen kitlenin kültürel çerçevesinin dışında olan haber sunumlarına yer verilmez. Gazetede her zaman –tamamen aynı görüşte olmasa da- genel siyasal görüş olarak gazete sahibinin siyasalarını paylaşan bir editörle anlaşılmaktadır.

Çalışmamızda incelenen gazetelerin haber sunumlarına bakıldığında okuyucu profillerine uygun olduğu gözlemlenmiştir.

Gazetecilikte nesnellik, gazetecinin eylemini yönlendiren mesleki normlardır. Medya haberciliğinde mutlak anlamda bir nesnellik mümkün değildir. Habercilikte nesnellik değil, perspektif vardır. Perspektif bakış açısı demektir.

⁵⁹ . İNAL, Ayşe, a.g.e. s.37

Gazetecinin olaya bakışını, kendi kültürel birikimi, ideolojik konumu ve çalıştığı kurumun politikası belirler. Olayın çerçevelenmesini ise, gazetecinin kişisel yargıları, çalıştığı kurumun okuyucu profili ve yayın politikası belirlemektedir. Ancak, olayın bütün yönleriyle aktarılmasına hem zaman-gazetede haberin ömrü 24 saat, televizyonda ise bir haber saati kadardır- sınırlaması, hem de gazetede yer darlığı engeldir.

Habercilikte nesnellik, muhalif görüşleri ve bakış açılarını dengelemek, meselenin bütün taraflarının görüşlerine eşit olarak yer vermek, haber ile yorum veya haber ile medya sahibinin görüşü arasında kesin bir ayrım gözetmek, tarafsız ve doğru bir habercilik çabasıyla mümkündür. Habercilikte yanlılık sorunu birçok ülkede eşit zaman, denge, cevap hakkı gibi araçlarla aşılmaya çalışılır.

KAYNAKÇA

AKDOĞAN, Yalçın, Görsel İktidar, İnsan yayınları, İstanbul, 1995.

AKYOL, Hüseyin, Ortadoğu Denkleminde İsrail-Türkiye İlişkileri, Öteki Yayınevi, Ankara, 1998.

ALEMDAR, Korkmaz, ERDOĞAN, İrfan, İletişim ve Toplum, Bilgi yayınevi, Ankara, 1990

..... Öteki Kuram, Erk yayınları, Ankara, 2002

ALEMDAR, Korkmaz, İletişim ve Tarih, Ümit yayıncılık, Ankara, 2001

ALEMDAR, Korkmaz, KAYA, Raşit, Kitle İletişimine Temel Yaklaşımlar, Savaş yayınları, Ankara, 1983.

ALEMDAR, Zeynep, Oyunun Kuralı, Bilgi yayınevi, İstanbul, 1990.

ALTHUSSER, Louis, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, çev. Yusuf Alp, Mehmet Özışık, İletişim yayınları, İstanbul, 1991.

ALTINDAL, O. Şengül ve İNCEOĞLU, Yasemin, İletişimde Etkileme Süreci, Pan Yayıncılık, İstanbul, 1997.

ANADOL, Cemal, TV Yayınlarının Milli Kültüre Tesirleri, Milli Kültür Vakfı Yayınları, İstanbul, 1992.

ARI, Tayyar, 21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Dış Politikası, Alfa, İstanbul 2001

ARMAOĞLU, Fahir, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi Cilt II 1980–1990, Türkiye İş Bankası Kültür yayınları, Ankara, 1991

ASLAN, Kemal, Haberin Yol Haritası, Anahtar Kitaplar, Anahtar Kitaplar, İstanbul, 2002.

ATAY, Falih Rıfki, Zeytindağı, İstanbul, 1981.

AVCI, Nabi, Enformatik Cehalet, Rehber yayınları, Ankara, 1990.

AZİZ, A., Toplumsallaşma ve Kitleleşme İletişim, A.Ü.S.B.F., Ankara, 1982.

BALTAŞ, A., BALTAŞ, Z., Bedenin Dili, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000.

BAUDRİLLARD, Jean, Sessiz Yığınların Gölgesinde ya da Toplumsalın Sonu, çev. Oğuz Adanır, Ayrıntı yayınları, İstanbul, 1991.

BEKTAŞ, Arsev, Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi, Bağlam yayınları, İstanbul, 2000.

BERELSON, Bernard, 'Gazetesiz Kalmak Ne Demektir' Kitle Haberleşmesi Teorilerine Giriş, der. Ünsal Oskay, A.Ü. B.Y.Y.O yayınları, Ankara, 1985.

BOSTANCI, Naci, Kollektif Bir Bilinç Olarak Milliyetçilik, Doğan Kitapçılık A.Ş., İstanbul, 1999.

BOURDIE, Pierre, Televizyon Üzerine, çev. Turhan Ilgaz, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1997.

BURTON, Graener, Görünenden Fazlası: Medya Analizlerine Giriş, çev. Nefin Dinç, Alan yayınları, İstanbul, 1995.

CERECİ, Sedat, Televizyonun Sosyolojik Boyutu, Şule yayınları, İstanbul, 1996.

CHILDE, Gordon, Kendini Yaratan İnsan, Varlık yayınları, İstanbul, 1978.

CHOMSKY, Noam, Medya Denetimi- İmmediast Bildirgesi, çev. Şen Süer, Tüm Zamanlar yayıncılık, İstanbul, 1993.

CÜCELOĞLU, Doğan, İnsan İnsana, Altın kitaplar Yayınevi, 1982.

DAVER, Bülent, Siyaset Bilimine Giriş, Sevinç matbaası, Ankara, 1972.

DEFLEUR, M., Theories of Mass Communication, New York, 1996.

DEFLEUR, M., BALL-ROKEACH, S., Theories Of Mass Communication, New York, 1975.

DEMİR, Ömer, ACAR, Mustafa, Sosyal Bilimler Sözlüğü, 2. baskı, İstanbul, 1993.

DEMİRKENT, Nezi, Sayfa Sayfa Gazetecilik, Altın Kitaplar, İstanbul, 1982.

DERMAN, İhsan, Fotoğraf ve Gerçeklik, Ağaç yayınları, İstanbul, 1991.

DOĞAN, D. Mehmet, Büyük Türkçe Sözlük, Bahar yayınları, İstanbul, 1999.

DÖNMEZER, Sulhi, Toplumbilim, Beta yayınları, İstanbul, 1994.

DURSUN, Çiler, tv Haberlerinde İdeoloji, İmge kitabevi, Ankara, 2001.

DURSUNOĞLU, Alptekin, Stratejik İttifak, Anka yayınları, İstanbul, 2000.

EAGLETON, Terry, İdeoloji, çev. Muttalip Özcan, Ayrıntı yayınları, İstanbul, 1996.

EDGAR, Andrew, 'Nesnellik, Yanlılık ve Hakikat' Medya ve Gazetecilikte Etik, çev. Nurçay Türkoğlu, Ayrıntı yayınları, İstanbul, 1998.

ERDOĞAN, İrfan, Kapitalizm Kalkınma Postmodernizm ve İletişim, erk yayınları, Ankara, 2000.

.....Dünyanın Çarpık Düzeni Uluslararası İletişim, Kaynak yayınları, İstanbul, 1995.

ERDOĞAN, İrfan, ALEMDAR, Korkmaz, İletişim, Egemenlik, Mücadeleye Giriş, Ankara, 1997.

FEJES, Fred, 'Eleştirel Kitle İletişimi Araştırması ve Medya Etkileri' Medya İktidar İdeoloji, çev.ve der. Mehmet Küçük, Ark yayınları, Ankara, 1994.ss.251-270.

FISKE, John, İletişim Çalışmalarına Giriş, çev. Süleyman İrvan, Ark yayınları, Ankara, 1996.

GAİLLARD, Philippe, Gazetecilik, çev. Mehmet Selami Şakiroğlu, İletişim yayınları, İstanbul, 1994.

GARAUDY, Roger, Siyonizm Dosyası, çev. Nezih Uzel, Pınar yayınları, İstanbul, 2000.

.....İsrail Mitler ve Terör, İstanbul, 1999.

GERGER, Haluk, Mayınlı Tarlada Dış Politika, İstanbul, 1983.

GİRGİN, Kemal, T.C. Hükümetleri Programlarında Dış Politikamız, Ankara, 1993.

GÖKÇE, Orhan, İletişim Bilimine Giriş, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002

.....İçerik Çözümlemesi, Turkuaz yayıncılık, Eskişehir.

.....İletişim Bilimlerine Giriş. İnsanlararası İlişkilerin Sosyolojik Bir Analizi, Turhan, Ankara, 1993.

GÖZE, Ergun, Siyonizmin Kurucusu Theodor Herzl'in Hatıraları ve Sultan Abdülhamid, İstanbul, 1995.

HALL, Stuart, Kültür, Medya ve İdeolojik Etki, Çev. ve Der. Mehmet Küçük, Ark yayınları, İstanbul, 1993.

HERMAN, Edward S., CHOMSKY, Noam, Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir, Minerva yayınları, İstanbul, 1998.

İŞİK, Metin, Kitle İletişim Teorilerine Giriş, Eğitim kitabevi, Konya, 2002.

.....İletişimden Kitle İletişimine, Mikro yayıncılık, Konya, 2000.

.....Dünya ve Türkiye Bağlamında Kitle İletişim Sistemleri, Eğitim Kitabevi, Konya, 2002.

İNAL, Ayşe, Haberi Okumak, Temuçin yayınları, İstanbul, 1996.

..... 'Haber Üretim Süreçlerine İki Farklı Yaklaşım', A.Ü. İletişim Fakültesi Dergisi, 3, ss. 177-178, 1998.

İNUGUR, M. Nuri, Basın Yayın Tarihi, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 1982.

İSPİRLİ, Muhammet, Medya Gerçeği ve Haberciler, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000.

JEANNENEY, Jean Noel, Medya Tarihi, çev. Esra Atuk, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1998.

KABACALI, Alpay, Başlangıçtan Günümüze Türkiye'de Basın Sansürü, Gazeteciler Cemiyeti yayını, İstanbul, 1990.

KAHRAMAN, Ahmet, Cici Basının Sefalet ve Rezaletleri, Tüm Zamanlar Yayıncılık, İstanbul, 1996.

KAPANI, Münci, Politika Bilimine Giriş, A.Ü. Hukuk Fakültesi yayını, Seviç matbaası, Ankara, 1975.

KAYA, Raşit, Kitle İletişim Sistemleri, Teori yayınları, Ankara, 1996.

KAYALI, Hasan, Jön Türkler ve Araplar, Osmanlıcılık, Erken Arap Milliyetçiliği ve İslamcılık (1908–1918), İstanbul, 1998.

KEANE, John, Medya ve Demokrasi, çev. Haluk Şahin, Ayrıntı yayınları, İstanbul, 1993.

KELEŞ, R., Toplum Bilimlerinde Araştırma ve Yöntem, TODAİE 152, Ankara, 1976.

KOCABAŞ, Süleyman, Türkiye ve Siyonizm, Vatan yayınları, İstanbul, 1994.

KOCABAŞOĞLU, Uygur, Haber Kavramı Üzerine, A.Ü. Basın Yayın Yüksek Okulu Yıllık,341, Ankara, 1976.

KOLOĞLU, O., Osmanlıdan Günümüze Türkiye’de Basın, İletişim yayınları, İstanbul, 1992.

LAZAR, Judith, İletişim Bilimi, Vadi yayınları, Ankara,2001.

LEVİ, Avner, Türkiye Cumhuriyetinde Yahudiler,İletişim yayınları, 1998.

LEWIS,Bernard, Modern Türkiye’nin Doğuşu, çev., Prof. Dr. Metin Kıratlı, Türk Tarih Kurumu yayınevi, Ankara, 2000.

LIPPMANN, Walter, Public Opinion, Mac Millan, New York, 1949.

MARDİN, Şerif, İdeoloji, İletişim yayınları, İstanbul, 1995.

MATELSKI, Marilyn J., TV Haberciliğinde Etik, çev. Bahar Öcal Düzgören, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2000.

MCQUAIL, Denis, WINDAHL, Sven, Kitle İletişim Modelleri, İmge kitabevi, Ankara, 1997.

.....İletişim Modelleri, çev. M. Küçük Kurt, Ankara, 1993.

MILL, John Stuart, Özgürlük Üstüne, Belge yayınları, İstanbul, 1985.

MUTLU, Erol, İletişim Sözlüğü, Ark yayınları, Ankara, 1994

MUTLU, Erol, Televizyonu Anlamak, Gündoğan yayınları, Ankara, 1991.

.....Televizyon ve Toplum, TRT yayınları, Ankara, 1999.

.....Kitle İletişim Kuramları: Okuma Parçaları, A.Ü. İletişim Fakültesi, Ankara, 1997.

NEBİLER, H., Medyanın Ekonomi Politikası, Sarmal yayınevi, İstanbul, 1995.

NEUMAN, E. Noelle, 'Suskunluk Sarmalı Kuramının Medyayı Anlamaya Katkısı' der. Süleyman İrvan, Medya Kültür Siyaset, Alp yayınları, Ankara, 2002.

ORTAYLI, İlber, İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı, İletişim yayınları, İstanbul, 2001.

OSKAY, Ünsal, İletişimin ABC'si, Çağdaş Fantazya, İstanbul, 1994.

ÖKE, M. Kemal, Gazeteci: Türkiye'de Basın Çalışanları Üzerine Bir İnceleme, ÇGD yayınları, Ankara, 1994.

..... Kutsal Topraklarda Siyonistler ve Masonlar, İstanbul, 1990.

.....Tarihten Günümüze Filistin Sorunu ve Türkler (1880-1980),
Ankara, 1987.

ÖZCAN, Zafer, Uluslararası Haberleşme ve Azgelişmiş Ülkeler,
Dayanışma yayınları, Ankara, 1983.

ÖZMEN, Süleyman, Ortadoğu'da Etnik, Dini Çatışmalar ve İsrail, IQ
Kültür Sanat yayıncılık, İstanbul, 2002

PARSA, Seyide, Televizyon Haberciliği ve Kuramları, E.Ü. Basımevi,
İzmir, 1993.

POSTMAN, Neil, Televizyon Öldüren Eğlence, çev. Osman Akınhay,
Ayrıntı yayınları, İstanbul, 1994.

POWERS, Steve, POSTMAN, Neil, Televizyon Haberlerini İzlemek, çev.
Aslı Tunç, Kavram yayınları, İstanbul, 1996.

SAĞNAK, Mehmet, Medya-Politik, Eti kitapları, İstanbul, 1996.

SEWERIN, W. Ve TANKARD, J., İletişim Kuramları, çev. Ali Atıf Bir,
Serdar Sever, Anadolu Üniversitesi yayınları, Eskişehir, 1994.

SCHİLLER, Herbert, Zihin Yönlendirenler, çev. Cevdet Cerit, Pınar
yayınları, İstanbul, 1993.

SEÇİM, Filiz, 'Haber Kavramı ve ABD Basınında Dış Haberler', Kurgu
(Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Dergisi), sayı 12, Eskişehir,
1993.

SHARON, Sevilla Moshe, Türkiye Yahudileri, İstanbul, 1993.

SHOEMAKER, P. VE REESE, S., 'İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki
Etkisi' Medya Kültür Siyaset, der. Süleyman İrvan, Bilim Sanat yayınları,
Ankara, 1997.

SÖNMEZ, M. , ‘Medya: Amaç Kar mı, Silah mı?’, Ekonomik Forum 2, ss.117–127, 1995.

ŞAHİN, Haluk, Yeni İletişim Ortamı Demokrasi ve Basın Özgürlüğü, Basın Konseyi yayınları, İstanbul, 1991.

ŞAYLAN, Gencay, Çağdaş Siyasal Sistemler, TODAİE yayınları, Sevinç matbaası, Ankara, 1981.

.....Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi, İmge Kitabevi yayınları, Ankara, 1994.

ŞENYAPILI, Önder, Toplum ve İletişim, Turhan kitabevi, Ankara, 1981.

THERBORN, G., İktidarın İdeolojisi ve İdeolojinin İktidarı, çev. İ. Cüre, İletişim yayınları, İstanbul, 1989.

TOKGÖZ,Oya, Temel Gazetecilik, İmge kitabevi, Ankara, 2003

TOPUZ, Hıfzı, Yarının Radyo ve Televizyon Düzeni, Mozayik yayıncılık, İstanbul, 1990.

TILIÇ, L. Doğan, Utanıyorum ama Gazeteciyim, İletişim yayınları, İstanbul, 1998.

TUCHMAN, G., Making News: A Study in Consruction of Reality, Free Press, Londra, 1978.

TURAM, Emir, 2000’li Yıllara Doğru Türkiye’de TV, Altın Kitapları, İstanbul, 1996.

USLUATA, Ayseli, İletişim, İletişim yayınları, İstanbul, 1996.

VAN DİJK, Teun A., ‘Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları’ Medya İktidar ve İdeoloji, çev. Ve Der. Mehmet Küçük, Ankara, 1999.

VATANDAŞ, Aydoğan, Armagedon Türkiye-İsrail Gizli Savaşı, Timaş yayınları, İstanbul, 2002

WALKER, Martin, Basının Gücü, çev. Gülten Şen, Milliyet yayınları, İstanbul, 1999.

WERNICK, A., Promosyon Kültürü, çev. O. Akınhay, Bilim ve Sanat Kitabevi, Ankara, 1996.

YALÇINKAYA, Yalçın, 'Medya Kimin Elinde' Kitap Dergisi, İstanbul, 1991.

YAVUZ, Hakan, Turkey's Relation With İsrail, Ankara, 1982.

YEĞİN, Hülya, Ekranın Büyüsü, Der yayınları, İstanbul 1994.

YILMAZ, Türel, Türkiye-İsrail Yakınlaşması, İmaj yayınevi, Ankara, 2001.

YUMLU, Konca, Kitle İletişim Kuram ve Araştırmaları, Nam Basım, İzmir, 1994.

YÜKSEL, A. Haluk, DEMİRAY Uğur, Basının Toplumsal İletişimdeki İşlevi, Eskişehir, 1988.

YÜREĞİR, Orhan Remzi, Gazete ve Gazeteci, Ankara, 1969.

<http://www.aipac.org>

<http://ilef.ankara.edu.tr>

<http://www.jpost.com>

<http://www.ntvmsnbc.com/news>

<http://www.washingtoninstitute.org/watch/peacewatch>

<http://www.mfa.gov.tr> (Türkiye Dışışleri Bakanlığı)

<http://www.mfa.gov.il> (İsrail Dışışleri Bakanlığı)

<http://www.salom.com.tr>

<http://www.sabah.com.tr>

<http://www.yenisafak.com.tr>

<http://www.cumhuriyet.com.tr>

<http://www.iletisim.selcuk.edu.tr>

<http://www.csmonitor.com>

<http://www.nytimes.com>

<http://www.jta.org>

ÖZET

Haberin en önemli özellikleri güncellik ve nesnelliktir. Nesnellik ise haberin en tartışmalı yönüdür. Gazeteci, her haberi yazarken objektif olmalı, karşıt görüşleri ve bakış açılarını dengelemeli, meselenin bütün taraflarının görüşlerine eşit şekilde yer verip, haber ile yorum veya haber ile basın-yayın organının sahibinin görüşü arasında kesin bir ayrımı gözetmelidir. Nesnellik; doğru ve yansız bir habercilik ideale yaklaşımda büyük önem arz eder.

Haberde mutlak anlamda nesnellığe ulaşmak ise bir ideal olarak görünmektedir. Haberde asıl olan doğruluktur. Tezde de görüldüğü üzere Türkiye-İsrail ilişkilerinin basına yansımaları siyasal görüşleri ve yayın politikaları farklı üç gazete örnek alınarak incelenmiş ve çeşitli düzeylerde nesnellik ilkesine aykırılıklar olduğu saptanmıştır.

Bu çerçevede gazetelerin genel yayın politikalarının nesnellik ilkesinin çiğnenmesinde önemli bir etkiye sahip olduğu gözlenmiştir. Gazetenin genel yayın politikasını etkileyen bazı dış dinamikler ve iç dinamikler söz konusudur. Gazetenin içinde yer aldığı ulusal düzeydeki konjonktürel, sayısal, toplumsal ve kültürel yapı ile ekonomik koşullar dış dinamikler arasında yer almaktadır.

Gazetenin örgütsel yapısı, söz konusu örgütsel yapıyı biçimlendiren mülkiyet yapısı, gazete çalışanlarının mesleki sorumlulukları ve meslek anlayışları da yayın politikasını etkileyen iç dinamikler arasında yer almaktadır.

Bütün bu dinamiklerin etkisinde oluşan genel yayın politikası da nesnellik ilkesinin sapmasında etkili olmaktadır.

ABSTRACT

The actuality and objectivity are the two important characteristics of the news. The objectivity is the most controversial part of news. A journalist is to be objective in writing any news and should balance the opposite comments and approaches, equally listen to all parties involved and definitely discriminate the news and interpretation, or news and the opinion of media owner. The objectivity is extremely important to achieve the ideal of neutral and true journalism.

The truth and neutral news seems to be an ideal. The truth is the base on the news. As it is understood from the thesis, to take part of Turkey-Israeli relations on the press examined through three newspapers that owner of different political opinion and publication politics, and to be found discrepancies with the principle of objectivity at various levels.

In this context, it was observed that the general publishing policies of the newspapers had a considerable effect in breaking the principle of objectivity. There are a number of internal and external dynamics that affect the general publishing policies. Conjectural, political, social, cultural structure and economic conditions at the national level, in which the newspaper itself takes place, are among the external dynamics.

The organisational structure of a newspaper, the proprietary rights forming the said organisational structure, the professional responsibilities and professional approaches of the newspaper employees however take place among the internal dynamics effective on publishing policies.

The general publishing policies that takes shape through these dynamics, is effective to break down the principle of the objectivity too.